UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE JURIDICE ȘI ECONOMICE

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 343.131.7:340.134(478)(043.3)

BRIA Iulia

PREZUMȚIA DE NEVINOVĂȚIE ÎN LEGISLAȚIA PROCESUAL PENALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

SPECIALITATEA: 554.03 – DREPT PROCESUAL PENAL

Teză de doctor în drept

Conducător științific: _____ RUSU Vitalie, doctor în drept, profesor universitar

Autoare: Bria

CHIȘINĂU, 2025

© BRIA Iulia, 2025

CUPRINS

ADNOTARE.....3
LISTA ABREVIERILOR.....6
INTRODUCERE.....7

1. ANALIZA SITUAȚIEI PRIVIND CERCETAREA PREZUMȚIEI DE NEVINOVĂȚIE ÎN DOCTRINA DREPTULUI PROCESUAL PENAL
1.1. Prezumția de nevinovăție prin prisma cercetărilor științifice din Republica Moldova.....18
1.2. Prezumția de nevinovăție prin prisma cercetărilor științifice din alte state.....31
1.3. Concluzii la Capitolul 1.....63

2. PREZUMȚIA DE NEVINOVĂȚIE ÎN PROCESUL PENAL: NOȚIUNE, IMPORTANȚĂ ȘI REGLEMENTARE
2.1. Sorgintea și evoluția noțiunii de prezumție de nevinovăție în procedura penală.....65
2.2. Noțiunea și importanța prezumției de nevinovăție în procesul penal.....89
2.3. Esența și importanța consecințelor juridice care rezultă din prezumția de nevinovăție….....122
2.4. Concluzii la Capitolul 2.....152

3. PRINCIPIUL PREZUMȚIEI DE NEVINOVĂȚIE ÎN CADRUL FAZELOR PREJUDICIARE ȘI JUDICIARE ALE PROCESULUI PENAL
3.1. Prezumția nevinovăției și sarcina probei în cadrul fazelor prejudiciare și judiciare ale procesului penal.....154
3.2. Interpretarea dubiilor în probarea învinuirii în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului.....182
3.3. Prezumția de nevinovăție și recunoașterea vinovăției de către bănuit, învinuit, inculpat.....199
3.4. Concluzii la Capitolul 3.....223

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....225
BIBLIOGRAFIE.....234
ANEXE.....258
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....261
CV-ul AUTORULUI.....262

ADNOTARE

BRIA Iulia „Prezumția de nevinovăție în legislația procesual penală a Republicii Moldova”. Teză de doctor în drept la specialitatea științifică: 554.03 - Drept procesual penal. Chișinău, 2025

Structura tezei: introducere, trei capitole, 227 de pagini de text de bază, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 304 titluri, anexe.

Cuvinte-cheie: prezumție de nevinovăție, principiu, acuzare, apărare, probatoriu, bănuit, învinuit, inculpat, proces judiciar, vinovăție, hotărâre judecătorească, presupuneri, dubii.

Scopul cercetării îl reprezintă dezvoltarea și consolidarea bazelor teoretice ale principiului prezumției de nevinovăție și ale realizării acestuia în cadrul probatoriului în procesul penal, precum și elaborarea recomandărilor privind perfecționarea legii procesual-penale și a practicii judiciare cu referire la prezumția de nevinovăție.

Obiectivele lucrării țin de: studierea evoluției istorice a prezumției de nevinovăție în procesul penal al Republicii Moldova și al altor state; cercetarea noțiunii și importanței prezumției de nevinovăție în procesul penal; determinarea categoriilor și conținutului consecințelor care derivă din prevederile principiului prezumției de nevinovăție; examinarea specificului obligativității probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor principiului prezumției de nevinovăție; analiza problemei referitoare la interpretarea în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului a dubiilor în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate; cercetarea raportului dintre prezumția de nevinovăție și recunoașterea vinovăției de către bănuit, învinuit, inculpat; formularea de concluzii și recomandări cu referire la perfecționarea activității organelor de urmărire penală în ceea ce privește realizarea probatoriului în cadrul cauzelor penale în strictă conformitate cu prevederile prezumției de nevinovăție.

Noutatea și originalitatea științifică este determinată de caracterul complex al cercetării bazelor teoretico-științifice ale aplicării și realizării prevederilor principiului prezumției de nevinovăție în procesul penal. De asemenea, pentru prima dată în doctrina procesual-penală din țara noastră a fost cercetat specificul realizării prevederilor prezumției de nevinovăție în cazurile în care învinuitul, inculpatul își recunosc vinovăția, solicitând examinarea cauzelor penale conform unor proceduri speciale (sumare).

Rezultatele obținute se concretizează în tezele științifice principale prezentate pentru susținere și, de asemenea, se regăsesc și în ***problema științifică importantă soluționată,*** care constă în identificarea și analiza consecințelor prezumției de nevinovăție în procesul penal prin prisma prevederilor reglementărilor naționale și internaționale, fapt de natură să contribuie la eficientizarea protecției bănuitului, învinuitului, inculpatului de la condamnări neîntemeiate și abuzive, contrare prevederilor prezumției de nevinovăție.

Semnificația teoretică a lucrării se regăsește în fundamentarea și argumentarea științifică a concluziilor referitoare la esența și importanța prezumției de nevinovăție, în revizuirea și consolidarea materialului conceptual, în reconceptualizarea reglementărilor juridice și a practicii judiciare privind realizarea prevederilor acestui principiu în cadrul probatoriului procesual-penal, fapt care contribuie la dezvoltarea științei dreptului procesual-penal, servind, în acest fel, în calitate de fundament pentru cercetările științifice ulterioare în materia principiului prezumției de nevinovăție

Valoarea aplicativă *a tezei* constă în materializarea unor concluzii pertinente, capabile să îmbunătățească reglementările în materia prezumției de nevinovăție, să consolideze protecția drepturilor și libertăților persoanelor acuzate de comiterea faptelor infracționale până la constatarea vinovăției lor printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă, hotărâre luată în cadrul unui proces judiciar public, unde vor fi asigurate toate garanțiile necesare apărării acestora, în strictă conformitate cu prevederile legii.

Implementarea rezultatelor științifice. Concluziile și recomandările formulate în cadrul tezei de doctorat sunt relevante pentru procesul de elaborare și perfecționare a reglementărilor referitoare la prezumția de nevinovăție în procesul penal, reprezentând, în același timp, o „călăuză” pentru lucrătorii practicieni, în vederea aplicării corespunzătoare a prevederilor referitoare la acest proncipiu general al procesului penal. Acestea au fost prezentate la diferite conferințe științifice naționale și internaționale, inclusiv de peste hotarele Republicii Moldova, găsindu-și, de asemenea, și o reflectare în textul materialelor științifice publicate.

ANNOTATION

BRIA Iulia BRIA " The presumption of innocence in the criminal procedural legislation of the Republic of Moldova". PhD Dissertation in Law, Scientific Specialization: 554.03 - Criminal Procedural Law. Chisinau, 2025

Structure of the dissertation: introduction, three chapters, 227 pages of basic text, general conclusions and recommendations, bibliography of 304 titles, appendices.

Key words: presumption of innocence, principle, accusation, defense, evidence, suspect, accused, defendant, judicial process, guilt, court judgment, presumptions, doubts.

The purpose of the study is to develop and strengthen the theoretical foundations of the principle of presumption of innocence and its realization in the evidentiary part of the criminal trial, as well as to develop recommendations for the improvement of the criminal procedure law and judicial practice with reference to the presumption of innocence.

The research objectives are: to study the historical development of the presumption of innocence in the criminal process of the Republic of Moldova and other states; to research the concept and importance of the presumption of innocence in the criminal process; to determine the categories and content of the consequences that derive, flow from the stipulations of the principle of presumption of innocence; to examine the specificity of the obligatory nature of the evidence in criminal cases through the prism of the provisions of the principle of presumption of innocence; analyzing the problem of interpretation of doubts in the evidence of the accusation that cannot be removed in favor of the suspect, the accused, the defendant; investigating the relationship between the presumption of innocence and the admission of guilt by the suspect, the accused, the defendant; formulating conclusions and recommendations on improving the work of criminal prosecution bodies in terms of conducting evidence in criminal cases in strict conformity with the provisions of the presumption of innocence.

The novelty and scientific originality is determined by the complex nature of the research on the theoretical-scientific bases of the implementation and realization of the provisions of the principle of presumption of innocence in criminal proceedings. Also, for the first time in the doctrine of criminal procedure in our country, the specifics of the presumption of innocence in cases when the accused admits his guilt, requesting the examination of criminal cases according to special (summary) procedures, were investigated.

The obtained results are concretized in the main scientific theses presented for submission and are also *reflected in the important scientific solved problem*, which consists in identifying and analyzing the consequences of the presumption of innocence in criminal proceedings through the provisions of national and international regulations, which is likely to contribute to the effectiveness of the protection of the suspect, defendant, defendant from unfounded and abusive convictions, contrary to the provisions of the presumption of innocence.

The theoretical significance of the work is to be found in the scientific foundation and argumentation of the conclusions regarding the essence and importance of the presumption of innocence, in the revision and consolidation of the conceptual material, in the reconceptualization of the legal regulations and judicial practice regarding the realization of the provisions of this principle in the framework of the criminal-procedural evidence, which contributes to the development of the science of criminal-procedural law, thus serving as a foundation for further scientific research on the principle of presumption of innocence.

The practical value of the dissertation lies in the materialization of relevant conclusions able to improve the regulations on the presumption of innocence, to strengthen the protection of the rights and freedoms of persons accused of committing criminal acts until their guilt is established by a final judgment of conviction, a decision taken in a public judicial trial where all the necessary guarantees for their defense will be ensured in strict accordance with the law.

Implementation of scientific results. The conclusions and recommendations formulated in the doctoral dissertation are relevant for the process of elaboration and improvement of the legal regulations on the presumption of innocence in criminal proceedings, and at the same time, they represent a "guide" for the practicing professionals in order to properly apply the provisions on this general principle of criminal proceedings. These have been presented at various national and international scientific conferences, including abroad, and have also been reflected in the academic publications.

АННОТАЦИЯ

БРИЯ Юлия « Презумпция невиновности в уголовно-процессуальном законодательстве Республики Молдова ». Диссертация на соискание ученой степени доктора права по научной специальности: 554.03 - Уголовно-процессуальное право. Кишинев, 2025

Структура диссертации: введение, три главы, 227 страниц основного текста, общие выводы и рекомендации, библиография из 304 наименований, приложения.

Ключевые слова: презумпция невиновности, принцип, обвинение, защита, доказательства, подозреваемый, обвиняемый, подсудимый, судебный процесс, виновность, судебное решение, предположения, сомнения.

Цель работы заключается в развитии и укреплении теоретических основ принципа презумпции невиновности и его реализации в рамках доказательств в уголовном процессе, а также в разработке рекомендаций по совершенствованию уголовно-процессуального законодательства и судебной практики в отношении презумпции невиновности.

Задачи работы включают: изучение исторической эволюции презумпции невиновности в уголовном процессе Республики Молдова и других государств; исследование понятия и значения презумпции невиновности в уголовном процессе; определение категорий и содержания последствий, вытекающих из положений принципа презумпции невиновности; рассмотрение особенностей обязательности доказательств в уголовных делах через призму положений принципа презумпции невиновности; анализ проблемы интерпретации сомнений при доказательстве обвинения, которые не могут быть устранены в пользу подозреваемого, обвиняемого, подсудимого; исследование соотношения между презумпцией невиновности и признанием виновности подозреваемым, обвиняемым, подсудимым; формулирование выводов и рекомендаций по совершенствованию деятельности органов уголовного преследования в части реализации доказазывания в уголовных делах в соответствии с положениями презумпции невиновности.

Научная новизна и оригинальность работы обусловлены комплексным характером исследования теоретико-научных основ применения и реализации положений принципа презумпции невиновности в уголовном процессе. Также впервые в процессуально-уголовной доктрине нашей страны было исследовано специфику реализации положений презумпции невиновности в случаях, когда обвиняемый, подсудимый признают свою виновность, требуя рассмотрения уголовных дел в порядке специальных (суммарных) процедур.

Полученные результаты конкретизируются в основных научных положениях, представленных для защиты, а также в важной научной проблеме, решенной в работе, которая заключается в выявлении и анализе последствий презумпции невиновности в уголовном процессе через призму положений национальных и международных нормативных актов, что способствует повышению эффективности защиты подозреваемого, обвиняемого, подсудимого от необоснованных и злоупотребительных осуждений, противоречащих данному принципу.

Теоретическая значимость работы заключается в научном обосновании и аргументации выводов относительно сущности и значения презумпции невиновности, в пересмотре и укреплении концептуального материала, в реконцептуализации правовых норм и судебной практики по реализации положений данного принципа в рамках уголовно-процессуальных доказательств, что способствует развитию науки уголовно-процессуального права, служа тем самым основой для последующих научных исследований в отношении данного принципа.

Практическая ценность *диссертации* заключается в реализации соответствующих выводов, способных улучшить правовое регулирование презумпции невиновности, укрепить защиту прав и свобод лиц, обвиняемых в совершении преступлений, до установления их виновности посредством окончательного судебного приговора, вынесенного в ходе публичного судебного разбирательства, в котором будут обеспечены все необходимые гарантии их защиты в строгом соответствии с положениями закона.

Внедрение научных результатов. Выводы и рекомендации, изложенные в диссертации, имеют значение для процесса разработки и совершенствования правовых норм, касающихся презумпции невиновности в уголовном процессе. Они были представлены на различных национальных и международных научных конференциях, включая и за пределами Республики Молдова, и нашли свое отражение в тексте опубликованных научных материалов.

LISTA ABREVIERILOR

alin. – alineat

art. – articol

C. contr. – Cod contravențional

CP RM – Cod penal al Republicii Moldova

CPC RM – Cod de procedură civilă al Republicii Moldova

CPP RM – Cod de procedură penală al Republicii Moldova

CE – Consiliul Europei

CEDO – Convenția Europeană a Drepturilor Omului

CtEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului

CSJ – Curtea Supremă de Justiție

HP CSJ – Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție

DUDO – Declarația Universală a Drepturilor Omului

Ed. – Editura

nr. – număr

p. – pagină

pct. – punct

RDP – Revista de Drept Penal

RRD – Revista Română de Drept

red. – redacția

RND – Revista Națională de Drept

SCJ – Studii și Cercetări Juridice

UE – Uniunea Europeană

vol. – volum

și urm. – și următoarele

УК РФ – Уголовный кодекс Росийской Федерации (Codul penal al Federației Ruse)

УПК РФ – Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации (Codul de procedură penală al Federației Ruse)

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei abordate, încadrarea temei în preocupările internaționale, naționale, zonale, ale colectivului de cercetare și în context inter- și transdisciplinar, prezentarea rezultatelor cercetărilor anterioare referitoare la tema aleasă. Actualitatea și importanța subiectului examinat în cadrul tezei de doctorat este determinată de caracterul său complex și multilateral. Prezumția de nevinovăție este unul dintre cele mai importante principii ale procesului penal. Formularea acestuia se regăsește în textul art. 21 din Constituția Republicii Moldova, unde se menționează: „Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale".

Prezumția de nevinovăție este proclamată și în art. 11 al Declarației Universale a Drepturilor Omului, în alin. (2), art 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, în art. 14 al Pactului Internațional cu privire la drepturile civile și politice și, în fine, nemijlocit, în art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, fapt care subliniază încă o dată importanța acestor prevederi pentru întregul proces penal.

Prototipul principiului prezumției de nevinovăție îl reprezintă prezumția bunei credințe a persoanei, care și-a semnalat prezența încă în Roma Antică. Ulterior, interpretarea modernă a acestei prevederi, în sens procesual-penal, a început atunci când Cezare Beccaria a definit conceptul de *prezumție de nevinovăție* în lucrarea sa „Despre infracțiuni și pedepse", apărută în anul 1764. În evoluția sa, prezumția de nevinovăție a parcurs o cale anevoioasă pe durata mai multor secole, pentru ca astăzi, datorită ei, bănuitul, învinuitul, inculpatul să-și poată păstra statutul de persoană nevinovată, indiferent de opinia unei anumite persoane concrete sau a societății. Or, statul consideră persoana nevinovată în comiterea infracțiunii, până când contrariul va fi dovedit de organele competente și va fi constatat printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă. Despre persoana recunoscută în calitate de bănuit sau învinuit în cauza penală doar se presupune că ar fi comis o faptă infracțională. În legătură cu acest fapt, față de bănuit, învinuit, inculpat, reieșind din prevederiloe prezumției de nevinovăție, nu pot fi aplicate îngrădiri ale drepturilor și libertăților, admisibile în privința persoanelor recunoscute ca vinovate în temeiul unei hotărâri judecătorești de condamnare definitive. Totodată, toate îngrădirile drepturilor și libertăților constituționale ale bănuitului, învinuitului, inculpatului sunt admise doar în cazurile de evidentă necesitate și în strictă conformitate cu prevederile legii. Prevederile referitoare la prezumția de nevinovăție au menirea de a ajuta bănuitul, învinuitul, inculpatul să-și apere

drepturile în confruntarea sa cu organele de drept, să echilibreze forțele inegale în disputa dintre persoană și stat în ceea ce privește dovedirea circumstanțelor săvârșirii faptei infracționale.

Absența prezumției de nevinovăție din legislația procesual-penală ar duce, în mod evident, la faptul că persoana bănuită, învinuită în săvârșirea unei fapte infracționale s-ar asocia, în mod automat, cu un infractor, în sarcina căruia ar fi pusă obligația de a-și dovedi nevinovăția, iar dubiile care nu pot fi înlăturate at fi interpretate, în exclusivitate, în favoarea acuzării.

În ciuda fixării și reglementării prezumției de nevinovăție în legislația procesual-penală și a semnificației ei enorme, ne confruntăm în continuare cu adoptarea unor hotărâri judecătorești de condamnare contrar cerințelor care derivă din prezumția de nevinovăție; persoanele cu funcții de răspundere și mijloacele de informare în masă vorbesc despre vinovăția persoanelor până la constatarea acesteia printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă.

De asemenea, până în prezent, în doctrina și știința dreptului procesual penal nu au fost studiate într-o măsură suficientă mai multe chestiuni referitoare la corelația prezumției de nevinovăție cu alte instituții ale procesului penal, cum ar fi, de exemplu, specificul realizării prevederilor acestui principiu în situația examinării cauzelor penale în cadrul procedurilor speciale (sumare). Nu este soluționată și chestiunea privind specificul asigurării realizării prezumției de nevinovăție în caz de deces al persoanei bănuite sau învinuite de comiterea infracțiunii. În afară de aceasta, extinderea interacțiunii organelor de urmărire penală cu instituțiile societății civile și cu mijloacele de informare în masă necesită anumite reglementări normative privind interdicția declarațiilor referitoare la vinovăția persoanei până la constatarea acesteia printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă.

În aceste condiții, pentru știința procesului penal și practica probatoriului în cadrul cauzelor penale este importantă recunoașterea necondiționată și perceperea corectă a prezumției de nevinovăție în calitate de principiu general. Cele menționate ne vorbesc despre faptul că chestiunea privind realizarea prevederilor principiului prezumției de nevinovăție își păstrează actualitatea, iar conținutul curent al art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova are nevoie de o revizuire și o îmbunătățire considerabilă.

Vom menționa și faptul că examinarea mai multor aspecte ale prezumției de nevinovăție în procesul penal a reprezentat, în timp, un subiect de interes substanțial pentru mai mulți oameni de știință – atât din Republica Moldova, cât și din alte state: I. Dolea, T. Vizdoagă, T. Osoianu, D. Ostavciuc, B. Negru, A. Smochină, I. Rusu, V. Jitariuc (Republica Moldova), Gr. Theodoru, A. I. Negru, M. Udroiu, Gh. Mateuț, N. Volonciu, I. Neagu, M. Damaschin, C. Bîrsan, A. C. Lăncrănjan, A. Sava, R. Chiriță (România), A. Ashworth, S. Guinchard, J. Buisson, J. Pradel, P. Beliveau, A. Bernardi, L. Russo, P. Beliveau, B. Letendre, M. Vauclair, R. Declercq, Fr.

Fourmont, H. Israel Yerold, R. Wayne, R. Merle, A. Vitu, J. Samaha, G. Stefani, G. Levasseur, B. Bouloc, D. Vandermeersch, D. Wolchover (autori din diferite state occidentale), M. A. Ларин, М. С. Строгович, С. В. Эсаулов, Ф. Г. Шахкелдов, О. И. Андреева, И. М. Алексеев, С. В. Бурданова, В. И. Радченко, В. А. Морквин, М. А. Дрягин, Ю. Ю. Чурилов, В. Н. Андросенко, И. Н. Кондрат (Federația Rusă). Totuși, în ciuda acestui fapt, în spațiul geografic al Republicii Moldova, prezumției de nevinovăție în procesul penal nu i-a fost dedicată nicio lucrare monografică.

Apreciind la justa valoare prestația autorilor care au tratat multiple aspecte și ale prezumției de nevinovăție în procesul penal, vom menționa că în lucrările acestora nu și-au găsit reflectare problemele realizării acestui principiu, în cazul în care învinuitul, inculpatul este de acord cu acuzarea adusă; nu se menționează nimic despre realizarea prevederilor prezumției de nevinovăție în caz de deces al bănuitului, învinuitului. În afară de aceasta, în condițiile reformării și îmbunătățirii legii procesual-penale, este evidentă necesitatea unei cercetări minuțioase a specificului realizării prezumției de nevinovăție în cadrul probatoriului, în raport cu faza de urmărire penală și în procesul examinării cauzelor penale în instanța de judecată.

Scopul și obiectivele lucrării. *Scopul* tezei de doctor îl reprezintă dezvoltarea și consolidarea bazelor teoretice ale principiului prezumției de nevinovăție și ale realizării acestuia în cadrul probatoriului în procesul penal, precum și elaborarea recomandărilor privind perfecționarea legii procesual-penale și a practicii judiciare cu referire la prezumția de nevinovăție.

Scopul ales a determinat și realizarea următoarelor *obiective* ale cercetării:

- studierea evoluției istorice a noțiunii de prezumție de nevinovăție în procesul penal al Republicii Moldova și al altor state;

- cercetarea noțiunii și importanței prezumției de nevinovăție în procesul penal;

- determinarea consecințelor care derivă din prevederile principiului prezumției de nevinovăție;

- examinarea specificului obligativității probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor principiului prezumției de nevinovăție;

- analiza problemei referitoare la interpretarea în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului a dubiilor în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate;

- cercetarea corelației dintre prezumția de nevinovăție și recunoașterea vinovăției de către bănuit, învinuit, inculpat;

- formularea de concluzii și recomandări cu referire la perfecționarea activității organelor de urmărire penală în ceea ce privește realizarea probatoriului în cadrul cauzelor penale în strictă conformitate cu prevederile prezumției de nevinovăție.

Obiectul cercetării îl constituie relațiile juridice legate de specificul realizării prevederilor prezumției de nevinovăție în cadrul procesului penal.

Ipoteza de cercetare derivă din faptul că, dacă prezumția de nevinovăție depășește limitele valențelor sale procedurale, constituind un veritabil drept subiectiv al bănuitului, învinuitului, inculpatului, atunci acest drept trebuie respectat de către toți participanții la procesul penal, de persoanele terțe, urmând a fi protejat de către stat prin normele naționale, precum și prin normele reflectate în conținutul actelor juridice internaționale, din care considerent este necesară examinarea problemei aplicării corespunzătoare a prevederilor prezumției de nevinovăție în procesul penal.

Starea metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Baza metodologică a cercetării este constituită din metodele materialiste ale perceperii realității obiective (deducția și inducția, analiza și sinteza, metoda logică, istorică, sistemică, comparativă, structural-funcțională etc.), cu ajutorul cărora s-a efectuat interpretarea teoretică a materialelor folosite pentru cercetarea acestui subiect, pentru formularea de concluzii și recomandări în ceea ce privește prezumția de nevinovăție în procesul penal.

Baza teoretică a tezei de doctor este constituită din cercetările mai multor autori de renume în materia dreptului procesual penal, care și-au dedicat activitatea științifică analizei evoluției, conținutului, specificului și importanței prezumției de nevinovăție în procesul penal, lucrări reflectate în compartimentul bibliografic al tezei de doctor.

Baza normativ-juridică a cercetării cuprinde norme ale mai multor acte juridice internaționale, prevederi din Constituția Republicii Moldova, din legislația procesual-penală a Republicii Moldova și a altor state în materia prezumției de nevinovăție, soluții pronunțate în cauzele examinate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, decizii și hotărâri ale Curții Constituționale a Republicii Moldova și, nu în ultimul rând, hotărâri explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova.

În procesul cercetării realizate, un accent aparte a fost pus și pe practica judiciară din Republica Moldova, prin prisma ei fiind identificate unele lacune și carențe în ceea ce privește respectarea prevederilor prezumției de nevinovăție în faza de urmărire penală sau în procesul examinării cauzelor penale în instanțele de judecată.

Sumarul compertimentelor tezei. Teza de doctorat cuprinde adnotarea (în limbile română, engleză și rusă), lista abrevierilor folosite în cadrul lucrării, introducerea, trei capitole, concluziile generale și recomandările, bibliografia, anexele, declarația privind asumarea răspunderii, CV-ul autoarei. Lucrarea conține un text de bază de 227 pagini și o bibliografie din 304 surse.

În ***Introducere*** este reflectată actualitatea și importanța problemei propuse spre cercetare, sunt formulate scopul și sarcinile tezei de doctor. Tot în cadrul introducerii este delimitat obiectul cercetării, este expusă ipoteza de cercetare, sinteza metodologiei aplicate la cercetarea subiectului abordat, fiind descrisă, de asemenea, și situația în domeniul de cercetare, noutatea și originalitatea științifică a lucrării și a cele mai importante teze care au fost înaintate pentru susținere, precum și problema științifică de importanță majoră soluționată în cadrul tezei.

Capitolul 1, intitulat ***Analiza situației privind cercetarea prezumției de nevinovăție în doctrina dreptului procesual penal,*** cuprinde o prezentare amplă a cercetărilor științifice care au abordat – într-o perspectivă mai largă sau mai redusă – problema prezumției de nevinovăție, reflectată în literatura de specialitate din Republica Moldova (paragraful 1.1.), reflectă starea de lucruri referitoare la acest subiect în doctrina juridică din alte state (paragraful 1.2), iar în final, în Concluziile acestui capitol (paragraful 1.3.) se regăsesc multiple constatări referitoare la „acoperirea doctrinară" a acestui principiu, la ineficiențele constatate în raport cu suficența investigațiilor științifice ale subiectului prezumției de nevinovăție în procesul penal.

Capitolul 2, cu genericul ***Prezumția de nevinovăție în procesul penal: noțiune, importanță și reglementare***, abordează următoarele aspecte: *sorgintea și evoluția noțiunii de prezumție de nevinovăție în procedura penală*; *noțiunea și importanța prezumției de nevinovăție în procesul penal*; *esența și importanța consecințelor juridice care rezultă din prezumția de nevinovăție*; încheindu-se cu un șir de *Concluzii*.

În subcapitolul 2.1. *Sorgintea și evoluția noțiunii de prezumție de nevinovăție în procedura penală*, este expusă geneza prezumției de nevinovăție în știința juridică, constatându-se că prototipul ei îl reprezintă cunoscuta regulă aplicată încă în cadrul dreptului roman – *praesumptio boni viri.* S-a mai stabilit că prevederile atribuite la elementele prezumției de nevinovăție s-au consolidat ca teze juridice de sine stătătoare cu mult înainte de apariția ideii de „prezumție de nevinovăție" și separat de ea. Istoria practicii juridice cunoaște cazuri de reglementare normativă a mai multor elemente ce constituiau prezumția de nevinovăție a învinuitului, însă fără proclamarea unui principiu „unificat", în sensul că învinuitul este considerat nevinovat până când vinovăția acestuia va fi dovedită și stabilită printr-o sentință definitivă de condamnare. Procesele de judecată (penale și civile) erau guvernate de prezumția generală privind buna-credință a participanților la proces (*praesumptio boni viri*). Or, ar fi vorba despre forma acuzatorială a procesului penal, caracteristică pentru Roma Antică în perioada Republicii.

În alt registru, avându-se în vedere perioada Evului Mediu, se evidențiază teoria confirmării vinovăției învinuitului, care domina asupra prezumției de nevinovăție. În cele ce au urmat pe durata secolelor XI-XIV, caracterizată prin centralizarea slabă a puterii de stat, un rol important l-

au avut legile anumitor orașe mari. Analiza acestor exemple de reglementare normativă a chestiunilor privind recunoașterea persoanelor ca fiind nevinovate ne vorbește despre faptul că, în acea perioadă istorică, pretutindeni se punea accent pe prezumția de vinovăție. Persoana era recunoscută automat ca vinovată și, în cazul apariției anumitor bănuieli sau învinuiri în privința sa, ea era impusă să demonstreze contrariul în fața factorilor de decizie.

Un imbold pentru evoluția prezumției de nevinovăție a reprezentat-o Marea Revoluție Franceză, prin care masele revoluționare tindeau să „dezasambleze" sistemul juridic și de administrare învechit. Așadar, formulată în Franța în anul 1789, în Declarația Drepturilor Omului și ale Cetățeanului, prezumția de nevinovăție a constituit o reacție democratică împotriva sistemului inchizitorial al procesului penal. Cu toate acestea, abia la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea, prezumția de nevinovăție a obținut o recunoaștere în mediul științific, fiind materializate normativ mai multe consecințe care derivau din prevederile ei.

Acest paragraf mai include și o analiză a specificului evoluției prezumției de nevinovăție în legea procesual-penală a diferitor state occidentale (Marea Britanie, Franța, SUA, Germania, Italia), urmărind și ulterioara reflectare a acestor reglementări în actele juridice cu valoare internațională.

În subcapitolul 2.2. – *Noțiunea și importanța prezumției de nevinovăție în procesul penal* – este stabilit faptul că termenul „prezumție" provine de la latinescul *praesumptio*. La determinarea sensului etimologic al acestei noțiuni, s-au constatat mai multe opinii care reflectă, în general, poziții similare. Astfel, în baza acestor opinii, s-a dedus că *prezumția*, din punct de vedere etimologic, presupune: 1) utilizare anticipată; 2) presupunere, așteptare; 3) infirmare anticipată a obiecțiilor, excluderea și prevenirea anticipării; 4) utilizare prematură; 5) prejudecată. Așadar, inițial, termenul „prezumție" era unul polisemantic, însă, odată cu trecerea timpului, acesta a început să fie perceput ca: 1) presupunere, considerată adevărată, până la dovedirea contrariului; 2) prezumție de nevinovăție (în cadrul proceselor judiciare penale, prevedere conform căreia persoana este considerată nevinovată până când vinovăția ei va fi demonstrată în ordinea prevăzută de lege). Au fost analizate și unele opinii ale doctrinarilor, conform cărora din principiul european al prezumției de nevinovăție decurg, în mod dictinct, următoarele reguli: sarcina probei incumbă părții urmăritoare; îndoiala profită acuzatului; dreptul acuzatului de a adopta o atitudine pasivă; interdicția recurgerii la detenția preventivă pentru a exercita o represiune imediată; respectarea prezumției de nevinovăție în comunicarea presei; interdicția pentru un tribunal de a dezvălui, în cursul unui proces, opinia sau convingerea sa în privința faptelor reproșate acuzatului.

După o analiză detaliată a modurilor de definire a prezumției de nevinovăție în textele mai multor acte normative (Codul de procedură penală al Republicii Moldova; Constituția Republicii Moldova; Declarația Universală a Drepturilor Omului din anul 1948; Convenția Europeană a Drepturilor Omului din anul 1950; Pactul Internațional cu privire la Drepturile civile și politice), într-un final, se constată că prezumția de nevinovăție reprezintă un statut juridic al cetățeanului, conform căruia învinuitul este recunoscut (prezumat) ca fiind nevinovat, până când vinovăția lui va fi stabilită în baza unei sentințe de condamnare definitive. Acest subcapitol relevă și contribuțiile de bază ale prezumției de nevinovăție la protecția celor nevinovați, contribuții analizate cu lux de amănunte în literatura de specialitate.

Subcapitolul 2.3. – *Esența și importanța consecințelor juridice care rezultă din prezumția de nevinovăție* – este axat pe consecințele prezumției de nevinovăție în procesul penal al Republicii Moldova, opiniile de bază materializate în această privință fiind concentrate pe următoarele constatări: în art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova se regăsesc unele consecințe care reprezintă efectul prezumției de nevinovăție, și anume: 1) sarcina probei este de competența acuzării; 2) combaterea, infirmarea argumentelor, invocate în apărarea bănuitului, învinuitului este pusă, de asemenea, pe umerii acuzării; 3) sentința de condamnare nu poate fi întemeiată pe presupuneri; 4) persoana acuzată nu este obligată să-și dovedească nevinovăția; 5) toate dubiile în probarea învinuirii care nu pot fi înlăturate se interpretează în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului.

Aici au fost prezentate și consecințele prezumției de nevinovăție, conform opiniei unor autori din domeniul dreptului procesual penal: 1) nicio persoană nevinovată nu poate fi atrasă la răspundere penală și condamnată; 2) nimeni nu poate fi pus sub învinuire decât în baza temeiurilor și în ordinea prevăzută de lege; 3) în cadrul fiecărei cauze penale, circumstanțele care urmează a fi stabilite trebuie să se refere atât la cele care demască persoana, cât și la cele care pot achita persoana învinuită, care atenuează sau agravează pedeapsa ei, precum și circumstanțele care pot determina eliberarea de răspunderea și de pedeapsa penală; 4) sarcina demonstrării vinovăției învinuitului ține de partea acuzării, iar în instanța de judecată – de acuzatorul de stat sau de acuzatorul privat (în cauzele de acuzare privată); 5) învinuitul nu este obligat să-și dovedească nevinovăția. Instanța de judecată, procurorul, reprezentantul organului de urmărire penală nu sunt în drept să pună obligațiunea dovedirii nevinovăției în sarcina învinuitului; 6) se interzice constrângerea (aplicarea violenței, a amenințărilor și a altor măsuri ilegale) învinuitului și a altor participanți în cauzele penale, în vederea obținerii declarațiilor; 7) recunoașterea vinovăției de către învinuit poate fi pusă la baza sentinței de condamnare, doar în cazul în care aceasta este confirmată prin probele administrate în cauza penală; 8) învinuitul poate fi recunoscut vinovat doar

cu condiția că, în procesul examinării cauzei penale în instanța de fond, a fost dovedită vinovăția lui în comiterea infracțiunii; 9) toate dubiile în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate în ordinea stabilită de legea procesual-penală, urmează a fi interpretate în interesul învinuitului (regula *in dubio pro reo*).

Capitolul 3, cu titlul ***Principiul prezumției de nevinovăție în cadrul fazelor prejudiciare și judiciare ale procesului penal,*** ia în discuție următoarele probleme: *prezumția nevinovăției și sarcina probei în cadrul fazelor prejudiciare și judiciare ale procesului penal*; *interpretarea dubiilor în probarea învinuirii în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului*; *prezumția de nevinovăție și recunoașterea vinovăției de către bănuit, învinuit, inculpat*.

Subcapitolul 3.1. referitor la *prezumția nevinovăției și sarcina probei în cadrul fazelor prejudiciare și judiciare ale procesului penal* se focusează pe următoarele constatări: termenul „sarcina probei" reprezintă o interpretare a expresiei latine *onus probandi* (sarcina de a dovedi), presupunând obligațiunea demonstrării, dovedirii propriilor afirmații în cadrul unui litigiu judiciar. Legiuitorul a recunoscut învinuitul, *a priori*, în calitate de parte slabă, vulnerabilă a procesului penal, punându-l într-o poziție – pe cât e de posibil – favorabilă lui, lucru care este absolut firesc, el fiind în concordanță cu prevederile unui proces penal contradictorial. Totodată, este greu de supraestimat valoarea prezumției de nevinovăție. Ea nu doar cere ca persoana să fie considerată nevinovată, dar mai impune și un ritm specific al probatoriului, care reprezintă un element important în mecanismul procesului penal contradictorial. Prezumția de nevinovăție determină că sarcina probei nu poate fi pusă în sarcina învinuitului. Odată ce învinuitul se consideră nevinovat până la intrarea în vigoare a hotărârii judecătorești, răsturnarea prezumției se pune în seamă organelor care invocă vinovăția persoanei. Prezumția de nevinovăție determină regula privind interpretarea tuturor dubiilor în favoarea învinuitului. Regula privind interpretarea dubiilor în favoarea învinuitului ridică mai multe probleme procesuale în materia probelor. Art. 8 alin. (3) CPP RM nu prevede expres cine are sarcina de a înlătura dubiile. Această obligație reiese din însăși natura *sarcinii probei.* Răsturnarea prezumției de nevinovăție este într-o legătură și o condiționare reciprocă cu probarea, cu certitudine, a vinovăției. Dacă certitudinea nu se manifestă, prezumția de nevinovăție este susținută de regula *in dubio pro reo.*

Așadar, realizarea consecinței privind lipsa obligațiunii bănuitului, învinuitului, inculpatului de a-și dovedi nevinovăția sa și, respectiv, obligațiunea dovedirii învinuirii de către partea acuzării, care derivă din prezumția de nevinovăție, constă în următoarele: 1) obligațiunea dovedirii, demonstrării circumstanțelor care constituie obiectul probatoriului în cadrul cauzelor penale ține, în totalitate, de partea acuzării; 2) bănuitul, învinuitul, inculpatul, apărătorul lor nu sunt obligați să demonstreze nevinovăția; 3) bănuitul, învinuitul, inculpatul nu pot fi forțați să facă

declarații sau să prezinte probele pe care le deține; 4) refuzul bănuitului, învinuitului, inculpatului de a participa în cadrul probatoriului nu poate avea pentru ei consecințe negative nici în latura recunoașterii lor ca nevinovați, și nici în ceea ce privește determinarea categoriei și măsurii de pedeapsă.

Subcapitolul 3.2. este dedicat *interpretării dubiilor în probarea învinuirii în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului*. Aici, analizând prevederile legale privind interpretarea dubiilor de neînlăturat în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, se constată că, inițial, activitatea organelor de urmărire penală este constituită integral din anumite dubii, care în procesul activității de urmărire penală sunt confirmate sau dezmințite, combătute. Trecerea de la dubii spre încredere, certitudine, de la presupuneri către concluzii categorice fundamentate, de la probabilitate spre exactitate este caracteristică pentru practica cognitivă și pentru cercetarea circumstanțelor cauzelor penale, în particular. Trecerea de la cunoștințe probabile spre cele autentice în cadrul cauzelor penale reprezintă un proces destul de dificil.

Dubiile de neînlăturat care totuși rămân trebuie să aibă caracter obiectiv, să țină de imposibilitatea extinderii de mai departe a informațiilor probatorii cu privire la circumstanțele cauzei în condițiile continuării probatoriului în cadrul cauzei penale. Or, se au în vedere situațiile în care nu este posibil, din punct de vedere obiectiv, să fie colectate probe suficiente pentru a concluziona în privința prezenței sau lipsei datelor de fapt necesare, din care considerent inculpatul urmează a fi achitat, în virtutea prevederilor principiului prezumției de nevinovăție. Mai mult ca atât, lipsa probelor în acuzare trebuie să atragă după sine încetarea urmăririi penale în privința învinuitului încă la faza de urmărire penală, iar neîncetarea ei nu poate fi explicată prin motive de ordin obiectiv, ea reprezentând, de fapt, o eroare a organului de urmărire penală.

Importanța dubiilor în calea stabilirii adevărului este dublă: fixând atenția asupra „petelor albe” în reprezentarea despre faptul, evenimentul cercetat, acestea, în primul rând, ne feresc de concluzii premature, nechibzuite, iar, în al doilea rând, ne determină să căutăm informațiile care ne lipsesc. Astfel, consecința prezumției de nevinovăție privind interpretarea dubiilor care nu pot fi înlăturate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului este realizată, în cadrul probatoriului, în conformitate cu următoarele prevederi: 1) doar dubiile care nu pot fi înlăturate urmează a fi interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului; dubiile care nu pot fi înlăturate, apărute atât în privința circumstanțelor care confirmă învinuirea, cât și în privința circumstanțelor care o infirmă, o combat, trebuie interpretate în interesul bănuitului, învinuitului, inculpatului; 2) această regulă asigură apărarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, prevenind și excluzând, în același timp, acuzările nefondate ale organelor competente, bazate, inclusiv, pe propriile îndoieli; 3) urmărirea penală trebuie efectuată într-un volum maxim posibil, unde toate dubiile trebuie fie

înlăturate, fie excluse din argumentele care confirmă învinuirea, ele urmând a fi interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului.

În ceea ce privește *prezumția de nevinovăție și recunoașterea vinovăției de către bănuit, învinuit, inculpat*, la care se referă *subcapitolul 3.3*, este promovată și argumentată poziția că numai în măsura în care o persoană este suspectată că a comis o infracțiune și împotriva sa este formulată o învinuire, se va pune în mișcare procesul (*processus* – a merge înainte), la sfârșitul căruia, în urma administrării și evaluării probelor, se va evidenția vinovăția sau nevinovăția acelei persoane și, pe cale de consecință, va trebui să fie luată o măsură judiciară, cuprinsă în forma unei ordonanțe sau hotărâri. Declarațiile învinuitului sau inculpatului prezintă importanță în procesul penal și datorită faptului că ele conțin și apărările pe care acesta înțelege să le facă, precum și indicarea probelor cu care ar putea să le dovedească. Din momentul în care declarațiile învinuitului sau inculpatului conțin astfel de apărări, organele de urmărire și instanța de judecată sunt obligate să le verifice și să administreze probele indicate, pentru a constata temeinicia lor. Obținerea declarațiilor de la învinuit sau inculpat reprezintă o obligație pentru organul de urmărire penală, procuror și judecător, dar, totodată, ele constituie și un drept pentru persoana cercetată, pentru că în acest mod ea poate indica probele ce vor susține apărările pe care înțelege să și le facă. În cazurile de recunoaștere a vinovăției de către bănuit, învinuit, reprezentanții organelor de urmărire penală în procesul cercetării cauzelor penale, având dreptul de a ghida investigațiile, de a lua hotărâri cu privire la efectuarea anumitor acțiuni de urmărire penală, de frecvente ori pătrund în circumstanțele infracțiunii săvârșite superficial, trecând cu vederea anumite detalii de importanță majoră.

Or, în baza prevederilor alin. (1), art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, se aplică regula conform căreia învinuitul este considerat, prezumat nevinovat, chiar și atunci când acesta își recunoaște vinovăția. Mai mult, el continuă a fi considerat nevinovat până atunci când prezumția de nevinovăție va fi infirmată, respinsă prin depășirea următoarelor două componente: 1) vinovăția trebuie să fie dovedită; 2) vinovăția urmează a fi constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă. Până când vinovăția persoanei nu este dovedită și nu este constatată, stabilită printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă, învinuitul, inculpatul, indiferent de situație, trebuie să se considere nevinovat, în privința lui acționând toate consecințele care derivă din prevederile prezumției de nevinovăție. Prezumția veridicității hotărârii judecătorești determină că o hotărâre dată într-o cauză penală se consideră corespunzătoare adevărului atâta timp cât nu a fost casată de către o instanță superioară, găsindu-și originea în renumita regulă a dreptului roman *Res judicata pro veritate habetur* („hotărârea judecătorească se recunoaște ca veridică”).

În acest subcapitol sunt evidențiate și particularitățile aplicării și respectării prevederilor principiului prezumției de nevinovăție în caz de aplicare a unor proceduri speciale (sumare) de examinare a cauzelor penale.

În ***Concluzii generale și recomandări*** au fost sistematizate și prezentate rezultatele cercetării științifice în materia principiului prezumției de nevinovăție în procesul penal al Republicii Moldova, au fost propuse anumite soluții cu titlul ***de lege ferenda*** referitoare la expunerea corespunzătoare și aplicarea eficientă a normei procesual-penale care reglementează acest principiu general al procesului penal.

1. ANALIZA SITUAȚIEI PRIVIND CERCETAREA PREZUMȚIEI DE NEVINOVĂȚIE ÎN DOCTRINA DREPTULUI PROCESUAL PENAL

1.1. Prezumția de nevinovăție prin prisma cercetărilor științifice din Republica Moldova

Inițiind analiza studiilor științifice dedicate principiului prezumției de nevinovăție și publicate în Republica Moldova, am constatat că acest subiect a fost tratat din diferite perspective și în corelație cu alte probleme conexe. Printre lucrările de referință privind tema în cauză se înscrie și monografia *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*[1], semnată de profesorul *I. Dolea* și ieșită de sub tipar în anul 2009. În opinia autorului, în categoria prezumțiilor procesuale, locul central revine prezumției de nevinovăție, care exercită o impunătoare influență asupra teoriei probelor, mai ales în ceea ce privește sarcina probei[2]. Ea consacră reguli determinante în probatoriul penal. Nedovedirea vinovăției în sens juridic echivalează cu dovedirea nevinovăției și nu permite deținerea în stare de suspect a unei persoane care a fost achitată de către o instanță de judecată[3]. Caracterizând specificul și conținutul prezumției de nevinovăție, I. Dolea susține că *prezumția de nevinovăție,* ca noțiune, trebuie interpretată în mai multe forme: - *ca un principiu general,* inclusiv al procesului penal, prezumția de nevinovăție determină statutul persoanei în societate, drepturile și libertățile fundamentale, dreptul la un proces public, dreptul la apărare ș.a.; - *ca o regulă a probatoriului* care generează existența anumitor instituții și norme, precum: sarcina probei, interpretarea dubiilor în favoarea acuzatului, regula privind obligativitatea motivării sentinței, interzicerea de a pronunța o sentință de condamnare bazată pe presupuneri ș.a. Toate regulile, declară I. Dolea, nu pot fi interpretate altfel decât ca fiind părți componente ale principiului, iar încălcarea uneia duce la încălcarea principiului[4].

Analiza acestui principiu îi permite profesorului I. Dolea să menționeze că prezumția de nevinovăție presupune că toți cetățenii au un comportament cuviincios. În cazul în care există suspiciuni că persoana este delincventă și, sub aspect tehnic, este recunoscută ca bănuită sau învinuită (inclusiv inculpată), organele de urmărire, procurorul și instanța au sarcina de a valorifica acest fapt. Aceasta nu este însă o simplă valorificare, ci o activitate procesuală, cu aplicarea

[1] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2009.
[2] *Ibidem,* p. 130.
[3] *Ibidem,* p. 136.
[4] *Ibidem,* p. 134.

anumitor procedee probatorii ce au ca scop administrarea probelor care confirmă ipoteza. Atât în cadrul urmăririi penale, cât și al judecării cauzei, subiecții procesuali pot ajunge la concluzia că prezumția de nevinovăție este răsturnată. Totuși la judecarea cauzei există o probabilitate mai mare decât în faza de urmărire că această concluzie va fi mai aproape de adevăr. În calitate de argument în susținerea acestei teze este invocată funcționarea principiilor judecății: publicitatea, contradictorialitatea, nemijlocirea ș.a.[5].

În continuare, autorul I. Dolea evidențiază locul esențial pe care îl deține principiul prezumției de nevinovăție în asigurarea drepturilor persoanei în probatoriul penal. Impactul direct al acestui principiu se manifestă prin garanția că vinovăția poate fi constatată doar fiind dovedită în modul prevăzut de lege, fapt ce determină că totalitatea de probe administrate în cauză trebuie să răstoarne prezumția, cu condiția că vor fi administrate respectându-se prevederile legale. În acest caz, declară, pe bună dreptate, I. Dolea, prezumția de nevinovăție este într-o directă legătură cu instituția admisibilității probelor, legiuitorul stipulând obligația de a dovedi vinovăția, în acest sens, prezumția de nevinovăție fiind legată de o altă instituție a probatoriului penal, care este sarcina probei, iar în alin. 3 din același articol – de interdicția de a întemeia învinuirea sau de a constata vinovăția în baza presupunerilor. În sfârșit, art. 8 CPP RM instituie regula privind interpretarea tuturor dubiilor în favoarea bănuitului/învinuitului/ inculpatului. Astfel, susține I. Dolea, prezumția de nevinovăție se realizează, în cea mai mare măsură, în probatoriul penal, constituind un obstacol determinant în condamnarea neîntemeiată a persoanei. Fiind un garant în favoarea persoanei concrete, prezumția de nevinovăție vine să asigure un climat de stabilitate și siguranță în societate[6].

În planul examinării conținutului prezumției de nevinovăție, cercetătorul I. Dolea menționează că sarcina probei nu poate fi pusă în sarcina învinuitului. Odată ce învinuitul se consideră nevinovat, până la intrarea în vigoare a hotărârii judecătorești, răsturnarea prezumției se pune în seamă organelor care invocă vinovăția persoanei. Prezumția de nevinovăție determină regula privind interpretarea tuturor dubiilor în favoarea învinuitului, această regulă ridicând mai multe probleme procesuale în materia probelor. Art.8 alin. (3) CPP nu prevede expres cine are sarcina de a înlătura dubiile. Această obligație reiese din însăși natura *sarcinii probei*. Or, menționează autorul, dacă apar dubii în privința probelor în apărare, aceasta nu va fi un eșec al apărării, considerându-se că vinovăția a fost dovedită[7].

---

[5] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 131.
[6] *Ibidem*, p. 157.
[7] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 135-136; *Idem*. Principiul „egalității armelor" și dreptul apărării de a administra probe în procesul penal. În: *Analele Științifice ale USM*. Chișinău: CEP USM, 2004, p. 375-376.

În cadrul acestui demers științific, profesorul I. Dolea concluzionează, cu titlu de recomandare, și asupra următoarelor momente: a) existența dubiilor care nu pot fi înlăturate în probarea învinuirii duce la excluderea faptului neprobat din obiectul probațiunii și la interpretarea situației create în favoarea acuzatului; b) existența dubiilor care nu pot fi înlăturate în negarea învinuirii determină existența faptului dat în sistemul de probe, atâta timp cât totalitatea de probe în acuzare nu va dovedi netemeinicia acestuia. Această regulă ce derivă din prezumția de nevinovăție poate fi utilizată în jurisprudență, determinând necesitatea aplicării unei metode logice specifice, când teza *vinovat* se dovedește prin negarea antitezei *nevinovat*[8].

Răsturnarea prezumției de nevinovăție, în viziunea lui I. Dolea, este într-o legătură și o condiționare reciprocă cu probarea, cu certitudine, a vinovăției. Dacă certitudinea nu se manifestă, prezumția de nevinovăție este susținută de regula *in dubio pro reo*[9]. De asemenea, reține atenția și punctul de vedere al lui I. Dolea că, dacă impactul prezumției de nevinovăție asupra unor asemenea instituții ca *sarcina probei* și *imparțialitatea* în cadrul judecării cauzei este mai mult sau mai puțin determinat, atunci în etapa urmăririi penale rămâne nedefinit rolul subiecților în cadrul probatoriului. Dintr-un punct de vedere, organele de urmărire și procurorul sunt obligați să cerceteze cauza sub toate aspectele, complet și obiectiv, ceea ce presupune colectarea atât a probelor în învinuire, cât și în apărare. Din alt punct de vedere, sarcina probei de învinuire revine procurorului. Având în vedere faptul că ofițerul de urmărire penală și procurorul sunt reprezentanți ai părții acuzării, este dificil de afirmat că aceștia vor colecta în toate cazurile și probe în apărare. Din aceste considerente, susține profesorul I. Dolea, sunt necesare noi mecanisme procesuale, menite să asigure un proces echitabil. Unul dintre acestea este, în opinia sa, instituția administrării probelor de către apărare[10].

Profesorul I. Dolea mai învederează și faptul că prezumția de nevinovăție se poate menține și pe parcursul examinării cauzei în instanța de apel. În același timp, sentința pronunțată capătă statutul de veridică din momentul pronunțării, atâta timp cât nu a fost casată de instanța superioară. Deci, susține I. Dolea, ar părea că, pe de o parte, persoana este nevinovată, iar pe de alta, că sentința în care persoana a fost considerată vinovată corespunde adevărului, chiar dacă nu este definitivă. Dilema în cazul de față, dar și în altele întâlnite în procedura penală, se soluționează, în opinia autorului, pornind de la principiul, potrivit căruia ca punct de reper în toate cazurile trebuie să fie drepturile persoanei.

[8] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 136.
[9] *Ibidem*, p. 131.
[10] *Ibidem*, p. 132.

De asemenea, reține atenția și punctul de vedere al lui I. Dolea cu privire la faptul că prezumția veridicității hotărârii judecătorești determină că o hotărâre dată într-o cauză penală se consideră corespunzătoare adevărului atâta timp cât nu a fost casată de către o instanță superioară, găsindu-și originea în renumita regulă a dreptului roman *Res judicata pro veritate habetur* („hotărârea judecătorească se recunoaște ca veridică")[11].

Profesorul I. Dolea, expunându-se în privința specificului aplicării prevederilor principiului prezumției de nevinovăție la faza de urmărire penală, ajunge la concluzia că „între convingerea intimă a organelor de urmărire și a procurorului privind vinovăția persoanei și prezumția de nevinovăție există în toate cazurile o divergență. Dacă nu ar fi existat o asemenea divergență, ar fi fost imposibil de a efectua calitativ urmărirea penală. Cu cât mai convingătoare sunt probele în acuzare, cu atât mai expresivă este divergența. Chiar dacă, în scopul efectuării unei urmăriri penale calitative, procurorul și organul de urmărire penală trebuie să fie încrezuți în vinovăția persoanei, ei trebuie să trateze persoana ca una nevinovată, asigurându-i respectarea tuturor drepturilor civile, deoarece recunoașterea persoanei ca vinovată este totuși în dependență de un moment formal – hotărârea definitivă"[12].

Un alt studiu ce tratează acest subiect este *Prezumția nevinovăției*[13], semnat de profesorul *I. Dolea* și inclus în lucrarea colectivă *Manualul judecătorului pentru cauze penale. /* M. Poalelungi., I. Dolea, T. Vîzdoagă. Asociația Judecătorilor din Moldova, publicată în anul 2013. În șirul multiplelor aspecte raportate la subiectul principiului prezumției de nevinovăție (în special, în ceea ce ține de practica CtEDO în această materie), autorul I. Dolea ne demonstrează că principiul prezumției nevinovăției, având semnificația unui drept fundamental al omului, își găsește aplicabilitatea în activitatea practică a organelor de drept. Aplicabilitatea se manifestă, susține el, prin interconexiuea directă a prezumției nevinovăției cu alte principii ale procedurii penale[14].

Este relevant punctul de vedere al autorului referitor la faptul că prezumția este încălcată, dacă o decizie judiciară privind o persoană acuzată reflectă opinia că aceasta este vinovată, înainte ca vinovăția sa să fi fost dovedită în prealabil. Este suficient, în opinia lui I. Dolea, chiar și în absența unei constatări formale, ca o argumentație să sugereze că instanța îl consideră pe acuzat

[11] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 136-137.
[12] *Ibidem*, p. 133-134.
[13] DOLEA, I. Prezumția nevinovăției. În: *Manualul judecătorului pentru cause penale*. / M. Poalelungi., I. Dolea, T. Vizdoagă. Asociația Judecătorilor din Moldova. Chișinău: F. E. P. „Tipografia Centrală", 2013.
[14] *Ibidem*, p. 56.

ca fiind vinovat. Curtea a apreciat că încălcarea prezumției de nevinovăție se poate face nu numai de către o instanță, ci și de alte autorități publice[15].

Autorul ne atrage atenția, așadar, și asupra faptului că principiul prezumției de nevinovăție poate fi încălcat nu numai de către un judecător sau de o instanță, ci și de către alte autorități publice, inclusiv de către procurori, în special în cazul în care procurorul îndeplinește funcții cvasijudiciare în aprecierea pe care o face cu privire la cererea reclamantului de a termina urmărirea penală fără trimitere în judecată și exercită un control absolut în materie procedurală asupra fazei de urmărire penală. Pentru a ști dacă o declarație a unui reprezentant al autorității publice constituie o încălcare a principiului prezumției de nevinovăție, susține profesorul I. Dolea, trebuie analizat contextul cirsumstanțelor speciale în care acea declarație a fost formulată. Făcând referire la practica CtEDO, autorul ne atrage atenția că ea (Curtea) a observat, de frecvente ori, că declarațiile referitoare la vinovăția unor persoane de comiterea faptelor infracționale au fost formulate de către procuror, nu într-un context independent de procedura penală în sine, ca, de exemplu, în cadrul unei conferințe de presă, ci într-o decizie motivată, intervenită într-un stadiu preliminar al urmăririi penale, prin care se respinge cererea reclamantului de terminare a urmăririi penale, motiv pentru care, constată I. Dolea, Curtea a apreciat că declarația procurorului nu a încălcat prezumția de nevinovăție[16].

În anul 2005 vede lumina tiparului lucrarea (tratatul) *Drept procesual penal*[17], unde se menționează, în special, că principiul prezumției nevinovăției reprezintă o regulă de bază a procesului penal și unul dintre drepturile fundamentale ale omului. Acest fapt, în viziunea autorilor, explică înscrierea prezumției nevinovăției în numeroase documente de drept internațional, în care se consacră drepturile fundamentale ale persoanei[18].

Totodată, coautorii semnatari ai acestei lucrări constată și argumentează că esența prezumției de nevinovăție constă în statutul acordat bănuitului, învinuitului sau inculpatului în cadrul procesului penal, acesta fiind considerat o persoană de bună-credință, iar din acest statut rezultând toate garanțiile puse la dispoziția lui și respectarea drepturilor sale de către organele de urmărire penală sau de instanța de judecată, pentru a nu se încălca acest drept fundamental al omului și pentru a i se acorda șansa și garanțiile reale de a se apăra de o acuzație injustă sau neproporțională[19].

[15] DOLEA, I. Prezumția nevinovăției. *Op.cit.*, p. 57.
[16] *Ibidem*, p. 57-58.
[17] DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, Iu. et al. *Drept procesual penal*. Chișinău: Ed. Cartier Juridic, 2005.
[18] *Ibidem*, p. 71.
[19] *Ibidem*, p. 72.

O lucrare științifică având un impact substanțial asupra cercetării noastre este articolul *Prezumția de nevinovăție – cadrul național și standardele internaționale*[20], semnat de *D. Ostavciuc*. Acest cercetător susține că prezumția de nevinovăție nu echivalează cu o afirmație că acuzatul este cu adevărat nevinovat, ea doar cere să fie considerat nevinovat, până când nu va fi găsit vinovat printr-o hotărâre judecătorească intrată în vigoare. La baza hotărârii de condamnare a persoanei, menționează D. Ostavciuc, trebuie să fie puse probe petrinente, concludente și utile de vinovăție[21].

Autorul opinează – cu argumente pertinente, în acest sens, – și în privința faptului că vinovăția se consideră stabilită nu din momentul pronunțării sentinței, ci de la intrarea ei în vigoare, adică de la expirarea contestațiilor. În cazul în care sentința instanței de fond a fost contestată, aceasta va intra în vigoare numai după examinarea ei de către instanțele ierarhic superioare[22].

De asemenea, D. Ostavciuc insistă asupra faptului că, în vederea garantării efective și legale a prezumției de nevinovăție, în baza analizei practicii naționale și internaționale, implicit a celei europene, este necesară modificarea și completarea art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, astfel încât: 1) să interzică oricărui participant la procesul penal să facă aprecieri cu privire la vinovăția bănuitului, învinuitului, inculpatului; 2) să interzică organului de constatare, celui de urmărire penală și procurorului întocmirea și motivarea actelor procesuale cu texte și expresii care lasă să se înțeleagă că cel urmărit penal sau trimis în judecată este persoana vinovată[23].

În continuare, autorul exprimă și argumentează părerea că bănuitul, învinuitul, inculpatul nu sunt obligați să-și demonstreze nevinovăția. Obligația de a dovedi vinovăția o are partea care susține învinuirea. Prin urmare, susține el, obligația de a dovedi temeinicia acuzării și de a informa, pe căi legale, argumentele apărării (în cazul în care acestea sunt) este pusă pe umerii părții acuzării (procurorul, organul de urmărire penală, partea vătămată, partea civilă, precum și reprezentanții acestora). Sarcina probei îi revine statului prin intermediul organelor judiciare. Din această perspectivă, D. Ostavciuc accentuează că probele trebuie să fie interpretate la orice fază și etapă a procesului penal. În toate aceste etape, orice persoană acuzată trebuie să fie tratată ca nevinovată, până la proba contrarie (până la adoptarea unei hotărâri definitive de condamnare)[24].

[20] OSTAVCIUC, D. Prezumția de nevinovăție – cadrul național și standardele internaționale. În: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova*. Științe juridice, nr 15/2022, pp. 8-25.
[21] OSTAVCIUC, D. Prezumția de nevinovăție – cadrul național și standardele internaționale. *Op.cit.*, p. 8.
[22] *Ibidem*, p. 9-10.
[23] *Ibidem*, p. 23.
[24] *Ibidem*, p. 10.

Un impact științific evident asupra cercetării noastre l-a avut și teza de doctor în drept *Principiul contradictorialității în procesul penal: reglementări naționale și de drept comparat*[25], susținută, în anul 2016, de către *L. Rusu.* În special, merită a fi reținută opinia autoarei, conform căreia corelația prezumției de nevinovăție și a principiului contradictorialității părților se manifestă în latura că prezumția de nevinovăție creează, la etapa examinării cauzei în instanța de judecată, condiții în vederea realizării principiului contradictorialității. Reieșind din presupunerile privind nevinovăția persoanei, susține, pe bună dreptate L. Rusu, este obiectiv creată posibilitatea –pentru partea care acuză, dar și pentru cel acuzat – de a expune în fața unei instanțe independente toate argumentele – atât în latura acuzării, cât și în cea a apărării. Părților li se oferă posibilitatea de a-și apăra poziția. Prezumția de nevinovăție, în opinia autoarei, necesită din partea instanței o atitudine inițială, preliminară față de inculpat ca în privința unei persoane nevinovate de învinuirea ce i se aduce[26].

Cercetătoarea L. Rusu mai menționează că prezumția de nevinovăție este plasată la baza întregului proces penal, a tuturor etapelor acestuia, în egală măsură referindu-se atât la bănuit, învinuit, cât și la inculpat. Un anumit grad de claritate subiectului cercetat imprimă următorul punct de vedere argumentat de către autoare, și anume că prezumția de nevinovăție este o entitate, o prevedere obiectivă, ea nu depinde de voința anumitor persoane, a reprezentanților organelor de drept care realizează actul de reținere, în situația temeiurilor prevăzute de legea procesual penală, și care, în momentul reținerii, sunt convinși de prezența vinovăției celui bănuit[27].

Este relevant din perspectiva demersului nostru științific și articolul elaborat de către *L. Rusu* și *Iu. Bria* și intitulat *Prezumția de nevinovăție și rolul ei în adoptarea hotărârilor procesual-penale*[28]. În contexul cercetării rolului și impactului prezumției de nevinovăție la adoptarea hotărârilor procesual-penale, autoarele acestui articol afirmă că nu putem trece cu vederea faptul că procurorii, uneori, pot pune persoana sub învinuire din considerente de ordin tactic, presupunând că, în procesul audierii, aceasta va prezenta informații suplimentare care ar demasca-o în comiterea infracțiunii. În acest caz, credem, este prezentă o influență psihologică cu orientare de acuzare din partea procurorului. Această modalitate de obținere a informațiilor suplimentare, în opinia cercetătoarelor L. Rusu și Iu. Bria, contravine, evident, cerințelor principiului prezumției

[25] RUSU, L. *Principiul contradictorialității în procesul penal: reglementări naționale și de drept comparat*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2016.
[26] *Ibidem*, p. 87.
[27] *Ibidem*, p. 86.
[28] RUSU, L., **BRIA, Iu**. Prezumția de nevinovăție și rolul ei în adoptarea hotărârilor procesual-penale. În: *Revsita Română de Criminalistică*. Martie 2023, Volumul XXIV, Nr. 1 (133).

de nevinovăție privind inadmisibilitatea recunoașterii persoanei ca învinuit, în lipsa unei baze probatorii suficiente.

Dintr-un alt punct de vedere al autoarelor precitate, la momentul punerii persoanei sub învinuire, convingerea procurorului privind vinovăția ei trebuie să fie, în primul rând, motivată și întemeiată pe probe. Este important să se clarifice în ce măsură au fost stabilite faptele infracționale, dacă aprecierea și încadrarea juridică corespunde circumstanțelor faptice ale cauzei. Temeinicia atragerii persoanei la răspundere penală depinde direct de măsura în care învinuirea adusă corespunde circumstanțelor cauzei și de deplinătatea și precizia acestor circumstanțe de a reflecta toate semnele substanțiale ale infracțiunii comise. Mai mult ca atât, susțin cercetătoarele, decizia privind prezența temeiurilor pentru atragerea persoanei la răspundere penală trebuie justificată printr-un asemenea cumul de probe, care ar conduce la anumite concluzii, determinate la comiterea sau necomiterea infracțiunii de către persoană, fiind excluse dubiile în acest sens, fapt care corespunde prevederilor prezumției de nevinovăție[29].

În continuare, L. Rusu și Iu. Bria, analizând rolul și impactul prezumției de nevinovăție la adoptarea hotărârilor procesual-penale, relevă că ea, acționând în calitate de temelie a conștiinței juridice a procurorului în procesul aprecierii probelor, formează propria convingere a acestuia. Totodată, autoarele susțin că ea (prezumția de nevinovăție) este constituită din două elemente: unul obiectiv (cumulul de probe și cerințele înaintate față de ele) și unul subiectiv (opinia personală a procurorului asupra fondului cauzei penale). Cercetătoarele mai insistă și în privința următorului fapt: concluziile procurorului privind vinovăția persoanei puse sub învinuire sunt probabilistice și dobândesc un grad de certitudine odată cu întocmirea rechizitoriului[30]. Însă procesul stabilirii adevărului în cauzele penale nu este dependent de declarațiile învinuitului. Darea declarațiilor reprezintă un drept, dar nu o obligațiune a învinuitului. Procurorul, în opinia lor, are obligația, indiferent de informațiile comunicate de învinuit, să întreprindă toate măsurile necesare pentru stabilirea tuturor circumstanțelor care prezintă importanță pentru cauza penală.

În privința chestiuii referitoare la stabilirea imprecisă sau exactă a vinovăției, L. Rusu și Iu. Bria susțin și argumentează că ea este decisă, în fiecare cauză penală, la momentul în care sentința instanței de judecată prin care se stabilește vinovăția persoanei devine definitivă. Din acest moment, putem menționa cu deplină convingere că, în procesul punerii persoanei sub învinuire, vinovăția ei a fost stabilită cu certitudine, iar în caz de dare de către instanță a sentinței de achitare

[29] RUSU, L., **BRIA, Iu**. Prezumția de nevinovăție și rolul ei în adoptarea hotărârilor procesual penale. *Op.cit*., p. 61-62.
[30] *Ibidem*, p. 65.

– că la baza ordonanței de punere sub învinuire s-au aflat date care, ulterior, nu și-au găsit confirmarea.

În fine, un interes științific substanțial pentru cercetarea noastră prezintă constatarea autoarelor în privința faptului că prezumția de nevinovăție nu determină momentul formării definitive a convingerii privind vinovăția persoanei. Autoarele consideră, cu certitudine, că în caz de semnare a rechizitoriului de către procuror, acesta combate prezumția procesual-penală de nevinovăție, iar în cazul când sentința de condamnare devine definitivă, este combătută prezumția generală de nevinovăție. Însă, după cum afirmă L. Rusu și Iu. Bria, nu putem vorbi despre nedovedirea infracțiunii la momentul semnării rechizitoriului de către procuror, deoarece el anume în acest moment a atins scopul urmăririi penale – pentru procuror adevărul este deja stabilit[31].

Anumite precizări referitoare la prezumția de nevinovăție atestăm și în lucrarea *Constituția Republicii Moldova. Comentariu*[32], elaborată de un grup de autori (Negru B., Osmochescu N., Smochină A. ș. a.). Aici ne-au atras atenția constatările autorilor că prezumția de nevinovăție este un drept intangibil, de origine cutumiară al dreptului public internațional: „Esența principiului în cauză constă în acceptarea de către legislator a prezumției nevinovăției indivizilor în favoarea drepturilor acestora”[33]; că prezumția de nevinovăție este violată, în cazul în care decizia unei instanțe judecătorești exprimă opinia referitor la vinovăția unei persoane în circumstanțele în care persoana în cauză nu a avut posibilitatea să se apere contra acuzațiilor aduse ei. Astfel, autorii acestei lucrări pun în evidență cazul absenței unei decizii formale, afirmând, pe bună dreptate, că este doar suficient să existe o aluzie că instanța consideră vinovat acuzatul[34].

Relevant pentru cercetarea noastră este și articolul *Prezumția de nevinovăție în sistemul prezumțiilor juridice*[35], elaborat de conf. univ., dr. *T. Vîzdoagă* și doctoranda *Iu. Bria.* În opinia lor, esența prezumției de nevinovăție constă nu în faptul că învinuitul, de regulă, este nevinovat, ci presupune că atâta timp cât nu avem o sentință de condamnare definitivă nu există nici persoana juridic vinovată în comiterea infracțiunii. Importanța acestei reguli pentru construirea și funcționarea democratică a procesului penal, precum și pentru apărarea persoanelor trase la răspundere penală este greu de supraapreciat. Vinovăția persoanei, susțin T. Vîzdoagă și Iu. Bria, nu se consideră probată și ea nu poate fi recunoscută ca vinovată în comiterea infracțiunii și,

[31] RUSU, L., **BRIA, Iu**. Prezumția de nevinovăție și rolul ei în adoptarea hotărârilor procesual penale. *Op.cit*., p. 61.
[32] *Constituția Republicii Moldova. Comentariu*. / Negru B., Osmochescu N., Smochină A. et al. Chișinău: Ed. ARC, 2012. 576 p.
[33] *Ibidem*, p. 105.
[34] *Ibidem*.
[35] VÎZDOAGĂ, T., **BRIA, Iu**. Prezumția de nevinovăție în sistemul prezumțiilor juridice. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, Nr. 4(63)/2022.

respectiv, supusă vreunor îngrădiri în drepturi, cu excepția celor legate de cercetarea cauzei penale, ale căror temeiuri și ordine de aplicare sunt strict reglementate de lege[36].

În continuare, se argumentează că specificul prezumției de nevinovăție, care urmează a fi combătut în mod obligatoriu în procesul cercetării cauzei penale și, de regulă, respins prin sentința de condamnare, nu a putut să nu se reflecte asupra evoluției sale istorice, reglementării normative și percepției de către practica judiciară.

Începând să acționeze la etapele inițiale ale procesului penal, când organele de urmărire penală dețin numai anumite bănuieli în privința persoanei privind comiterea faptei infracționale, presupunerile care se regăsesc în conținutul prezumției de nevinovăție la acest moment sunt, în marea lor parte, confirmate și mai puțin combătute. Ulterior, se menționează că, în procesul strângerii probelor referitoare la vinovăția făptuitorului de către organele de urmărire penală, probabilitatea presupunerilor privind nevinovăția persoanei scade, atingându-și minimumul său în procesul judecării cauzei penale. În acest fel, T. Vîzdoagă și Iu. Bria, în final, constată că prezumția de nevinovăție, deținând toate trăsăturile substanțiale caracteristice prezumțiilor juridice, inclusiv presupunerea ce deține un anumit grad de probabilitate, este atribuită, pe bună dreptate, la categoria prezumțiilor juridice[37].

Următorul articol la acest subiect, elaborat și el în coautorat de către *V. Jitariuc* și *Iu. Bria*, este intitulat *Scopul și obiectul probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor prezumției de nevinovăție*[38] Aici, chiar din start, se pune accent pe faptul că una dintre cele mai importante garanții în ceea ce privește apărarea persoanelor de învinuirea ilegală și neîntemeiată, de condamnări arbitrare, de îngrădirea nejustificată a drepturilor și libertăților fundamentale este prezumția de nevinovăție[39].

Principul prezumției de nevinovăție, în opinia autorilor, reprezintă garanția de bază a realizării și apărării drepturilor persoanei în procesul penal. Influența multilaterală a prezumției de nevinovăție asupra determinării poziției procesuale a persoanei se reflectă, în primul rând, în faptul că ea determină starea juridică inițială a ei – starea de nevinovăție, starea persoanei care nu este recunoscută vinovată de comiterea infracțiunii, în ordinea stabilită de lege, printr-o hotărâre definitivă a instanței de judecată și, respectiv, care dispune de toate drepturile și libertățile

[36] VÎZDOAGĂ, T., **BRIA, Iu**. Prezumția de nevinovăție în sistemul prezumțiilor juridice. Op.cit, p. 8.
[37] *Ibidem*, p. 13.
[38] JITARIUC, V., **BRIA, Iu**. Scopul și obiectul probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor prezumției de nevinovăție. În: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova*. Științe juridice. Nr. 16/2022.
[39] *Ibidem*, p. 170.

garantate de lege. Prezumarea nevinovăției persoanei, trase la răspundere penală, reprezintă o garanție procesuală care asigură drepturile și libertățile ei.

V. Jitariuc și Iu. Bria adoptă o poziție argumentată și în privința faptului că prezumția de nevinovăție își exercită influența asupra întregului sistem al procesului penal, însă acțiunea acesteia se resimte cel mai mult în cadrul instituțiilor procesual-penale legate, în special, de probarea vinovăției persoanei în comiterea infracțiunii și de situațiile care presupun posibilitatea îngrădirii drepturilor și libertăților persoanelor trase la răspundere penală[40].

Acelorași autori – *V. Jitariuc* și *Iu. Bria* – le aparține și articolul științific *Prezumția de nevinovăție în izvoarele doctrinare și normative din Statele Unite ale Americii*[41], în care se precizează că procesul apariției și consolidării prezumției de nevinovăție în procesul penal al SUA reflectă politica procesual-penală a statului american la diferite etape ale dezvoltării sale istorice. Deși prezumția de nevinovăție nu se regăsește în sistemul normelor prevăzute în Constituția Statelor Unite ale Americii în calitate de garanție a drepturilor fundamentale ale cetățeanului, teoria și practica judiciară au considerat-o întotdeauna ca fiind una din garanțiile constituționale de bază[42].

Una dintre concluziile autorilor vizați este că realizarea prevederilor prezumției de nevinovăție în Statele Unite ale Americii confirmă importanța acestui principiu nu doar pentru procesul penal în general, ci și pentru anumite faze, etape ale acestuia. Incursiunea științifică în sursele doctrinare și normative din Statele Unite ale Americii în materia prezumției de nevinovăție vin să justifice poziția că apărarea drepturilor și libertăților persoanei pe continentul american (în special, a bănuitului și învinuitului) a cunoscut o evoluție constantă și reușită, servind, în mare parte, ca model pentru legislația procesual-penală a altor țări[43].

O altă opinie pertinentă din punct de vedere științific, expusă de V. Jitariuc și Iu. Bria, este că prezumția de nevinovăție se aplică la toate fazele procesului penal american, premergătoare pronunțării verdictului de condamnare și punerii lui în executare. Unica fază a procesului penal unde prezumția de nevinovăție nu mai produce efecte este cea a executării sentinței de condamnare, deoarece aici, după părerea autorilor, vinovăția persoanei nu mai este pusă la îndoială, ci se consideră demonstrată integral[44].

---

[40] JITARIUC, V., **BRIA, Iu**. Scopul și obiectul probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor prezumției de nevinovăție. Op.cit., p. 171.
[41] JITARIUC, V., **BRIA, Iu**. Prezumția de nevinovăție în izvoarele doctrinare și normative din Statele Unite ale Americii. În: *Materialele Conferinței științifice „Perspectivele și problemele integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”*. Volumul IX. Partea I. Cahul, 2022.
[42] *Ibidem*, p. 79-80.
[43] *Ibidem*, p. 74.
[44] *Ibidem*, p. 79-80.

În continuare, trebuie să remarcăm că un impact substanțial asupra investigației științifice a principiului prezumției de nevinovăție l-au avut și unele lucrări fundamentale din domeniul criminalisticii, editate, de asemenea, în Republica Moldova, ele având o valoare științifică remarcabilă în acest domeniu.

În primul rând, în lucrarea autorului *S. Doraș* intitulată *Criminalistica*[45], ne-a interesat ideea că, deși legea nu conferă declarațiilor învinuitului o valoare probantă deosebită, referirile directe ale acestora la împrejurările și modalitățile prin care s-a comis infracțiunea, cunoscute de el la perfecție, pot avea un rol decisiv la soluționarea cauzei. Atunci când obiectul ascultării îl constituie propria activitate infracțională, motivul și trăirile suportate în legătură cu aceasta, declarațiile învinuitului sunt unica sursă de informație probatorie directă, fiind de neînlocuit. Or, susține autorul, ascultarea învinuitului reprezintă, mai întâi de toate, un important mijloc de obținere a probelor indispensabile soluționării cauzei penale, a cărui neglijare nu este decât în detrimentul cercetării în mod obiectiv și sub toate aspectele a infracțiunii săvârșite[46].

Tot autorul S. Doraș menționează și își susține ideea cu argumente pertinente că, în situațiile în care există probe suficiente de vinovăție, unii practicieni acordă mai puțină atenție ascultării învinuitului, considerând că atitudinea făptuitorului față de fapta săvârșită, recunoașterea de către acesta a vinovăției nu au mare importanță. Este, bineînțeles, o eroare, susține autorul, deoarece recunoașterea sinceră a faptei comise, starea de remușcare și sentimentele de regret, participarea activă la stabilirea împrejurărilor cauzei reprezintă indici de corectitudine atitudinală, de redresare în plan comportamental. Or, recunoașterea și participarea activă la descoperirea infracțiunii reprezintă circumstanțe atenuante ale răspunderii penale.

În altă ordine de idei, S. Doraș opinează că din perspectiva probatoriului declarațiile de recunoaștere ale învinuitului prezintă importanță pe două planuri: ca sursă eficientă de probă, întrucât, în ipoteza în care a săvârșit infracțiunea, o va putea prezenta detaliat și sub toate aspectele, și ca sursă de informație privind mijloacele de probă, care, în mod obiectiv, confirmă autenticitatea declarațiilor. Recunoscând comiterea infracțiunii, cei interogați în calitate de învinuiți se pot referi la cele mai diverse împrejurări ale actului infracțional, inclusiv la evenimentele care au dinamizat sau au favorizat săvârșirea lui, precizează S. Doraș[47].

În procesul de elaborare a tezei de doctor ne-a servit drept reper temeinic și lucrarea *Tratat de criminalistică*[48], semnată de un alt cercetător notoriu din Republica Moldova în materia

[45] DORAȘ, S. *Criminalistica*. Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2011.
[46] *Ibidem*, p. 386.
[47] *Ibidem*, p. 387.
[48] GHEORGHIȚĂ, M. *Tratat de criminalistică*. Chișinău: F. E. -P. „Tipografia Centrală", 2017.

criminalisticii – profesorul *M. Gheorghiță* –, care ne atrage atenția că se va ține cont și de faptul că învinuitul a recunoscut fapta prejudiciabilă și vinovăția sa în comiterea acesteia, pentru a ascunde o altă infracțiune, verosimil mai gravă, sau în scopul de a ajuta complicilor săi să scape de răspundere. Aceste momente impun ofițerului de urmărire penală o atitudine critică și plină de atenție față de verificarea declarațiilor depuse și de motivele acestora[49].

Totodată, M. Gheorghiță își susține cu vehemență opinia că, efectuând audierea învinuitului, care, după presupunerea organului de urmărire penală, face declarații intenționat false sau refuză de a face declarații referitor la cele săvârșite, este necesar, mai întâi de toate, de a verifica această ipoteză. Asemenea verificare se realizează prin confruntarea depozițiilor administrate de la învinuit cu alte materiale ale cauzei cercetate, prin studierea aprofundată a personalității audiatului, a atitudinii lui față de cele săvârșite. Fiind convins de faptul că învinuitul a ales o linie de conduită direcționată spre tăinuirea activității sale criminale, organul de urmărire penală, potrivit lui M. Gheorghiță, îi va opune comportării persoanei respective tactica sa, care are drept scop înfrângerea poziției negative a infractorului și obținerea de la el a declarațiilor veridice[50].

Din punctul de vedere al aceluiași autor, experiența demonstrează că situațiile (neconflictuale) pot fi atât reale, cât și false (mimate), în care învinuitul se autocalomniază, asumându-și vinovăția pe care nu o are. Probabilitatea autocalomniei, declară autorul, este mai mare în cazurile în care învinuitul este o fire fără voință, ușor influențabilă, nu poate să-și apere pozițiile, nu este rezistent la presiunea psihologică. Cel mai tipic motiv al autocalomniei, după M. Gheorghiță, este voința de a-l elibera de pedeapsă pe adevăratul vinovat (sub influența sentimentelor de rudenie sau de prietenie) sau autocalomnia determinată de anumite interese de clan sau de amenințările și influența persoanelor interesate în raport cu cei care se află în dependență de ele.

Autocalomnia mai poate fi determinată și de voința învinuitului de a se eschiva de răspundere pentru o infracțiune mai gravă. În acest fel, opinează M. Gheorghiță, el încearcă să pericliteze vigilența organului de urmărire penală, să-și creeze alibiu pentru un alt dosar și să demonstreze prezența unor circumstanțe atenuante sau care exclud responsabilitatea sa. Însă această născocire poate fi ușor contestată. Prezintă interes și reflecția lui M. Gheorghiță în sensul că detalierea și verificarea ulterioară a locului, a timpului și a altor împrejurări ale evenimentului inventat conduc neapărat spre descoperirea minciunii[51], momente foarte importante în raport cu

[49] GHEORGHIȚĂ, M. *Tratat de criminalistică*. Op.cit., p. 582.
[50] *Ibidem*.
[51] *Ibidem*, p. 592.

respectarea și aplicarea corespunzătoare a prevederilor principiului prezumției de nevinovăție în procesul penal.

1.2. Prezumția de nevinovăție prin prisma cercetărilor științifice din alte state

Subiectul privind prezumția de nevinovăție a suscitat și interesul cercetătorilor din alte state, așa încât bibliografia acestei probleme este destul de consistentă.

Vom începe prezentarea elaborărilor referitoare la prezumția de nevinovăție în procesul penal cu lucrarea *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*[52], realizată de cercetătoarea *A. I. Negru*. *Inter alia*, autoarea acestei lucrări vine cu afirmația că prezumția de nevinovăție este una dintre acele reguli fundamentale ale procesului penal care, dacă nu este respectată, afectează echitabilitatea procedurilor în ansamblul lor[53].

În altă privință, A. I. Negru susține că prezumția de nevinovăție este concepută ca un drept ce derivă din dreptul la un proces echitabil (*the right to a fair trial*). Prezentată de o manieră succintă, prezumția de nevinovăție presupune, în opinia ei, ca vinovăția fiecărui acuzat să fie dovedită de către stat, fără să existe vreo obligație în sarcina acuzatului de a-și dovedi nevinovăția[54].

Autoarea afirmă că prezumția de nevinovăție produce efecte pe tot parcursul procesului penal, astfel că este garantat dreptul oricărei persoane implicate într-un proces penal de a nu fi considerată și tratată ca fiind vinovată, înainte de pronunțarea unei hotărâri penale definitive. Răsturnarea prezumției de nevinovăție are loc doar la momentul rămânerii definitive a hotărârii prin care se stabilește vinovăția inculpatului[55].

Suntem în totalitate de acord cu cercetătoarea citată *supra,* în sensul că există mai multe rațiuni care justifică reglementarea prezumției de nevinovăție: consecințele juridice ale condamnării, care presupun restrângerea sau privarea de libertate; stigmatul social generat de pronunțăarea unei hotărâri de condamnare; posibilitatea unei condamnări nedrepte etc. Prezumției de nevinovăție i-au fost atribuite două funcții: funcția de protecție a celor nevinovați (*protecting the innocent*) și funcția de promovare a supremației legii (*promoting the rule of law*)[56].

Impactul substanțial al lucrării semnate de A. I. Negru derivă și din identificarea celor trei contribuții ale prezumției de nevinovăție pentru protecția celor nevinovați. Prima presupune atribuirea sarcinii probei în procesul penal părții care se bucură de resursele cele mai bogate,

[52] NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*. București: Ed. Universul Juridic, 2022.
[53] *Ibidem*, p. 397.
[54] *Ibidem*, p. 389.
[55] *Ibidem*, p. 399.
[56] *Ibidem*, p. 388.

respectiv statului, care are, pentru obținerea probelor, acces la resurse net superioare resurselor oricărui acuzat. A doua contribuție, în opinia autoarei, se materializează în combaterea presupunerii vinovăției acuzatului prin reducerea importanței probelor produse de acesta. Această prejudecată de vinovăție rezultă adesea din împrejurarea că se consideră că acuzatul, deși are avantajul de a cunoaște în mod direct modalitatea în care a avut loc acțiunea imputată, are un interes direct și personal în finalitatea procesului. În fine, a treia contribuție a prezumției de nevinovăție se materializează în obligația procurorului de a dovedi vinovăția dincolo de orice îndoială rezonabilă, iar riscul de a nu persuada juriul este suportat de acuzare, și nicidecum de acuzat. Această abordare confirmă, încă o dată, după A. I. Negru, că standardul probei nu poate fi tratat separat de prezumția de nevinovăție, cum nici aceasta din urmă nu poate fi tratată separat de sarcina probei[57].

În alt plan, cercetătoarea precitată susține că inexistența obligației în sarcina suspectului sau inculpatului de a-și dovedi nevinovăția este o consecință directă a prezumției de nevinovăție. Într-o interpretare simplistă a acestei consecințe a prezumției de nevinovăție, se poate aprecia că, în situația în care suspectul sau inculpatul ar sta într-o pasivitate procesuală și dacă statul, care are sarcina probei, nu ar produce probe care să atingă standardul probei, instanța ar trebui să pronunțe o soluție de achitare. Acestui drept îi corespunde obligația corelativă a statului de a administra probele în cursul procesului penal[58]: *ei incumbit probatio qui dicit, non gui negat.*

De asemenea, din conținutul acestei lucrări am putut constata următorul fapt: fiind o consecință directă a prezumției de nevinovăție, regula *in dubio pro reo* își găsește aplicabilitate în situația în care, după administrarea întregului probatoriu necesar soluționării acțiunii penale, prezumția de nevinovăție nu a fost răsturnată, orice îndoială trebuind să profite inculpatului. Ea reprezintă o regulă de fond, deoarece vizează dreptul subiectiv recunoscut unei persoane de a nu fi trasă la răspundere penală, dacă nu se face vinovată de săvârșirea unei fapte penale. Prezumția de nevinovăție este o regulă în materia probatoriului, întrucât, după cum opinează A. I. Negru, o persoană acuzată de săvârșirea unei infracțiuni nu trebuie să întreprindă vreo activitate în probatoriu în apărarea sa și, mai mult, în acțiunea penală, sarcina probei aparținând procurorului[59].

Autoarea menționează în calitate de consecință a prezumției de nevinovăție dreptul de a propune organelor judiciare administrarea de probe. În procesul penal, persoana vătămată, suspectul și părțile au dreptul de a propune organelor judiciare administrarea de probe. Dreptul de a propune probe este în legătură directă cu prezumția de nevinovăție, deoarece, atunci când o parte

[57] NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*. Op.cit., p. 388-389.
[58] *Ibidem*, p. 401–402.
[59] *Ibidem*, p. 403.

a propus o probă ce a fost administrată, suspectul sau inculpatul are dreptul la contraprobă, respectiv de a consolida prezumția de nevinovăție prin contracararea probelor care o șubrezesc[60].

O altă consecință a prezumției de nevinovăție, după părerea cercetătoarei A. I. Negru, se materializează în obligația pozitivă a statului, ca titular al acțiunii penale, de a produce toate probele necesare pentru aflarea adevărului. Pe cale de consecință, sarcina probei aparține statului. În altă ordine de idei, autoarea constată și faptul că prezumția de nevinovăție produce consecințe în ceea ce îl privește pe suspect sau pe inculpat, sub mai multe aspecte esențiale: a) suspectul sau inculpatul beneficiază de prezumția de nevinovăție, nefiind obligat să-și dovedească nevinovăția; b) dreptul la tăcere; c) privilegiul împotriva autoincriminării; d) dreptul de a propune organelor judiciare administrarea de probe; e) regula *in dubio pro reo*[61].

Prezumția de nevinovăție și standardul probei, după A. I. Negru, sunt indisolubil legate. Făcând referire la *common law*, ea menționează că aici se pornește de la prezumția de nevinovăție, sarcina probei (sarcina de a produce sau de a persuada) aparține acuzării, iar probele administrate trebuie să aibă aptitudinea să răstoarne prezumția de nevinovăție și să convingă, dincolo de orice bănuială rezonabilă, juriul sau judecătorul, după caz (cel care are rolul de *fact finder*), de vinovăția acuzatului[62].

În această lucrare apare întrebarea: dacă în cazul exercitării căii extraordinare de atac vor fi descoperite noi fapte sau împrejurări, care nu au fost cunoscute la soluționarea cauzei și care dovedesc netemeinicia hotărârii pronunțate în cauză, judecătorul va porni de la prezumția de vinovăție prin raportare la autoritatea de lucru judecat? Identificând răspunsul la această întrebare, autoarea susține că judecătorul pornește de la prezumția de vinovăție impusă de hotărârea penală definitivă ce are autoritate de lucru judecat, urmând apoi să verifice dacă faptele și împrejurările necunoscute au aptitudinea să răstoarne această prezumție de vinovăție și să impună o soluție diametral opusă, care să aibă ca efect îndreptarea erorilor de judecată[63].

Multiple aspecte substanțiale în materia prezumției de nevinovăție au fost identificate în lucrarea *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole* (Volumul 1 și Volumul 2./ Coordonator M. Udroiu)[64]. Din cele expuse în domeniul elongației istorice a principiului prezumției de nevinovăție, am reținut că încă în dreptul roman prezumția de nevinovăție juca un rol central în sistemul procesului penal[65].

---

[60] NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*. Op.cit., p. 402-403.
[61] *Ibidem*, p. 401.
[62] *Ibidem*, p. 386.
[63] *Ibidem*, p. 399-400.
[64] *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. Vol. 1 și Vol. 2. / Coordonator M. Udroiu. București: Ed. C. H. BECK, 2015.
[65] *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole.* Op.cit. Volumul 1, p. 16.

De asemenea, se mai constată că prezumția de nevinovăție este principiul potrivit căruia, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, persoana este considerată *a priori* nevinovată[66]. Prezumția de nevinovăție depășește limitele valențelor sale procedurale, constituind un veritabil drept subiectiv al suspectului sau inculpatului, care trebuie respectat de toate persoanele (atât de legiuitor, cât și de organele judiciare sau de terți) și care trebuie, în opinia autorilor comentariuului, protejat[67].

Cercetătorii sunt concentrați și pe faptul că atât Constituțiua României, cât și Codul de procedură penală fac referire la noțiunea de „persoană", fără a condiționa respectarea prezumției de nevinovăție de existența unui proces penal, în care aceasta să aibă calitatea de suspect sau de inculpat. Prin urmare, în sistemul de drept român garantarea dreptului la prezumția de nevinovăție este independentă de existența unei acuzații în materie penală și incumbă nu numai autorităților judiciare, ci și oricărei persoane sau autorități publice[68].

În aceeași ordine de idei, în opinia grupului de autori, prezumția de nevinovăție nu constituie numai o garanție procedurală (preponderent, de probă), ci ea are dimensiuni și implicații mult mai cuprinzătoare, care o situează și în rândul regulilor de fond, fiind expresia unui veritabil drept subiectiv[69]. Astfel, după ei, prezumția de nevinovăție reflectă valorile politice și morale (libertatea, demnitatea și dreptul la viață privată), care sunt considerate suficient de importante în societatea contemporană, pentru a ridica regulile referitoare la sarcina probei la statutul unui drept fundamental[70].

Făcând referire la respectarea prezumției de nevinovăție în raport cu activitatea reprezentanților mass-media, este demnă de reținut opinia că aplicarea și respectarea acestui principiu constituie o limită a libertății de exprimare a presei. În ipoteza în care o persoană este prezentată publicului de către presă (scrisă, audiovizuală ori cea care apare numai în format on-line pe internet) ca fiind vinovată de săvârșirea unei infracțiuni, înainte de pronunțarea unei hotărâri definitive, autorii argumentează că ea poate formula o acțiune în răspundere delictuală pentru repararea prejudiciului suferit prin această mediatizare sau poate solicita retractarea și rectificarea informației oferite publicului[71].

Într-un alt segment al acestui demers științific, este scos în evinență următorul moment: în faza de urmărire penală, organele de urmărire penală au obligația ca, după sesizare, să caute și să

[66] *Ibidem*, p. 16.
[67] *Ibidem*, p. 32.
[68] *Ibidem*, p. 17.
[69] *Ibidem*, p. 17.
[70] *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole.* Op.cit. Volumul 1, p. 20; ASHWORTH, A. Four Threats to the presumption of innocence. In: *International Journal of Evidence and Proof*, nr. 10/2006, p. 241.
[71] *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole.* Op.cit. Volumul 1, p. 33-34.

strângă datele ori informațiile cu privire la existența infracțiunii și identificarea persoanelor care au săvârșit infracțiuni, să ia măsuri pentru limitarea consecințelor acestora, să obțină și să administreze probele, cu respectarea principiilor legalității și loialității procedurale. Organele de urmărire penală, susțin autorii, trebuie să strângă și să administreze probele atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului ori inculpatului, chiar dacă acesta recunoaște săvârșirea infracțiunii[72].

Autorii comentariului vin cu explicații și în sensul că în doctrină și în practica judiciară s-a arătat că prezumția de nevinovăție poate fi înlăturată numai prin administrarea de probe care să stabilească cu certitudine vinovăția. Prezumția nu este înlăturată în caz de îndoială cu privire la stabilirea situației de fapt, care profită suspectului sau inculpatului *(in dubio pro reo).* Există îndoială doar atunci când din coroborarea tuturor probelor nu se poate reține cu certitudine nici vinovăția, nici nevinovăția celui în cauză. În acest caz, cercetătorii semnatari ai comentariului ne explică și argumentează că îndoiala care rămâne este echivalentă cu o probă pozitivă de nevinovăție, ce conduce la achitarea inculpatului de către instanță sau la soluția de netrimitere în judecată dispusă de către procuror[73].

Unei analize profunde a prevederilor și conținutului prezumției de nevinovăție în procesul penal se dedică și autorul *A. Petrea* în monografia *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*[74]**.** Aici autorul constată că rațiunea principală de a fi a prezumției de nevinovăție o constituie garantarea libertății individuale și, indirect, protecția împotriva abuzurilor puterii publice (politice, religioase sau de orice altă natură). De asemenea, susține el, prezumția de nevinovăție asigură prezervarea reputației persoanei, constituind temeiul instituirii unei obligații de rezervă în rândul tuturor indivizilor, inclusiv a autorităților publice, relativ la afirmarea prematură a vinovăției cuiva[75]. În opinia lui A. Petrea, prezumția de nevinovăție este un *drept-principiu,* nu un drept-regulă. Or, menționează autorul, ca drept-principiu, prezumția de nevinovăție nu conține, în sine, vreo prerogativă anume. Dreptul de a fi prezumat nevinovat, privit în individualitatea sa, nu spune prea multe despre ce poate face titularul său ori, după caz, despre ce nu poate face debitorul obligației corelative dreptului. În schimb, principiul prezumției de nevinovăție tutelează conceptual mai mult drepturi-reguli, dintre care amintim aici, exemplificativ, dreptul de a fi prezumat nevinovat într-un proces penal, până când contrariul nu este dovedit printr-o hotărâre definitivă, dreptul la un judecător imparțial, dreptul de a păstra tăcerea, dreptul de a propune probe, pentru a-și dovedi nevinovăția. De asemenea, A. Petrea specifică următorul fapt:

[72] *Ibidem*, p. 21.
[73] *Ibidem*, p. 22.
[74] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. București: Ed. Universul Juridic, 2024.
[75] *Ibidem*, p. 47.

ca drept-principiu, prezumția de nevinovăție reflectă valoarea libertății într-o societate dată, fiind unul dintre avatarurile juridice ale conceptului filosofic de libertate individuală[76].

Autorul A. Petrea opinează: „Prezumția de nevinovăție poate fi definită ca fiind un drept-principiu compus dintr-o serie de prerogative și remedii juridice, procesuale și substanțiale, apte și menite a garanta libertatea individuală și reputația persoanei”[77]. Prezumția de nevinovăție este atribuită persoanei, în general, și nu persoanei acuzate penal, ceea ce presupune că de acest drept trebuie să beneficieze și făptuitorii, adică acele persoane ce fac obiectul cercetărilor *in rem;* se extinde, astfel, domeniul personal și temporal de aplicare a prezumției de nevinovăție înainte de momentul formal al acuzării persoanei[78].

Referindu-se la sarcina probei, A. Petrea concluzionează în privința următorului fapt: prezumția de nevinovăție este cea care plasează sarcina de a dovedi săvârșirea infracțiunii și vinovăția acuzatului pe umerii acuzării, dă dreptul acuzatului de a rămâne în pasivitate și de a nu fi nevoit să producă probe care să conducă la acuzarea sa și, în cazul în care probele administrate în cauză tind la răsturnarea prezumției de nevinovăție, este cea care dă dreptul acuzatului de a-și dovedi nevinovăția[79].

Cât privește obligația acuzării de a proba vinovăția acuzatului, A. Petrea încearcă să devoaleze coordonatele acestei obligații, prin definirea *sarcinii probei* și identificarea *obiectului său.* Astfel, susține el, sarcina probei presupune, pentru acuzator, nu doar obligația de a administra probe care susțin vinovăția acuzatului, ci și obligația de a le evalua și corela de o manieră care să conducă la concluzia vinovăției acuzatului; sarcina probei constă deci atât în obligația de a administra probele sau de a propune administrarea lor, cât și în obligația de a convinge judecătorul că probele administrate susțin vinovăția acuzatului[80].

De asemenea, plecând de la reconceptualizarea „nevinovăției prezumate”, autorul A. Petrea încearcă să demonstreze riguros că obiectul obligației acuzării de a dovedi vinovăția acuzatului s-ar traduce în sarcina de a dovedi totalitatea condițiilor necesare pentru tragerea la răspundere penală a făptuitorului, respectiv: 1) existența unei fapte, în materialitatea ei, 2) săvârșirea acelei fapte, în calitate de autor, coautor, instigator sau complice, de către acuzat, 3) caracterul penal al respectivei fapte, ceea ce înseamnă dovedirea întrunirii tuturor celor patru trăsături ale infracțiunii, respectiv tipicitatea obiectivă, tipicitatea subiectivă, antijuridicitatea și imputabilitatea, 4) neincidența vreunei cauze de nepedepsire în cauză, și anume inexistența

[76] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. Op.cit., p. 63.
[77] *Ibidem*, p. 89.
[78] *Ibidem*, p. 106.
[79] *Ibidem*, p. 194.
[80] *Ibidem*, p. 333.

cauzelor generale de nepedepsire a tentativei și a cauzelor speciale de nepedepsire, respectiv 5) neincidența vreunei cauze care împiedică exercițiul acțiunii penale[81].

Prezintă interes, din perspectiva cercetării noastre, și lucrarea *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Volumul I[82], semnat de notoriul cercetător *Gh. Mateuț***,** care susține, în primul rând, că „prezumția de nevinovăție, prevăzută în art. 6, alin. (2) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, este o prezumție relativă, deoarece ea poate fi răstrunată oricând prin proba contrară". În opinia sa, din principiul european al prezumției de nevinovăție decurg, în mod dictinct, următoarele reguli: a) sarcina probei incumbă părții urmăritoare; b) îndoiala profită acuzatului; c) dreptul acuzatului de a adopta o atitudine pasivă; d) interdicția recurgerii la detenția preventivă, pentru a exercita o represiune imediată; e) respectarea prezumției de nevinovăție în comunicarea presei; f) interdicția pentru un tribunal de a dezvălui, în cursul unui proces, opinia sau convingerea sa în privința faptelor reproșate acuzatului[83].

În ceea ce privește prezumția de nevinovăție, așa cum este reglementată în art. 6, alin. (2) din Convenție, Gh. Mateuț afirmă că ea produce, în principal, două categorii de consecințe: a) în privința organelor judiciare penale: conform textului, acestea trebuie să facă dovada imparțialității în întreaga lor activitate și să salvgardeze drepturile procesuale ale acuzatului ; b) în privința acuzatului: prezumția de nevinovăție implică pentru acuzat dreptul de a produce probe în apărarea sa și acela de a nu depine mărturie contra lui însuși.

Potrivit autorului, Curtea Europeană a decis ca, în pofida faptului că art. 6, alin. (2) nu menționează expres dreptul la tăcere și dreptul de a nu contribui la propria sa incriminare *(nemo tenetur se ipsum accusare*), acestea sunt reguli internaționale general recunoscute, care sunt de esența noțiunii de „proces echitabil"[84].

Cât privește o altă lucrare, semnată de același autor, *Tratat de procedură penală*. Volumul II[85], subscriem punctului de vedere exprimat de Gh. Mateuț precum că sarcina probei (*onus probandi*) revine, în procesul penal, organelor judiciare, respectiv organului de urmărire penală și instanței de judecată (*actori incumbit probatio*), care își desfășoară activitatea potrivit principiului oficialității, cel interesat (bănuitul, învinuitul, inculpatul putând adopta atitudinea cea mai pasivă. Ea reprezintă, după Gh. Mateuț, o consecință a principiului prezumției de nevinovăție[86].

[81] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. Op.cit., p. 333-334.
[82] MATEUȚ, Gh. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Volumul I. București: Ed. C. H. BECK, 2007.
[83] *Ibidem*, p. 162-163.
[84] *Ibidem*, p. 157, 159.
[85] MATEUȚ, Gh. *Tratat de procedură penală*. Volumul II. București: Ed. C. H. Beck, 2012.
[86] MATEUȚ, Gh. *Tratat de procedură penală*. Volumul II. Op.cit., p. 37.

Opinii relevante privind subiectul tratat în prezentul demers științific semnalăm și în *Tratatul de drept procesual penal*[87], elaborat de profesorul *Gr. Theodoru*, din care reținem că prezumția de nevinovăție decurge din cerința ca nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală, constituind o garanție pentru orice persoană că, în lipsa probelor de vinovăție, nu poate fi trimisă în judecată și condamnată; prin acest principiu, autoritățile judiciare sunt obligate să administreze probele necesare pentru dovedirea învinuirii și, în lipsa unor astfel de probe, să tragă concluzia nevinovăției învinuitului sau a inculpatului.

Prezumția de nevinovăție constituie baza procesuală a dreptului la apărare și a drepturilor procesuale acordate învinuitului. Numai acceptând teza rezultată din prezumția de nevinovăție, că simpla învinuire nu înseamnă stabilirea vinovăției, că răsturnarea prezumției de nevinovăție se realizează prin hotărârea definitivă de condamnare, afirmă Gr. Theodoru, se explică reglementarea poziției învinuitului ca subiect al procesului penal, a inculpatului ca parte în proces, poziție care implică recunoașterea de drepturi procesuale, până la o poziție procesuală egală cu a celorlalte părți, în cursul judecății[88].

Autorul concluzionează și în privința faptului că declarațiile învinuitului sau ale inculpatului prin care recunoaște săvârșirea infracțiunii de care este învinuit constituie un important mijloc de probă în procesul penal, deoarece relatările sincere, fidele și complete ale celui care a săvârșit infracțiunea cu privire la împrejurările ce au precedat, au însoțit și au urmat comiterii faptei sunt de natură să reconstituie în amănunt și precis tot ceea ce este necesar pentru soluționarea cauzei în conformitate cu adevărul și legea. Aceste declarații, după Gr. Theodoru, pot fi folositoare și atunci când învinuitul sau inculpatul nu recunoaște săvârșirea faptei; dacă nu a participat la săvârșirea infracțiunii, relatările sale pot conduce la constatarea nevinovăției, chiar dacă există probe care susțin vinovăția; dacă este autorul faptei pe care nu vrea s-o recunoască, verificarea relatărilor sale și constatarea că sunt inexacte pot demasca reaua sa credință, întărind probele care susțin învinuirea.

Totodată, Gr. Theodoru este de părerea că declarațiile învinuitului sau inculpatului prezintă importanță în procesul penal și datorită faptului că ele conțin și apărările pe care acesta înțelege să le facă, precum și indicarea probelor cu care ar putea să le dovedească. Din momentul în care declarațiile învinuitului sau inculpatului conțin astfel de apărări, susține el, organele de urmărire și instanța de judecată sunt obligate să le verifice și să administreze probele indicate, pentru a constata temeinicia lor[89].

---

[87] THEODORU, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. Ediția a 3-a. București: Ed. Hamangiu, 2013,
[88] *Ibidem*, p. 79-80.
[89] THEODORU, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. Op.cit., p. 309-310.

O altă lucrare la care ne vom referi îl are ca autor pe *N. Volonciu* și se intitulează *Tratat de procedură penală*[90] (Volumul I). Pe segmentul care ne interesează, N. Volonciu relevă că, de-a lungul timpului, prezumția de nevinovăție nu a rămas cantonată în conceptul de regulă procedurală, depășind limitele stricte ale incidenței sale judiciare și constituind prin implicațiile sale unul dintre drepturile fundamentale ale omului. Aceasta justifică înscrierea prezumției de nevinovăție în numeroase documente de drept internațional în care se consacrau asemenea dreptuuri fundamentale aparținând oricărei persoane[91].

În opinia autorului, obiectul principal al prezumției de nevinovăție este acela de a asigura protejare individului împotriva oricărui arbitrar prin garantarea libertății individuale, stimularea căutării adevărului în activitatea judiciară și evitarea riscurilor care înrădăcinează cu ușurință credința că cel împotriva căruia se exercită o acțiune penală este vinovat[92].

În ceea ce privește funcționalitatea prezumției de nevinovăție, N. Volonciu consideră că aceasta nu se cantonează numai în legătură cu aspectele faptice legate de probatoriu, manifestându-se, cel puțin, în câteva direcții principale:

a) Prezumția de nevinovăție garantează protecția persoanelor în procesul penal împotriva arbitrarului în stabilirea și tragerea la răspundere penală. Principiul nu trebuie considerat ca o atestare a poziției morale a unei persoane, întrucât ar fi lipsit de temei și opus uneori chiar realității ca o normă juridică să confere onestitate ireproșabilă cuiva. Ceea ce dreptul poate acorda este garanția juridică prin care asigură că nimeni nu va fi tras la răspundere penală și sancționat discreționar, iar atunci când este învinuit de săvârșirea unei infracțiuni, se va urma o procedură judiciară prin care să se stabilească vinovăția lui;

b) Prezumția de nevinovăție stă la baza tuturor garanțiilor procesuale legate de protecția persoanei în procesul penal. În raporturile juridice procesual-penale trebuie să se acorde protecție juridică suspectului sau inculpatului, în așa fel încât acesta să nu fie dezavantajat nici față de organele judiciare și nici față de părți, asigurându-se, astfel, principiul egalității armelor. Cel implicat în cauză nu beneficiază de o asemenea platformă decât în măsura în care este considerat de lege ca nevinovat, până la stabilirea vinovăției. Privită dintr-o astfel de perspectivă, declară N. Volonciu, prezumția de nevinovăție constituie izvorul dreptului la apărare, care nu poate fi exercitat în mod concret și efectiv, decât în măsura în care acuzatul este prezumat nevinovat[93];

---

[90] VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală*. Vol. I. București, 1998.
[91] *Ibidem*, p. 120-122.
[92] *Ibidem*, p. 121.
[93] VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală*. Vol. I. Op.cit., p. 121.

c) Prezumția de nevinovăție este strâns legată de aflarea adevărului și de dovedirea corectă a împrejurărilor de fapt ale cauzei, în așa fel încât vinovăția să fie stabilită cu certitudine. Problema are, după cum concluzionează N. Volonciu, o deosebită importanță teoretică și numeroase implicații practice, cel puțin, în legătură cu administrarea și aprecierea probelor[94].

Într-o altă lucrare, semnată de *I. Neagu* și *M. Damaschin* și intitulată *Tratat de procedură penală. Partea generală*[95], se arată că înscrierea prezumției de nevinovăție în cele mai importante documente cu caracter internațional, dar și în legislațiile marii majorități a statelor lumii constituie o victorie împotriva concepțiilor din știința criminologiei, potrivit cărora ar exista criminali înnăscuți, care au o predispoziție patologică spre săvârșirea de infracțiuni și pentru care nu ar putea opera prezumția de nevinovăție[96].

În altă ordine de idei, autorii tratatului ne atrag atenția asupra faptului că în actualul Cod de procedură penală al României, prezumția de nevinovăție este prevăzută în art. 4, în care se precizează că „orice persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăției sale printr-o hotărâre penală definitivă". Or, susțin I. Neagu și M. Damaschin, se observă o aparentă neconcordanță între dispozițiile constituționale și cele procesual-penale, pe de o parte, și cele ale art. 6, alin. (2) din Convenție („Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată, până ce vinovația sa va fi legal stabilită"), pe de altă parte, în sensul că prezumția de nevinovăție pare a subzista până la două momente diferite: rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, respectiv stabilirea în mod legal a vinovăției (în formularea întâlnită în textul Convenției). În acestea condiții, autorii sunt de părerea că este doar o formulare în termeni diferiți a aceluiași moment: stabilirea legală a vinovăției vizând fixarea acesteia printr-o hotărâre judecătorească de condamnare rămasă definitivă[97].

De asemenea, prin prisma practicii judiciare în materie, I. Neagu și M. Damaschin pun în evidență importanța prezumției de nevinovăție în întreaga economie a procesului penal și necesitatea perfecționării instituțiilor procesuale în care este evocată existența probelor de vinovăție, astfel încât reglementarea să se subscrie acestui principiu fundamental[98].

În studiul *Încălcarea prezumției de nevinovăție prin declarații oficiale ale reprezentanților statului*[99], elaborat de *A. C. Lăncrănjan*, se pune un accent deosebit pe câmpul de aplicare a

---

[94] *Ibidem*, p. 122.
[95] NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Ediția a III-a. revizuită și adăugită. București: Ed. Universul Juridic, 2020.
[96] *Ibidem*, p. 96-97.
[97] *Ibidem*, p. 97-98.
[98] NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Op.cit., p. 101.
[99] LĂNCRĂNJAN, A. C. *Încălcarea prezumției de nevinovăție prin declarații oficiale ale reprezentanților statului*. București: Institutul național al Magistraturii, 2009.

prezumției de nevinovăție, într-o privire de ansamblu, în raport cu persoana care beneficiază de această garanție. Or, argumentul de bază invocat de autor ține de faptul că prezumția este incidentă în cazul oricărei persoane acuzate de săvârșirea unei infracțiuni[100].

Într-o altă lucrare semnată de același autor[101], se susține că, de principiu, prezumția de nevinovăție este incidentă atât în faza de urmărire penală, cât și în faza judecății. Domeniul de aplicare, în sens larg, îl reprezintă ansamblul procedurii penale litigioase, și nu doar procesul penal în accepțiunea lui restrânsă[102].

Deși unii autori susțin că declarațiile oficialilor statului sunt de natură să aducă atingere garanțiilor statuate în paragraful 2 al articolului 6 din Convenție doar în cadrul unui proces penal aflat în desfășurare, A. C. Lăncrănjan reușește să ne convingă că o declarație a oficialilor ce insinuează puternic vinovăția celui în cauză este de natură să înfrângă prezumția de nevinovăție, chiar înainte de începerea urmăririi penale în cauză, încă din faza actelor premergătoare[103].

Făcând referire la declarațiile oficialilor statului, autorul precitat vine cu precizarea că ele nu atrag o încălcare a prezumției de nevinovăție, dacă sunt emise în cadrul procedurii judiciare, în decizie motivată[104].

În acest demers științific este materializată și opinia conform căreia prezumția de nevinovăție trebuie privită și interpretată după standardul edictat de Curte cu privire la interpretarea Convenției în general, adică drept o garanție a unor drepturi reale și efective, spre deosebire de drepturile teoretice și iluzorii. Prin prisma acestei interpretări, în opinia lui A. C. Lăncrănjan, prezumția de nevinovăție poate fi încălcată nu numai de către judecător sau instanță, dar și de către alte autorități publice. Autorul ne atrage atenția și asupra faptului că, referitor la libertatea de exprimare garantată de articolul 10 din Convenție, Curtea amintește că o parte importantă a acestui drept este libertatea de a primi și a da informații, iar articolul 6 paragraful 2 nu poate să împiedice autoritățile să informeze publicul cu privire la anchetele penale aflate în desfășurare. Cu toate acestea, susține A. C. Lăncrănjan, dreptul la informare este cenzurat de necesitatea de a da informații cu toată discreția și grija, necesare respectării prezumției de nevinovăție[105].

---

[100] *Ibidem*, p. 5-6.
[101] LĂNCRĂNJAN, A. C. Încălcarea prezumției de nevinovăție prin declarații oficiale ale reprezentanților statului. În: *Revista Forumul Judecătorilor*, nr. 2/2009
[102] *Ibidem*, p. 115.
[103] *Ibidem*, p. 119.
[104] *Ibidem*, p. 120.
[105] LĂNCRĂNJAN, A. C. Încălcarea prezumției de nevinovăție prin declarații oficiale ale reprezentanților statului. Op.cit., p. 120.

În cadrul cercetării științifice a publicațiilor privind subiectul prezumției de nevinovăție din alte state, merită a fi evidențiat și aportul lui *C. Bîrsan* în calitate de autor al lucrării *Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole*[106], care trece în revistă mai multe constatări, raportate le prevederile principiului prezumției de nevinovăție: prezumția de nevinovăție se aplică, în general, „materiei penale", fiind incidentă oricând fapta are conotație penală[107]; autoritățile nu pot, în declarațiile publice, să folosească orice tip de vocabular, alegerea termenilor fiind esențială pentru protejarea garanțiilor în materie penală; singurul reprezentant ce poate, în anumite condiții, să folosească un limbaj mai larg, pentru a evidenția existență probelor suficiente de la dosarul cauzei, este procurorul, celelalte oficialități nebeneficiind de o astfel de libertate de exprimare.

De asemenea, C. Bîrsan relevă că, în stadiul incipient al anchetei, nu sunt permise declarațiile interpretabile, în catalogarea lor ținându-se cont de sensul real al termenilor, și nu de sensul literal al acestora. Sensul real al termenilor se apreciază în context, folosirea unei terminologii asemănătoare atât de către acuzat, cât și de către autorități putând duce, după C. Bîrsan, la stabilirea acestuia[108].

Un alt studiu care își aduce contribuția la elucidarea problemei studiate în lucrarea noastră este monografia *Aprecierea probelor în procesul penal*[109], semnată de *A Sava,* care menționează și argumentează că aprecierea declarațiilor învinuitului sau inculpatului în cadrul procesului penal are o importanță deosebită. Această importanță, în opinia autorului, nu poate fi calificată însă ca fiind covârșitoare, deoarece ea se deosebește de procesul civil, unde, în situația obținerii unei mărturisiri complete a pârâtului față de pretențiile reclamantului, de regulă, nu se mai administrează alte probe și procesul se încheie. De asemenea, potrivit lui A. Sava, în cauzele penale, dat fiind interesul întregii societăți ca, în urma probării faptelor și a vinovăției învinuitului, inculpatului, adevărul să iasă la iveală, chiar dacă învinuitul, inculpatul declară că a comis fapta penală cu vinovăție, organele judiciare sunt obligate să procedeze în continuare la culegerea și administrarea și a altor probe care, în urma aprecierii lor finale, de o manieră coroborată, să le fundamenteze convingerea care va sta la baza unei decizii. Or, susține autorul, ansamblul probelor va putea să confirme sau, dimpotrivă, să infirme o eventuală mărturisire a învinuitului sau inculpatului. Astfel, în procesul penal, de principiu, niciun mijloc de probă nu este, *ab initio,*

[106] BÎRSAN, C. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole*. Vol. I. București: Ed. All Beck, 2005.
[107] *Ibidem,* p. 541.
[108] *Ibidem,* p. 544-546.
[109] SAVA, A. *Aprecierea probelor în procesul penal*. Iași: Ed. Junimea, 2002.

preferat altuia, prin urmare, nici declarațiilor învinuitului sau inculpatului nu li se poate acorda, în orice împrejurare, o importanță decisivă sau mult superioară altor probe[110].

Precizăm și o altă opinie a lui A. Sava, potrivit căreia obținerea declarațiilor de la învinuit sau inculpat reprezintă o obligație pentru organul de urmărire penală, procuror și judecător, dar, totodată, ele constituie și un drept pentru persoana cercetată, pentru că în acest mod ea poate indica probele care vor susține apărările pe care înțelege să și le facă[111].

Este relevantă pentru studiul nostru și lucrarea autorului *R. Chiriță* intitulată *Dreptul la tăcere și privilegiul contra autoincriminării*[112], în care se cuprinde o incursiune teoretico-practică foarte minuțioasă în materia situațiilor în care statul ar încerca să se folosească de persoana suspectată ca sursă de informații, fapt care, în opinia absolut corectă a lui R. Chiriță, încălcă flagrant prevederile prezumției de nevinovăție[113].

Trebuie să remarcăm că și cercetătorul *V. Dongoroz*, în lucrarea *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală. Volumul V*[114], tratează substanțial subiectul prezumției de nevinovăție în procesul penal, insistând pe faptul că sarcina de a dovedi existența infracțiunii și a vinovăției constituie o obligație pentru organele judiciare, învinuitul sau inculpatul nefiind obligat a-și dovedi nevinovăția (prezumția de nevinovăție)"[115]. La fel, acesta concluzionează și în privința următorului fapt: „atâta vreme cât organele judiciare nu au reușit să probeze existența faptei și a vinovăției, nu poate constitui o probă a acestora împrejurarea că învinuitul sau inculpatul nu prezintă proba că fapta nu a fost comisă sau că el este nevinovat (așa-numita „probă în descărcare"), precum „câtă vreme nu se produc probe în sprijinul învinuirii, învinuitul sau inculpatul se poate menține în atitudinea de negare, fără a fi obligat să-și sprijine tăgada prin producerea de probe". Totodată, V. Dongoroz, în virtutea regulii *actori incumbit probatio,* pune accent pe faptul că „obligația de a dovedi existența faptei și a vinovăției cade în sarcina subiecților procesuali care exercită acțiunea penală"[116]. În ceea ce privepte prezumția de nevinovăție, V. Dongoroz este de părerea că, *„*în conformitate cu ea, până la dovedirea vinovăției de către organele de urmărire penală sau de către instanța de judecată, învinuitul sau inculpatul este presupus inocent de către instanța de judecată și nu are obligația de a-și dovedi nevinovăția. Prezumția are deci, în opinia lui, caracter procesual, așa încât chiar atunci când sunt indicii sau

[110] SAVA, A. *Aprecierea probelor în procesul penal*.Op.cit., p. 71-72.
[111] *Ibidem*, p. 72.
[112] CHIRIȚĂ, R. Dreptul la tăcere și privilegiul contra autoincriminării. În: *Caiete de Drept Penal*, nr. 4/2006
[113] *Ibidem*, p. 60.
[114] *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală*. Volumul V. / Dongoroz V. (coord.) Ediția a 2-a. Ed. ALL BECK. București, 2003.
[115] *Ibidem*, p. 179.
[116] *Ibidem*, p. 179.

chiar probe de vinovăție, cel învinuit sau inculpat continuă să beneficieze în tot cursul procesului penal de această prezumție". Or, prezumția de nevinovăție „corespunde principiilor constituționale care recunosc și garantează drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor și constituie un important aspect al legalității procesului penal", și de această prezumție se leagă principiul *in dubio pro reo*[117].

Vom încheia analiza materialelor științifice referitoare la principiul prezumției de nevinovăție, publicate în România, cu o lucrare semnată de către ***R. Chiriță*** și intitulată *Dreptul la un proces echitabil*[118], care tratează prezumția de nevinovăție ca fiind o prezumție relativă, cu un regim juridic special. Ideea de bază pe care se focuzează autorul în această monografie este că, deși poate fi dovedită prin orice mijloace de probă, prezumția de nevinovăție nu poate fi răsturnată decât printr-o hotărâre penală de condamnare, rămasă definitivă[119].

Studii interesante și relevante pentru tema tezei noastre de doctor au fost realizate și de către doctrinarii din Federația Rusă în materia principiului de nevinovăție în procesul penal.

Printre acestea, ne vom referi, mai întâi la lucrarea *Презумпция невиновности*[120], elaborată de cercetătorul *М. А. Ларин*. Aici autorul este de părerea că prezumția de nevinovăție reglementează un spectru diversificat de raporturi juridice din cadrul procesului penal, care derivă din acțiunile organelor de drept și a persoanelor cu funcții de răspundere, antrenate în efectuarea justiției penale. Drept urmare, acest principiu este unul complex. În ceea ce privește natura sa juridică, conținutul și forma de exprimare, limitele acțiunii sale și consecințele juridice, până la momentul de față există numeroase polemici și controverse, ceea ce este un lucru absolut firesc. Or, menționează М. А. Ларин, în spatele unor asemenea concepte fundamentale se află multiple probleme și provocări actuale privind respectarea drepturilor și libertăților omului și cetățeanului, ale statutului juridic al persoanei în procesul penal[121].

În altă ordine de idei, cercetătorul vizat exprimă opinia că „prezumția de nevinovăție reprezintă un statut juridic al cetățeanului, conform căruia învinuitul este recunoscut (prezumat) ca fiind nevinovat, până când vinovăția lui va fi stabilită în baza unei sentințe de condamnare definitive"[122].

М. А. Ларин ne atrage atenția și asupra faptului că o parte a adepților transferului obligațiunii probării în sarcina bănuitului, învinuitului își expun poziția în următorul mod:

---

[117] *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală. Volumul V*. Op.cit., p. 181.
[118] CHIRIȚĂ, R. *Dreptul la un proces echitabil*. București: Ed. Universul Juridic, 2008.
[119] *Ibidem*, p. 290.
[120] ЛАРИН, М. А. *Презумпция невиновности*. Москва: Изд. Наука, 1982.
[121] *Ibidem*, с. 19.
[122] ЛАРИН, А. М. *Презумпция невиновности*. Op.cit., с. 29.

circumstanțele care confirmă învinuirea trebuie dovedite de către acuzator, iar circumstanțele care infirmă, combat acuzarea, adică cele care stabilesc nevinovăția, trebuie demonstrate de către bănuit, învinuit.

La prima vedere, susține M. A. Ларин, această regulă pare a fi echitabilă, corectă, deoarece, în acest fel, acuzatorul și bănuitul, învinuitul sunt puși pe poziții de egalitate. Însă, în realitate, ea reprezintă o capcană logică, o denaturare intenționată a stării de fapt a lucrurilor. Or, nu poate fi vorba despre dovedirea circumstanțelor la care se referă acuzarea, până nu vor fi excluse circumstanțele care stabilesc nevinovăția persoanei[123].

Autorul se pronunță critic în privința repartizării obligațiunii probării. În opinia lui, este inacceptabilă în procesul penal și regula cu privire la distribuirea obligațiunii probării, formulată în felul următor: fiecare parte din proces trebuie să-și demonstreze tezele și opiniile prezentate; absența probelor despre corectitudinea acestor teze și opinii le lipsește de valoare. Or, aceste reguli se referă la o dispută, o dezbatere teoretică, unde tezele nefondate nu conving auditoriul și sunt lipsite de valoare. În cazul de față, vorbim despre un proces penal, unde neîndeplinirea obligațiilor poate avea efecte și sancțiuni destul de serioase pentru bănuit, învinuit, accentuează M. A. Ларин.[124]

Este binevenită și constatarea cercetătorului referitor la faptul că transferul sarcinii probei este incompatibil cu prezumția de nevinovăție și conduce constant la un alt principiu contradictoriu – cel al prezumției de vinovăție, deși s-ar părea că plasarea sarcinii probei pe umerii bănuitului, învinuitului poate avea o anumită justificare de ordin logico-psihologic, dacă am judeca, de exemplu, în felul următor: bănuitul și învinuitul sunt cointeresați în propria lor achitare; celui nevinovat îi sunt cunoscute anumite circumstanțe privind neimplicarea sa în comiterea infracțiunii și poate să le indice; dacă bănuitul, învinuitul nu va indica aceste circumstanțe, înseamnă că ele nu există și, respectiv, el este vinovat. Însă asemenea concluzii și raționamente nu reflectă diversitatea tuturor fenomenelor din viață, cu care putem să ne confruntăm în cadrul cauzelor penale. De multe ori, se poate întâmpla, declară autorul, că bănuitul, învinuitul nu cunoaște semnificația pe care o pot avea anumite date, în vederea apărării sale (în special, în cazul probelor indirecte care sunt apreciate cu dificultate chiar și de către juriștii profesioniști)[125].

M. A. Ларин remarcă și faptul că trecerea de la cunoștințe probabile spre cele autentice în cadrul cauzelor penale reprezintă un proces destul de dificil[126], atrăgându-ne atenția că importanța

[123] *Ibidem*, c. 50.
[124] *Ibidem*, c. 51.
[125] ЛАРИН, А. М. *Презумпция невиновности*. Op.cit., c. 52.
[126] *Ibidem*, c. 86.

dubiilor în calea stabilirii adevărului este dublă: fixând atenția asupra „petelor albe" în reprezentarea despre faptul, evenimentul cercetat, acestea, în primul rând, ne feresc de concluzii premature, nechibzuite, iar în al doilea rând, ne determină să căutăm informațiile care ne lipsesc[127].

Tot M. A. Ларин, în lucrarea menționată, evidențiză anumite consecințe care decurg din regula interpretării dubiilor de neînlăturat în interesul bănuitului, învinuitului, inculpatului, menționând că regula privind interpretarea dubiilor reprezintă, concomitent, și o interdicție cu privire la acuzările arbitrare, și o cerință privind certitudinea dovedirii vinovăției învinuitului[128].

De remarcat este propunerea lui M. A. Ларин în sensul că nici într-un caz nu putem pune persoana sub învinuire doar în baza unor date îndoielnice, nesigure. În același timp, vinovăția trebuie dovedită integral, deoarece, în lipsa datelor care ar confirma vinovăția învinuitului, nu putem vorbi despre componența de infracțiune.

Constatări și aprecieri judicioase în problema prezumției de nevinovăție am atestat și în studiile semnate de notoriul cercetător *M. C. Строгович*, pe care le vom analiza în ordinea cronologică a ieșirii lor de sub tipar.

În primul rând, avem în vedere lucrarea *Уголовный процесс*[129], unde găsim o definiție pertinentă a prezumției de nevinovăție: „… orice persoană este considerată nevinovată, până când vinovăția ei nu va fi dovedită în ordinea stabilită de lege"[130]. Anume datorită lui M. C. Строгович, prezumția de nevinovăție a început să fie examinată ca o poziție juridică obiectivă, obligatorie pentru toți, care materializa dreptul cetățeanului de a se considera nevinovat, până la pronunțarea unei sentințe de condamnare în privința sa, fără a ține cont de poziția subiectivă a persoanelor împuternicite să efectueze urmărirea penală.

În anul 1947 apare o altă lucrare a acestui autor – *Учение о материальной истине в уголовном процессе*[131] – care poate fi remarcată prin următoarea constatare: prezumția de nevinovăție, reflectată în textul Declarației Drepturilor Omului și a Cetățeanului din Franța, din anul 1789, a fost formulată și materializată în calitate de argument împotriva măsurilor prea exagerate de constrângere, și nu în calitate de principiu de sine stătător. Este de menționat și argumentul că, în caz de materializare a prezumției de nevinovăție în calitate de principiu, trebuia să urmeze adoptarea unor alte norme, care ar fi dezvoltat alte prevederi, aflate în contradicție cu

[127] *Ibidem*, c. 89.
[128] *Ibidem*, c. 92.
[129] СТРОГОВИЧ, М. С. *Уголовный процесс.* Москва, 1946.
[130] *Ibidem*, c. 158.
[131] СТРОГОВИЧ, М. С. *Учение о материальной истине в уголовном процессе*. Ленинград: Изд. АН СССР, 1947.

procesul penal inchizitorial din acea perioadă, în timp ce societatea nu era gata să renunțe la aceste realități[132].

O altă lucrare semnată de *М. С. Строгович – Курс советского уголовного процесса*[133]. *Том 1* – este dedicată specificului stabilirii adevărului în cadrul cauzelor penale. Or, în cadrul analizei acestui proces, М. С. Строгович precizează că stabilirea adevărului în cauzele penale reprezintă nu doar o obligațiune juridică a organului de urmărire penală, a procurorului și judecătorului, dar și una morală, a cărei îndeplinire necesită depunerea tuturor forțelor și eforturilor (morale, spirituale intelectuale etc.). Ei nu-și pot permite, în opinia lui М. С. Строгович, să fie impresionați, influențați, să aibă o atitudine părtinitoare, să accepte sau să facă, în procesul cercetării și examinării cauzelor penale, anumite comentarii în raport cu scopul stabilirii adevărului[134].

Un interes deosebit pentru cercetarea noastră prezintă și o altă lucrare a lui *М. С. Строгович***,** intitulată *Право обвиняемого на защиту и презумпция невиновности*[135]. Din lecturarea acestei lucrări, constatăm că anume М. С. Строгович este acela care a elaborat bazele teoretice ale prezumției de nevinovăție în procesul penal[136]. Menționăm concluzia autorului reflectată în această monografie, în sensul că prezumția de nevinovăție, dacă este corect înțeleasă, exclude părtinirea și tendința acuzatorială în procesul cercetării și examinării cauzelor penale, nu admite hotărâri premature, rapide și abuzive privind punerea persoanelor sub învinuire doar în baza unei simple bănuieli și impresii nefondate. Ea cere, susține autorul, o atitudine grijulie față de persoană, o protejează de la punerea sub învinuire în temeiul unui concurs de circumstanțe nefavorabile, a unui denunț fals sau a unei bănuieli neverificate[137].

Nu mai puțin importanță este și constatarea lui М. С. Строгович în ceea ce privește caracterul dubiilor care urmează a fi interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, el exprimându-și părerea că este vorba despre „toate dubiile”[138].

În afară de aceasta, М. С. Строгович încearcă să ne convingă că nu există nicio „prezumție a corectitudinii recunoașterii învinuirii”, precum nu există și o „prezumție a falsului și a renunțării la el”. În acest fel, declară autorul, există doar o singură modalitate de fixare a declarațiilor învinuitului care își recunoaște vinovăția: căutarea, verificarea probelor noi, care, veridic, cu fermitate și la sigur, vor confirma corectitudinea declarațiilor învinuitului prin care el își

[132] СТРОГОВИЧ, М. С. *Учение о материальной истине в уголовном процессе*. Op.cit., с. 228-239.
[133] СТРОГОВИЧ, М. С. *Курс советского уголовного процесса*. Том 1. Москва, 1968
[134] *Ibidem*, с. 179.
[135] СТРОГОВИЧ, М. С. *Право обвиняемого на защиту и презумпция невиновности*. Москва: Изд. Наука, 1984.
[136] *Ibidem*, с. 72-73.
[137] *Ibidem*, с. 74-75.
[138] СТРОГОВИЧ, М. С. *Право обвиняемого на защиту и презумпция невиновности*. Op.cit., с. 86.

recunoaște vina în comiterea infracțiunii. Or, în aceste condiții, el nu-și va putea modifica declarațiile de fiecare dată când va dori, concluziile organului de urmărire penală despre vinovăția învinuitului rămânând de neclintit. Acest lucru, în opinia lui M. C. Строгович, este greu de realizat, însă el este absolut necesar, în vederea asigurării cercetării corespunzătoare a cauzelor penale[139].

Ultima lucrare a autorului *M. C. Строгович* pe care o analizăm aici este *Избранные труды. В 3-х томах. Том 2. Гарантии прав личности в уголовном судопроизводстве*[140]. În special, menționăm că în acest studiu M. C. Строгович se pronunță asupra faptului că lipsa cerinței privind stabilirea vinovăției anume în cadrul probatoriului din conținutul formulării și expunerii prezumției de nevinovăție ar duce, în mod inevitabil, la anumite lacune și erori în procesul cercetării și examinării cauzelor penale. Astfel, susține el, în caz de acord al învinuitului cu acuzarea care i se aduce, inclusiv în situațiile de autoincriminare din diferite motive (influență din partea unor persoane cointeresate; motive de ordin personal), și în lipsa obligațiunii de a-și demonstra vinovăția, scopul procesului penal nu va fi realizat, iar drepturile persoanei vor fi încălcate[141].

Apreciem și constatarea lui M. C. Строгович că reprezentanții organelor de urmărire penală, de fapt, ca și alte persoane cointeresate în rezultatul cauzei penale, pot considera persoana învinuită ca fiind vinovată de comiterea infracțiunii. Aceasta este însă părerea lor subiectivă și, în niciun caz, o apreciere oficială din partea statului, declară M. C. Строгович [142].

El, de asemenea, considera că esența prezumției de nevinovăție se dezvăluie în felul următor: „Legea consideră învinuitul ca fiind nevinovat până atunci când cei care îl consideră vinovat vor dovedi, într-adevăr, vinovăția lui, iar cu această concluzie va fi de acord și instanța de judecată în hotărârea pe care o va lua”[143].

În același context, este meritorie și opinia cercetătorului M. C. Строгович, potrivit căreia statul și societatea consideră că persoana este de bună-credință, până când nu se va dovedi contrariul, în ordinea stabilită de lege, de către organul judiciar competent. Persoana pusă sub învinuire nu are statut de infractor în societate. Ea este doar acuzată în comiterea faptei infracționale. Față de ea, reieșind din prevederile prezumției de nevinovăție, nu pot fi aplicate restrângeri ale drepturilor și libertăților, admisibile în privința infractorilor condamnați. Învinuitul,

---

[139] *Ibidem*, c. 125-127.
[140] СТРОГОВИЧ, М. С. *Избранные труды. В 3-х томах. Том 2. Гарантии прав личности в уголовном судопроизводстве*. Москва: Изд. Наука, 1992.
[141] *Ibidem*, c. 231.
[142] *Ibidem*, c. 231.
[143] СТРОГОВИЧ, М. С. *Избранные труды. В 3-х томах. Том 2. Гарантии прав личности в уголовном судопроизводстве*. Op.cit., c. 231.

aflându-se în stare de arest, își păstrează întregul spectru de drepturi de care beneficiază, conform legii. Toate restrângerile drepturilor și libertăților constituționale, admise conform legii, menționează М. С. Строгович, urmează a fi aplicate doar în caz de strictă necesitate și cu respectarea procedurii corespunzătoare. În fine, М. С. Строгович afirmă și ne demonstrează că acest principiu are menirea de a ajuta persoana, în confruntarea ei cu puterea de stat, să echilibreze și să egaleze forțele evident inegale în litigiul dintre stat și persoană[144].

În anul 2013, la Moscova a fost susținută o teză de doctor în drept cu titlul *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного процесса*[145], avându-l drept autor pe *С. В. Эсаулов*. Referindu-se la evoluția istorică a prezumției de nevinovăție în procesul penal, autorul constată că, în perioada Evului Mediu, teoria confirmării vinovăției învinuitului domina asupra prezumției de nevinovăție. În legătură cu acest fapt, persoana bănuită de comiterea unei infracțiuni era nevoită să-și dovedească nevinovăția, iar în caz de inacțiune din partea sa, era automat recunoscută ca fiind vinovată în săvârșirea faptei[146].

С. В. Эсаулов expune și viziunea că formularea prezumției de nevinovăție în diverse acte normative nu coincide, ceea ce face dificilă definirea termenului vizat. Analiza unui spectru variat de acte normative în materia prezumției de nevinovăție (a definirii ei) îi permite lui С. В. Эсаулов să identifice unele trăsături comune ale acestor reglementări, aici fiind identificate următoarele: 1) toate actele normative, într-o anumită măsură, proclamă această prevedere, care constă în prezumarea persoanei ca fiind nevinovată până la demonstrarea contrariului în ordinea prevăzută de lege; 2) în toate definițiile prezumției de nevinovăție se vorbește despre fapte care, fiind săvârșite, antrenează răspunderea juridică; 3) în cazul tuturor definițiilor, deși în contexte diferite, în calitate de subiect al prezumției de nevinovăție apare persoana bănuită de comiterea unei fapte ilegale[147].

Considerăm că este oportun să reflectăm și punctul de vedere expus de către autorul С. В. Эсаулов, care afirmă următoarele: „Extinderea prezumției de nevinovăție doar asupra bănuitului și învinuitului nu este suficientă, deoarece, conform prevederilor legii procesual-penale, în noțiunea de „bănuit” și „învinuit” nu sunt incluse persoanele în privința cărora sunt efectuate acțiuni de urmărire penală, în vederea dovedirii implicării acestora în comiterea actelor infracționale”[148].

---

[144] *Ibidem*, с. 231.
[145] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного процесса*. Дисс. канд. юрид. наук. Москва, 2013.
[146] *Ibidem*, с. 19.
[147] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства*. Дисс. канд. юрид. наук. Москва, 2013, с. 103;
[148] *Ibidem*, с. 44.

Putem susține că, în asemenea acte procesuale precum ordonanța de punere sub învinuire sau în rechizitoriu, persoana este recunoscută vinovată, însă acest lucru nu înseamnă, nicidecum, recunoașterea persoanei ca fiind vinovată din numele statului. În aceste documente își găsește reflectare opinia subiectivă a reprezentanților organelor de urmărire penală, pe care și-au format-o în baza rezultatelor urmăririi penale și a materialelor colectate în cadrul cauzelor penale. Mai mult, putem considera că procurorul, la momentul întocmirii rechizitoriului, reiese din prezumția de vinovăție – presupunerea despre vinovăția persoanei, care s-a format în urma efectuării urmăririi penale și a studierii materialelor cauzei penale. Și doar sentința definitivă a instanței de judecată reflectă poziția oficială a statului în privința vinovăției sau nevinovăției persoanei, atrăgând consecințe juridico-penale, imposibile în caz de recunoaștere a vinovăției în alte acte procesuale[149].

Apreciem și opinia autorului, potrivit căreia reprezentanții organelor de urmărire penală ar trebui să elaboreze anumite standarde privind discuțiile asupra vinovăției persoanei. În privința jurnaliștilor, susține el, reprezentanții mass-media urmează a fi corecți și a nu induce auditoriul, publicul în eroare[150].

Demersul științific semnat de către С. В. Эсаулов mai conține și constatarea că statul reprezintă veriga intermediară în confruntarea dintre bănuit, învinuit și partea vătămată, și invers. Pentru a asigura apărarea și protecția drepturilor părții vătămate, statul garantează, în primul rând, efectuarea urmăririi penale și își asumă obligațiunea de a dovedi vinovăția bănuitului, învinuitului, inculpatului, punând-o în sarcina reprezentanților statului din grupul acuzării. Acești reprezentanți sunt procurorul, organul de urmărire penală și conducătorul organului de urmărire penală; ofițerul de urmărire penală[151].

Merită atenție și opinia lui С. В. Эсаулов, conform căreia soluționarea cauzelor penale în bază de probabilitate, în fiecare caz, poate duce la condamnarea persoanelor nevinovate și la nepedepsirea celor care, în realitate, au comis fapte infracționale. Însă aceasta nu înseamnă deloc că orice dubiu care apare în cadrul procesului penal poate fi interpretat în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului. Or, activitatea procesual-penală, chiar din start, este, practic, constituită din dubii și presupuneri, care sunt înaintate în procesul efectuării urmăririi penale. Respectiv, menționează С. В. Эсаулов, în cazurile în care toate dubiile ar fi interpretate automat în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, ar fi imposibilă efectuarea corespunzătoare a urmăririi

[149] *Ibidem*, с. 55.
[150] *Ibidem*, с. 73-74.
[151] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного процесса.* Op.cit., с. 109-110.

penale. În acest fel, în caz de apariție a unor dubii la organele și persoanele cu funcții de răspundere care efectuează urmărirea penală, acestea urmează să întreprindă toate măsurile pentru a le înlătura, opinează autorul precitat[152].

Autorul С. В. Эсаулов exprimă și părerea că esența cuvintelor „indisolubile", „de nerezolvat" și „de neînlăturat" au un sens similar. Or, în virtutea acestui fapt, folosirea în textul legii a formulărilor „indisolubile", „de nerezolvat" și „de neînlăturat", care determină tipul dubiilor interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, nu înregistrează nicio diferență substanțială[153].

În opinia lui С. В. Эсаулов, despre caracterul de neînlăturat al dubiilor în probarea învinuirii putem vorbi nu doar în cazurile în care lipsesc obiectiv probe noi privind vinovăția sau nevinovăția bănuitului, învinuirului, inculpatului, dar și atunci când, în situația posibilei existențe a unor asemenea probe, organul de urmărire penală, procurorul și partea vătămată nu întreprind măsuri pentru obținerea lor, iar instanța de judecată, din imposibilitate de exercitare de către ea a funcției de acuzare, nu poate, din propria inițiativă, să completeze aceste deficiențe și lacune în dovedirea învinuirii. Or, susține autorul, dacă ilegalitatea unei anumite fapte, fie comiterea ei de către o persoană concretă nu au fost stabilite și dovedite, apoi, conform prevederilor legii procesual-penale, toate dubiile urmează a fi interpretate în favoarea acestei persoane, care, în raport cu chestiunea privind răspunderea penală, este considerată ca fiind nevinovată[154].

În alt context, С. В. Эсаулов opinează că urmează să fim prudenți și în cazul situațiilor în care cu bănuitul sau învinuitul este încheiat un acord de colaborare în cadrul fazelor prejudiciare ale procesului penal. Or, în cazurile vizate, bănuitul, învinuitul poate defăima, acuza o persoană nevinovată sau poate expune circumstanțele faptei comise astfel, ca rolul coparticipanților să nu corespundă realității. Din acest considerent, menționează autorul, reprezentantul organului de urmărire penală este, de asemenea, obligat să interpreteze toate dubiile în probarea învinuirii în favoarea bănuitului, învinuitului[155].

Totodată, mai susține С. В. Эсаулов., recunoașterea de către bănuit, învinuit a vinovăției nu trebuie să determine micșorarea volumului acțiunilor de urmărire penală. Or, în acest caz, se poate modifica nu volumul, ci direcția efectuării acțiunilor de urmărire penală[156]. Până când vinovăția persoanei nu este dovedită și nu este constatată, stabilită printr-o hotărâre judecătorească

[152] *Ibidem*, с. 115.
[153] *Ibidem*, с. 120.
[154] *Ibidem*, с. 121-122.
[155] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности а доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства*. Op.cit., с. 133.
[156] *Ibidem*, с. 138.

de condamnare definitivă, învinuitul, inculpatul, indiferent de situație, trebuie să se considere nevinovat, în privința lui acționând toate consecințele care derivă din prevederile prezumției de nevinovăție, concluzionează cercetătorul С. В. Эсаулов[157]. Mai mult ca atât, menționează autorul, principiul prezumției de nevinovăție avertizează organele de urmărire penală în privința inadmisibilității unor învinuiri arbitrare, nemotivate sau care s-ar baza doar pe declarațiile de recunoaștere a vinovăției de către bănuit, învinuit[158].

În altă ordine de idei, cercetătorul С. В. Эсаулов susține, pe bună dreptate, că ordonanța de încetare a urmăririi penale nu înlocuiește sentința instanței de judecată și, respectiv, nu reprezintă actul prin care se stabilește vinovăția învinuitului. În cazul descoperirii unor temeiuri de încetare a urmăririi penale (inclusiv, în legătură cu împăcarea părților), persoana în privința căreia urmează a fi încetată urmărirea penală este în drept să insiste în privința desfășurării urmăririi penale în continuare, precum și asupra examinării cauzei penale în instanța de judecată. În continuare, menționează С. В. Эсаулов, în caz de luare a hotărârii privind încetarea urmăririi penale, persoana cointeresată o poate contesta în instanța de judecată în ordinea prevăzută de lege. Prin aceasta, persoanelor cointeresate în rezultatele cercetării și examinării cauzei penale li se asigură o protecție corespunzătoare a drepturilor și intereselor legitime în cadrul procesului penal[159].

Este de remarcat poziția perseverentă a lui С. В. Эсаулов în sensul că soluționarea problemei referitoare la legătura dintre prezumția de nevinovăție și examinarea cauzelor penale în cadrul procedurilor speciale ar putea fi asigurată prin introducerea unei proceduri accelerate în cadrul fazei prejudiciare a procesului penal, care ar fixa anumite excepții în privința acțiunii prezumției de nevinovăție. Însă, susține autorul, abordarea vizată nu poate fi acceptată, deoarece, în acest caz, recunoașterii vinovăției de către învinuit i s-ar acorda o importanță excesivă[160].

O altă lucrare din categoria tezelor de doctorat – *Концептуальные аспекты презумпции невиновности в уголовном процессе: генезис и тенденции совершенствования*[161] – îl are ca autor pe *Ф. Г. Шахкелдов.* Aici, în primul rând, găsim o abordare a procesului evoluției istorice a prezumției de nevinovăție în procesul penal, menționându-se că prezumția de nevinovăție a învinuitului a reprezentat produsul procesului penal inchizitorial, care și-a făcut apariția în Europa

[157] *Ibidem*, с. 140.
[158] *Ibidem*, с. 141.
[159] *Ibidem*, с. 149-150.
[160] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности а доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства*. Op.cit., с. 156-157.
[161] ШАХКЕЛДОВ, Ф. Г. *Концептуальные аспекты презумпции невиновности в уголовном процессе: генезис и тенденции совершенствования*. Дисс. докт. юрид. наук. Майкоп, 2006.

de Vest, în baza diferitor estimări, în secolele XI – XII, acest proces, din considerente de ordin obiectiv, fiind condiționat de dezvoltarea politică și economică a mai multor state europene”[162].

Analizând opiniile lui C. Beccaria referitoare la prezumția de nevinovăție, Ф. Г. Шахкелдов desprinde următoarele concluzii: 1) societatea, prin organele sale competente, nu ar trebui să fie părtinitoare față de vinovăția evidentă a persoanei; 2) societatea, în persoana organelor sale competente, nu trebuie să plaseze sarcina demonstrării nevinovăției asupra învinuitului; 3) statul nu trebuie să fie exagerat de aspru și dur în alegerea măsurii de pedeapsă față de învinuit; 4) statul, în persoana organelor sale competente, nu trebuie să interpreteze dubiile din cauzele penale în detrimentul învinuitului[163].

Cu toate acestea, în secolul al XIX-lea, în marea majoritate a statelor, conștientizarea necesității existenței prezumției de nevinovăție a învinuitului încă nu a atins acel nivel, necesar pentru reflectarea acestor prevederi în cadrul legislațiilor procesual-penale[164].

Referindu-se șa esența principiului prezumției de nevinovăție, Ф. Г. Шахкелдов afirmă că ea constă în faptul că, dacă vinovăția persoanei nu este stabilită cu certitudine, apoi bănuitul, învinuitul, inculpatul urmează a fi recunoscuți nevinovați, iar toate prejudiciile cauzate lor pe durata urmăririi penale, urmează a fi recuperate. De asemenea, declară autorul, până la intrarea în vigoare a sentinței de condamnare, urmează a fi aplicate pe larg toate garanțiile procesuale privind stabilirea adevărului în cauzele penale și ale protecției drepturilor și libertăților persoanei[165].

În altă ordine de idei, Ф. Г. Шахкелдов ne prezintă o listă destul de specifică a consecințelor prezumției de nevinovăție în raport cu persoana bănuită de comiterea infracțiunii, și anume: 1) lipsa de prejudecare din partea organului de urmărire penală și a procurorului în ceea ce privește vinovăția persoanei bănuite de comiterea infracțiunii; 2) sarcina probei (demonstrarea vinovăției) cu privire la comiterea infracțiunii de către bănuit este de competența părții acuzării, bănuitul nu este obligat să-și dovedească nevinovăția, iar tăcerea bănuitului nu poate fi interpretată ca o recunoaștere de către el a vinovăției sale; 3) toate dubiile în dovedirea implicării bănuitului în comiterea infracțiunii sunt interpretate în favoarea lui, dacă ele nu pot fi înlăturate în perioada de timp în care persoana are statut de bănuit; 4) inadmisibilitatea aplicării actelor de violență și a altor mijloace de constrângere față de bănuit, în vederea obținerii recunoașterii comiterii infracțiunii; 5) inadmisibilitatea aplicării măsurilor de constrângere procesual-penală față de bănuit în temeiul informațiilor care nu au statut de probă la momentul vizat; 6) asigurarea dreptului real la apărare,

[162] *Ibidem*, c. 105-106.
[163] *Ibidem*, c. 117.
[164] *Ibidem*, c. 166.
[165] *Ibidem*, c. 62.

inclusiv cu ajutorul unui apărător; 7) inadmisibilitatea deținerii bănuitului în condiții inumane și degradante[166].

Informații relevante se găsesc și în articolul științific *Допустимые ограничения действия по прекращению уголовного судопроизводства*[167], publicat de *О. И. Андреева.* Aici ne aliniem la opinia autoarei în sensul că, odată cu apariția și dezvoltarea procesului penal, își face apariția și chestiunea privind crearea unor mecanisme de echilibru, care ar fi permis punerea pe picior de egalitate a acuzării și apărării și reducerea la minimum a încălcării drepturilor persoanelor antrenate în procesele penale. Inițial, susține autoarea, s-a observat un avantaj în drepturi în favoarea acuzării, urmare a cărui fapt bănuitul, învinuitul, inculpatul se aflau în poziție de subordonare, deoarece ei nu beneficiau de împuterniciri reglementate special, care le-ar fi permis să participe în cauzele penale la egalitate cu partea acuzării. Pentru crearea unui echilibru juridic corespunzător și formarea unui mecanism eficient de apărare a bănuitului, învinuitului, inculpatului, cu timpul, a fost prevăzut și revizuit principiul prezumției de nevinovăție în calitate de regulă fundamentală a unui proces penal[168].

Subiectul examinat în cadrul prezentei teze și-a găsit abordarea și în două articole științifice, semnate de *И. М. Алексеев.* În unul, intitulat *К вопросу о пределах действия презумпции невиновности*[169], este analizată problema dacă prezumția de nevinovăție reprezintă o prezumție sau o ficțiune. În opinia autorului, în acest sens, afirmația despre nevinovăția persoanei, a cărei vinovăție a fost constatată de către instanța de fond, reprezintă o ficțiune juridică[170]. În acest fel, susține И. М. Алексеев, după pronunțarea unei hotărâri judecătorești de condamnare de către instanța de fond, prevederile prezumției de nevinovăție se transformă într-o ficțiune juridică, ce solicită ca persoana condamnată să fie considerată nevinovată, până când sentința de condamnare va deveni definitivă. Din această ficțiune juridică derivă interdicția aplicării față de persoana condamnată a anumitor sancțiuni, determinate de vinovăția persoanei în comiterea infracțiunii. În aceste condiții, în opinia autorului, ea își pierde destinația sa în privința redistribuirii sarcinii probei în favoarea și în interesul părții apărării[171].

---

[166] ШАХКЕЛДОВ, Ф. Г. *Концептуальные аспекты презумпции невиновности в уголовном процессе: генезис и тенденции совершенствования*. Op.cit., с. 16-17.
[167] АНДРЕЕВА, О. И. Допустимые ограничения действия по прекращению уголовного судопроизводства. В: *Российский журнал права*, №8/2016.
[168] *Ibidem*, с. 140-146.
[169] АЛЕКСЕЕВ, И. М. К вопросу о пределах действия презумпции невиновности. В: *Вестник Краснодарского Университета МВД России*, №1(63)/2024.
[170] АЛЕКСЕЕВ, И. М. К вопросу о пределах действия презумпции невиновности. Op.cit., с. 19.
[171] *Ibidem*, с. 19.

În cel de-al doilea articol vizat, cu genericul *Соотношение материальной истины и состязательных начал уголовного судопроизводства*[172], И. М. Алексеев afirmă că legiuitorul a recunoscut învinuitul *a priori* în calitate de parte slabă, vulnerabilă a procesului penal, punându-l într-o poziție, pe cât e posibil, favorabilă lui, lucru care este absolut firesc, el fiind în concordanță cu prevederile unui proces penal contradictorial. Totodată, susține autorul, este greu de supraestimat valoarea prezumției de nevinovăție. Ea nu doar cere ca persoana să fie considerată nevinovată, dar mai impune și un ritm specific al probatoriului, care reprezintă un element important în mecanismul procesului penal contradictorial"[173].

La subiectul cercetării noastre se referă și monografia lui *A. B. Смирнов* cu titlul *Формальные средства доказывания в уголовном праве и процессе*[174]. O primă constatare a acestui autor ține de faptul că prezumția de nevinovăție nu este echivalentă cu afirmația că învinuitul este, într-adevăr, nevinovat. Ea doar ne cere să-l considerăm nevinovat, până când vinovăția lui va fi dovedită în ordinea stabilită de lege printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă".

O a doua constatare se referă la caracterul procesual al prezumției de nevinovăție, despre care A. B. Смирнов afirmă că ea nu are în calitate de obiect vinovăția persoanei (ca element al componenței de infracțiune) sau lipsa ei, ci nevinovăția, adică nedovedirea comiterii infracțiunii de către făptuitor. De aceea, susține A. B. Смирнов, „nedovedirea (de fapt, ca și dovedirea) reprezintă un fenomen de ordin strict procesual"[175].

În procesul de elaborare a tezei de doctor, am consultat și investigațiile științifice ale autoarei *C. B. Бурданова*, în special, monografia *Поиски истины в уголовном процессе*[176]. Alegațiile acestei autoare ne-au trezit interesul, mai ales, în ceea ce privește specificul procesului de stabilire a adevărului în cadrul procesului penal. Or, în primul rând, C. B. Бурданова relevă că procesul de cunoaștere a adevărului în cauzele penale presupune și include o activitate mentală, intelectuală și anumite acțiuni concrete ale organului de urmărire penală, prevăzute de legea procesual-penală. Activitatea mentală și intelectuală are în vedere, în opinia ei, soluționarea

---

[172] АЛЕКСЕЕВ, И. М. Соотношение материальной истины и состязательных начал уголовного судопроизводства. В: *Уголовно-процессуальные и криминалистические проблемы противодействия организованной преступной деятельности*. Сборник материалов IV Всероссийской научно-практической конференции. Краснодар, 2017.
[173] *Ibidem*, c. 3-6.
[174] СМИРНОВ, А. В. *Формальные средства доказывания в уголовном праве и процессе*. Москва, 2000.
[175] *Ibidem*, c. 159.
[176] БУРДАНОВА, С. В. *Поиски истины в уголовном процессе*. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2003.

anumitor sarcini: mari sau mici, generale și particulare sau, altfel spus, soluționarea unui spectru vast de chestiuni care urmează a fi clarificate[177].

С. В. Бурданова mai opinează că, prin cercetările efectuate în procesul penal, este stabilit adevărul obiectiv, adică devine cunoscută fapta infracțională și vinovăția persoanei care a săvârșit-o. La această concluzie ajunge, inițial, ofițerul de urmărire penală, procurorul, iar mai apoi și instanța de judecată. Convingerea se bazează pe probe, însă proba reprezintă doar un mijloc de stabilire a adevărului, mijloc care poate fi suficient sau insuficient, autentic sau falsificat. Însăși convingerea este o stare psihică a subiectului cunoașterii; ea poate să corespundă rezultatului obiectiv adevărat al activității de cunoaștere sau poate să nu corespundă[178].

În lucrarea vizată, С. В. Бурданова pune accent și pe faptul că scopul probatoriului este ca în convingerile subiecților participanți în această activitate să nu rămână dubii. Din punct de vedere al filosofiei, practic, întotdeauna există posibilitatea unor dubii teoretice în aprecierea faptelor cercetate, chiar și atunci când organul de urmărire penală, procurorul, judecătorul sunt convinși, fără îndoială, că un anumit fapt este dovedit. Dubiul *a priori*, ca posibilitate și variantă logică, trebuie delimitat de dubiul de ordin practic, care apare în cazul cercetării unei anumite situații. Acest dubiu are o importanță enormă, deoarece este interpretat întotdeauna în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului. Confruntându-se cu el, susține С. В. Бурданова, organul de urmărire penală, procurorul, judecătorul sunt obligați să epuizeze toate mijloacele posibile pentru soluționarea lui. Și dacă totuși el nu dispare sau nu este înlăturat, acesta trebuie interpretat în interesul bănuitului, învinuitului, inculpatului, deoarece justiția nu „urmărește" probabilii vinovați, ci pe cei care au săvârșit infracțiuni în realitate. Or, în caz de condamnare a unei persoane nevinovate, interesele justiției vor avea de suferit mai mult decât în cazurile de achitare a persoanelor vinovate, concluzionează, în fine, С. В. Бурданова[179].

Suscită un anumit interes și o altă lucrare – *Уголовный процесс*[180], în care В. И. Радченко, coordonatorul volumului, reieșind din prevederile normelor ce reglementează principiul prezumției de nevinovăție, ne pune la dispoziție un șir de constatări[181]: 1) bănuitul, învinuitul (inculpatul) nu este obligat să-și dovedească nevinovăția; obligațiunea de demonstrare a acuzației aduse și de infirmare a argumentelor invocate în apărarea bănuitului, învinuitului ține de sarcina acuzatorului; efectuând urmărirea penală, reprezentantul organului de urmărire penală, procurorul,

[177] *Ibidem*, с. 42.
[178] *Ibidem*, с. 13.
[179] *Ibidem*, с. 14.
[180] *Уголовный процесс*. Учебник для вузов. /Под общей редакцией В. И. Радченко. 2-е издание, перераб. и дополн. Москва: Юридический Дом «Юстицинформ», 2006.
[181] *Ibidem*, с. 224.

în fiecare caz de descoperire a semnelor unei infracțiuni, trebuie să întreprindă măsurile prevăzute de lege, pentru a stabili faptul infracțiunii, pentru a demasca persoana/persoanele vinovate de comiterea infracțiunii; 2) dubiile în probarea învinuirii care nu pot fi înlăturate se interpretează în interesul bănuitului și învinuitului; în calitate de dubii de neînlăturat sunt recunoscute situațiile care nu pot fi soluționate în baza probelor colectate în cauza penală, toate mijloacele de administrare a probelor, în acest sens, fiind epuizate; 3) organele de urmărire penală și instanța de judecată au obligația să examineze, să cerceteze circumstanțele cauzei penale complet, obiectiv și sub toate aspectele; instanța de judecată nu este în drept să pună sarcina probei pe umerii inculpatului; examinarea nemijlocită a probelor de către instanța de judecată presupune obligațiunea ei de a asculta, a audia inculpatul, partea vătămată, martorii, experții, de a da citire procesele-verbale și alte documente, de a efectua acțiuni procesuale în vederea examinării probelor; 4) recunoașterea de către învinuit, inculpat a vinovăției sale poate fi pusă la baza sentinței de condamnare doar în cazurile în care ea este confirmată prin întregul cumul de probe administrate în cauza penală; 5) legea fixează inadmisibilitatea pronunțării sentinței de condamnare în baza presupunerilor; sentința de condamnare poate fi pronunțată doar cu condiția că, pe durata examinării cauzei penale în instanța de fond, vinovăția inculpatului este confirmată printr-un cumul suficient de probe veridice, analizate de către instanța de judecată[182].

Printre lucrările notabile ce abordează tema tezei noastre de doctor se înscrie și teza de doctor elaborată de *В. А. Морквин***,** cu genericul *Правовые презумпции в уголовном судопроизводстве России*[183]. Înainte de toate, remarcăm opinia lui В. А. Морквин că, în caz de fixare normativă a interdicției de încălcare a prezumției de nevinovăție din partea mijloacelor de informare în masă, va apărarea posibilitatea ca orice învinuire din partea unui jurnalist se fie considerată ilegală, atâta timp cât nu avem o sentință definitivă de condamnare în cauză. Respectiv, în opinia acestuia, vom fi nevoiți să uităm despre așa-numitele „investigații jurnalistice", cu ajutorul cărora sunt descoperite, de multe ori, crime grave. Or, apariția unor norme care ar obliga jurnaliștii să respecte prezumția de nevinovăție, ar reprezenta, în viziunea lui В. А. Морквин, o restricție nejustificată a libertății de exprimare[184].

Nu în ultimul rând, В. А. Морквин opinează că prin „dubii", de obicei, se înțelege o anumită emoție psihică, de ordin intern, o senzație de neîncredere, o stare de gândire cu privire la corectitudinea sau incorectitudinea anumitor reprezentări, afirmații etc. În calitate de formă logică

[182] *Ibidem*, c. 224.
[183] МОРКВИН, В. А. *Правовые презумпции в уголовном судопроизводстве России*. Дисс. канд. юрид. наук. Тюмень, 2008.
[184] МОРКВИН, В. А. *Правовые презумпции в уголовном судопроизводстве России*. Op.cit., c. 94-95.

a exprimării dubiilor figurează presupunerile, raționamentele posibile, ideile despre anumite semne, legături, cauze, consecințe ale unui anumit fenomen sau obiect, care nu sunt cunoscute cu certitudine la un anumit moment.

În special, autorul menționează că, sub aspect gnoseologic, dubiile sunt determinate de reflectarea insuficientă în conștiința persoanelor a unor fenomene, necesare și suficiente pentru clarificarea esenței lor. Dacă există dubii, asta înseamnă cu nu s-a reușit o cunoaștere autentică, veridică și neîndoielnică cu privire la obiectul sau fenomenul cercetat. În acest caz, putem vorbi doar despre o cunoaștere parțială, probabilă[185].

De asemenea, în opinia lui В. А. Морквин**,** în vederea soluționării sarcinilor procesului penal, este inadmisibil să nu folosim măcar cea mai mică șansă, posibilitate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, în caz contrar, vom înregistra multiple situații de admisibilitate de condamnare a persoanelor nevinovate de comiterea infracțiunilor[186].

Mai semnalăm o altă teză de doctor în materia prezumției de nevinovăție, realizată de *М. А. Дрягин – Презумпция невиновности в российском уголовном судопроизводстве*[187], care prezintă un interes aparte pentru cercetarea noastră**.** Nu putem să ignorăm poziția exprimată de М. А. Дрягин în privința faptului că vinovăția bănuitului, învinuitului urmează a fi dovedită; această „demonstrare” nu poate reprezenta însăși sarcina lor, respectiv, fiind vorba despre o obligațiune a organelor de drept. Din acest considerent, М. А. Дрягин opinează că în conținutul prezumției de nevinovăție se regăsește dreptul bănuitului, învinuitului la un comportament pasiv, în cadrul probatoriului el având, în special, dreptul de a nu răspunde la întrebări. Or, aceste momente, susține autorul, ne permit să afirmăm că sarcina probei atribuită bănuitului, învinuitului înseamnă doar dreptul lor (aparte sau împreună cu apărătorul) de a dovedi faptele care îi interesează, față de care organele de drept manifestă indiferență. Totodată, insuccesul bănuitului, învinuitului în soluționarea acestei sarcini nu creează probe în acuzare în privința lor[188].

Diversitatea de opinii în privința caracterului dubiilor care urmează a fi interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului a unor cercetători este explicată de М. А. Дрягин prin faptul că, în primul rând, o perioadă îndelungată de timp au lipsit reglementările normative ale acestei reguli în legea procesual-penală și, în al doilea rând, există multiple contradicții în

[185] *Ibidem*, с. 111.
[186] *Ibidem*, с. 113.
[187] ДРЯГИН, М. А. *Презумпция невиновности в российском уголовном судопроизводстве*. Дисс. канд. юрид. наук. Иркутск, 2004.
[188] ДРЯГИН, М. А. *Презумпция невиновности в российском уголовном судопроизводстве*. Op.cit., с. 140-141.

terminologia mai multor acte normative la care fac referire în lucrările sale autorii cercetărilor din acest domeniu[189].

De asemenea, M. A. Дрягин își exprimă și opinia că, deoarece nu avem un criteriu general acceptat, apoi fiecare (fie reprezentantul organului de urmărire penală, fie procurorul sau judecătorul), ghidat de considerentele sale personale, va determina dacă dubiile apărute sunt sau nu rezonabile. Respectiv, dacă acesta va fi de părerea că dubiul nu este rezonabil, apoi el va fi folosit pentru a justifica, a întemeia învinuirea (sentința). Ca urmare a acestui fapt, după M. A. Дрягин, învinuirea și sentința vor avea la bază probe dubioase, adică anumite presupuneri, lucru inadmisibil pentru un proces penal, ghidat de prevederile prezumției de nevinovăție[190].

O atenție susținută merită monografia *Актуальные проблемы постановления оправдательного приговора в российском уголовном судопроизводстве*[191], al cărei autor este *Ю. Ю. Чурилов***.** În analiza acestei lucrări, nu putem trece cu vederea următorul segment, analizat de Ю. Ю. Чурилов: dubiile de neînlăturat care totuși rămân trebuie să aibă caracter obiectiv, să țină de imposibilitatea extinderii de mai departe a informațiilor probatorii cu privire la circumstanțele cauzei, în condițiile continuării probatoriului în cadrul cauzei penale. O valoare științifică sporită o reprezintă analiza situațiilor în care nu este posibil, din punct de vedere obiectiv, să fie colectate probe suficiente, pentru a concluziona în privința prezenței sau lipsei datelor de fapt necesare, din care considerent, inculpatul urmează a fi achitat, în virtutea prevederilor principiului prezumției de nevinovăție. În opinia lui Ю. Ю. Чурилов, lipsa probelor în acuzare trebuie să atragă după sine încetarea urmăririi penale în privința învinuitului încă la faza de urmărire penală, iar neîncetarea ei nu poate fi explicată prin motive de ordin obiectiv, ea reprezentând, de fapt, o eroare a organului de urmărire penală[192].

De asemenea, Ю. Ю. Чурилов ne atrage atenția și asupra cazurilor când în privința învinuiților continuă urmărirea penală, în ciuda prezenței dubiilor, ce nu pot fi înlăturate, privind vinovăția acestora și, în continuare, sunt pronunțate sentințe de condamnare, cu aplicarea pedepselor sub limita prevăzută de lege sau a pedepselor care au fost deja executate, pentru a împiedica „lansarea” procedurii de reabilitare a persoanei și a nu compromite participanții la proces, care au efectuat cercetarea cauzei penale.

În altă ordine de idei, autorul susține următorul fapt: cauzele subiective ale părtinirii acuzatoare sunt legate de deformarea conștiinței juridice – atât individuale, cât și colective – ea

[189] *Ibidem*, c. 156.
[190] *Ibidem*, c. 157.
[191] ЧУРИЛОВ, Ю. Ю. *Актуальные проблемы постановления оправдательного приговора в российском уголовном судопроизводстве*./ Под науч. ред. З. Ф. Ковриги. Москва: Изд. Волтерс Клувер, 2010.
[192] *Ibidem*, c. 13.

fiind determinată de anumite tradiții istorice. În conștiința membrilor societății, în condițiile unor tradiții totalitare, s-a înrădăcinat părerea că, „dacă a fost reținut, înseamnă că este infractor, dacă a fost achitat, înseamnă că infractorul a fost pus în libertate” menționează Ю. Ю. Чурилов. Ne alăturăm și opiniei acestuia că o perioadă îndelungată de timp, societatea noastră a considerat că este normal ca, până la hotărârea instanței, orice persoană care a ajuns pe banca acuzaților să fie recunoscută, necondiționat, ca infractor. În special, această situație se manifestă în procesul cercetării și examinării cauzelor penale de o mare rezonanță socială. Din acest considerent, după Ю. Ю. Чурилов, nu trebuie subestimată influența opiniei publice asupra organelor de urmărire penală, opinie care este mult mai largă decât conștiința juridică, incluzând, pe lângă opiniile juridice, și pe cele politice, morale etc.[193].

Prezintă interes și o altă opinie a acestui autor: fără îndoială, formarea opiniei publice în cadrul unor cauze penale concrete este „forțată” de mijloacele de informare în masă. În acest sens, declară Ю. Ю. Чурилов, sunt foarte periculoase declarațiile premature ale ofițerilor de urmărire penală și ale procurorilor, când datele inițiale, preventive sunt prezentate drept fapte incontestabile și stabilite cu certitudine, ceea ce creează o atmosferă psihologică specifică, ce poate influența asupra judecătorilor[194].

Interesul nostru a fost suscitat și de o altă teză de doctor în drept, elaborată de *B. H. Андросенко – Признание лицом своей вины в совершении преступления и его правовые последствия*[195]. Aici autorul ne ajută să identificăm un răspuns la întrebarea cum vom proceda, dacă învinuitul declară că recunoaște vinovăția integral în săvârșirea infracțiunii care i se incriminează, însă din declarațiile lui reiese că el neagă unele fapte din cadrul învinuirii. Or, susține В. Н. Андросенко, în calitate de cauză a acestei situații poate servi aprecierea juridică incorectă a acțiunilor sale de către învinuit, lipsa de clarificare în calificarea faptei imputate[196]. În acest fel, В. Н. Андросенко precizează că, în calitate de probă urmează a fi admisă nu însăși recunoașterea vinovăției, ci informațiile concrete ce se conțin în declarațiile învinuitului care își recunoaște vinovăția[197].

În alt context, autorul precitat opinează că nu putem percepe declarația bănuitului, învinuitului care își recunoaște vinovăția ca o probă absolută și, în caz de prezență a unei asemenea

---

[193] ЧУРИЛОВ, Ю. Ю. *Актуальные проблемы постановления оправдательного приговора в российском уголовном судопроизводстве.* Op.cit., с. 56.
[194] *Ibidem*, с. 56-57.
[195] АНДРОСЕНКО, В. Н. *Признание лицом своей вины в совершении преступления и его правовые последствия*. Дисс. канд. юрид. наук. Москва, 2008.
[196] *Ibidem*, с. 31.
[197] АНДРОСЕНКО, В. Н. *Признание лицом своей вины в совершении преступления и его правовые последствия*, Op.cit., с. 33.

recunoașteri, să încetăm strângerea de mai departe a probelor în cadrul cauzei penale. Vinovăția persoanei trebuie dovedită printr-un cumul de probe, deoarece bănuitul, învinuitul poate renunța ulterior la depozițiile pe care le-a făcut. Și dacă recunoașterea va fi unica probă a vinovăției sale, persoana poate evita răspunderea penală. Or, В. Н. Андросенко își exprimă părerea că recunoașterea de către bănuit, învinuit a vinovăției sale nu trebuie să atragă după sine micșorarea volumului acțiunilor de urmărire penală. În acest caz, В. Н. Андросенко susține că se modifică nu volumul, ci direcția de efectuare a acțiunilor de urmărire penală[198].

În altă privință, В. Н. Андросенко menționează că învinuirea reprezintă confirmarea săvârșirii de către o anumită persoană a unei fapte interzise de legea penală, formulată și înaintată în ordinea prevăzută de legea procesual-penală. Respectiv, precizează autorul, fiind de acord cu învinuirea înaintată, învinuitul acceptă afirmația privind săvârșirea de către el a unei fapte interzise de legea penală[199].

Un loc aparte în șirul publicațiilor realizate la tema tezei noastre de doctor îl ocupă articolul autorului *И. Н. Кондрат* cu titlul *Правовые коллизии, возникающие при реализации принципа «In dubio pro reo» в российском уголовном судопроизводстве*[200]. Prima situație la care ne atrage atenția И. Н. Кондрат este dacă instituția împăcării părților este în concordanță cu prezumția de nevinovăție în cadrul procesului penal și, a doua, dacă putem înceta urmărirea penală în baza acestui temei (de nereabilitare) la faza de urmărire penală, deoarece principiul prezumției de nevinovăție presupune că persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată atâta timp cât vinovăția sa nu-i va fi dovedită într-un proces judiciar public… și nu va fi constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă.

Referindu-se la prima situație vizată *supra*, И. Н. Кондрат susține că, pe de o parte, persoana este considerată nevinovată, iar pe de altă parte, legea procesual-penală, absolut justificat fixează și reglementează instituția încetării urmăririi penale în legătură cu împăcarea părților, când persoana este recunoscută, *de facto*, vinovată de comiterea infracțiunii nu prin sentința instanței de judecată, ci prin hotărârea (ordonanța) reprezentantului organului de urmărire penală[201].

În opinia lui И. Н. Кондрат, încetarea urmăririi penale în legătură cu împăcarea părților nu va contrazice prevederilor principiului prezumției de nevinovăție, dacă în Constituție și în Codul de procedură penală ar fi preluată norma din Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și

[198] *Ibidem*, c. 40.
[199] *Ibidem*, c. 166.
[200] КОНДРАТ, И. Н. Правовые коллизии, возникающие при реализации принципа «In dubio pro reo» в российском уголовном судопроизводстве. В: *Российская Юстиция*, №8/2011.
[201] КОНДРАТ, И. Н. Правовые коллизии, возникающие при реализации принципа «In dubio pro reo» в российском уголовном судопроизводстве. Op.cit., с. 25.

politice (art. 14, pct. 2)[202], conform căreia „Orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni penale este prezumată a fi nevinovată, cât timp culpabilitatea sa nu a fost stabilită în mod legal". În acest caz, susține autorul, anume învinuitul poate decide de unul singur dacă va aștepta hotărârea instanței de judecată sau, în particular, se va împăca cu partea vătămată, recunoscându-și, astfel, vinovăția în săvârșirea faptei infracționale. Alegerea îi va aparține. În asemenea condiții, И. Н. Кондрат afirmă că învinuitul va dispune singur de drepturile sale, după propria lui dorință, fiind la curent cu toate consecințele care pot surveni din hotărârea luată[203].

Un impact substanțial și un suport veritabil pe durata cercetării subiectului principiului de nevinovăție în procesul penal l-au avut și lucrările de specialitate, semnate de unii autorii din Occident.

În acest sens, ne vom concentra atenția asupra lucrării *Procédure pénale*[204], elaborate în coautorat de către *S. Guinchard* și *J. Buisson.* Făcând referire la prezumția de nevinovăție, autorii menționează că aceasta este atât o garanție procedurală preponderent de probă, ce impune organelor de urmărire penală să dovedească vinovăția unei persoane dincolo de orice dubiu rezonabil, fiind, astfel, interzise prezumțiile privind răspunderea penală a unei persoane și obligația acesteia de a avea inițiativa probei, cât și o regulă de fond, expresia unui veritabil drept subiectiv, ce trebuie respectat de legiuitor, de orice autoritate publică, de presă și de judecători[205].

O altă publicație în acest domeniu este *Secret des procédures et presse*[206], semnată de către *J. Pradel*. Din textul acestei lucrări aflăm despre importanța Recomandării Rec (2003) 13 cu privire la difuzarea informațiilor prin mass-media în legătură cu procedurile penale în materia principiului prezumției de nevinovăție în procesul penal (adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la data de 10 iulie 2003).

În altă ordine de idei, J. Pradel ne atenționează că, potrivit recomandării de mai sus, publicul trebuie să poată primi informații despre activitățile autorităților judiciare și ale serviciilor de poliție prin intermediul mass-media. De asemenea, reține atenția și afirmația lui J. Pradel că opiniile și informațiile care privesc procedurile penale în curs nu ar trebui să fie comunicate sau difuzate prin mass-media, decât dacă acestea nu aduc atingere prezumției de nevinovăție a suspectului sau a acuzatului. Totodată, în viziunea acestui autor, autoritățile judiciare și poliția

[202] Pactul Internaţional cu privire la drepturile civile şi politice. Adoptat prin Rezoluţia Adunării Generale a ONU nr.2200 A (XXI) din 16 decembrie 1966, art. 9 alin. 4. În: *Tratate internaţionale la care Republica Moldova este parte*. Vol. I. Chişinău, 1998. p. 30-50.
[203] КОНДРАТ, И. Н. Правовые коллизии, возникающие при реализации принципа «In dubio pro reo» в российском уголовном судопроизводстве. Op.cit., с. 25.
[204] GUINCHARD, S., BUISSON, J. Procédure pénale, Paris: Litec, 2008.
[205] *Ibidem*, p. 7..
[206] PRADEL, J. Secret des procédures et presse. In: *Liberté de la Presse et Droit Pénal*, Presses Universitaires d'Aix Marseille, 1993.

trebuie să se abțină de la a da publicității informații care ar putea să dăuneze în mod substanțial echitabilității procedurilor[207].

1.3. Concluzii la Capitolul 1

1. Prezumția de nevinovăție este unul dintre cele mai importante principii ale procesului penal, regăsindu-se în multiple acte normative, atât naționale, cât și internaționale. De asemenea, aceasta constituie subiectul unor cercetări substanțiale, reflectate în diverse lucrări științifice de specialitate.

2. Concluziile și recomandările prezentei teze de doctor constituie rezultatul analizei surselor doctrinare din Republica Moldova și din alte țări. Un aport semnificativ, în acest sens, l-au avut numeroși oameni de știință, menționați în bibliografia tezei, care ne-au oferit lucrări valoroase privind prezumția de nevinovăție în procesul penal.

3. Absența prezumției de nevinovăție din legislația procesual-penală și din știința dreptului procesual penal ar conduce, în mod evident, la asocierea automată a persoanei bănuite sau învinuite de comiterea unei fapte infracționale cu un infractor.

4. Analiza diverselor aspecte ale prezumției de nevinovăție în procesul penal a constituit, de-a lungul timpului, un subiect de interes semnificativ pentru numeroși oameni de știință, atât din Republica Moldova, cât și din alte țări.

5. Până în prezent, în doctrina și știința dreptului procesual penal nu au fost cercetate în mod suficient diversele aspecte ale corelației dintre prezumția de nevinovăție și alte instituții ale procesului penal, cum ar fi, de exemplu, modul de aplicare a acestui principiu în cadrul procedurilor speciale (sumare) de examinare a cauzelor penale.

6. Scopul lucrării constă în dezvoltarea și consolidarea bazelor teoretice ale principiului prezumției de nevinovăție și ale realizării acestuia în cadrul probatoriului în procesul penal, precum și elaborarea recomandărilor privind perfecționarea legii procesual-penale și a practicii judiciare cu referire la prezumția de nevinovăție.

7. Obiectivele lucrării sunt axate pe următoarele aspecte: studierea evoluției istorice a noțiunii de prezumție de nevinovăție în procesul penal al Republicii Moldova și al altor state; cercetarea noțiunii și importanței prezumției de nevinovăție în procesul penal; determinarea categoriilor și conținutului consecințelor care derivă din prevederile principiului prezumției de nevinovăție; examinarea specificului obligativității probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor principiului prezumției de nevinovăție; analiza problemei referitoare la interpretarea

[207] PRADEL, J. Secret des procédures et presse. Op.cit., p. 309.

dubiilor în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate, în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului; cercetarea raportului dintre prezumția de nevinovăție și recunoașterea vinovăției de către bănuit, învinuit, inculpat; formularea de concluzii și recomandări cu referire la perfecționarea activității organelor de urmărire penală în ceea ce privește realizarea probatoriului în cadrul cauzelor penale în strictă conformitate cu prevederile prezumției de nevinovăție.

8. În contextul reformării și îmbunătățirii legislației procesual-penale, devine evidentă necesitatea unei analize detaliate a modului de aplicare a prezumției de nevinovăție în procesul penal.

9. Extinderea interacțiunii între organele de urmărire penală, instituțiile societății civile și mijloacele de informare în masă impune reglementări normative clare privind interdicția declarațiilor referitoare la vinovăția unei persoane, înainte de a fi stabilită printr-o hotărâre judecătorească definitivă. De asemenea, este necesară o analiză detaliată a acestui aspect în literatura de specialitate, în special prin desfășurarea unor cercetări științifice adecvate, pentru a identifica și a aplica soluții care să fie în concordanță cu principiul prezumției de nevinovăție în procesul penal.

10. Pentru știința procesului penal și practica probatoriului în cauzele penale este esențială recunoașterea necondiționată și înțelegerea corectă a prezumției de nevinovăție ca principiu general al procesului penal.

11. Schimbările din societate, pe măsură ce aceasta a evoluat, au determinat o dezvoltare constantă a prezumției de nevinovăție, atât din perspectivă practică, cât și în doctrina dreptului procesual penal. În prezent, aceasta reprezintă un mecanism juridic esențial, care contribuie semnificativ la protecția bănuitului, învinuitului și inculpatului împotriva condamnărilor neîntemeiate și abuzive.

12. În Republica Moldova, în ultimele trei decenii, spre deosebire de alte state (precum România, Federația Rusă etc.), nu au fost elaborate studii științifice monografice, dedicate subiectului prezumției de nevinovăție în procesul penal. În acest context, lucrarea de față vine să completeze această lacună doctrinară în materia științei procesual-penale din Republica Moldova.

2. PREZUMȚIA DE NEVINOVĂȚIE ÎN PROCESUL PENAL: NOȚIUNE, IMPORTANȚĂ ȘI REGLEMENTARE

2.1. Sorgintea și evoluția noțiunii prezumției de nevinovăție în procedura penală

Fiecare societate, la un moment dat al existenței sale, este tributară unei anumite ideologii. Din perspectivă juridică, societățile moderne, civilizate, sunt guvernate de ideologia drepturilor fundamentale, ideologie care izvorăște din teoria drepturilor naturale sau din curentul filosofic al iusnaturalismului și care a apărut și s-a dezvoltat ca un răspuns ferm împotriva atrocităților comise pe parcursul celor două războaie mondiale din secolul trecut. Pentru a garanta libertatea și demnitatea omului, valori constitutive pentru societățile liberale moderne, sistemele juridice care aderă la ideologia drepturilor fundamentale au recunoscut și au reglementat expres dreptul acuzatului de a fi prezumat nevinovat[208].

În virtutea acestui fapt, printre cele mai importante garanții referitoare la apărarea persoanelor de acuzații ilegale și neîntemeiate, de condamnări arbitrare, de îngrădirea fără temei a drepturilor și libertăților fundamentale se înscrie prezumția de nevinovăție[209]. Prezumția de nevinovăție este una dintre acele reguli fundamentale ale procesului penal care, dacă nu este respectată, afectează echitabilitatea procedurilor în ansamblul lor[210].

Principiul juridic al prezumției de nevinovăție stabilește statutul juridic al învinuitului nu doar în procesul penal, ci și în toate relațiile sociale în care acesta apare ca unul dintre subiecți. Până când vinovăția unei persoane în comiterea unei infracțiuni nu va fi dovedită printr-o hotărâre judecătorească definitivă, nimeni nu poate trata persoana respectivă ca pe un vinovat și nu poate aplica sancțiuni penale împotriva ei[211]. Doar o interpretare corectă a prezumției de nevinovăție și fixarea unei formulări precise a acesteia în legislație vor permite solicitarea respectării necondiționate a acestui principiu din partea organelor de drept[212].

Cel mai răspândit punct de vedere în chestiunea privind geneza prezumției de nevinovăție în știința juridică este cel conform căruia prototipul ei îl reprezintă următoarea regulă aplicată încă în cadrul dreptului roman – *praesumptio boni viri*[213]. Conform acestei reguli, fiecare dintre participanții la raporturile juridice se considerau a fi de bună-credință până la demonstrarea

---

[208] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. București: Ed. Universul Juridic, 2024, p. 15.
[209] JITARIUC, V., **BRIA, Iu**. Scopul și obiectul probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor prezumției de nevinovăție. În: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova*. Științe juridice. Nr. 16/2022, p. 170.
[210] NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*. București: Ed. Universul Juridic, 2022, p. 397.
[211] МАРТЫНЧИК, Е. Г. *Презумпция невиновности и гарантия ее осуществления*. Кишинев, 1989, с. 34.
[212] *Ibidem*, с. 10.
[213] ФОЙНИЦКИЙ, И. Я. *Курс уголовного судопроизводства*. Том II. СПб: Изд. Альфа, 1996, с. 245.

contrariului. În același timp, lipsa bunei-credințe a persoanei urma a fi demonstrată de persoana care invoca lipsa ei[214].

Prevederile atribuite la elementele prezumției de nevinovăție s-au consolidat ca teze juridice de sine stătătoare cu mult înainte de apariția ideii de „prezumție de nevinovăție" și separat de ea. Istoria practicii judiciare cunoaște cazuri de reglementare normativă a mai multor elemente ce constituiau prezumția de nevinovăție a învinuitului, însă fără proclamarea unui principiu „unificat", în sensul că învinuitul era considerat nevinovat, până când vinovăția acestuia va fi dovedită și stabilită printr-o sentință definitivă de condamnare. Procesele de judecată (penale și civile) erau guvernate de prezumția generală privind buna-credință a participanților la proces (*praesumptio boni viri*). Or, ar fi vorba despre forma acuzatorială a procesului penal, caracteristică pentru Roma Antică în perioada Republicii[215].

Încă din dreptul roman prezumția de nevinovăție juca rolul central în sistemul procesului penal. Astfel, în *Digestele* împăratului Iustinian se reține: „Împăratul Traian a scris într-o scrisoare către Iulius Fronta că în cauzele penale o persoană nu ar trebui să fie condamnată în lipsă. Tot aceasta s-a menționat și într-o scrisoare către Adsidius Severus, și anume că nicio persoană nu trebuie condamnată pe baza unor simple suspiciuni, fiind preferabil ca o persoană vinovată de săvârșirea unei infracțiuni să nu fie condamnată, decât un nevinovat să fie condamnat"[216].

Una dintre primele mențiuni privind prezumția bunei-credințe apare în Roma Antică: în secolul III al erei noastre, juristul roman Paulus a formulat următoarea regulă: *ei incumbit probatio qui dicit, non qui litigat* „este obligat să dovedească cel care declară ceva anume, și nicidecum cel care neagă o anumită afirmație"[217].

În Roma Antică această regulă era aplicată, în mare măsură, în cadrul soluționării litigiilor patrimoniale, însă, fiind analizate prevederile Legii celor XII table, s-a constatat că în conținutul acestui document se regăseau norme ce conțineau diverse reglementări în materia prezumției de nevinovăție în cadrul proceselor penale. Astfel, de exemplu, art. 2 din tabla 9 vorbea despre faptul că recunoașterea persoanei ca fiind vinovată se admitea, în exclusivitate, doar după o examinare minuțioasă a faptei infracționale de către persoane împuternicite. Totodată, chestiunea privind vinovăția sau nevinovăția persoanei era examinată și constatată, prin hotărâre, de către un colegiu de judecători[218]. Examinând chestiunile referitoare la patrimoniu, la dreptul asupra bunurilor și la

[214] МОРКВИН, В. А. *Правовые презумпции в уголовном судопроизводстве России*. Op.cit., с. 62.
[215] **BRIA, Iu.** Apariția și evoluția prezumției de nevinovăție în procesul penal.Op.cit., p. 119.
[216] *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole.* Volumul 1 și Volumul 2. Op.cit., p. 16.
[217] ЛАРИН, М. А. *Презумпция невиновности*. Op.cit., с. 47.
[218] *Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран (Древность и Средние века)*. Op.cit., с. 136.

vinovăția persoanei, judecătorii din Roma Antică curmau încercările de a ascunde esența problemei prin reproșuri nefondate ale oponenților privind rea-credința persoanei.

Într-un alt regim erau soluționate cauzele penale care atentau la bazele sistemului sclavagist, în special, în cazurile în care erau, direct sau indirect, cointeresați Împăratul sau apropiații acestuia[219]. Astfel, în conformitate cu prevederile Senatusconsultului Silanian, confirmat prin hotărârea Senatului Romei în anul 10 al erei noastre, sarcina primordială a statului consta în suprimarea rezistenței sclavilor. În baza acestei hotărâri, în caz de omor al stăpânului, urmau a fi executați toți sclavii care se aflau în casa acestuia[220].

De fapt, pe durata aplicării sale, dreptul roman a operat cu un spectru diversificat de termeni din domeniul prezumției: *praesumitur pro iustitia sententiae, legitimatione, negante reo* („există prezumție în favoarea justiției, a verdictului, a legalității, dacă pârâtul neagă"); *praesumptio fortior* („prezumție mai puternică"); *praesumptio hominis* („prezumție firească, omenească"); *praesumptio iuris* („prezumția legii"); *praesumptio iuris et de iure* („prezumție incontestabilă"); *praesumptio iuris plena probatio* („prezumția juridică reprezintă proba completă"); *praesumptio violens, plena probatio* („prezumția puternică echivalează cu proba completă")[221].

Astfel, încă de pe timpul Imperiului Roman, juriștii au formulat unele idei de bază, fundamentale, care au constituit premisa formării ulterioare a prezumției de nevinovăție[222].

În același timp, o formulare suficient de detaliată a prezumției de nevinovăție a prezentat și unul dintre cel mai de seamă oratori din Grecia Antică – Demostene. În discursul său, care datează cu anul 352 î.e.n., au fost supuse unei analize și interpretări minuțioase Legile lui Draco[223]. Astfel, Demostene, în acele vremuri, menționa că legea utilizează termenul de „ucigaș, criminal", însă, susținea el, ucigaș și criminal poate fi considerată doar persoana care a fost recunoscută vinovată în comiterea infracțiunii, în exclusivitate, doar în baza unei hotărâri, a unei sentințe a instanței de judecată. Demostene menționa, pe bună dreptate, că doar atunci când persoana supusă judecății va fi demascată în comiterea infracțiunii, acuzarea adusă este recunoscută drept crimă[224].

Merită atenție și faptul că Demostene, deja în acea perioadă, vorbea nu doar despre faptul că pentru recunoașterea persoanei ca infractor trebuia să fie demonstrată vinovăția acesteia, ci și

---

[219] ЛАРИН, М. А. *Презумпция невиновности*. Op.cit., с. 10.
[220] ДРЯГИН, М. А. *Презумпция невиновности в российском уголовном судопроизводстве*. Op.cit., с. 63.
[221] JITARU, L. *Dicționar latin-român de maxime și expresii juridice*. Chișinău: F. E. P. „Tipografia Centrală, 2010, p. 127.
[222] ЛЮБЕНКО, Н. В., УМРИХИНА, М. Ю. Презумпция невиновности как принцип уголовного процесса в исторической ретроспективе. Op.cit., с. 137.
[223] Mai detaliat despre aceasta a se vedea: RUSU, V. *Particularități de procedură penală în privința minorilor*. Chișinău: Ed. Pontos, 2001, p. 8.
[224] *Антология мировой правовой мысли*. В 5-ти томах. Том 1. Античный мир и Восточные цивилизации. / Под ред. Г. Ю. Семигина. Москва: Изд. Мысль, 1999, с. 202-203.

despre aceea că această recunoaștere necesită o confirmare prin hotărârea instanței de judecată. În aceste condiții, Demostene, *de facto*, a definit conceptul prezumției de nevinovăție, care și-a regăsit ulterior reglementare în numeroase acte normative.

În perioada Evului Mediu, teoria confirmării vinovăției învinuitului domina asupra prezumției de nevinovăție. În legătură cu acest fapt, persoana bănuită de comiterea unei infracțiuni era nevoită să-și dovedească nevinovăția, iar în caz de inacțiune din partea sa, era automat recunoscută ca fiind vinovată în săvârșirea faptei[225].

Pentru o reprezentare vizuală, în acest sens, autorul V. A. Tominov ne aduce următorul exemplu din *Regulile barbarilor*, unde se regăseau multiple obiceiuri juridice ale triburilor germane. Procesul judiciar, conform acestor obiceiuri juridice, avea, în exclusivitate, caracter acuzatorial. Acest lucru este confirmat prin faptul că, dacă învinuitul nu dorea să-și demonstreze nevinovăția, era obligat să jure în fața altarului, fapt care contrazice unei prevederi de bază a prezumției de nevinovăție – lipsa obligației de a-și dovedi nevinovăția. Mai mult ca atât, în cazurile în care învinuitul nega implicarea sa în comiterea infracțiunii, el urma să fie deferit „Judecății lui Dumnezeu". Conform acestui obicei, învinuitul cufunda mâna într-o oală cu apă clocotită și, dacă, ulterior, mână arsă nu se vindeca bine, acest fapt era interpretat ca semn al vinovăției sale. Era aplicat pe larg și un alt obicei – judecata prin tragere la sorți. În acest caz, survenea pedeapsa învinuitului, dacă acesta trăgea un lot rău[226]. O asemenea abordare însă nu asigura nici pe departe una dintre sarcinile de bază ale procesului penal – stabilirea adevărului, ajutând doar la stabilirea gradului de noroc al persoanei și a capacității ei de a învinge durerea.

Pe durata secolelor XI-XIV, caracterizată prin centralizarea slabă a puterii de stat, un rol important l-au avut legile anumitor orașe mari. În particular, Statutul comunei Padua din secolul al XIII-lea menționa că persoana care este învinuită de comiterea unui omor și care nu se prezintă timp de 8 zile în fața instanței de judecată, este recunoscută automat ca fiind vinovată de comiterea crimei, chiar și în cazurile când nu s-a stabilit că infracțiunea a fost comisă anume de către ea[227]. În conformitate cu prevederile Cartei de la Strasbourg din 1189, persoana învinuită de comiterea unei infracțiuni era obligată „să se curețe" printr-un simplu jurământ, în cazurile în care își nega vinovăția în comiterea faptei infracționale[228].

---

[225] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного процесса.* Op.cit., с. 19.
[226] *Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран* (Древность и Средние века). / Составитель, профессор В. А. Томин. Москва: Изд. Зерцало, 1999, с. 165.
[227] *Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран (Древность и Средние века)*. Op.cit., с. 530.
[228] *Ibidem*, с. 203.

Cu toate acestea, în conformitate cu normele de drept din secolul al XIV-lea, aplicate în orașele Magdeburg și Gerlitz, persoana reținută la locul faptei, în cazul infracțiunilor de omor, urma a fi supusă judecății, pentru a-și demonstra nevinovăția, fiind considerată vinovată până la pronunțarea verdictului[229].

Analiza acestor exemple de reglementare normativă a chestiunilor privind recunoașterea persoanelor ca fiind nevinovate ne vorbește despre faptul că, în acea perioadă istorică, pretutindeni se punea accent pe prezumția de vinovăție. Persoana era recunoscută automat ca vinovată și, în caz de apariție a anumitor bănuieli sau învinuiri în privința sa, ea era impusă să demonstreze contrariul în fața factorilor de decizie.

Totodată, în unele state își fac apariția, încetul cu încetul, unele premise ale legiferărilor ptivitoare la prezumția de nevinovăție. Astfel, în anul 1215, în Anglia a fost adoptată Marea Cartă a Libertăților (*Magna Charta Libertatum*), ea reprezentând primul act constituțional al acestei țări[230]. *Magna Charta Libertatum* a constituit un plion de bază al libertății, un fundament al Constituției engleze[231].

Paragraful 39 al acestui document vorbea despre faptul că „nicio persoană liberă nu va fi arestată sau plasată în detenție, lipsită de proprietate sau declarată în afara legii și expulzată sau deposedată prin alte măsuri, decât în baza unei sentințe legale, conform legii țării".

După cum putem observa, formularea paragrafului 39 din *Magna Charta* reflectă doar parțial esența prevederilor moderne referitoare la prezumția de nevinovăție. Totodată, urmează să reținem că, în perioada Evului Mediu, se aplica pretutindeni dreptul canonic, în special în teritoriile care au adoptat catolicismul. Or, acest curent religios, conform prevederilor împărtășite, punea un accent profund anume pe vinovăția persoanei, ea fiind considerată păcătoasă de la naștere. Urmează să menționăm că Sfânta Inchiziție își ordona activitatea conform normelor de drept canonic, fiind abilitată cu funcții preventive, în vederea prevenirii și sancționării actelor de violență. Inchiziția nu admitea aplicarea pedepselor în afara judecății. În afară de simplele acte de interogare, în acele timpuri era autorizată aplicarea actelor de tortură. Juriștii bisericii catolice acordau o importanță primordială mărturiilor sincere și recunoașterii vinovăției. În cazurile în care acuzatul supravețuia pe durata urmăririi, recunoscându-și vinovăția și căindu-se de cele comise, materialele cauzei erau trimise în instanța de judecată. Dacă acesta însă își nega în continuare

[229] *Ibidem*, c. 393.
[230] ДРЯГИН, М. А. *Презумпция невиновности в российском уголовном судопроизводстве*. Дисс. канд. юрид. наук. Иркутск, 2004, с. 66.
[231] ЧЕЛЬЦОВ-БЕБУТОВ, М. А. *Курс уголовно-процессуального права. Очерки по истории суда и уголовного процесса в рабовладельческих, феодальных и буржуазных государствах*. Санкт-Петербург: Изд. Альфа. 1995, с. 315.

vinovăția, el era declarat eretic, excomunicat (îndepărtat de biserică), consecința fiind pedeapsa cu moartea, executată de către puterea locală[232].

Astfel, prezumția de nevinovăție a reprezintat reacția societății față de aspectele negative ale procesului judiciar penal. Pe cât de tare erau afectate interesele societății prin laturile negative ale procesului penal (tortura, reținerea și arestul abiziv, lipsa de publicitate etc.), cu atât mai consistent au apărut multiple premise ale materializării și reglementării prezumției de nevinovăție a învinuitului[233].

Cu trecerea timpului, prezumția de nevinovăție a devenit unul dintre principiile procesului penal burghez al Marii Britanii. Sensul ei consta în faptul că învinuitul se considera nevinovat în comiterea faptei incriminate, până când această presupunere era răsturnată prin prezentarea unor date de fapt, capabile să demonstreze săvârșirea infracțiunii de către acesta.

Acest principiu exprima cerința noilor clase sociale privind recunoașterea și lărgirea libertăților fundamentale și limitarea opresiunii lor din partea organelor care reprezentau monarhia absolută. Sensul procesual practic al prezumției de nevinovăție consta în faptul că sarcina probei, a dovedirii vinovăției inculpatului era pusă pe umerii celor care confirmau faptul unui comportament ilegal, adică pe acuzator. În teoria procesului penal englez, această prevedere a fost considerată temelia prezumției de nevinovăție[234].

În strictă legătură cu regulile care determinau poziția învinuitului în procesul penal se afla și regula referitoare la controlul judiciar al legalității privării de libertate a acestuia. Or, ea a fost instituită după o luptă îndelungată a Parlamentului englez cu puterea regală, fiind exprimată în *Habeas Corpus,* act din 1679[235].

În opinia autorului F. Gh. Șahkeldov, „prezumția de nevinovăție a învinuitului a reprezentat produsul procesului penal inchizitorial, care și-a făcut apariția în Europa de Vest, în baza diferitor estimări, în secolele XI – XII, acest proces, din considerente de ordin obiectiv, fiind condiționat de dezvoltarea politică și economică a mai multor state europene”[236]. Într-o altă viziune, prezumția de nevinovăție a reprezentat reacția societății față de aspectele negative ale procesului judiciar penal. Cu cât mai mult erau afectate interesele societății prin laturile negative ale procesului penal

[232] *Святая Инквизиция*. [online]. Disponibil: http://www.ru.wikipedia.org/wiki/
[233] **BRIA, Iu**. Apariția și evoluția prezumției de nevinovăție în procesul penal. În: *Buletinul Științific al Universității de Stat „B. P. Hașdeu” din Cahul*. Științe sociale, Nr. 2 (14), 2021, p. 119.
[234] ЧЕЛЬЦОВ-БЕБУТОВ, М. А. *Курс уголовно-процессуального права. Очерки по истории суда и уголовного процесса в рабовладельческих, феодальных и буржуазных государствах*. Op.cit., с. 417.
[235] *Ibidem*, с. 417.
[236] ШАХКЕЛДОВ, Ф. Г. *Концептуальные аспекты презумпции невиновности в уголовном процессе: генезис и тенденции совершенствования*. Дисс. докт. юрид. наук. Майкоп, 2006, с. 105-106.

(tortura, reținerea și arestul abiziv, lipsa de publicitate etc.), cu atât mai consistent au apărut multiple premise ale materializării și reglementării prezumției de nevinovăție a învinuitului[237].

Nu putem trece cu vederea și un asemenea monument istoric al dreptului feudal cum este *Codul justiției penale al Sfântului Imperiu Roman al națiunii germane*, cunoscut sub denumirea de *Carolina* (în cinstea Imperatorului Carol al V-lea). Adoptat în anul 1532, acest cod a fost aplicat în teritoriile populate de germani până în anul 1870, exercitând, totodată, o influență substanțială și asupra dezvoltării legislației altor state feudale din acea perioadă.

Astfel, art. XXII din Codul justiției penale (Carolina), statua: „Nimeni nu poate fi condamnat la o anumită pedeapsă doar în baza anumitor probe sau bănuieli. Pentru aceasta poate fi aplicat interogatoriul sub tortură. Condamnarea la o pedeapsă penală poate avea loc în temeiul propriei recunoașteri a vinovăției sau declarații, dar nu în baza presupunerilor".

Reieșind din faptul că termenul de efectuare a urmăririi penale nu era limitat în timp, iar ședințele de judecată se desfășurau în secret, adoptarea sentințelor de achitare era foarte rară, ca și în timpurile în care se punea accent, în exclusivitate, pe prezumția de vinovăție a persoanei[238].

O contribuție substanțială la apariția și evoluția prevederilor referitoare la prezumția de nevinovăție a avut-o ilustrul jurist italian Cesare Beccaria. Deși unele elemente ale prezumției de nevinovăție s-au cionturat încă în Antichitate, iar unele prevederi ale acesteia au fost materializate pe parcursul istoriei, nimeni nu le-a luat în serios și nu a analizat substanțial esența ei. În anul 1764, Cesare Beccaria a publicat lucrarea *Despre infracțiuni și pedepse*, care a exercitat o influență substanțială asupra personalităților și a conducătorilor de state din acea perioadă. În lucrarea sa, Beccaria susținea: „Nimeni nu poate fi considerat infractor până la pronunțarea sentinței de către judecată. Societatea nu poate lipsi persoana de apărare, până când nu se va demonstra că au fost încălcate condițiile care garantează apărarea. Dacă este dovedită comiterea infracțiunii, persoana trebuie pedepsită în strictă conformitate cu legea, iar tortura este interzisă. În cazurile în care lipsește ferma convingere că infracțiunea a fost comisă, nu putem tortura o persoană nevinovată, a cărei vinovăție nu este dovedită. Totodată, constituie o încălcare a tuturor normelor solicitarea ca persoana să fie propriul său acuzator, ca adevărul să fie stabilit prin violență și forță fizică. O asemenea abordare este un mijloc sigur pentru achitarea răufăcătorilor puternici și condamnarea celor slabi și fără de vină"[239].

---

[237] **BRIA, Iu**. Apariția și evoluția prezumției de nevinovăție în procesul penal. Op.cit., p. 119.

[238] ЭСАУЛОВ, С. В. Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного процесса. Op.cit., с. 22-23.

[239] БЕККАРИЯ, Ч. *О преступлениях и наказаниях*. [online], [citat 11.10.2023]. Disponibil: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Bekkar/_03.php

Autorul F. Gh. Șahkeldov susține că din tezele formulate de Beccaria se pot desprinde următoarele concluzii:

- societatea, prin organele sale competente nu ar trebui să fie părtinitoare față de vinovăția evidentă a persoanei;

- societatea, în persoana organelor sale competente, nu trebuie să plaseze sarcina demonstrării nevinovăției asupra învinuitului;

- statul nu trebuie să fie exagerat de aspru și dur al alegerea măsurii de pedeapsă față de învinuit;

- statul, în persoana organelor sale competente, nu trebuie să interpreteze dubiile din cauzele penale în detrimentul învinuitului[240].

Nu vom trece cu vederea nici impactul substanțial asupra evoluției și consolidării prezumției de nevinovăție pe care l-a avut și Ch. Montesquieu cu lucrarea sa *Spiritul Legilor*. Or, în textul acesteia găsim unele interpretări și explicații esențiale pentru prezumția de nevinovăție, ca, de exemplu: „În Roma, judecătorii luau decizii doar în ceea ce privește vinovăția acuzatului în legătură cu o infracțiune cunoscută, iar pedeapsa era stabilită de lege. La fel și în Anglia, jurații decid doar dacă fapta prezentată spre judecare este dovedită sau nu; dacă este dovedită, judecătorul pronunță pedeapsa stabilită de lege pentru acea faptă.

De aici derivă diverse modalități de pronunțare a verdictelor. În monarhii, judecătorii acționează după modelul intermediarilor; ei discută împreună, schimbă păreri, se consultă, încearcă să-și coordoneze concluziile. Opiniile celei mai mici minorități sunt luate în considerare de majoritate. În Roma și în orașele Greciei, judecătorii nu interacționau între ei: fiecare își exprima opinia în una din cele trei formule: „Achit”, „Condamn”, „Am îndoieli”, deoarece acolo judeca, sau se presupunea că judecă, poporul. Însă poporul nu este jurist. Toate aceste precizări și mijloace de conciliere a părților nu sunt utile pentru el. Lui trebuie să i se prezinte doar un singur subiect, un singur fapt și să i se ceară doar să decidă dacă trebuie să acuze, să achite sau să amâne darea sentinței[241].

Informațiile despre cele mai bune reguli care trebuie urmate în cadrul procesului penal sunt mai importante pentru omenire decât orice altceva în lume. Legile care permit condamnarea la moarte pe baza declarațiilor unui singur martor sunt dăunătoare pentru libertate. Rațiunea cere doi

[240] ШАХКЕЛДОВ, Ф. Г. *Концептуальные аспекты презумпции невиновности в уголовном процессе: генезис и тенденции совершенствования*. Op.cit., с. 117.
[241] МОНТЕСКЬЕ, Ш. Л. О духе законов. В: *Электронная Библтотека. Гражданское Общество России*. [online], [citat 18.12.2024]. Disponibil: http://www.civisbook.ru/files/File/Monteskye.Odukhe.pdf, с. 73.

martori, deoarece martorul care afirmă și acuzatul care neagă se echilibrează unul pe celălalt, iar pentru soluționarea cazului este necesară o a treia persoană[242].

Deci, odată cu evoluția procesului penal, își face apariția și chestiunea privind crearea unor mecanisme de echilibrare, care ar fi permis punerea pe picior de egalitate a acuzării și a apărării și reducerea la minimum a încălcării drepturilor persoanelor antrenate în procesele penale. Inițial, s-a observat un avantaj în drepturi în favoarea acuzării, urmare a cărui fapt bănuitul, învinuitul, inculpatul se aflau în poziție de subordonare, deoarece ei nu beneficiau de împuterniciri reglementate special, care le-ar fi permis să participe în cauzele penale la egal cu partea acuzării. Pentru crearea unui echilibru juridic corespunzător și formarea unui mecanism eficient de apărare a bănuitului, învinuitului, inculpatului, cu timpul, a fost prevăzut și revizuit principiul prezumției de nevinovăție în calitate de regulă fundamentală a unui proces penal[243].

Prezumția de nevinovăție reprezintă o „invenție europeană", a cărei formulă teoretică a fost elaborată în Italia, obținând o fixare și o reglementare normativă în Franța. Legiferarea prevederilor ce constituie conținutul prezumției de nevinovăție are o istorie multiseculară, care depășește, pe alocuri, chiar și întregul ciclu istoric al unor state[244]. Datorită acestui principiu, a fost creată o barieră normativă care garanta că, fără existența probelor, nicio persoană nu poate fi recunoscută vinovată[245].

Debarasându-se ge regimul feudal la sfârșitul secolului al XVIII-lea, burghezia franceză a folosit anumite forme juridice, aplicate anterior de către reprezentanții burgheziei engleze. Trăsăturile de bază ale noului proces penal francez se caracterizau prin faptul că învinuitul, din subiect fără drepturi în procesul penal de altădată, a obținut drepturi egale cu partea acuzării și în ceea ce privește participarea în probatoriu. În aceste condiții, în Franța s-a realizat trecerea la procesul penal mixt (*le sistème mixte*), în care și-au găsit reflectare unele principii noi (oralitate, publicitate etc.) referitoare la organizarea și desfășurarea urmăririi penale și a examinării cauzelor penale în instanțele de judecată[246].

Un imbold pentru evoluția prezumției de nevinovăție a reprezentat-o Marea Revoluție Franceză, cu ajutorul căreia masele revoluționare tindeau să „dezasambleze" sistemul juridic și de administrare învechit. Una din cerințele opoziției era axată pe asigurarea apărării drepturilor

[242] МОНТЕСКЬЕ, Ш. Л. О духе законов. Op.cit., с. 179.
[243] АНДРЕЕВА, О. И. Допустимые ограничения действия по прекращению уголовного судопроизводства. В: *Российский журнал права*, №8/2016, с. 140-146.
[244] **BRIA, Iu**. Apariția și evoluția prezumției de nevinovăție în procesul penal. Op.cit., , p. 119.
[245] ЛЮБЕНКО, Н. В., УМРИХИНА, М. Ю. Презумпция невиновности как принцип уголовного процесса в исторической ретроспективе. Op.cit., с. 137.
[246] ЧЕЛЬЦОВ-БЕБУТОВ, М. А. *Курс уголовно-процессуального права. Очерки по истории суда и уголовного процесса в рабовладельческих, феодальных и буржуазных государствах.* Op.cit., с. 473-474.

învinuiților și recunoașterea dreptului acestora de a se considera nevinovați până în momentul în care ei, în urma unei examinări obiective și echitabile, vor fi recunoscuți ca fiind vinovați prin hotărârea unei instanțe de judecată.

În acest fel, implementarea prezumției de nevinovăție a marcat demontarea justiției represive, interzicerea torturii și a privărilor abuzive de libertate și elaborarea unor puncte de referință liberale de evoluție a procesului penal[247].

Este de menționat că ideea privind prezumția de nevinovăție din acea perioadă a fost caracteristică pentru mai multe figuri notorii ale Europei (F. Voltaire, Ch. Montesqueu ș.a.), fapt care a influențat substanțial dezvoltarea și consolidarea normativă a prezumției de nevinovăție.

Astfel, în procesul dezbaterilor asupra proiectului *Declarației Drepturilor Omului și a Cetățeanului* din Franța, în anul 1789, a fost propusă includerea unei norme cu următorul conținut: „Orice persoană este nevinovată până la condamnare. Dacă va fi necesară reținerea ei, orice măsură exagerată și care nu este necesară pentru a o împiedica să se ascundă trebuie aspru pedepsită". Această propunere și-a găsit susținere, urmare a cărui fapt prezumția de nevinovăție a fost fixată în art. 9 al Declarației. Însă, în redacția finală a Declarației s-a regăsit o altă formulare: „Deoarece fiecare persoană se presupune nevinovată până nu i se va stabili vinovăția, în caz de arest al acesteia, orice severitate exagerată și neîntemeiată trebuie persecutată cu asprime și combătută"[248].

Declarația Drepturilor Omului și a Cetățeanului viza „orice om", și nu numai o persoană acuzată de comitrerea unei infracțiuni, ceea ce însemna că, în lumina acesteia, domeniul de aplicare a prezumției de nevinovăție nu se limita doar la procedura penală, putând privi și alte proceduri[249].

Deci, formulată în Franța în anul 1789, în Declarația Drepturilor Omului Omului și ale Cetățeanului, prezumția de nevinovăție a constituit o reacție democratică împotriva sistemului inchizitorial al procesului penal[250]. În acest fel, evenimentul de bază care a determinat apariția reglementărilor în materia prezumției de nevinovăție a fost Marea Revoluție Franceză din 1789.

În Franța, prezumția de nevinovăție a fost reglementată prin Constituția din anul 1958, care, la rândul ei, consfințește drepturile statuate prin Declarația drepturilor Omului și ale Cetățeanului din 1789. Înainte de a fi reglementată, ideea că orice persoană este prezumată nevinovată până când îi va fi dovedită vinovăția a pătruns în Franța încă din secolul al XIV-lea.

Se pare că idealurile conținute în Declarația drepturilor Omului și ale Cetățeanului din 1789 au fost date uitării relativ repede, întrucât Ludovic al XVI-lea a fost condamnat fără să fie judecat,

[247] ЛЮБЕНКО, Н. В., УМРИХИНА, М. Ю. Презумпция невиновности как принцип уголовного процесса в исторической ретроспективе. Op.cit., с. 137.
[248] ЛАРИН, М. А. *Презумпция невиновности*. Op.cit., с. 13.
[249] MATEUȚ, Gh. *Tratat de procedură penală. Partea generală. Volumul I*. Op.cit., p. 155.
[250] THEODORU, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. Op.cit., p. 78.

iar la începutul anului 1793 a fost executat. Totodată, în anii ce au urmat Revoluției Franceze, a fost eliminată distincția dintre „acuzat" și „condamnat" și a fost creată o instanță care să judece persoanele suspectate a fi contrarevoluționare. Astfel, s-a constatat că, deși prezumția de nevinovăție era menționată în Declarația din 1789, aceasta nu era aplicată în practică, fiind folosite metode specifice regimului anterior: mărturii smulse prin constrângere, arestarea preventivă îndelungată a suspecților înainte de proces, absența avocatului. Mai mult, deși sarcina probei incumba acuzării, presiunea exercitată asupra acuzatului, în vederea cooperării pentru aflarea adevărului, avea ca efect negarea sarcinii probei[251].

Principiul prezumției de nevinovăție a fost integrat în legislația procesual-penală prin art. III din Titlul preliminar al *Codului de procedură penală*, conform căruia fiecare acuzat este considerat nevinovat, atât timp cât vinovăția acestuia nu a fost stabilită. Totodată, în art. 304 Cod de procedură penală francez[252] se prevede obligația judecătorului de a atrage atenția jurașilor că acuzatul este prezumat nevinovat și orice dubiu trebuie interpretat în favoarea acestuia.

Prezumția de nevinovăție a fost asociată cu o regulă în materia probelor, fiind interpretată în strânsă legătură cu sarcina probei. Astfel, acuzatorul are sarcina probei, acesta trebuind să furnizeze în procesul penal toate probele necesare pentru a stabili toate elementele constitutive ale infracțiunii. Pornind de la sarcina probei, procurorul trebuie să dovedească *la matérialité de l'infraction*, adică latura obiectivă a infracțiunii și, deopotrivă*, la culpabilité du suspect*, ce corespunde laturii subiective a infracțiunii. Având în vedere modificările legislative operate în sistemul francez, prezumția de nevinovăție îndeplinește și funcția de protecție a celor nevinovați[253].

În această ordine de idei, vom menționa că autorul M. S. Strogovici era de părerea că prezumția de nevinovăție, recunoscută în Declarația Drepturilor Omului și a Cetățeanului din Franța din anul 1789, a fost formulată și materializată în calitate de argument împotriva măsurilor prea exagerate de constrângere, și nu în calitate de principiu de sine stătător. În acest sens, se argumenta că, în caz de materializare a prezumției de nevinovăție în calitate de principiu, trebuia să urmeze adoptarea unor alte norme care ar fi dezvoltat alte prevederi, aflate în contradicție cu procesul penal inchizitorial din acea perioadă, în timp ce societatea nu era gata să renunțe la aceste realități[254].

---

[251] NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*. Op.cit., p. 396.
[252] *Code de procédure pénale*. Annoté sous la direction de P. Conte. Paris: Ed. Lexis Nexis, , 2022, p. 717-718.
[253] NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*. Op.cit., p. 397.
[254] СТРОГОВИЧ, М. С. *Учение о материальной истине в уголовном процессе*. Op.cit., с. 228-239.

Există și o altă opinie în acest sens. Astfel, autorul F. Gh. Șahkeldov își exprimă dezacordul că prezumția de nevinovăție, formulată în textul art. 9 al Declarației Drepturilor Omului și a Cetățeanului ar reprezinta o simplă exprimare a motivului sub forma unei propoziții subordonate în raport cu un principiu de bază privind interzicerea severitatea inutilă pe durata reținerii sau a arestului[255].

În opinia noastră, savantul M. S. Strogovici a apreciat corect realitățile Marii revoluții franceze, iar analiza textului art. 9 din Declarația Drepturilor Omului și a Cetățeanului conduce la concluzia că, în acel timp, prezumția de nevinovăție era percepută și înțeleasă ca interdicție de a aplica o severitate exagerată și inutilă în privința persoanei.

Oricum, prezumția de nevinovăție, formulată în anul 1789, a fost fixată normativ pentru prima dată, lucru care a exercitat o influență substanțială asupra dezvoltării dreptului și a evoluției doctrinei juridice în mai multe state.

Cu toate acestea, în secolul al XIX-lea, în marea majoritate a statelor, conștientizarea necesității existenței prezumției de nevinovăție a învinuitului încă nu atinsese acel nivel necesar pentru reflectarea acestor prevederi în cadrul legislațiilor procesual-penale[256]. Totuși, primele încercări de a defini conceptul de *prezumție de nevinovăție* își fac apariția în secolului al XIX-lea[257].

Procesul apariției și consolidării prezumției de nevinovăție în procesul penal al SUA reflectă politica procesual-penală a statului american la diferite etape ale dezvoltării sale istorice. Deși prezumția de nevinovăție nu se regăsește în sistemul normelor Constituției Statelor Unite ale Americii în calitate de garanție a drepturilor fundamentale ale cetățeanului, teoria și practica judiciară au considerat-o întotdeauna ca fiind una din garanțiile constituționale de bază[258].

În SUA, a fost dezvoltată temeinic concepția cu privire la sarcina probei în procesul penal și prezumția de nevinovăție. Esența ei consta în faptul că învinuitul se putea limita doar la negarea acuzării care i se aducea, nefiind obligat să demonstreze nevinovăția sa. În acest fel, în procesul penal american, acuzatorul era obligat să dovedească toate elementele componente ale învinuirii (sarcina probei). Până la dovedirea învinuirii, învinuitul era protejat de prezumția de nevinovăție. În acest fel, în procesul penal american și-a găsit aplicare prezumția generală din dreptul privat

[255] ШАХКЕЛДОВ, Ф. Г. *Концептуальные аспекты презумпции невиновности в уголовном процессе: генезис и тенденции совершенствования.* Op.cit., c. 124.
[256] *Ibidem*, c. 166.
[257] КРЫМОВ, А. А. *Правовые презумпции в уголовном процессе*. Дисс. канд. юрид. наук. Москва, 1999, c. 14.
[258] JITARIUC, V., **BRIA, Iu**. Prezumția de nevinovăție în izvoarele doctrinare și normative din Statele Unite ale Americii. Op.cit., p. 79-80.

roman, conform căreia fiecare cetățean este considerat de bună-credință până la dovedirea, demonstrarea contrariului.

De asemenea, în doctrina juridică americană și-a găsit loc și prevederea prezumției de nevinovăție, conform căreia, în caz de prezență a dubiilor rezonabile în vinovăția învinuitului, acesta urma a fi achitat[259].

Constituția Statelor Unite nu reglementează expres prezumția de nevinovăție, însă este unanim recunoscut că aceasta reprezintă un culoar al dreptului la un proces adecvat (*due process*), conform celui de-al patrulea și al cincilea amendament din Constituția americană.

Prezumția de nevinovăție este concepută ca un drept ce derivă din dreptul la un proces echitabil (*the right to a fair trial*). Prezentată de o manieră succintă, prezumția de nevinovăție presupune ca vinovăția fiecărui acuzat să fie dovedită de către stat, fără să existe vreo obligație în sarcina acuzatului de a-și dovedi nevinovăția[260].

În procesul penal din Statele Unite, obiectul examinării în cadrul ședinței (audienței) preliminare îl reprezintă suficiența dovezilor, pentru a trimite acuzatul în judecată (bind over). Pentru a transmite cauza în judecată, trebuie să se stabilească că infracțiunea a fost comisă și că există motive suficiente de a considera că anume acuzatul a săvârșit-o. Temeiurile suficiente (probable cause) sunt, în acest context, de obicei, înțelese ca dovezi pertinente pentru a trimite acuzatul în judecată. În practică, aceasta înseamnă că trebuie să existe informații rezonabile și credibile, care să demonstreze o probabilitate înaltă ca anume acuzatul ar fi comis acea infracțiune. La finalul audienței preliminare, rareori se ia o decizie de respingere a acuzației. Acuzatul are dreptul să prezinte dovezi, dar are, de asemenea, dreptul garantat de Constituție de a păstra tăcerea și de a nu prezenta probe. Acuzatul dispune de dreptul absolut de a nu depune mărturie nici în cadrul acestei proceduri, nici cu ocazia oricărei alte proceduri în instanța de judecată. Acest drept derivă din dreptul cetățeanului de a nu depune mărturii prin care să se autoincrimineze, drept consacrat de Amendamentul V la Constituția Statelor Unite[261].

Această clauză se aplică și în faza de judecată, unde ea servește ca o garanție pentru a preveni forțarea acuzatului să depună mărturie. Dreptul de a nu depune mărturie și privilegiul împotriva autoincriminării, conferit unei persoane prin Amendamentul V la Constituția Statelor Unite, pot fi invocate în orice procedură care presupune depunerea de mărturii ce ar putea fi utilizate ulterior împotriva persoanei respective într-un caz penal. Procedura în cadrul căreia se

[259] ЧЕЛЬЦОВ-БЕБУТОВ, М. А. *Курс уголовно-процессуального права. Очерки по истории суда и уголовного процесса в рабовладельческих, феодальных и буржуазных государствах*. Op.cit., с. 526.
[260] NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*. Op.cit., p. 389.
[261] БЕРНАМ, У. *Правовая система США*. 3-й выпуск. / Науч. Ред. Власихин В. А. Москва: РИО «Новая Юстиция», 2007, с. 457.

poate invoca privilegiul împotriva autoincriminării poate privi orice interogatoriu într-o secție de poliție, audieri în cadrul unei agenții administrative etc.[262]

Realizarea prevederilor prezumției de nevinovăție în Statele Unite ale Americii confirmă importanța acestui principiu nu doar pentru procesul penal în general, ci și pentru anumite faze, etape ale acestuia. Incursiunea științifică în sursele doctrinare și normative din Statele Unite ale Americii în materia prezumției de nevinovăție vin să justifice poziția că apărarea drepturilor și libertăților persoanei pe continentul american (în special, a bănuitului și învinuitului) a cunoscut o evoluție constantă și reușită, servind, în mare parte, ca model pentru legislația procesual-penală a altor țări[263].

Prezumția de nevinovăție se aplică la toate fazele procesului penal american, premergătoare pronunțării verdictului de condamnare și punerii lui în executare. Unica fază a procesului penal unde prezumția de nevinovăție nu mai produce efecte este faza executării sentinței de condamnare, deoarece aici vinovăția persoanei nu mai este pusă la îndoială, ci se consideră demonstrată intergal[264].

În ciuda lipsei reglementării normative a prezumției de nevinovăție în acea perioadă, oamenii de știință au cercetat cu minuțiozitate acest subiect. Astfel, I. Ia. Foiniţkii scria: „Procesul penal modern se ghidează de prezumția de nevinovăție, în temeiul căreia asupra acuzării este plasată sarcina de a dovedi toate elementele, atât obiective, cât și subiective, înlăturând orice bănuieli rezonabile în favoarea persoanei nevinovate”[265]. Și alți autori împărtășeau părerea că inculpatul urmează a fi recunoscut nevinovat, până când acuzarea nu va demonstra contrariul, în cadrul ședinței de judecată[266].

În acest fel, observăm că, în perioada vizată, prezumția de nevinovăție era recunoscută și acceptată doar în sensul care reflecta esența acestui principiu. Și doar cercetătorul I. Ia Foiniţkii trata, în lucrările sale, nu doar esența prezumției de nevinovăție, dar și anumite componente și consecințe care derivau din acest principiu: 1) punerea sarcinii de a dovedi vinovăția persoanei pe umerii acuzării; 2) interpretarea tuturor dubiilor în favoarea învinuitului.

Totodată, trebuie să menționăm că în rândul oamenilor de știință de la finele secolului al XIX-lea nu exista unitate de păreri în privința efectelor prezumției de nevinovăție după cercul de

---

[262] БЕРНАМ, У. *Правовая система США.* Op.cit., с. 509-510.
[263] JITARIUC, V., **BRIA, Iu.** Prezumția de nevinovăție în izvoarele doctrinare și normative din Statele Unite ale Americii. Op.cit., p. 74.
[264] *Ibidem*, p. 79-80.
[265] ФОЙНИЦКИЙ, И. Я. *Курс уголовного судопроизводства*. Том II. Санкт-Петербург: Изд. Альфа, 1996, с. 208.
[266] *Хрестоматия по уголовному процессу России*. / Автор-составитель - профессор Э. Ф. Куцова. Москва: Изд. Городец, 1999, с. 157.

persoane. Astfel se opina că prezumția de nevinovăție are efecte doar în privința inculpatului, fapt care condiționa și limita aplicării acestei reguli doar în faza de urmărire penală.

Cu toate acestea, la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului XX, prezumția de nevinovăție a obținut o recunoaștere în mediul științific, fiind materializate normativ mai multe consecințe care derivau din prevederile ei.

O contribuție în materia evoluției prezumției de nevinovăție a avut-o și regimul fascist. Pronunțându-se deschis împotriva valorilor democratice, regimurile autoritare nu au trecut cu vederea și prezumția de nevinovăție. În particular, la momentul adoptării Codului de procedură penală italian din anul 1930, Alfredo Rocco, ministrul justiției de pe atunci, a expus, în nota explicativă, părerea că prezumția de nevinovăție reprezintă o „stranietate", bazată pe noțiunile arhaice ale Revoluției franceze, fapt care a determinat diverse precedente inconsecvente ale apariției garanțiilor persoanei. El considera ridicolă formularea prezumției de nevinovăție, care, în opinia sa, determina denaturarea sensului juridic al legii procesual-penale[267].

Observăm că, după căderea regimurilor totalitare, o asemenea apreciere găsim și la autorul american Kollison, conform căruia prezumția de nevinovăție reprezintă o ficțiune și că nicio persoană nu urmează să se bazeze pe prevederea că cel reținut sau arestat ca fiind bănuit de comiterea unei infracțiuni este considerat nevinovat[268].

În realitate, are perfectă dreptate autorul A, M. Larin, atunci când susține: „Nu teoria prezumției de nevinovăție este o absurditate, ci încercările de a denatura realitățile istoriei"[269]. Nu din întâmplare, în perioada contemporană, principiul prezumției de nevinovăție, deși în diferite redacții, și-a găsit reflectare în multiple acte juridice internaționale.

În literatura de specialitate s-a arătat că, de-a lungul timpului, prezumția de nevinovăție nu a rămas cantonată în conceptul de regulă procedurală, depășind limitele stricte ale incidenței sale judiciare și constituind prin implicațiile sale unul dintre drepturile fundamentale ale omului. Aceasta justifică înscrierea prezumției de nevinovăție în numeroase documente de drept internațional, în care se consacrau asemenea drepturi fundamentale aparținând oricărei persoane[270]. Începând cu anii ′40 al secolului XX, tot mai multe state au luat calea promovării principiului prezumției de nevinovăție în spațiul lor juridic[271].

---

[267] СТРОГОВИЧ, М. С. *Учение о материальной истине в уголовном процессе*. Op.cit., с. 234.
[268] КОЛЛИСОН. *Неправосудные суды*. Москва: Изд. Иностранная Литература, 1961, с. 85.
[269] ЛАРИН, М. А. *Презумпция невиновности*. Op.cit., с. 18.
[270] VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală*. Volumul I. Op.cit., p. 120-122.
[271] ЛЮБЕНКО, Н. В., УМРИХИНА, М. Ю. Презумпция невиновности как принцип уголовного процесса в исторической ретроспективе. Op.cit., с. 138.

În legătură cu democratizarea dreptului și a legislației la nivel mondial, prezumția de nevinovăție a devenit, în mod firesc, un principiu unanim recunoscut în dreptul international. Prevederile lui se regăsesc în Constituțiile și în legea procesual-penală a tuturor statelor democratice[272].

Prezumția de nevinovăție și-a făsit consacrarea, tot ca o reacție împotriva totalitarismului judiciar, în Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948[273], care, în art. 11, alin. (1), fixează următoarele: „Orice persoana acuzată de comiterea unui act cu caracter penal are dreptul să fie presupusă nevinovată, până când vinovăţia sa va fi stabilită în mod legal în cursul unui proces public în care i-au fost asigurate toate garanţiile necesare apărării sale”[274].

Convenția Europeană a Drepturilor Omului din anul 1950[275], în art. 6, alin. (2), materializează următoarea prevedere: „Orice persoană acuzată de o infracţiune este prezumată nevinovată, până ce vinovăţia sa va fi legal stabilită”.

Și Pactul Internațional cu privire la Drepturile civile și politice[276] se expune, în acest sens, în art. 14, alin. (2): „Orice persoană acuzată de comiterea unei infracţiuni penale este prezumată a fi nevinovată, cât timp culpabilitatea sa nu a fost stabilită în mod legal”.

În cadrul UE a fost adoptată, în anul 2016, Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale[277], din nevoia de a consolida principiul recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești și a altor decizii judiciare în interiorul Uniunii Europene. Garantarea aplicării acestui principiu de către statele membre UE a presupus ca statele membre să se crediteze, reciproc, cu încredere în ceea ce privește echitabilitatea procedurilor penale desfășurate în sistemele naționale de justiție, iar pentru a dobândi această încredere reciprocă, a fost necesară instituirea unor minime garanții procedurale,

---

[272] **BRIA, Iu**. Apariția și evoluția prezumției de nevinovăție în procesul penal. Op.cit., p. 111.
[273] THEODORU, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. Op.cit., p. 78.
[274] Declarația Universală a Drepturilor Omului. Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 217 A (III) din 10.12.1948. În: *Tratate internaționale*. Vol. I. Chișinău, 2001. p. 11-18.
[275] Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04 noiembrie 1950. Semnată de către RM la 13 iulie 1995, Ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr.1298-XIII din 24 iulie 1999. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1999, nr. 54-55/502.
[276] Pactul Internaţional cu privire la drepturile civile şi politice. Adoptat prin Rezoluţia Adunării Generale a ONU nr.2200 A (XXI) din 16 decembrie 1966, art.9 alin.4. În : *Tratate internaţionale la care Republica Moldova este parte.* Vol. I. Chişinău, 1998. p. 30-50.
[277] Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale. [online], [citat 03.01.2025]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=celex%3A32016L0343

comune tuturor statelor membre; una dintre aceste garanții fiind reprezentată de respectarea și aplicarea prezumției de nevinovăție în statele membre[278].

În ciuda consolidării prevederilor privind prezumția de nevinovăție la nivel internațional, acest principiu nu și-a găsit, timp îndelungat, implementarea necesară în legislațiile procesual-penale.

Cu toată valoarea evidentă și indispensabilitatea sa pentru procesul penal, principiul prezumției de nevinovăție a avut o apreciere negativă în mediul academic în epoca sovietică, ideea promovată în raport cu acest principiu fiind axată pe afirmația că el contribuie la instituirea unui formalism exagerat, care împiedică desfășurarea corespunzătoare a procesului penal[279].

Fondatorul dezvoltării prezumției de nevinovăție în știința procesului penal sovietic a fost cercetătorul M. S. Strogovici. În manualul său *Drept procesual penal*, datat cu anul 1946, găsim o definiție substanțială a prezumției de nevinovăție: „… orice persoană este considerată nevinovată, până când vinovăția ei nu va fi dovedită în ordinea stabilită de lege”[280]. Anume datorită lui M. S. Strogovici, prezumția de nevinovăție a început să fie examinată ca o poziție juridică obiectivă, obligatorie pentru toți, care materializa dreptul persoanei de a se considera nevinovat până la pronunțarea unei sentințe de condamnare în privința sa, fără a ține cont de poziția subiectivă a persoanelor împuternicite să efectueze urmărirea penală.

Cu toate acestea, în perioada vizată își fac loc și unele opinii negative față de acest principiu. Astfel, S. A. Golunski exprima opinia că „prezumția de nevinovăție introduce elemente de formalism în procesul penal, reprezentând o încercare de a crea un adevăr abstract, determinând instanța să ia o decizie dinainte stabilită, în loc să depășească dificultățile care au apărut în cadrul urmăririi penale”. După M. S. Golunski, „prezumția de nevinovăție în procesul penal poate determina mai multe consecințe negative: 1) stabilirea unui adevăr abstract; 2) formalizarea exagerată a procesului penal; 3) exercitarea de către instanța de judecată a atribuțiilor sale pe calea cea mai puțin dificilă[281].

Și alți autori au manifestat o atitudine negativă în raport cu prezumția de nevinovăție. Astfel, A. I. Trusov susținea că „prezumția de nevinovăție reprezintă o regulă contradictorie și neinteligibilă, al cărei sens nu este pe înțelesul tuturor”[282].

---

[278] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. Op.cit, p. 101.
[279] ЛЮБЕНКО, Н. В., УМРИХИНА, М. Ю. Презумпция невиновности как принцип уголовного процесса в исторической ретроспективе. Op.cit., с. 138.
[280] СТРОГОВИЧ, М. С. *Уголовный процесс*. Op.cit., с. 158.
[281] ГОЛУНСКИЙ, С. А. О вероятности и достоверности в суде. В: *Проблемы уголовной политики*. Книга 4. Москва, 1937, с. 59.
[282] ТРУСОВ, А. И. *Основы теории судебных доказательств*. Москва, 1960, с. 155.

În ciuda multitudinii de opinii în rândul cercetătorilor juriști, statul, pe parcursul timpului, a identificat răspunsul în necesitatea fixării principiului prezumției de nevinovăție în legislația procesual-penală.

În acest fel, pentru prima dată, elemente ale principiului prezumției de nevinovăție și-au găsit expresie în art. 7 al *Bazelor legislației procesual-penale a URSS și a republicilor unionale* din anul 1958, unde se formula următorul text: „Nimeni nu poate fi recunoscut vinovat în comiterea unei infracțiuni și supus pedepsei penale, decât în baza unei sentințe judecătorești".

Ulterior, principiul prezumției de nevinovăție a fost reglementat și în Codurile de procedură penală ale republicilor unionale, inclusiv și al RSSM[283].

O etapă de importanță fundamentală în evoluția principiului prezumției de nevinovăție în Republica Moldova a reprezentat-o adoptarea, în anul 1994, a Constituției Republicii Moldova[284]. Aici, în Titlul II (Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale), Capitolul I, se regăsește art. 21 (Prezumția nevinovăției), conform căruia „Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată, până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale".

O formulare atât de extinsă, expansivă a prezumției de nevinovăție în Constituția Republicii Moldova a condus la recunoașterea și reflectarea corespunzătoare a acestei prevederi în legislația procesual-penală a țării.

Prezumția de nevinovăție reglementează un spectru variat de raporturi juridice din cadrul procesului penal, care derivă din acțiunile organelor ce desfășoară procesul penal. Drept urmare, acest principiu este unul complex. În ceea ce privește natura sa juridică, conținutul și forma de exprimare, limitele acțiunii sale și consecințele juridice, până la momentul de față, se atestă multiple polemici și controverse, ceea ce este un lucru absolut firesc. Or, în spatele unor asemenea concepte fundamentale se află numeroase probleme și provocări actuale privind respectarea drepturilor și libertăților omului și cetățeanului, ale statutului juridic al persoanei în procesul penal[285].

La momentul de față, prezumția de nevinovăție este fixată expres în calitate de principiu general al procesului penal în art. 8 al Codului de procedură penală al Republicii Moldova[286], care nu doar reproduce prevederile art. 21 din Constituția Republicii Moldova, dar le dezvoltă, stabilind

---

[283] Codul de procedură penală al RSSM din 1961. În: *Veștile RSSM,* nr.10, art.42. [online]. [citat 03.01.2025] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=96348&lang=ro.

[284] Constituția Republicii Moldova. Legea Republicii Moldova din 29 iulie 1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr.1. În vigoare din 27 august 1994.

[285] ЛАРИН, М. А. *Презумпция невиновности*. Op.cit., с. 19.

[286] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. / Legea Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003.

că „nimeni nu este obligat să dovedească nevinovăția sa”; „concluziile despre vinovăția persoanei de săvârșirea infracțiunii nu pot fi întemeiate pe presupuneri”; „toate dubiile în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate, se interpretează în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului”.

Referindu-ne în continuare la acest aspect, este necesar să intervenim cu unele explicații în ceea ce privește corelația între prevederile art. 63 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova[287], art. 21 din Constituția Republicii Moldova[288] și art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Vom începe cu afirmația că prezumția de nevinovăție este alocată constituțional materiei drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Această alocare, deși nu are valoare normativă *per se,* este aptă să devoaleze concepția constituantului asupra naturii juridice și scopului prezumției de nevinovăție.

Or, intenția legiuitorului constituant din România a fost, mai întâi, de a sublinia importanța capitală a dreptului la libertate individuală și siguranță al persoanei, iar apoi – de a asigura eficiența practică a acestui drept prin constituirea unor garanții; ca atare, potrivit Constituției României, prezumția de nevinovăție este o garanție procesuală (natura juridică) menită să protejeze libertatea individuală și siguranța persoanei (scopul)[289]. Concluzia aplicabilității prezumției de nevinovăție exclusiv în materie penală are și suport jurisprudential.

În acest sens, prin Decizia CCR nr. 208 din 15 februarie 2011[290], Curtea a reținut că *„Prezumția de nevinovăție este proprie doar procesului penal, neavând nicio legătură cu cauzele de natură civilă, comercială, fiscală sau de contencios administrativ, întrucât este reglementată în legătură cu libertatea individuală a persoanei”*. Curtea păstrează doar o singură rezervă, și anume dreptul contravențional, dat fiind că în anumite cauze, analizând conformitatea unor norme restrictive de libertate de natură contravențională cu prevederile art. 23 alin. (11) din Constituția României[291], admite, implicit (prin simplul fapt al analizei fondului problemei), și, uneori, explicit (prin recursul la standardul impus de CtEDO în materie), că prezumția de nevinovăție poate fi aplicată și în dreptul contravențional.

Viziunea restrictivă a constituantului român în ceea ce privește sfera de aplicare a prezumției de nevinovăție nu este una aleatorie, ci este coordonată cu modul de conceptualizare a

---

[287] *Ibidem*.
[288] *Constituţia Republicii Moldova*: adoptată de Parlament la 29 iulie 1994 intrată în vigoare la 27 august 1994; *Declaraţia de independenţă a Republicii Moldova*: adoptată de Parlament la 27 august 1991 intrată în vigoare la 27 august 1991. Chișinău: Alphabet Publishing, 2018. 80 p. ISBN 978-9975-3252-3-3.
[289] SAFTA, M. *Drept constituțional și instituții politice*. Volumul I. Teoria generală a dreptului constituțional. Drepturi și libertăți. Ediția a 4-a, revizuită. București: Ed. Hamangiu, 2018, p. 232; PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. Op.cit., p. 103.
[290] Decizia Curții Constituționale a României, nr. 208 din 15 februarie 2011. În: *Monitorul Oficial* nr. 218 din 30 martie 2011.
[291] *Constituţia României*. Ed. a 12-a, actualizată la 5 septembrie 2021. Bucureşti: Ed. Hamangiu, 2021. 142 p. ISBN 978-606-27-1710-0.

dreptului la libertate individuală. Mai exact, în jurisprudența Curții Constituționale se arată că libertatea individuală înscrisă în art. 23 alin. (1) din Constituția României *„privește libertatea fizică a persoanei, dreptul său de a se putea comporta și mișca liber, de a nu fi ținută în sclavie, arestată sau deținută, decât în cazurile și după formele expres prevăzute de Constituție și de legi”*[292]. Practic, prin libertate individuală Curtea înțelege exclusiv libertatea fizică a persoanei, în toate formele sale de manifestare, cu toate că, în general, în drept, libertatea individuală este tradusă prin dreptul individului de a face tot ceea ce nu-i este interzis. Reducându-se dimensiunea conceptuală a libertății individuale la cea fizică, se reduc, automat, și hotarele garanțiilor menite s-o protejeze[293]. În contextul respectiv, vom reține că, la rândul său, Curtea Constituțională a Republicii Republicii Moldova a menționat că dreptul de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeaşi faptă derivă din art. 21 din Constituţie, conform căruia: „Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăţia sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanţiile necesare apărării sale”. Din conţinutul normei constituţionale se deduc trei principii: prezumţia nevinovăţiei, caracterul public al procedurilor penale şi posibilitatea persoanei de a utiliza toate mijloacele procedurale necesare pentru apărarea sa. Ultimul principiu consacră ideea că partea apărării dispune de un şir de pârghii care pot fi utilizate pentru apărarea persoanei în procesul de probare a vinovăţiei de către partea acuzării, inclusiv dreptul de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeaşi faptă. Din cele enunţate rezultă că principiul statuat de art.21 din Constituţie – asigurarea tuturor garanţiilor necesare apărării persoanei acuzate de un delict în procesul judiciar –, pe lângă alte drepturi procesuale, oferă persoanei şi dreptul constituţional de a nu fi urmărită, judecată sau pedepsită de mai multe ori pentru aceeaşi faptă. Principiul în cauză presupune că cel care prin conduita sa a ignorat ordinea de drept va răspunde o singură dată pentru fapta ilicită, pentru o încălcare a legii se va aplica o singură sancţiune juridică. Acest principiu constituţional se aplică nu numai în cauzele penale, dar şi în cauzele contravenţionale, precum şi în orice altă formă de răspundere juridică din aceeaşi materie de drept (de exemplu, penală sau civilă). În prezenta hotărâre, Curtea Constituţională abordează acest principiu, în special, în materia penală.

În procesul de probare a vinovăţiei de către partea acuzării, suspiciunile organelor de urmărire penală sau ale justiţiei afectează grav onoarea şi demnitatea persoanei nevinovate. Cu

[292] Decizia Curții Constituționale a României nr. 448 din 26 octombrie 2004. În: *Monitorul Oficial* nr. 50 din 14 ianuarie 2005. [online], [citat: 09.01.2025] Disponibil: https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2020/09/Decizie_448_2013.pdf..

[293] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. Op.cit., p. 104.

toate acestea, suspiciunile nu pot fi interzise, deoarece ele contribuie la elucidarea adevărului. Anume din aceste considerente, societatea a echilibrat dreptul acuzării de a avea suspiciuni cu dreptul persoanei de a nu fi urmărită sau judecată de două ori pentru aceeaşi infracţiune. Sensul acestui drept este, pe de o parte, de a evita suferinţele repetate ale persoanei, în cazul când prima dată suspiciunile nu s-au confirmat, iar pe de altă parte, de a exclude hărţuirea persoanei de către organele de urmărire penală prin anchetarea aceleiaşi fapte. Principiul constituţional de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori pentru aceeaşi faptă impune, în linii mari, autorităţilor publice competente nu numai interdicţia de a judeca repetat persoana, dar şi interdicţia de a urmări de mai multe ori persoana pentru aceeaşi faptă. În practică, ultima interdicţie trezeşte cele mai multe controverse, deoarece, în materie penală, puţini înţeleg că acest principiu se aplică şi în cazul când persoana a fost supusă unei urmăriri ce nu a condus la condamnare. Curtea Constituţională, conferind acestui principiu o conotaţie constituţională, relevă că el se aplică numai atunci când s-a emis un act cu caracter definitiv, fie că este vorba de o ordonanţă de încetare a urmăririi penale, fie de o sentinţă de acuzare sau achitare. În cazul în care actul poate fi atacat pe căile ordinare de atac, regula *non bis in idem* nu se aplică. Interpretând prin prisma Constituţiei dreptul de a nu fi urmărit, judecat sau pedepsit de mai multe ori, aşa cum este formulat în art. 22 Cod de procedură penală, Curtea Constituţională consideră că termenii „judecat" şi „pedepsit" se dublează, or, pedeapsa poate surveni numai în cadrul unui proces judiciar, ceea ce echivalează cu judecarea persoanei. Curtea Constituţională a constatat că numai o astfel de interpretare a dreptului de a nu fi urmărit sau judecat de mai multe ori pentru aceeaşi faptă este în concordanţă cu art. 21 din Constituţie, care stipulează obligaţia statului de a asigura toate garanţiile necesare apărării persoanei în cadrul procesului judiciar, şi cu alin. (1) art.16 din Constituţie privind îndatorirea primordială a statului de a respecta şi a ocroti persoana[294].

Legiuitorul, introducând în Codul de procedură penală al Republicii Moldova o normă dedicată integral principiului prezumției de nevinovăție, a confirmat semnificația deosebită a acestei prevederi în cadrul procesului penal.

Generalizând asupra periodizării evoluției prezumției de nevinovăție, constatăm parcursul ei prin următoarele etape:

1) prezumția bunei-credințe a persoanelor – în perioada antică a omenirii – se aplica, în mare parte, în domeniul raporturilor juridice civile. În același timp, acțiunea prezumției bunei-

[294] Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldov asupra excepției de neconstituționalitate a prevederilor alin. (6) art.63 din Codul de procedură penală, nr. 26 din 23.11.2010, pct. 5-6. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 235-240/27 din 03.12.2010. [online], [citat 11.12.2024]. Disponibil: https://constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=47

credințe a persoanei nu avea efecte în raport cu păturile de jos ale societății, în special în cazurile referitoare la bazele sistemului sclavagist, aici fiind pus accentul pe prezumția de vinovăție;

2) prezumția de vinovăție – perioada Evului Mediu – când accentul era plasat pe recunoașterea vinovăției de către învinuit, iar metodele de obținere a ei nu cunoșteau limite. Aplicarea torturii nu doar că era admisă, dar mai era prevăzută expres în reglementările normative din acele timpuri. Cu toate acestea, deja în acea perioadă, anumite elemente ale prezumției de nevinovăție și-au găsit expresie în actele normative ale unor state (*Magna Charta* din anul 1215);

3) recunoașterea prezumției de nevinovăție în reglementările normative din unele state – activitate care începe cu Marea Revoluție franceză de la 1789. Ceva mai târziu, multiple prevederi ale prezumției de nevinovăție își găsesc expresie și în legislația altor state: Norvegia (1814); Belgia (1831); Germania (1871) etc.

4) recunoașterea prezumției de nevinovăție la scară mondială are loc odată cu adoptarea, în 1948, a Declarației Universale a Drepturilor Omului. Din acest moment începe o nouă etapă în dezvoltarea conceptului prezumției de nevinovăție, fapt care a determinat materializarea lui în legislația procesual-penală a majorității statelor.

Înscrierea acestei prezumții în cele mai importante documente cu caracter internațional, dar și în legislațiile majorității statelor lumii „constituie o victorie împotriva concepțiilor din știința criminologiei, potrivit cărora ar exista criminali înnăscuți, care au o predispoziție patologică spre săvârșirea de infracțiuni și pentru care nu ar putea opera prezumția de nevinovăție”[295].

În spațiul autohton, recunoscută ca aplicabilă și în Codurile de procedură penală române din 1864 și 1936, prezumția de nevinovăție a fost introdusă în art. 66 al Codului de procedură penală al României din 1968, sub această denumire, ca o regulă referitoare la probatoriu, în formularea: „Învinuitul sau inclupatul nu este obligat să probeze nevinovăția sa”[296], prevedere care s-a aplicat până în anul 2003.

Dat find faptul că, prin funcționalitatea și prin semnificația sa, prezumția de nevinovăție radia în întreaga desfășurare a procesului penal, importanța ei depășind domeniul probelor, se impunea reevaluarea și consacrarea ei ca regulă de bază în întregul proces penal[297].

În opinia autorilor I. Neagu și M. Damaschin, acest lucru s-a realizat prin Legea nr. 281/2003, care, prin introducerea art. 5^2 în Codul de procedură penală anterior, a consacrat expres faptul că orice persoană este considerată nevinovată, până la stabilirea vinovăției sale printr-o

[295] NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Op.cit., p. 96-97.
[296] THEODORU, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. Op.cit., p. 78.
[297] POENARU, I. Pentru o nouă concepție în elaborarea principiilor și normelor dreptului procesual penal. În: *Revista Română de Drept*, nr. 12/1977, p. 20.

hotărâre penală definitivă. Astfel, au fost consacrate în plan procedural dispozițiile constituționale reținute în art. 23 alin. (11), în sensul că, „până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, persoana este considerată nevinovată".

În actualul Cod de procedură penală al României, prezumția de nevinovăție este prevăzută în art. 4, în care se arată că „orice persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăției sale printr-o hotărâre penală definitivă". Or, susțin autorii, se observă o aparentă neconcordanță între dispozițiile constituționale și cele procesual-penale, pe de o parte, și cele ale art. 6, alin. (2) din Convenție („Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată, până ce vinovația sa va fi legal stabilită"), pe de altă parte, în sensul că prezumția de nevinovăție pare a subzista până la două momente diferite: rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, respectiv stabilirea în mod legal a vinovăției (în formularea întâlnită în textul Convenției). În aceste condiții, I. Neagu și M. Damaschin sunt de părerea că este doar o formulare în termeni diferiți a aceluiași moment – stabilirea legală a vinovăției vizând constatarea acesteia printr-o hotărâre judecătorească de condamnare rămasă definitivă[298].

În Republica Moldova, odată cu adoptarea Codului de procedură penală din anul 2003, prin includerea art. 8, s-a reușit o formulare desfășurată a prezumției de nevinovăție, finalizându-se fixarea normativă a acestei prevederi de o importanță substanțială pentru desfășurarea corespunzătoare a activității procesual-penale.

În literatura de specialitate s-a pus problema dacă prezumția de nevinovăție reprezintă o prezumție sau o ficțiune. În opinia autorului I. V. Alexeev, afirmația despre nevinovăția persoanei, a cărei vinovăție a fost constatată de către instanța de fond reprezintă o ficțiune juridică[299]. Or, susținând opinia acestui cercetător, constatăm că nu poate exista o altă explicație a prevederilor art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova. A recunoaște prevederile acestei norme în calitate de prezumție care acționează și după adoptarea sentinței de către instanța de fond înseamnă a prezuma ilegalitatea, netemeinicia și inechitatea ei. Acest fapt știrbește din importanța sentinței instanței de judecată în calitate de act al justiției, o aduce la nivelul unei hotărâri intermediare, corectitudinea concluziilor ei urmând a fi dovedită de partea acuzării în instanța de apel.

În continuare, reținem fatptul că „persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată atâta timp cât vinovăția sa nu-i va fi dovedită într-un proces judiciar public și nu va fi constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă" (art. 8, alin (1)

[298] NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Op.cit., p. 97-98.
[299] АЛЕКСЕЕВ, И. М. К вопросу о пределах действия презумпции невиновности. В: *Вестник Краснодарского Университета МВД России*, №1(63)/2024, с. 19.

Cod de procedură penală al Republicii Moldova) – aici suntem în prezența unei ficțiuni juridice, care acționează de la momentul începerii urmăririi penale până în momentul în care hotărârea judecătorească de condamnare devine definitivă.

De asemenea, conform prevederilor de la alin. (2) și (3) din art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, „nimeni nu este obligat să dovedească nevinovăția sa, iar toate dubiile în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate, se interpretează în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului" – momentul final al acțiunii acestor prevederi îl constituie pronunțarea unei sentințe de condamnare de către instanța de fond.

În acest fel, după pronunțarea unei sentințe de condamnare de către instanța de fond, prevederile art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova se transformă într-o ficțiune juridică, ce cere ca persoana condamnată să fie considerată nevinovată, până când sentința de condamnare va deveni definitivă. Din această ficțiune juridică derivă interdicția aplicării față de persoana condamnată a pedepselor penale, determinate de vinovăția persoanei în comiterea infracțiunii. În aceste condiții, în opinia autorului I. M. Alexeev, „ea își pierde destinația sa în privința redistribuirii sarcinii probei în favoarea și în interesul părții apărării"[300].

Autorul A. Gentimir relevă că prezumția de nevinovăție este o prezumție legală categorică, deoarece este afirmată nevinovăția persoanei acuzate de comiterea unei infracțiuni, fără a fi condiționată de dovedirea unui fapt prezumat, având un caracter general, determinat de aplicarea acesteia tuturor persoanelor acuzate de săvârșirea oricărei infracțiuni[301]. Cercetătorul C. Tomuleț, dimpotrivă, afirmă că avem de a face cu o ficțiune juridică, întrucât prezumția de nevinovăție nu are la bază o anumită stare de fapt și nu este derivată din experiența generală, la concret, prezumția de nevinovăție constă în aceea că pretindem că o persoană, acuzată în mod oficiel de săvârșirea unei infracțiuni, nu a săvârșit acea infracțiune[302].

Autoarea A. I. Negru afirmă că, în susținerea acestui punct de vedere, autorul vizat *supra* a avut în vedere și împrejurarea că majoritatea persoanelor acuzate de săvârșirea unei infracțiuni sunt, în realitate, vinovate și doar prin excepție nevinovate. Or, susține ea, prezumția de nevinovăție produce efecte pe tot parcursul procesului penal, astfel că este garantat dreptul oricărei persoane implicate într-un proces penal de a nu fi considerată și tratată ca fiind vinovată, înainte

[300] *Ibidem*, c. 19.
[301] GENTIMIR, A. Evoluția reglementării principiului prezumției de nevinovăție în legislația procesual penală română. În: *Analele Științefice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași*, nr. 53/2007, p. 82.
[302] TOMULEȚ, C. Interese contradictorii în materia arestării preventive. De la prezumția de nevinovăție la pericolul concret pentru ordinea publică (I). În: *Caiete de Drept Penal*, nr. 2/2015, p. 45-50.

de pronințarea unei hotărâri penale definitive. Răsturnarea prezumției de nevinovăție are loc doar la momentul rămânerii definitive a hotărârii prin care se stabilește vinovăția inculpatului[303].

În opinia autoarei I. Roșca, actualmente, este necesară transformarea concepției asupra prezumției de nevinovăție, dintr-o simplă regulă-principiu, ori garanție a unor drepturi fundamentale, într-un drept distinct al fiecărei persoane, de a fi tratată ca nevinovată până la stabilirea vinovăției printr-o hotărâre penală definitivă[304].

În acest fel, putem concluziona următoarele: apărută în Antichitate, prezumția de nevinovăție a avuit de parcurs o cale extrem de dificilă în evoluția sa, care s-a soldat cu materializarea ei, de-a lungul timpului, într-un spectru diversificat de reglementări la nivel național și internațional.

2.2. Noțiunea și importanța prezumției de nevinovăție în procesul penal

Recunoașterea supremației drepturilor și libertăților persoanei la nivel constituțional au consolidat substanțial ideea democratizării și umanizării procesului penal. Una din sarcinile de bază a reformei judiciare desfășurate în Republica Moldova a fost și este axată pe apărarea și respectarea necondiționată a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în cadrul procesului penal, inclusiv prin prisma organizării și desfășurării acestuia în temeiul principiilor contradictorialității, egalității și al prezumției de nevinovăție[305]. Principiul prezumției nevinovăției reprezintă o regulă de bază a procesului penal și unul dintre drepturile fundamentale ale omului. Acest fapt explică înscrierea prezumției nevinovăției în numeroase documente de drept internațional, în care se consacră drepturile fundamentale ale persoanei[306]. Principiul prezumției de nevinovăție, în ciuda simplității sale, are efecte asupra întregului proces penal, de la momentul începerii urmăririi penale până la adoptarea unei hotărâri corespunzătoare în cadrul cauzei penale. Scopul lui este de a apăra bănuitul, învinuitul, inculpatul și bunul nume al acestora. El reprezintă una dintre pârghiile care permit a controla activitatea organelor de urmărire penală; el creează piedici în calea abuzului de anumite date și probe în procesul cercetării și examinării cauzelor penale[307].

---

[303] NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*. Op.cit., p. 399.
[304] ROȘCA, I. Prezumția de nevinovăție – drept-garanție al fiecărui individ în fața justiției. În: *Administrarea publică*, nr. 3/2015, p. 56.
[305] **BRIA, Iu.** Prezumția de nevinovăție și legătura acesteia cu alte principii ale procesului penal. În: *Materialele Conferinței științifice naționale „Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ”*. Ediția a VI-a, 10 decembrie 2020. Cahul, 2020, p. 112.
[306] DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, Iu. et al. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 71.
[307] ЛЮБЕНКО, Н. В., УМРИХИНА, М. Ю. Презумпция невиновности как принцип уголовного процесса в исторической ретроспективе. Op.cit., с. 139.

Făcând referire la prezumția de nevinovăție, autorul Traian Pop vorbește despre importanța acesteia, susținând: „Deci, cum ar putea fi considerat vinovat inculpatul, atâta timp cât se cercetează vinovăția lui și judecata încă nu s-a pronunțat? Și o judecată dreaptă, imparțială, nu ar putea porni la desfășurarea procesului penal cu ideea preconceptă asupra vinovăției inculpatului”[308].

Esența prezumției de nevinovăție constă nu în faptul că învinuitul, de regulă, este nevinovat, ci presupune că atâta timp cât nu avem o sentință de condamnare definitivă nu există și persoana vinovată în comiterea infracțiunii. Importanța acestei reguli pentru constituirea și funcționarea democratică a procesului penal, precum și pentru apărarea persoanelor trase la răspundere penală este greu de supraapreciat. Vinovăția persoanei nu se consideră probată și ea nu poate fi recunoscută ca vinovată în comiterea infracțiunii și, respectiv, supusă unor îngrădiri în drepturi, cu excepția celor legate de cercetarea cauzei penale, ale căror temeiuri și ordine de aplicare sunt strict reglementate de lege[309], cum este, de exemplu, aplicarea măsurilor preventive.

S-a arătat că una din cele mai importante garanții în ceea ce privește apărarea persoanelor de învinuirea ilegală și neîntemeiată, de condamnări arbitrare, de îngrădirea nejustificată a drepturilor și libertăților fundamentale este prezumția de nevinovăție[310].

Importanța și impactul principiului prezumției de nevinovăție asupra procesului penal sunt confirmate și de practica judiciară din Republica Moldova. *Astfel, în cadrul cauzei penale nr. 1a-25/201, privind inculpații M. S. și N. A., acuzați de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 145, alin. (2), lit. e) și i), examinată de către Colegiul judiciar al Curții de Apel Comrat, s-a menționat că probele examinate în ședința de judecată nu pot fi apreciate ca suficiente pentru pronunțarea unei sentințe de condamnare, din care considerent a fost dispusă achitarea inculpaților. În acest sens, s-a menționat că principiul prezumției de nevinovăție este recunoscut de toate sistemele de drept, el asigurând supremația legii. El urmărește obiectivul de a apăra, a proteja învinuitul, inculpatul de la darea unei sentințe de condamnare, dacă vinovăția acestuia nu este dovedită în modul stabilit de lege. Prezumția de nevinovăție acționează pe întreaga durată a procesului penal, indiferent de rezultatele investigațiilor penale și nu doar în cadrul examinării temeiniciei acuzării aduse. Colegiul judiciar al Curții de apel a menționat, de asemenea, că vinovăția inculpatului trebuie dovedită fără prezența anumitor dubii de neînlăturat, printr-un cumul de probe admisibile*

[308] POP, T. *Drept procesual penal. Partea generală*. Volumul I. Cluj: Ed. Tipografia Națională S.A., 1946, p. 349.
[309] VIZDOAGĂ, T., **BRIA, Iu.** Prezumția de nevinovăție în sistemul prezumțiilor juridice. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, Nr. 4(63)/2022, p. 8.
[310] JITARIUC, V., **BRIA, Iu**. Scopul și obiectul probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor prezumției de nevinovăție. În: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova*. Științe juridice, nr. 16/2022, p. 170.

și veridice, care nu au fost prezentate în respectiva cauză penală. În afară de aceasta, Colegiul judiciar a specificat că probele prezentate de partea acuzării au combătut obiectiv vinovăția inculpaților în comiterea faptei infracționale incriminate, din care considerent s-a decis achitarea inculpaților M. S. și N. A.[311]

În opinia profesorului I. Dolea, se cere a menționa că „*prezumția de nevinovăție,* ca noțiune, trebuie interpretată în mai multe forme: - *ca un principiu general,* inclusiv al procesului penal, prezumția de nevinovăție determină statutul persoanei în societate, drepturile și libertățile fundamentale, dreptul la un proces public, dreptul la apărare ș.a.; - *ca o regulă a probatoriului* care generează existența anumitor instituții și norme, precum: sarcina probei, interpretarea dubiilor în favoarea acuzatului, regula privind obligativitatea motivării sentinței (art. 384 alin. (3) C. proc. pen.), interzicerea de a pronunța o sentință de condamnare bazată pe presupuneri (art. 389 alin.(2) C.proc.pen.) ș.a. Toate regulile nu pot fi interpretate altfel decât ca părți componente ale principiului, iar încălcarea uneia duce la încălcarea principiului"[312].

Există mai multe rațiuni care justifică reglementarea prezumției de nevinovăție: consecințele juridice ale condamnării, care presupun restrângerea sau privarea de libertate; stigmatul social generat de pronunțarea unei hotărâri de condamnare; posibilitatea unei condamnări nedrepte etc. Prezumției de nevinovăție i-au fost atribuite două funcții: funcția de protecție a celor nevinovați (*protecting the innocent*) și funcția de promovare a supremației legii (*promoting the rule of law*)[313].

Termenul „prezumție" provine de la latinescul *praesumptio*. La determinarea sensului etimologic al acestei noțiuni atestăm mai multe opinii, care reflectă, în general, poziții similare. Astfel, în baza acestor opinii, prezumția, din punct de vedere etimologic, presupune: 1) utilizare anticipată; 2) presupunere, așteptare; 3) infirmare anticipată a obiecțiilor, excluderea și prevenirea anticipării; 4) utilizare prematură; 5) prejudecată[314].

După cum putem observa, inițial, termenul „prezumție" era unul polisemantic, însă, odată cu trecerea timpului, acesta a început să fie perceput ca: 1) presupunere, considerată adevărată, până la dovedirea contrariului; 2) prezumție de nevinovăție (în cadrul proceselor judiciare penale, prevedere conform căreia persoana este considerată nevinovată, până când vinovăția ei va fi demonstrată în ordinea prevăzută de lege).

---

[311] Определение Судебной коллегии Апелляционной Палаты Комрат от 17 октября 2018 года. Дело № 1a-25/2018, [online], [citat: 17.01.2025]. Disponibil: https://cach.instante.justice.md/ro/court-decisions?pdf_content=%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%8C%D0%B5%D0%B2%20%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%B5%D0%B9&type=Any&apply_filter=1.

[312] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 134.

[313] NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*. Op.cit., p. 388.

[314] *Латинско-русский словарь*. / Под редакцией профессора С. И. Соболевского. Москва, 1949, с. 697.

Conform noului Dicționar Universal al limbii române, *prezumția* reprezintă: 1) o părere întemeiată pe aparențe, pe ipoteze, și nu pe probe; presupunere, supoziție; 2) concluzie logică desprinsă de lege sau de organul de jurisdicție cu privire la existența unui fapt necunoscut și care nu poate fi dovedit direct din stări sau împrejurări cunoscute, ci cu ajutorul altor fapte cunoscute și conexe; 3) principiu de bază în procesul penal, potrivit căruia inculpatul este considerat nevinovat și tratat ca atare, atâta timp cât vinovăția lui nu este stabilită printr-o hotărâre judecătorească definitivă[315].

Specificul prezumției de nevinovăție, care urmează a fi combătut în mod obligatoriu în procesul cercetării cauzei penale și, de regulă, respins prin sentința de condamnare, nu a putut să nu se reflecte asupra evoluției sale istorice, a reglementării normative și a percepției de către practica judiciară.

Începând să acționeze la etapele inițiale ale procesului penal, când organele de urmărire penală dețin numai anumite bănuieli în privința persoanei privind comiterea faptei infracționale, presupunerile care se regăsesc în conținutul prezumției de nevinovăție la acest moment sunt, în marea lor parte, confirmate și mai puțin combătute. Ulterior, în procesul administrării probelor în acuzare de către organele de urmărire penală, probabilitatea presupunerilor privind nevinovăția persoanei se reduce, atingându-și minimumul său în cursul judecării cauzei penale. Or, prezumției de nevinovăție, fiindu-i proprii toate trăsăturile caracteristice prezumțiilor juridice, inclusiv presupunerea ce deține un anumit grad de probabilitate, se înscrie, pe bună dreptate, în sistemul prezumțiilor juridice[316].

Doctrina dreptului procesual penal este suficient de generoasă în definiții ale prezumției de nevinovăție. Ilustrul savant M. S. Strogovici afirma: „Învinuitul este considerat nevinovat până când vinovăția sa va fi dovedită în modul stabilit de lege și constatată printr-o sentință definitivă a instanței de judecată”.

Autorii V. T. Tomin și B. T. Bezlepkin erau de părerea că „prezumția de nevinovăție este elementul unui sistem de o anvergură mai înaltă decât procesul penal. Ea nu se caracterizează prin statutul și poziția procesuală a învinuitului în procesul penal, fiind, mai degrabă, un element al statutului juridic al persoanei”[317]. A. M. Larin, la rândul său, exprima opinia că „prezumția de nevinovăție reprezintă un statut juridic al persoanei, conform căruia învinuitul este recunoscut

[315] OPREA, I., PAMFIL, C.-G., RADU, R., ZĂSTROIU, V. *Noul Dicționar Universal al limbii române*. Ediția a doua. București: Ed. Litera Internațional, 2006, p. 1109.
[316] VIZDOAGĂ, T., **BRIA, Iu.** Prezumția de nevinovăție în sistemul prezumțiilor juridice. Op.cit., p. 13.
[317] БЕЗЛЕПКИН, Б. Т., ТОМИН, В. Т. Презумпция невиновности и советский уголовный процесс. В: *Развитие науки и практики уголовного судопроизводства в свете требований Конституции СССР*. Москва: Институт Прокуратуры СССР, 1978, с. 62.

(prezumat) ca fiind nevinovat, până când vinovăția lui va fi stabilită în baza unei sentințe de condamnare definitive”[318].

În procesul penal, unde reprezentantul organului de urmărire penală, pe de o parte, și învinuitul, pe de altă parte, se află în raport de autoritate - subordonare, lipsa prezumției de nevinovăție ar genera, inevitabil, situații în care învinuitul ar fi nevoit să-și dovedească nevinovăția. Din aceste rațiuni, prezumția de nevinovăție reprezintă o importantă garanție procesual-penală, excluzând cazurile de condamnare neîntemeiată și de încălcare a drepturilor și libertăților omului[319].

Autorul Gh. Mateuț susține: „Prezumția de nevinovăție, prevăzută în art. 6, alin. (2) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, este o prezumție relativă, deoarece ea poate fi răsturnată oricând prin proba contrară”. În opinia acestuia, din principiul european al prezumției de nevinovăție decurg, în mod dictinct, următoarele reguli:

- sarcina probei incumbă părții urmăritoare;
- îndoiala profită acuzatului;
- dreptul acuzatului de a adopta o atitudine pasivă;
- interdicția recurgerii la detenția preventivă, pentru a exercita o represiune imediată;
- respectarea prezumției de nevinovăție în comunicarea presei;
- interdicția pentru un tribunal de a dezvălui, în cursul unui proces, opinia sau convingerea sa în privința faptelor reproșate acuzatului[320].

Și cercetătorul R. Chiriță este de părerea că prezumția de nevinovăție este o prezumție relativă, cu un regim juridic special, care, deși poate fi dovedită prin orice mijloace de probă, nu poate fi răsturnată decât printr-o hotărâre penală de condamnare, rămasă definitivă[321].

În opinia altor autori, prezumția de nevinovăție apare ca o garanție procesuală cu caracter constituțional, acordată celui acuzat de săvârșirea unei infracțiuni (învinuit sau inclupat). Ea transpune în practică cerința conform căreia nicio persoană nu poate fi trasă la răspundere decât pe bază de probe și își găsește funcționalitatea în aproape toate instituțiile procesuale fundamentale, cum sunt: punerea în mișcare a acțiunii penale; exercitarea acțiunii civile; luarea

[318] ЛАРИН, М. А. *Презумпция невиновности*. Op.cit., с. 29.
[319] **BRIA, Iu.** Apariția și evoluția prezumției de nevinovăție în procesul penal. În: *Buletinul Științific al Universității de Stat „B. P. Hașdeu” din Cahul*. Științe sociale, Nr. 2 (14), 2021, p. 111.
[320] MATEUȚ, Gh. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Vol. I. Op.cit., p. 162-163.
[321] CHIRIȚĂ, R. *Dreptul la un proces echitabil*. Op.cit., p. 290.

unor măsuri procesuale; trimiterea în judecată; pronunțarea hotărârii; folosirea căilor de atac prevăzute de lege etc.[322].

Prezumția de nevinovăție a bănuitului, învinuitului, inculpatului nu este axată pe dezvinovățirea persoanei care a comis realmente fapta infracțională sau pe atenuarea nejustificată a gradului de pedeapsă a acesteia. Ea are ca obiectiv asigurarea unui comportament uman din partea reprezentanților organelor de urmărire penală în raport cu învinuitul, inculpatul, până la intrarea în vigoare a sentinței de condamnare, pronunțată în privința lui[323].

Ne raliem punctului de vedere că prezumția de nevinovăție presupune că toți cetățenii au un comportament cuviincios. În cazul în care există suspiciuni că persoana este delincventă și, sub aspect tehnic, este recunoscută ca bănuită sau învinuită (inclusiv inculpată), organele de urmărire, procurorul și instanța au sarcina de a valorifica acest fapt. Aceasta nu este însă o simplă valorificare, ci o activitate procesuală, cu aplicarea anumitor procedee probatorii, ce au ca scop administrarea probelor care confirmă ipoteza. Atât în cadrul urmăririi, cât și al judecării cauzei, subiecții procesuali pot ajunge la concluzia că prezumția de nevinovăție este răsturnată. Totuși, la judecarea cauzei, există o probabilitate mai mare decât în faza de urmărire că această concluzie va fi mai aproape de adevăr. În calitate de argument pentru susținerea acestei teze, invocăm funcționarea principiilor judecății: publicitatea, contradictorialitatea, nemijlocirea ș.a.[324].

În opinia autorului A. V. Smirnov, „prezumția de nevinovăție nu este echivalentă cu afirmația că învinuitul este, într-adevăr, nevinovat. Ea doar ne cere să-l considerăm nevinovat, până când vinovăția lui va fi dovedită, în ordinea stabilită de lege, printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă”[325].

Este necesar să reținem și faptul că prezumția de nevinovăție are un caracter procesual. Or, după cum afirmă A. V. Smirnov, „...ea nu are în calitate de obiect vinovăția persoanei (ca element al componenței de infracțiune) sau lipsa ei, ci nevinovăția, adică nedovedirea comiterii infracțiunii de către făptuitor”. Așadar, susține A. V. Smirnov, „…nedovedirea (de fapt, ca și dovedirea) reprezintă un fenomen de ordin strict procesual”[326].

---

[322] PAVEL, D. Considerațiiasupra prezumției de nevinovăție. În: RRD, nr. 10/1978, p. 10; GORGĂNEANU, I. Gh. *Prezumția de nevinovăție*. București: Ed. Intact., 1996, p. 33; THEODORU, Gr. *Principiul procesual al prezumției de nevinovăție*. În: SCJ, nr. 1/1979, p. 34.

[323] **BRIA, Iu.** Respectarea prevederilor prezumției de nevinovăție la aplicarea măsurilor de constrângere procesual-penală. În: *Материалы Международной научно-практической конференции «Наука. Образование. Культура»*, посвященное 31-ой годовщине Комратского Государственного Университета, 11 февраля, 2022. Секция 4. Право и политические науки. Том 1. Комрат, 2022, с. 363.

[324] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 131.

[325] СМИРНОВ, А. В. *Формальные средства доказывания в уголовном праве и процессе*. Москва, 2000, с. 157.

[326] СМИРНОВ, А. В. *Формальные средства доказывания в уголовном праве и процессе*. Op.cit., с. 159.

La etapa pornirii urmăririi penale, principiul prezumției de nevinovăție se manifestă în două forme: *generală* – în cazurile în care procesul penal începe *in rem* în raport cu faptele ce vorbesc despre comiterea unei infracțiuni, și *procesual-penală* – în situațiile când procesul este pornit *in personam,* adică în privința unei persoane concrete. În legătură cu acest fapt, putem constata că etapa pornirii procesului penal nu poate fi exclusă din spațiul juridic procesual penal, aici regăsindu-se și principiul prezumției de nevinovăție în calitatea sa de principiu general al procesului penal[327].

Prezumția de nevinovăție decurge din cerința ca nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală, constituind o garanție pentru orice persoană că, în lipsa probelor de vinovăție, nu poate fi trimisă în judecată și condamnată; prin acest principiu, organele de urmărire penală sunt obligate să administreze probele necesare pentru dovedirea învinuirii și, în lipsa unor astfel de probe, să tragă concluzia nevinovăției învinuitului.

Prezumția de nevinovăție constituie baza procesuală a dreptului la apărare și a drepturilor procesuale acordate învinuitului. Numai acceptând teza rezultată din prezumția de nevinovăție, că simpla învinuire nu înseamnă stabilirea vinovăției, că răsturnarea prezumției de nevinovăție se realizează prin hotărârea definitivă de condamnare, susține Gr. Theodoru, se explică reglementarea poziției învinuitului ca subiect al procesului penal, a inculpatului ca parte în proces, poziție care implică recunoașterea de drepturi procesuale, până la o poziție procesuală egală cu a celorlalte părți, în cursul judecății[328].

Însuți faptul fixării și reglementării normative a prezumției de nevinovăție și a sistemului de garanții privind realizarea ei nu vorbește, de la sine, despre o calitate înaltă a apărării drepturilor bănuitului, învinuitului. Legea fixează doar elementele statice ale mecanismului de aplicare a principiului prezumției de nevinovăție. Dinamismul acestui mecanism depinde de activitatea organelor judiciare și este inseparabil de conștiința juridică. Practica aplicării prevederilor legii procesual-penale, axate pe asigurarea și apărarea drepturilor persoanei pune în evidență multiple abateri în materia aplicării unuia dintre principiile generale ale procesului penal – prezumția de nevinovăție. De asemenea, ideea apărării drepturilor și libertăților persoanei în procesul penal, unde o pondere deosebită o are și prezumția de nevinovăție, este, de multe ori, percepută ca fiind o practică ce împiedică desfășurarea corespunzătoare a luptei împotriva infracționalității. Or, ingorarea de către reprezentanții organelor de urmărire penală a drepturilor persoanelor trase la

[327] **BRIA, Iu**. Echilibrul dintre prezumția de nevinovăție și pornirea urmăririi penale. În: *Materialele Conferinței științifice naționale a doctoranzilor, dedicată aniversării a 75-a a USM „Metodologii contemporane de cercetare și evaluare"*, 23 aprilie 2021. Chișinău, 2021, p. 46.
[328] THEODORU, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. Op.cit., p. 79-80.

răspundere penală în favoarea unor statistici înalte pe segmentul descoperirii infracțiunilor nu trebuie acceptată în cadrul activității procesual-penale[329].

În ce privește câmpul de aplicare a prezumției de nevinovăție, într-o privire de ansamblu, în raport cu persoana care beneficiază de această garanție, prezumția este incidentă în cazul oricărei persoane acuzate de săvârșirea unei infracțiuni[330].

Principiul prezumției de nevinovăție nu înseamnă atitudinea pasivă față de infractori; acest principiu cere organelor de urmărire penală să dovedească vinovăția celui acuzat astfel, încât să nu existe niciun dubiu asupra ei; cere, de asemenea, ca instanța de judecată să nu declare vinovată o persoană, până ce vinovăția sa nu rezultă cu certitudine din probele administrate; se înlătură, astfel, posibilitatea condamnării întemeiate pe presupuneri, pe aparențe.

Într-o decizie a Curții Europene[331] (Hotărârea CtEDO în cauza *Minelli vs. Elveția*), s-a menționat că se încalcă prezumția de nevinovăție, atunci când o instanță penală a invocat într-o încheiere, înainte de judecarea cauzei în fond și de exercitarea dreptului la apărare, că „fără incidența prescripției s-ar fi ajuns, probabil, la o condamnare".

De asemenea, conform practicii Curții Europene[332], există o încălcare a prezumției de nevinovăție și în cazul în care, după pronunțarea unei hotărâri penale definitive de achitare, se mențin suspiciuni cu privire la nevinovăția celui achitat[333].

Prezumția de nevinovăție este principiul potrivit căruia, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, persoana este considerată *a priori* nevinovată[334].

Obiectul său principal este acela de a asigura protejarea individului împotriva oricărui arbitrar prin garantarea libertății individuale, prin stimularea căutării adevărului în activitatea judiciară și evitarea riscurilor care înrădăcinează cu ușurință credința că cel împotriva căruia se exercită o acțiune penală este vinovat[335].

---

[329] **BRIA, Iu**. Prezumția de nevinovăție și legătura acesteia cu alte principii ale procesului penal. În: *Materialele Conferinței științifice naționale „Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ*". Ediția a VI-a, 10 decembrie 2020. Cahul, 2020, p. 117.

[330] LĂNCRĂNJAN, A. C. *Încălcarea prezumției de nevinovăție prin declarații oficiale ale reprezentanților statului*. București: Institutul național al Magistraturii, 2009, p. 5-6.

[331] Hotărârea CtEDO în cauza *Minelli vs. Elveția*, din 25 martie 1983, cererea nr. 8660/79, [online], [citat: 29.05.2023] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94327.

[332] Hotărârea CtEDO în cauza *Vostic vs. Austria*, din 17 octombrie 2002, cererea nr. 38549/97, [online], [citat: 23.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-5945.

[333] THEODORU, Gr., CHIȘ, I.-P. *Tratat de drept procesual penal*. Ediția a 4-a. București: Ed. Hamangiu, 2020, p. 103; POPESCU, C. L. *Jurisprudența CEDO (1992-2002)*. București: Ed. All Beck., 2003, p. 185,

[334] *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. Volumul 1 și Volumul 2. /Coordonator M. Udroiu. București: Ed. C. H. BECK, 2015, p. 16.

[335] VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală.* Volumul I. București, 1998, p. 121.

Prezumția de nevinovăție depășește limitele valențelor sale procedurale, constituind un veritabil drept subiectiv al suspectului sau inculpatului, care trebuie respectat de toate persoanele (atât de legiuitor, cât și de organele judiciare sau de terți) și care trebuie protejat[336].

Principiul prezumției nevinovăției, având semnificația unui drept fundamental al omului, își găsește aplicabilitatea în activitatea practică a organelor de drept. Aplicabilitatea se manifestă prin interconexiuea directă a prezumției nevinovăției cu alte principii ale procedurii penale[337].

Corelația prezumției de nevinovăție și a principiului contradictorialității părților se manifestă în latura că prezumția de nevinovăție creează, la etapa examinării cauzei în instanța de judecată, condiții în vederea realizării principiului contradictorialității. Reieșind din presupunerile privind nevinovăția persoanei, este obiectiv creată posibilitatea – atât pentru partea care acuză, cât și pentru cel acuzat – de a expune în fața unei instanțe independente toate argumentele – atât în latura acuzării, cât și în latura apărării. Părților li se oferă posibilitatea de a-și apăra poziția. Prezumția de nevinovăție necesită din partea instanței o atitudine inițială, preliminară față de inculpat ca în privința unei persoane nevinovate în legătură cu învinuirea ce i se aduce[338].

Dorim să atragem atenția și asupra legăturii principiului prezumției de nevinovăție cu principiul proporționalității, care rămâne a fi unul universal, deoarece testul de proporționalitate este o procedură și o metodologie de raționament judiciar, utilizată pe scară largă în soluționarea disputelor privind drepturile omului[339].

În opinia cercetătorilor din Republica Moldova, „esența prezumției de nevinovăție constă în statutul acordat bănuitului, învinuitului sau inculpatului în cadrul procesului penal, fiind considerat o persoană de bună-credință, din acest statut rezultând toate garanțiile puse la dispoziția lui, și în respectarea drepturilor sale de către organele de urmărire penală sau instanța de judecată, pentru a nu se încălca acest drept fundamental al omului și pentru a-i acorda șansa și garanțiile reale de a se apăra de o acuzație injustă sau neproporțională”[340].

Prezumția de nevinovăție nu echivalează cu o afirmație că acuzatul este cu adevărat nevinovat, ea doar cere să-l considere nevinovat, până când îl va găsi vinovat printr-o hotărâre judecătorească care a intrat în vigoare. La baza hotărârii de condamnare a persoanei trebuie să fie puse probe petrinente, concludente și utile de vinovăție[341].

---

[336] *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. Volumul 1 și Volumul 2. Op.cit., p. 32.
[337] DOLEA, I. Prezumția nevinovăției. Op.cit., p. 56.
[338] RUSU, L. *Principiul contradictorialității în procesul penal: reglementări naționale și de drept comparat*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2016, p. 87.
[339] VIZDOGA, D. *Proporționalitatea restrângerii unor drepturi sau libertăți în procedura penală*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2024, p. 89.
[340] DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, Iu. et al. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 72.
[341] OSTAVCIUC, D. Prezumția de nevinovăție – cadrul național și standarde internaționale. Op.cit., p. 8.

Prezumția de nevinovăție este plasată la baza întregului proces penal, a tuturor etapelor acestuia, în egală măsură referindu-se atât la bănuit, învinuit, cât și la inculpat. Prezumția de nevinovăție este o entitate, o prevedere obiectivă, ea nedepinzând de voința anumitor persoane, a reprezentanților organelor de drept, care realizează actul de reținere, în situația temeiurilor prevăzute de legea procesual-penală și care, în momentul reținerii, sunt convinși în prezența vinovăției celui bănuit[342].

De principiu, prezumția de nevinovăție este incidentă atât în faza de urmărire penală, cât și în faza judecății. Domeniul de aplicare, în sens larg, îl reprezintă ansamblul procedurii penale litigioase, și nu doar procesul penal în accepțiunea lui restrânsă[343]. Or, susțin unii autori, prezumția de nevinovăție se aplică, în general, „materiei penale", fiind incidentă oricând fapta are conotație penală[344].

În Hotărârea nr. 3 din 23.02.2016, Curtea Constituțională a menționat: „Principiul prezumției de nevinovăție îi permite bănuitului, învinuitului, inculpatului să fie considerat cu bună-credință și să se apere de orice posibilă acuzare injustă sau neproporțională"[345].

Vinovăția se consideră stabilită nu din momentul pronunțării sentinței, ci de la intrarea ei în vigoare, adică de la expirarea contestațiilor. În cazul în care sentința instanței de fond a fost contestată, aceasta va intra în vigoare numai după examinarea sa de către instanțele ierarhic superioare[346].

După cum observăm, există o diversitate de opinii și diferite puncte de vedere în ceea ce privește definirea prezumției de nevinovăție. Unii extind aplicarea acestei prevederi doar în privința învinuitului în procesul penal, alții consideră că prezumția se aplică și în raport cu persoanele bănuite de comiterea infracțiunii, iar cei din urmă o referă la categoria principiilor fundamentale, care urmează a fi aplicate în toate ramurile dreptului.

Încercări de a defini prezumția de nevinovăție se regăsesc în textele mai multor acte normative. Or, la momentul de față, prevederi raportate la prezumția de nevinovăție întâlnim în:

1) Constituția Republicii Moldova, art. 21 (Prezumția nevinovăției): „Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată, până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare

---

[342] RUSU, L. *Principiul contradictorialității în procesul penal: reglementări naționale și de drept comparat*. Op.cit., p. 86.
[343] LĂNCRĂNJAN, A. C. Încălcarea prezumției de nevinovăție prin declarații oficiale ale reprezentanților statului. Op.cit., p. 115.
[344] BÎRSAN, C. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole*. Vol. I. Op.cit., p. 541.
[345] Hotărârea Curții Constituționale nr 3 din 23.02.2016 privind excepția de neconstituționalitate a alineatelor (3), (5), (8) și (9) ale art. 186 din Codul de procedură penală (termenul arestului preventiv) (pct. 83,84), [online], [citat: 15.03.2024] Disponibil: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=557.
[346] OSTAVCIUC, D. Prezumția de nevinovăție – cadrul național și standarde internaționale. Op.cit., p. 9-10.

apărării sale". Din perspectiva dreptului comparat, menționăm că, în România, prezumția de nevinovăție este reglementată atât în Constituție, cât și în Codul de procedură penală. Astfel, potrivit art. 23 alin. (11) din Constituția României, „până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, persoana este considerată nevinovată". Codul de procedură penală al României conține o reglementare mai extinsă decât cea constituțională a prezumției de nevinovăție, prevăzând că „orice persoană este considerată nevinovată, până la stabilirea vinovăției sale printr-o hotărâre penală definitivă" (art. 4, alin. (1) Cod de procedură penală al României.

Rezultă, așadar, că atât Constituțiua României, cât și Codul ei de procedură penală fac referire la noțiunea de „persoană", fără a condiționa respectarea prezumției de nevinovăție de existența unui proces penal în care aceasta să aibă calitatea de suspect sau inculpat. Prin urmare, în sistemul de drept român, garantarea dreptului la prezumția de nevinovăție este independentă de existența unei acuzații în materie penală și incumbă nu numai autorităților judiciare, ci și oricărei persoane sau autorități publice[347].

2) Declarația Universală a Drepturilor Omului din anul 1948[348] (art. 11, alin. (1): „Orice persoană acuzata de comiterea unui act cu caracter penal are dreptul să fie presupusă nevinovată, până când vinovăţia sa va fi stabilită în mod legal în cursul unui proces public în care i-au fost asigurate toate garanţiile necesare apărării sale";

3) Convenția Europeană a Drepturilor Omului din anul 1950[349] (art. 6, alin. (2): „Orice persoană acuzată de o infracţiune este prezumată nevinovată, până ce vinovăţia sa va fi legal stabilită";

4) Pactul Internațional cu privire la Drepturile civile și politice[350] (art. 14, alin. (2): „Orice persoană acuzată de comiterea unei infracţiuni penale este prezumată a fi nevinovată, cât timp culpabilitatea sa nu a fost stabilită în mod legal";

5) Nu vom trece cu vederea și art. 48 alin. (1) din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, adoptată la Nisa în data de 7 decembrie anul 2000, precum și Directiva (UE) 2016/343

---

[347] *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. Volumul 1 și Volumul 2. Op.cit., p. 17.
[348] Declarația Universală a Drepturilor Omului. Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 217 A (III) din 10.12.1948. În: *Tratate internaționale*. Vol. I. Chișinău, 2001. p. 11-18.
[349] Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04 noiembrie 1950. Semnată de către RM la 13 iulie 1995, Ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr.1298-XIII din 24 iulie 1999. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1999, nr. 54-55/502. [online], [citat 14.08.2024]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf .
[350] Pactul Internaţional cu privire la drepturile civile şi politice. Adoptat prin Rezoluţia Adunării Generale a ONU nr.2200 A (XXI) din 16 decembrie 1966, art.9 alin.4. În : *Tratate internaţionale la care Republica Moldova este parte*. Vol. I. Chişinău, 1998. p. 30-50.

a Parlamentului European din 9 martie 2016, privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale[351].

6) Codul de procedură penală al Republicii Moldova (art. 8): „Persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată, atâta timp cât vinovăția nu-i va fi dovedită, în modul prevăzut de prezentul cod, într-un proces judiciar public, în cadrul căruia îi vor fi asigurate toate garanțiile necesare apărării sale, și nu va fi constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă (alin. (1); Nimeni nu este obligat să dovedească nevinovăția sa (alin. (2); Concluziile despre vinovăția persoanei de săvârșirea infracțiunii nu pot fi întemeiate pe presupuneri. Toate dubiile în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate, în condițiile prezentului cod, se interpretează în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului (alin. 3).

În literatura de specialitate se susține că Instanța de la Strasbourg a extins, în jurisprudența sa, prezumția de nevinovăție, în anumite condiții, și în materie contravențională[352]. De asemenea, practica Curții Europene a Drepturilor Omului[353] ne vorbește și despre faptul că prezumția de nevinovăție se aplică și în materie civilă[354].

Este evident că formularea prezumției de nevinovăție în diverse acte normative nu coincide, ceea ce face dificilă definirea termenului vizat. Cu toate acestea, analiza actelor normative menționate *supra* ne arată că, la definirea prezumției de nevinovăție, se întâlnesc unele trăsături comune:

- toate actele normative, într-o anumită măsură, proclamă această prevedere, care constă în prezumarea persoanei ca fiind nevinovată până la demonstrarea contrariului în ordinea prevăzută de lege;

- în toate definițiile prezumției de nevinovăție se vorbește despre fapte care, fiind săvârșite, antrenează răspunderea juridică;

---

[351] NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Op.cit., p. 95-96.

[352] Hotărârea CtEDO în cauza *Anghel vs. România*, din 04 octombrie 2007, cererea nr. 28183/03, [online], [citat: 03.02.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-123074; Hotărârea CtEDO în cauza *Öztürk vs. Germania*, din 21 februarie 1984 cererea nr. 8544/79, [online], Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57553 [accesat 20.07.2023]; Hotărârea CtEDO în cauza *Ziliberberg vs. Moldova*, din 01 februarie 2005, cererea nr. 61821/00, [online], [citat: 19.06.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112694.

[353] Hotărârea CtEDO în cauza *Erkner și Hofauer vs. Austria*, din 23 aprilie 1987, cererea nr. 16/1986/114/162 [online], [citat: 14.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57483.

[354] THEODORU, Gr., CHIȘ, I.-P. *Tratat de drept procesual penal*. Op.cit., p. 101-102; PODARU, O., CHIRIȚĂ, R. *Regimul juridic al contravențiilor. Ordonanța Guvernului nr. 2/2001 comentată*. București: Ed. Hamangiu., 2019, p. 193.

- în cazul tuturor definițiilor, deși în contexte diferite, în calitate de subiect al prezumției de nevinovăție apare persoana bănuită de comiterea unei fapte ilegale[355].

Cu toate acestea, există mai multe diferențe în definițiile prezumției de nevinovăție decât asemănări.

În primul rând, în temeiul analizei prevederilor Constituției Republicii Moldova, a documentelor juridice internaționale și a actelor normative, este important să ne clarificăm în privința căror anume persoane se aplică prezumția de nevinovăție. Astfel, art. 21 din Constituție ne vorbește despre „orice persoană acuzată de un delict…". În acest fel, dacă reieșim din interpretarea literală a acestei norme, efectul prezumției de nevinovăție se extinde asupra unui cerc larg de persoane acuzate de comiterea delictelor, nefiind specificat expres statutul lor (bănuit, învinuit, inculpat), fiind luată în calcul doar condiția „acuzării de săvârșirea unui delict".

Prezumția de nevinovăție este un drept intangibil, de origine cutumiară al dreptului public internațional. „Esența principiului în cauză, declară autorii Comentariului la Constituția Republicii Moldova, constă în acceptarea de către legislator a prezumției nevinovăției indivizilor în favoarea drepturilor acestora"[356].

Prezumția de nevinovăție este înscrisă ca principiu fundamental în legile fundamentale ale multor state membre ale Uniunii Europene (Italia, Spania, Portugalia, Estonia, Croația, Letonia, Slovenia etc.)[357].

Prezumția de nevinovăție este aplicată în cadrul jurisprudenței europene, fiind parte integrantă a dreptului la un proces echitabil. Acest principiu prevede, printre altele, și obligația instanțelor judecătorești naționale, precum și a autorităților publice, de a nu susține în niciun fel de circumstanțe că o persoană este vinovată de comiterea unei infracțiuni, dacă această infracțiune nu a fost dovedită pe cale judiciară.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a declarat, în cauza *Minelli vs. Elveția*, din 25 martie 1983[358], că prezumția de nevinovăție este violată în cazul în care decizia unei instanțe judecătorești exprimă opinia referitor la vinovăția unei persoane în circumstanțele în care persoana în cauză nu a avut posibilitatea să se apere contra acuzațiilor aduse ei. La fel poate fi și cazul

---

[355] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного процесса*. Op.cit., с. 41.
[356] NEGRU, B., OSMOCHESCU, N., SMOCHINĂ, A. et al. *Constituția Republicii Moldova. Comentariu*. Chișinău: Ed. ARC, 2012, p. 105.
[357] A se vedea: NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Op.cit., p. 96; DEACONU, Ș., MORARU, I., TĂNĂSESCU, E. S.; BARBU, S. G. *Codex constituțional. Constituțiile statelor-membre ale Uniunii Europene*. Vol. I. București: Ed. Monitorul Oficial, 2015, p. 7-844.
[358] Hotărârea CtEDO în cauza *Minelli vs. Elveția*, din 25martie 1983, cererea nr. 8660/79, [online], [citat 29.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94327.

absenței unei decizii formale: este doar suficient să existe o aluzie că instanța consideră vinovat acuzatul[359].

Deci, după cum observăm, această normă din Constituția Republicii Moldova (art. 21) are efecte în privința oricărei persoane acuzate de comiterea unui delict, la care, pe lângă infracțiuni, mai sunt catalogate și alte fapte ilegale cu un grad de pericol social mai redus.

Declarația Universală a Drepturilor Omului din anul 1948,[360] prin art. 11, alin. (1), își răspândește efectul asupra unui cerc nedeterminat de persoane: „Orice persoană acuzată de comiterea unui act cu caracter penal…..", fapt care permite oricărei persoane, indiferent de sex, rasă, cetățenie etc., să beneficieze de drepturile care derivă din prezumția de nevinovăție. În același timp, referirea în această normă la persoana acuzată de comiterea unui act penal ne conduce la ideea că sfera de aplicare a prezumției de nevinovăție se restrânge până la un anumit participant concret al procesului penal – persoana învinuită de comiterea infracțiunii. Or, am putea considera că formularea folosită în Declarația Universală a Drepturilor Omului „Orice persoană acuzată de comiterea unui act cu caracter penal" are în vedere, implică un anumit concept colectiv – persoana a cărei comportament legal este pus la îndoială de către organele de drept și persoanele competente cu funcții de răspundere.

Conform art. 6, alin. (2) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului din anul 1950[361], acțiunea prezumției de nevinovăție se răspândește „asupra oricărei persoane acuzate de o infracţiune…", și nu în privința „oricărei persoane acuzate de comiterea unui act cu caracter penal", cum este în cazul art. 11, alin. (1) din Declarația Universală a Drepturilor Omului. Or, prevederea din Convenție este mai precisă, ceea ce ne vorbește despre faptul că art. 6, alin. (2) se extinde la domeniul procesului penal, excluzând răspândirea și aplicarea ei în cadrul altor ramuri de drept.

De asemenea, ca și în cazul formulării expuse în art. 21 din Constituția Republicii Moldova, în Convenție nu se spune nimic despre persoana bănuită de comiterea infracțiunii, deși în privința acesteia se desfășoară, de asemenea, urmărirea penală.

Prezumția de nevinovăție, așa cum este reglementată în art. 6, alin. (2) din Convenție, produce, în principal, două categorii de consecințe: a) în privința organelor judiciare penale:

---

[359] NEGRU, B., OSMOCHESCU, N., SMOCHINĂ, A. et al. *Constituția Republicii Moldova. Comentariu*. Op.cit., p. 105.

[360] Declarația Universală a Drepturilor Omului. Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 217 A (III) din 10.12.1948. În: *Tratate internaționale.* Vol. I. Chișinău, 2001. p. 11-18.

[361] Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04 noiembrie 1950. Semnată de către RM la 13 iulie 1995, Ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr.1298-XIII din 24 iulie 1999. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1999, nr. 54-55/502. [online], [citat 14.08.2024]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf.

conform textului, acestea trebuie să facă dovada imparțialității în întreaga lor activitate și să salvgardeze drepturile procesuale ale acuzatului ; b) în privința acuzatului: prezumția de nevinovăție implică pentru acuzat dreptul de a produce probe în apărarea sa și acela de a nu depune mărturie contra lui însuși.

Curtea Europeană a decis ca, în pofida faptului că art. 6, alin. (2) nu menționează expres dreptul la tăcere și dreptul de a nu contribui la propria sa incriminare *(nemo tenetur se ipsum accusare*), acestea sunt reguli internaționale general recunoscute, care sunt de esența noțiunii de „proces echitabil”[362].

Reținem că și Pactul Internațional cu privire la Drepturile civile și politice (art. 14, alin. (2) reproduce, în mare parte, prevederile Convenției Europene a Drepturilor Omului în latura referitoare la determinarea cercului de persoane, cărora li se aplică prevederile prezumției de nevinovăție. În plus, ambele formulări, ambele texte își răspândesc efectul lor în exclusivitate asupra „învinuitului” (persoana acuzată), în calitate de participant al procesului penal, fără a spune nimic despre persoana bănuită de comiterea infracțiunii, ceea ce, în viziunea noastră, nu este corect.

Analizând toate aceste texte, observăm că în ele nu se regăsește un consense în ceea ce privește determinarea cercului de persoane asupra cărora poate avea efect prezumția de nevinovăție. În particular, acest lucru este determinat de faptul că prezumția de nevinovăție are un sens juridic general, fiind aplicată nu doar în domeniul raporturilor juridice procesual-penale.

În opinia noastră, prevederea referitoare la prezumția de nevinovăție, fixată în legea procesual-penală, acționează în privința unor persoane strict determinate, și anume a celor a căror nevinovăție este pusă la îndoială de către reprezentanții organelor de drept.

Aici considerăm că este oportun să reflectăm asupra punctului de vedere expus de către autorul Esaulov S. V., care afirmă următoarele: „Extinderea prezumției de nevinovăție doar asupra bănuitului și învinuitului nu este suficientă, deoarece, conform prevederilor legii procesual-penale, în noțiunea de „bănuit” și „învinuit” nu sunt incluse persoanele în privința cărora sunt efectuate acțiuni de urmărire penală, în vederea dovedirii implicării acestora în comiterea actelor infracționale”[363].

În plus, uneori, organele de urmărire penală, pe durata cercetărilor, nu aplică măsuri de constrângere procesual-penală, nu pun persoanele sub învinuire, nu le informează despre bănuirea lor în comiterea infracțiunii, pentru a nu crea situații de opunere a rezistenței față de urmărirea

[362] MATEUȚ, Gh. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Op.cit., p. 157, 159.
[363] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного процесса*. Op.cit., с. 44.

penală. La rândul său, persoana a cărui comportament legal poate fi pus la îndoială, figurează în cadrul cauzei penale cu un alt statut. În acest fel, doar la etapa finală a urmăririi penale, când sunt colectate toate materialele care dovedesc vinovăția persoanei, persoana respectivă poate fi recunoscută ca bănuit sau poate fi pusă sub învinuire. În același timp, persoana în privința căreia se aplică o asemenea schemă de efectuare a urmăririi penale este supusă direct urmăririi, până a i se atribui statutul de bănuit sau învinuit.

După cum subliniază autoarea Nurkaeva M. C., „Curtea Europeană a Drepturilor Omului, la adoptarea hotărârilor, se bazează pe aspectul formal, și nu pe cel de conținut al noțiunii de învinuit, acuzat". În sensul și în scopul prevederilor specificate la art. 6, alin. (2) al Convenției Europene a Drepturilor Omului, „învinuit, acuzat" este recunoscută orice persoană atrasă la răspundere penală, adică orice persoană a cărei nevinovăție este pusă la îndoială[364]. În continuare, nevinovăția persoanei este pusă la îndoială anume prin acțiuni și hotărâri concrete ale părții învinuirii[365].

În acest fel, putem ajunge la concluzia că prezumția de nevinovăție în procesul penal se aplică tuturor persoanelor în privința cărora este efectuată urmărirea penală, indiferent de faptul dacă ele au sau nu statut de bănuit sau învinuit. În același timp, analizând cenceptul de „urmărire penală", urmează să reținem că ea reprezintă o activitate procesuală specifică, efectuată de partea acuzării, în vederea demascării bănuitului, învinuitului în comiterea faptei infracționale.

Aici urmează să expunem opinia autorului M. S. Strogovici, care recunoștea ca fiind identice noțiunile de „urmărire penală" și „învinuire". Această poziție a fost însă criticată nu doar din motivul că nu există necesitatea de a separa acești termeni și unul și același gen de activitate, dar și din motivul că, în asemenea caz, în afara limitelor funcției acuzării rămâne activitatea de demascare a persoanelor până la punerea sub învinuire[366].

În literatura de specialitate remarcăm mai multe opinii cu privire la faptul că noțiunile de „urmărire penală" și „învinuire" se raportează ca o parte la un tot întreg[367].

După cum menționează autorii T. Osoianu și D. Ostavciuc, „urmărirea penală este o fază a procesului penal, care constă în activitatea desfășurată de organele de urmărire penală, în limitele căreia sunt administrate și verificate probele necesare privind existența infracțiunii, identificarea

[364] НУРКАЕВА, М. К. Презумпция невиновности по УПК РФ в свете международных стандартов уголовного судопроизводства. В: *Актуальные вопросы уголовного процесса современной России*. Уфа: РИО БашГУ, 2003, с. 18.
[365] МОРКВИН, В. А. *Правовые презумпции в уголовном судопроизводстве России*. Op.cit., с. 85.
[366] ЖОГИН, Н. В., ФАТКУЛЛИН, Ф. Н. *Возбуждение уголовного дела*. Москва: Госюриздат, 1961, с. 69-70.
[367] ЛАРИН, А. М. *Расследование по уголовному делу: процессуальные функции*. Москва, 1986, с. 38.

făptuitorilor, stabilirea răspunderii acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul a se dispune trimiterea lor în judecată”[368].

În opinia lui B. Lichii, „urmărirea penală constituie o activitate necesară sub aspectul ocrotirii celor nevinovați împotriva unei constrângeri nejustificate; aflarea adevărului cu privire la faptă și făptuitor – ca sarcină a organului de urmărire penală – împiedică tragerea la răspundere a celor nevinovați, asigură respectarea drepturilor și libertăților cetățenești”[369].

Autorul V. Zamfir susține că „este evidentă poziția legiuitorului, care în materia expunerii conceptului de „urmărire penală” și „învinuire” nu este identică. Mai mult, legiuitorul nu are nici o poziție strict determinată în privința acestui subiect, nu expune idei și expresii certe și clare în privința delimitării noțiunilor de „învinuire” și „urmărire penală”. Acest fapt poate fi acceptat, dacă se ia act de faptul că sarcina legiuitorului nu ține nemijlocit de formularea unor concepte teoretice. Acest obiectiv, declară autorul, este urmărit în exclusivitate de către doctrină”[370].

În opinia aceluiași autor, doctrina a elaborat mai multe concepte în privința noțiunilor „urmărire penală” și „învinuire” care sunt, pe alocuri, controversate[371].

Autorii A. M. Larin, E. B. Melnikova și V. M. Savițkii sunt de părerea că „învinuirea reprezintă activitatea de formulare, susținere și argumentare de către reprezentanții organelor de urmărire penală a concluziilor privind săvârșirea faptei infracționale de către un anumit infractor”[372].

Alți cercetători (Z. Z. Zinatullin și T. Z. Zinatullin) percep învinuirea ca pe o activitate procesual-penală specifică, ce constă în identificarea făptuitorului și argumentarea necesității răspunderii penale a acestuia”[373].

Autorii V. Bercheșan și S. Kahane sunt de părerea că urmărirea penală are ca obiect acumularea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea făptuitorilor și la stabilirea răspunderii acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea lor în judecată[374].

---

[368] OSOIANU, T., OSTAVCIUC, D. *Urmărirea penală*. / Curs universitar. Chișinău: Ed. Cartea Militară, 2021, p. 191-192.
[369] LICHII, B. *Urmărirea penală*. Studiu comparat. Chișinău: Centrul de Instruire al Judecătorilor și Centrul de Drept, 2000, p. 14.
[370] ZAMFIR, V. *Instituția învinuirii în procesul penal. Funcții ale învinuirii în procesul penal. Mecanism procesual de realizare*. Chișinău: Ed. Lexon-prim, 2018, p. 32.
[371] *Ibidem*, p. 33.
[372] ЛАРИН, А. М., МЕЛЬНИКОВА, Э. Б., САВИЦКИЙ, В. М. *Уголовный процесс России.* / Лекции-очерки. Под ред. В. М. Савицкого. Москва: Изд. БЕК, 1997, с. 156.
[373] ЗИНАТУЛЛИН, З. З., ЗИНАТУЛЛИН, Т. З. *Общие проблемы обвинения и защиты по уголовным делам*. Ижевск, 1997, с. 16.
[374] BERCHEȘAN, V. *Cercetarea penală (criminalistica – teorie și practică)*. / Îndrumar complet de cercetare penală. București: Ed. ICAR, 2002, p. 25-26; *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea specială*.

Profesorul Gr. Theodoru, la rândul său, exprimă părerea că „în obiectul urmăririi penale se includ actele de dispoziție ale procurorului, prin care învinuitul sau inculpatul este tras la răspundere și trimis în judecată, acte de urmărire care au determinat, de altfel, denumirea întregii activități preliminare judecății. În mod firesc, afirmă Gr. Theodoru, dacă se constată inexistența infracțiunii sau o cauză care înlătură răspunderea penală, se includ în această fază procesuală și actele corespunzătoare de scoatere de sub urmărire sau de încetare a urmăririi penale”[375].

În fine, pentru a pune punct la acest subiect, revenim la același V. Zamfir, care susține că „nu există deosebiri esențiale între învinuire și urmărire penală. În același context, precizează el, desfășurarea urmăririi penale nu se atribuie la competența exclusivă a organelor de stat, deoarece și persoanele particulare au anumite atribuții în privința învinuirii. Or, ar fi incorect dacă s-ar afirma că urmărirea penală se efectuează doar în cadrul fazelor prejudiciare, iar învinuirea – doar în instanța de judecată și aceasta, deoarece învinuirea este înaintată în faza urmăririi penale, iar urmărirea penală este posibilă, în calitatea ei de activitate a părții acuzării, și în cadrul ședinței de judecată.

Urmărirea penală este efectuată începând cu intentarea cauzei penale până la momentul punerii sub învinuire. Odată cu identificarea făptuitorului, urmărirea penală se transformă în învinuire. Astfel, se consideră că urmărirea penală are ca obiectiv identificarea persoanei care a comis infracțiunea, iar învinuirea – demascarea ei în comiterea faptei infracționale[376], opinie susținută, de altfel, și de alți cercetători[377].

În cele din urmă, cu privire la disputa terminologică referiyoare la acest subiect, V. Zamfir menționează următoarele momente pe care le acceptăm în totalitate:

1) mai mulți autori atribuie noțiunilor „învinuire”, „acuzare”, „funcția învinuirii”, „funcția acuzării”, „urmărirea penală” sensuri diferite, ceea ce nu se justifică din punct de vedere legislativ;

2) majoritatea autorilor, fiind de acord, în general, cu poziția că urmărirea penală publică (funcția învinuirii de stat) se realizează la diferite faze ale procesului penal, nu i-au elaborat termeni de delimitare cu aplicabilitate unică. Cel mai frecvent, pentru definirea activității de învinuire în faza urmăririi penale este utilizat termenul „urmărire penală”, iar pentru activitatea de învinuire exercitată în judecată se face uz de sintagma „învinuire de stat”. Aceste varietăți, de fapt, reprezintă etapele distincte ale realizării, în general, a activității învinuirii de stat (a urmăririi

Volumul IV./ Dongoroz, V., Kahane S., Antoniu G., Bulai C., Iliescu N., Stănoiu R. București: Ed. Academiei Române. Ed. All Beck, 2003, p. 25.

[375] THEODORU, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. Op.cit., p. 452.

[376] ZAMFIR, V. *Instituția învinuirii în procesul penal. Funcții ale învinuirii în procesul penal. Mecanism procesual de realizare*. Op.cit., p. 39.

[377] ЯГОФАРОВ, Ф. М. *Механизм реализации функции обвинения при рассмотрении дела судом первой инстанции*. Дисс. канд. юрид. наук. Оренбург, 2003, с. 39.

penale publice), divizate în funcție de criteriul subiecților care o desfășoară, precum și de specificul activității de învinuire[378].

Reieșind din cele specificate mai sus, relevăm că urmărirea penală încorporează următoarele aspecte:

1) descoperirea semnelor infracțiunii;

2) luarea de măsuri în vederea stabilirii faptului infracțiunii;

3) luarea măsurilor pentru demascarea persoanei/persoanelor vinovate de comiterea faptei infracționale[379].

În acest fel, urmărirea penală reprezintă o activitate procesual-penală privind descoperirea semnelor infracțiunii, stabilirea faptului infracțional, cu scopul de a demasca persoanele vinovate de comiterea infracțiunii. Or, este evident că în rândul persoanelor care pot fi demascate se poate pomeni nu doar bănuitul și învinuitul.

Vom reține și faptul că în legislația altor state nu există, de asemenea, o unitate de păreri în determinarea cercului de persoane în a căror privință acționează prezumția de nevinovăție. Predominant, există trei abordări diferite, în acest sens:

1) acțiunea prezumției de nevinovăție se extinde asupra unui cerc nedeterminat de persoane (art. 730 din Codul penal al Canadei fixează că orice persoană este prezumată nevinovată; art. 38.03 din Codul de procedură penală al statului Texas conține prevederea conform căreia toate persoanele sunt considerate nevinovate)[380];

2) prezumția de nevinovăție produce efecte doar în privința învinuitului (art. 27 din Constituția Italiei). În Codul de procedură penală al Germaniei[381], prevederea privind prezumția de nevinovăție nu are reglementare normativă, însă este aplicată în baza ratificării Convenției Europene a Drepturilor Omului[382];

3) prezumția de nevinovăție se aplică în privința tuturor persoanelor, dacă există motive de îndoială, din partea organelor de drept, privind respectarea prevederilor legii de către acestea (în

---

[378] ZAMFIR, V. *Instituția învinuirii în procesul penal. Funcții ale învinuirii în procesul penal. Mecanism procesual de realizare.* Op.cit., p. 42-43.

[379] ГРИГОРЬЕВ, В. Н., ХИМИЧЕВА, О. В., ГОРЛОВ, В. М. *Прокурор как участник уголовного судопроизводства (стадия возбуждения уголовного дела)*. Москва: Московская Академия Экономики и Права, 2008, с. 50-56.

[380] ГУЦЕНКО, К. Ф., ГОЛОВКО, Л. В., ФИЛИМОНОВ, Б. А. *Уголовный процесс западных государств*. / Издание 2-е, дополненное и исправленное. Москва: Изд. Зерцало, 2002, с. 18-23.

[381] ГОЛОВЕНКОВ, П., СПИЦА, Н. *Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германия* (Strafprozessordnung). Научно практический комментарий. Universitätsverlag Potsdam, 2012.

[382] ГУЦЕНКО, К. Ф., ГОЛОВКО, Л. В., ФИЛИМОНОВ, Б. А. *Уголовный процесс западных государств*. Op.cit., с. 18-23.

Codul de procedură penală al Franței[383] este prevăzută regula, conform căreia prezumția de nevinovăție produce efecte în privința oricărei persoane bănuite sau urmărite penal)[384].

Trebuie remarcat faptul că și în literatura de specialitate mai mulți cercetători își expun viziunea în privința acțiunii prezumției de nevinovăție asupra unui anumit cerc de persoane. Astfel, A. I. Libus afirma că acțiunea prezumției de nevinovăție nu poate fi limitată la anumite „figuri" procesual-penale concrete[385]. Autorii V. T. Tomin și B. T. Bezlepkin susțineau că „prezumția de nevinovăție este componenta unui sistem cu un nivel mult mai înalt decât procesul penal. Ea se caracterizează nu prin poziția învinuitului în procesul penal, fiind un element al statutului general al persoanei"[386].

Probabil, o asemenea atitudine față de prezumția de nevinovăție se întemeiază pe faptul că acești autori o consideră o consecință a prezumției bunei-credințe a persoanei.

Totodată, semnalăm și alte păreri. Astfel, M. A. Dreaghin opinează că prezumția de nevinovăție are efecte doar în privința bănuitului, învinuitului, inculpatului[387].

Un element nu mai puțin semnificativ al prezumției de nevinovăție îl reprezintă formularea potrivit căreia, persoana fie „se consideră nevinovată", fie „are dreptul de a se considera nevinovată". Aici, vom reține că doar în conținutul a două acte juridice analizate (Declarația Universală a Drepturilor Omului și Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice) se aplică expresia „are dreptul să fie presupusă nevinovată" și „este prezumată a fi nevinovată". În această privință, autorul I. N. Condrat vine cu părerea că folosirea unei asemenea formulări este cu mult mai rațională, deoarece anume însuși învinuitul va decide, de unul singur, dacă va aștepta hotărârea instanței de judecată sau, în particular, se va împăca cu partea vătămată, recunoscându-și, astfel, vinovăția în comiterea faptei infracționale[388].

Cu toate acestea, se pare că anume formularea „se consideră nevinovată" este mai reușită, deoarece atât partea apărării, cât și cea a acuzării nu poate renunța la folosirea drepturilor și obligațiunilor care rezultă din prezumția de nevinovăție. Or, sunt excluse în totalitate cazurile în care reprezentanții acuzării, precum și instanța de judecată, din propria inițiativă, ar putea priva persoana bănuită sau învinuită de comiterea infracțiunii, de dreptul de a se folosi de prezumția de

[383] Code de procéduré pénale. Annoté la direction de P. Conte. Paris: Lexis Nexis, 2022.
[384] ГУЦЕНКО, К. Ф., ГОЛОВКО, Л. В., ФИЛИМОНОВ, Б. А. *Уголовный процесс западных государств*. Op.cit.,, с. 18-23.
[385] ЛИБУС, И. А. *Презумпция невиновности с советском уголовном процессе*. Ташкент: Изд. Узбекистан, 1981, с. 58.
[386] БЕЗЛЕПКИН, Б. Т., ТОМИН, В. Т. Презумпция невиновности и советский уголовный процесс. В: *Развитие науки и практики уголовного судопроизводства в свете требований Конституции СССР*. Москва: Институт Прокуратуры СССР, 1978, с. 62.
[387] ДРЯГИН, М. А. *Презумпция невиновности в российском уголовном судопроизводстве*, Op.cit., с. 20.
[388] КОНДРАТ, И. Н. Правовые коллизии, возникающие при реализации принципа «*In dubio pro reo*» в российском уголовном судопроизводстве. В: *Российская Юстиция*, №8/2011, с. 24-26.

nevinovăție. Mai mult, nici bănuitul și nici învinuitul nu au posibilitatea să renunțe la această prevedere, deoarece atât statul, cât și legea îl consideră ca fiind nevinovat. În acest fel, sunt excluse diverse manipulări (atât de ordin psihologico-moral, cât și fizic) asupra bănuitului, învinuitului din partea organelor împuternicite cu efectuarea urmăririi penale și realizarea funcției de învinuire. În consecință, la nivel legislativ sunt asigurate cele necesare pentru efectuarea urmăririi penale în condiții obiective și sub toate aspectele. De asemenea, vom menționa că în legislația mai multor state (Canada, SUA, Franța etc.) la reglementarea prezumției de nevinovăție este folosită o construcție foarte reușită[389].

În conținutul normelor juridice care reglementează prezumția de nevinovăție, fixate în diverse acte normative, se atestă diferențe în ceea ce privește determinarea ordinii de stabilire a vinovăției.

Astfel, în conformitate cu prevederile Declarației Universale a Drepturilor Omului (11, alin. (1)), „vinovăția persoanei stabilită în mod legal în cursul unui proces public în care i-au fost asigurate toate garanţiile necesare apărării sale", iar în alte acte normative se menționează că „vinovăţia persoanei va fi legal stabilită" (art. 6, alin. (2), Convenția Europeană a Drepturilor Omului); „orice persoană acuzată de comiterea unei infracţiuni penale este prezumată a fi nevinovată, cât timp culpabilitatea sa nu a fost stabilită în mod legal" (Pactul Internațional cu privire la Drepturile civile și politice, art. 14, alin. (2)).

În aceste condiții, pare a fi rezonabilă poziția unor autori, care pun accent pe faptul că vinovăția persoanei în comiterea infracțiunii urmează a fi dovedită"[390].

Principiul prezumției de nevinovăție reprezintă garanția de bază a realizării și apărării drepturilor persoanei în procesul penal. Influența multilaterală a prezumției de nevinovăție asupra determinării poziției procesuale a persoanei se reflectă, în primul rând, în faptul că prezumția determină starea juridică inițială a ei – starea de nevinovăție, starea persoanei care nu este recunoscută vinovată de comiterea infracțiunii, în ordinea stabilită de lege, printr-o hotărâre definitivă a instanței de judecată și, respectiv, care dispune de toate drepturile și libertățile garantate de lege. Prezumarea nevinovăției persoanei, trase la răspundere penală, reprezintă o garanție procesuală care asigură drepturile și libertățile ei.

Prezumția de nevinovăție exercită influență asupra întregului sistem al procesului penal, însă acțiunea acesteia se resimte cel mai mult în cadrul instituțiilor procesual-penale legate, în

[389] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства*. Op.cit., с. 53.
[390] СТРОГОВИЧ, М. С. *Избранные труды. В 3-х томах. Том 2. Гарантии прав личности в уголовном судопроизводстве*. Op.cit., с. 231.

primul rând, de probarea vinovăției persoanei în comiterea infracțiunii și de situațiile care presupun posibilitatea îngrădirii drepturilor și libertăților persoanelor trase la răspundere penală[391].

Noțiunile de „probe" și „probatoriu" sunt specificate în Codul de procedură penală. *Probele* sunt elemente de fapt, dobândite în modul stabilit de lege, care servesc la constatarea existenței sau inexistenței infracțiunii, la identificarea făptuitorului, la constatarea vinovăției, precum și la stabilirea altor împrejurări importante pentru justa soluționare a cauzei.

Probatoriul ca activitate judiciară constă, mai întâi, în stabilirea faptelor și împrejurărilor a căror existență sau inexistență trebuie constatată. Apoi se pune problema dovedirii faptelor și a împrejurărilor care se face prin administrarea probelor, folosindu-se procedee probatorii, care pun în contact organele judiciare cu mijloacele de probă și, prin acestea, iau cunoștință de probe. Aprecierea probelor se face de către organele judiciare, în urma examinării tuturor probelor administrate în scopul stabilirii adevărului. În această privință, în cursul urmăririi penale, procurorul trebuie să aprecieze dacă probele administrate conturează vinovăția suspectului sau a inculpatului și, numai atunci când s-a stabilt cu certitudine vinovăția, poate dispune trimiterea în judecată a persoanelor vinovate[392].

Deci, probatoriul constă în invocarea de probe și propunerea de probe, admiterea și administrarea lor, în scopul constatării circumstanțelor care au importanță pentru cauză[393]. Sarcina probei (*onus probandi*) revine, în procesul penal, organelor judiciare, respectiv organului de urmărire penală și instanței de judecată (*actori incumbit probatio*), care își desfășoară activitatea potrivit principiului oficialității, cel interesat (bănuitul, învinuitul, inculpatul) putând adopta atitudinea cea mai pasivă. Ea reprezintă o consecință a principiului prezumției de nevinovăție[394].

Probatoriul în procesul penal reprezintă o varietate a procesului de cunoaștere, și anume cunoașterea faptului infracțional. În cadrul acestui proces, urmează a fi stabilit faptul, evenimentul care a avut loc în trecut, din care considerent, acesta nu poate fi perceput direct, nemijlocit. Or, în acest caz, este vorba despre stabilirea indirectă a faptelor, evenimentelor prin relația lor reciprocă cu alte fapte sau evenimente[395].

---

[391] JITARIUC, V., **BRIA, Iu**. Scopul și obiectul probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor prezumției de nevinovăție. Op.cit., p. 171.
[392] PĂVĂLEANU, V. *Drept procesual penal*. București: Ed. Pro Universitaria, 2016, p. 205.
[393] Codul de procedură penală al Republicii Moldova. / Legea Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003, art. 93, alin. (1) și art. 99, alin. (1).
[394] MATEUȚ, Gh. *Tratat de procedură penală*. Volumul II. Op.cit., p. 37.
[395] БУРДАНОВА, С. В. *Поиски истины в уголовном процессе*. Op.cit., с. 11.

Urmează a fi deosebite două aspecte ale noțiunii de probatoriu: în primul rând, probatoriul în calitate de activitate privind acumularea, verificarea și aprecierea probelor; în al doilea rând, probatoriu în calitate de confirmare prin fapte și păreri a tezei înaintate[396].

Scopul probatoriului procesual-penal îl reprezintă obținerea cunoștințelor veridice, al căror conținut este constituit din informații privind vinovăția persoanei în comiterea infracțiunii, adică date care combat prezumția de nevinovăție a făptuitorului. Acest scop poate fi realizat doar în condițiile cercetării obiective, detaliate și multilaterale a circumstanțelor cauzei, care asigură stabilirea tuturor elementelor componenței de infracțiune, concretizate în obiectul probatoriului, și dezmințirea, combaterea argumentelor aduse în apărarea învinuitului.

Cerința obiectivității urmăririi penale își găsește expresie nu doar în elementele obiectului probatoriului, reflectat în conținutul art. 96 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, dar se bazează și pe regula prezumției de nevinovăție referitoare la interpretarea dubiilor în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului și a inadmisibilității motivării sentinței de condamnare prin presupuneri și date incerte[397].

Probatoriul, conform esenței sale, reprezintă cunoașterea adevărului în cadrul cauzei penale, de la necunoscut spre cunoscut, procesul de percepere a faptelor și împrejurărilor cauzei penale, însă într-o anumită ordine procesuală, ce reprezintă garanția că faptele stabilite vor reflecta, într-adevăr, adevărul. Aceasta este o activitate practico-intelectuală, ale cărei scopuri sunt stabilirea adevărului, fundamentarea afirmațiilor înaintate de către participanții la proces și, de asemenea, argumentarea concluziilor și hotărârilor la care a ajuns organul de urmărire penală, instanța de judecată și ceilalți participanți la proces[398].

Lipsa din conținutul formulării și expunerii prezumției de nevinovăție a cerinței privind stabilirea vinovăției anume în cadrul probatoriului ar duce, în mod inevitabil, la anumite lacune și erori în procesul cercetării și examinării cauzelor penale. Astfel, în caz de acord al învinuitului cu acuzarea care i se aduce, inclusiv în situațiile de autoincriminare din diferite motive (influență din partea unor persoane cointeresate; motive de ordin personal), și în lipsa obligațiunii de a-și demonstra vinovăția, scopul procesului penal nu va fi realizat, iar drepturile persoanei vor fi încălcate[399].

---

[396] JITARIUC, V., RUSU, L. *Principiul contradictorialității în procesul penal*. București: Ed. Pro Universitaria, 2024, p 144

[397] JITARIUC, V., **BRIA, Iu**. Scopul și obiectul probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor prezumției de nevinovăție. Op.cit., p. 183.

[398] JITARIUC, V., RUSU, L. *Principiul contradictorialității în procesul penal.* Op.cit., p. 144.

[399] СТРОГОВИЧ, М. С. *Избранные труды. В 3-х томах. Том 2. Гарантии прав личности в уголовном судопроизводстве*. Op.cit., с. 231.

Probatoriul trebuie realizat în strictă conformitate cu legile logicii și cu prevederile normelor procesual-penale. Legea cere examinarea tuturor probelor colectate în cadrul cauzelor penale. Nu pot rămâne probe neexaminate, mai ales cele propuse de bănuit, învinuit, inculpat sau apărătorul lor, sub pretextul că și fără ele, în baza altor probe și date, deja s-a format propria convingere a organului judiciar[400].

Împărtășim punctul de vedere al profesorului M. S. Strogovici, atunci când afirmă că „stabilirea adevărului în cauzele penale reprezintă nu doar o obligațiune juridică a organului de urmărire penală, a procurorului și judecătorului, dar și una morală, a cărei îndeplinire necesită depunerea tuturor forțelor și eforturilor (morale, spirituale intelectuale etc.). Ei nu-și pot permite să fie impresionați, influențați, să aibă o atitudine părtinitoare, să accepte sau să facă, în procesul cercetării și examinării cauzelor penale, anumite comentarii, străine în raport cu scopul stabilirii adevărului[401].

Totodată, reținem că instanța de judecată nu este, la propriu, subiect al probatoriului și, mai mult decât atât, această poziție a instanței este legată indisolubil de scopul pe care și-l trasează: stabilirea adevărului judiciar[402].

Toate aceste cerințe își găsesc o reflectare nemijlocită și în conținutul prevederilor prezumției de nevinovăție. Or, efectuarea unei justiții de înaltă calitate presupune demascarea și sancționarea infractorului conform prevederilor legii, în lipsa unei abordării acuzatoare unilaterale[403].

În același timp, prezumția de nevinovăție cere ca vinovăția persoanei nu doar să fie dovedită, dar și stabilită. Însă actele normative care reglementează prezumția de nevinovăție conțin diferite abordări în acest sens:

1) vinovăția persoanei este dovedită în cursul unui proces judiciar (art. 21 din Constituția Republicii Moldova);

2) orice persoană acuzată de o infracţiune este prezumată nevinovată, până ce vinovăţia sa va fi legal stabilită (art. 6, alin. (2) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului);

3) orice persoana acuzata de comiterea unui act cu caracter penal are dreptul sa fie presupusă nevinovată, până când vinovăţia sa va fi stabilită în mod legal în cursul unui proces public (Declarația Universală a Drepturilor Omului din anul 1948, art. 11, alin. (1));

---

[400] БУРДАНОВА, С. В. *Поиски истины в уголовном процессе*. Op.cit., с. 15.
[401] СТРОГОВИЧ, М. С. *Курс советского уголовного процесса*. Том 1. Op.cit., с. 179.
[402] JITARIUC, V., RUSU, L. *Principiul contradictorialității în procesul penal.* Op.cit., p 146.
[403] БУРДАНОВА, С. В. *Поиски истины в уголовном процессе*. Op.cit., с. 33.

4) orice persoană acuzată de comiterea unei infracţiuni penale este prezumată a fi nevinovată, cât timp culpabilitatea sa nu a fost stabilită în mod legal (Pactul Internațional cu privire la Drepturile civile și politice, art. 14, alin. (2));

5) persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată atâta timp, cât vinovăția sa nu-i va fi dovedită într-un proces judiciar (art. 8, alin. (1), Cod de procedură penală al Republicii Moldova.

Astfel, conform prevederilor legii procesual-penale, vinovăția persoanei este stabilită de către instanța de judecată. Încă M. S. Strogovici menționa că „reprezentanții organelor de urmărire penală, de fapt, ca și alte persoane cointeresate în rezultatul cauzei penale, pot considera persoana învinuită ca fiind vinovată de comiterea infracțiunii. Aceasta este însă părerea lor subiectivă și, în niciun caz, o apreciere oficială din partea statului”[404]. El, de asemenea, considera că esența prezumției de nevinovăție se dezvăluie în felul următor: „Legea consideră învinuitul ca fiind nevinovat până atunci când cei care îl consideră vinovat vor dovedi, într-adevăr, vinovăția lui, iar cu această concluzie va fi de acord și instanța de judecată în hotărârea pe care o va lua”[405].

Principiul contradictorialității nici pe departe nu eliberează instanța de judecată de răspunderea pe care o poartă pentru deznodământul cauzei. Legiuitorul înaintează față de sentința dată nu numai cerințe de legalitate, temeinicie și motivare, dar și de echitate, dreptate și imparțialitate. La baza sentinței trebuie să se afle convingerea deplină a judecătorului în vinovăția sau nevinovăția persoanei, confirmată prin probe legal administrate și conștiincios apreciate[406].

Putem susține că, în acte procedurale, precum ordonanța de punere sub învinuire sau în rechizitoriu, persoana este recunoscută vinovată, însă acest lucru nu înseamnă, nicidecum, răsturnarea prezumției de nevinovăție. În aceste documente își găsește reflectare opinia subiectivă a procurorului, pe care și-a format-o în baza rezultatelor urmăririi penale și a probelor administrate în cadrul cauzelor penale. Mai mult, putem considera că procurorul, la momentul întocmirii rechizitoriului, reiese din prezumția de vinovăție – presupunerea despre vinovăția persoanei care s-a format în urma efectuării urmăririi penale și a studierii materialelor cauzei penale. Și doar sentința definitivă a instanței de judecată reflectă poziția oficială a statului în privința vinovăției sau nevinovăției persoanei, atrăgând consecințe juridico-penale, imposibile în caz de recunoaștere a vinovăției în alte acte procesuale[407].

---

[404] СТРОГОВИЧ, М. С. *Избранные труды. В 3-х томах. Том 2. Гарантии прав личности в уголовном судопроизводстве*. Op.cit., с. 231.
[405] *Ibidem*, с. 231.
[406] JITARIUC, V., RUSU, L. *Principiul contradictorialității în procesul penal*. Op.cit., p 161.
[407] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства.* Op.cit., с. 55.

În aceste condiții, considerăm pe deplin justificată formularea prezumției de nevinovăție, prevăzută în art. 8, Cod de procedură penală al Republicii Moldova în latura procedurii de stabilire a vinovăției.

De asemenea, urmează să acordăm atenția cuvenită valorii și importanței prevederilor privind prezumția de nevinovăție. Or, datorită fixării normative a acestei prevederi în legea procesual-penală, bănuitul, învinuitul, inculpatul, indiferent de situație, reușește să-și păstreze statutul de persoană nevinovată până la momentul pronunțării sentinței de condamnare, fapt care poate fi caracterizat drept un statut juridic obiectiv.

Încă ceva timp în urmă, autoarea V. I. Kaminscaia susținea că „importanța prezumției de nevinovăție constă, în primul rând, în faptul că ea reprezintă o condiție necesară pentru stabilirea adevărului în cauzele penale. Anume ea, în esență, stimulează constatarea adevărului, deoarece exprimă cerința obligatorie ca vinovăția persoanei să fie dovedită și, până când acest lucru nu este realizat, nimeni nu poate fi recunoscut ca fiind vinovat. Doar printr-o tendință de ordin liberal de a atenua situația învinuitului în procesul penal, această cerință nu poate fi explicată. Destinația ei de bază se regăsește în a propulsa gândirea și activitatea persoanei care investighează cauza spre cercetarea acesteia sub toate aspectele”[408].

Legea, statul și societatea consideră că persoana este de bună-credință, până când se va dovedi contrariul, în ordinea stabilită de lege, de către organul judiciar competent. Persoana pusă sub învinuire nu are statut de infractor în societate. Ea este doar acuzată în comiterea faptei infracționale. Față de ea, reieșind din prevederile prezumției de nevinovăție, nu pot fi aplicate restrângeri ale drepturilor și libertăților, admisibile în privința infractorilor condamnați. Învinuitul, aflându-se în stare de arest, își păstrează întregul spectru de drepturi de care beneficiază conform legii. Toate restrângerile drepturilor și libertăților constituționale, admise conform legii, urmează a fi aplicate doar în caz de strictă necesitate și cu respectarea procedurii corespunzătoare. Acest principiu are menirea de a ajuta persoana, în confruntarea ei cu puterea de stat, să balanseze și să egaleze forțele evident inegale în litigiul dintre stat și persoană[409].

În plus, prezumția de nevinovăție, dacă este corect înțeleasă, exclude părtinirea și tendința acuzatorială în procesul cercetării și examinării cauzelor penale, nu admite hotărâri premature, rapide și abuzive privind punerea persoanelor sub învinuire doar în baza unei simple bănuieli și impresii nefondate. Ea cere o atitudine grijulie față de persoană, pe care o protejează de la punerea

[408] КАМИНСКАЯ, В. И. *Учение о правовых презумпциях в уголовном процессе*. Москва-Ленинград: Изд. АН СССР, 1948, с. 97.
[409] СТРОГОВИЧ, М. С. *Избранные труды. В 3-х томах. Том 2. Гарантии прав личности в уголовном судопроизводстве*. Op.cit., с. 231; МОРКВИН, В. А. *Правовые презумпции в уголовном судопроизводстве России*. Op.cit., с. 86.

sub învinuire în temeiul unui concurs de circumstanțe nefavorabile, a unui denunț fals sau a unei bănuieli neverificate[410].

Anume din acest considerent, prezumția de nevinovăție este reglementată în Titlul I, Capitolul II al Codului de procedură penală al Republicii Moldova, care enumeră principiile generale ale procesului penal.

Totodată, trebuie să menționăm că scopul prezumției de nevinovăție în procesul penal ține de protecția drepturilor și libertăților legitime ale persoanei, de realizarea dreptului constituțional al bănuitului, învinuitului la apărare, de protecția persoanei de la atragerea ilegală și neîntemeiată la răspundere penală și condamnare. Prezumția de nevinovăție este importantă pentru întregul proces penal și din considerentul că ea contribuie la asigurarea egalității părților în cadrul unui proces public contradictorial, figurează în calitate de garanție a egalității părților.

Ca și orice altă presupunere, prezumția de nevinovăție poate fi respinsă, combătută, însă doar în cadrul probatoriului, prin mijloace procesuale legale, referitoare la cauză, recunoscute admisibile conform prevederilor legii. Sarcina probei și a infirmării argumentelor invocate în apărarea bănuitului, învinuitului revine părții acuzării. Sentința de condamnare nu se poate baza pe presupuneri[411].

Prezumția de nevinovăție, în opinia autorului T. N. Radʹko, este „un principiu general al dreptului care reprezintă o idee călăuzitoare pentru fiecare ramură de drept”[412]. Or, la momentul de față, domeniul dreptului a ajuns la o asemenea etapă de dezvoltare, când acțiunea prezumției de nevinovăție, în forma în care aceasta există la moment, a depășit cu mult cadrul procesului penal. Prevederile privind prezumția de nevinovăție își găsesc expresie, încetul cu încetul, și în alte norme de drept, în afară de cele ale procesului penal. Din acest motiv, suntem de părerea că formularea prevederilor referitoare la prezumția de nevinovăție, fixate în Constituția Republicii Moldova (art. 21), are un caracter juridic general, reflectând anumite tendințe de perspectivă ale evoluției domeniului dreptului[413].

Prezumția de nevinovăție este un *drept-principiu,* nu un drept-regulă. Ca drept-principiu, prezumția de nevinovăție nu conține, în sine, vreo prerogativă anume. Dreptul de a fi prezumat nevinovat, privit în individualitatea sa, nu spune prea multe despre ce poate face titularul său ori,

---

[410] СТРОГОВИЧ, М. С. *Право обвиняемого на защиту и презумпция невиновности*. Op.cit., с. 74-75.
[411] ГОРЕЛИКОВА, А. Г. *Преюдиция в уголовном процессе Российской Федерации*. Дисс. канд. юрид. наук. Москва, 2010, с. 90-91.
[412] РАДЬКО, Т. Н. *Презумпция невиновности и юридическая ответственность*. / Московская Академия МВД России. Москва: Изд. Лекция., 2001, с. 5.
[413] Convenția Europeană a Drepturilor Omului ne vorbește despre drepturi relative și drepturi absolute. În același timp, în art. 21 din Constituția Republicii Moldova prezumția de nevinovăție nu este materializată în calitate de principiu, ci ca un drept anume. Or, din acest considerent, putem afirma, cu absolută certitudine, că prezumția de nevinovăție este un drept relativ, care poate fi răsturnat pe durata desfășurării unui proces penal.

după caz, despre ce nu poate face debitorul obligației corelative dreptului. În schimb, principiul prezumției de nevinovăție tutelează conceptual mai multe drepturi-reguli, dintre care amintim aici, exemplificativ, dreptul de a fi prezumat nevinovat într-un proces penal, până când este dovedit contrariul printr-o hotărâre definitivă, dreptul la un judecător imparțial, dreptul de a păstra tăcerea, dreptul de a propune probe, pentru a-și dovedi nevinovăția. De asemenea, ca drept-principiu, prezumția de nevinovăție reflectă valoarea libertății într-o societate dată, fiind unul dintre avatarurile juridice ale conceptului filosofic de libertate individuală[414].

Principiul prezumției de nevinovăție creează și mijlocește descoperirea regulilor juridice primare, menite a proteja libertatea individului. Este o construcție formală, rațională, logică, nu un produs al experienței practice. Este un produs al rațiunii, nu al empirismului. Este o verigă intermediară în lanțul rațiunii, cuprinsă între rațiunea finală – libertatea individului – și instrumentele prime – regulile juridice. Prezumția de nevinovăție este, în acest sens, un traseu al gândirii, un algoritm rațional de promovare a libertății[415].

Prevederile referitoare la prezumția de nevinovăție urmează a fi delimitate de principiul prezumției de nevinovăție, ea fiind o categorie cu mult mai largă care, pe lângă prezumția de nevinovăție propriu-zisă, mai cuprinde și unele consecințe și urmări care derivă din ea. Astfel, art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, fixând noțiunea și conceptul de *prezumție de nevinovăție*, prevede anumite urmări ale acestei reglementări, și anume:

1) nimeni nu este obligat să dovedească nevinovăția sa. Sarcina demonstrării vinovăției și de infirmare a argumentelor aduse în apărare este pusă pe umerii acuzării, fapt care obligă organele de urmărire penală să întreprindă toate măsurile posibile, să efectueze toate acțiunile în acest sens;

2) toate dubiile în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate, se interpretează în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, moment ce obligă organele care desfășoară procesul penal să efectueze, pe cât e posibil, mai complet urmărirea penală și examinarea cauzei și să stabilească adevărul în cauzele penale. Or, în caz de apariție a anumitor dubii și neconcordanțe, ele urmează a fi interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, dincolo de orice împrejurare;

3) sentința de condamnare nu se poate întemeia pe presupuneri.

Astfel, prezumția de nevinovăție și consecințele acesteia, care constituie principiul procesual penal al prezumției de nevinovăție, reprezintă baza probatoriului în cadrul cauzelor penale, asigurând egalitatea părților într-un proces contradictorial.

Rezumând, vom menționa că cele mai importante elemente ale prezumției de nevinovăție sunt:

---

[414] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. Op.cit., p. 63.
[415] *Ibidem*, p. 64.

1) acțiunea ei în privința fiecărei persoane față de care se efectuează urmărirea penală;

2) persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată, atâta timp cât în privința acesteia nu va fi pronunțată o hotărâre de condamnare definitivă, fapt care reflectă poziția juridică obiectivă a ei;

3) vinovăția persoanei în comiterea infracțiunii trebuie nu doar stabilită, dar și dovedită printr-o hotărâre de condamnare definitivă.

Prezumția de nevinovăție nu constituie numai o garanție procedurală (preponderent, de probă), ci ea are dimensiuni și implicații mult mai cuprinzătoare, care o situează și în rândul regulilor de fond, fiind expresia unui veritabil drept subiectiv[416].

Doar după examinarea și analiza tuturor probelor prezentate de către părți, instanța, în baza temeiurilor legale și fundamentale, adoptă sentința. Lipsa acțiunii principiului prezumției de nevinovăție ar avea drept urmare faptul că acuzatul ar fi tratat, inițial, ca o persoană vinovată[417].

Dacă ne referim la anumite restrângeri și respectări ale prezumției de nevinovăție la aplicarea măsurilor preventive, vom menționa că, în ceea ce privește respectarea ei cu ocazia aplicării măsurii de arest preventiv, este necesar să reținem că „prezumțua libertății se aplică la orice etapă a procesului, iar arestarea preventivă nu trebuie prelungită dincolo de un termen rezonabil; deși durata cercetării prealabile nu este deschisă criticii, durata detenției nu trebuie să depășească un termen rezonabil”[418].

Înaintând învinuirea, întocmind rechizitoriul, procurorul își expune propria opinie în privința vinovăției persoanei. O asemenea opinie este materializată și atunci când procurorul înaintează demers privind aplicarea măsurii preventive sub formă de arest și când remite materialele cauzei penale pentru examinare în judecată. În același timp, deși opinia procurorului este expusă oficial, ea are CARACTER subiectiv[419]. Or, anume principiul prezumției de nevinovăție nu permite a recunoaște ca identice persoana învinuitului, inculpatului cu cea a persoanei vinovate. Persoana nu poate fi recunoscută ca infractor, doar în virtutea faptului că a fost pusă sub învinuire. Importanța prezumției de nevinovăție se axează pe faptul că ea reprezintă condiția de bază, necesară stabilirii adevărului în cauzele penale. Anume ea stimulează descoperirea adevărului. Menirea de bază a acesteia constă în propulsarea activității organelor de

---

[416] *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. Volumul 1 și Volumul 2.OP.cit., p. 17.

[417] RUSU, L. *Principiul contradictorialității în procesul penal: reglementări naționale și de drept comparat*. Op.cit., p. 87-88

[418] DOLEA, I., ROMAN, D., RUSU, V. et al. *Măsurile de detenție preventivă și alternativele acestora. Cercetare empirică*./ Fundația „Soros Moldova”. Institutul de Reforme Penale. Chișinău, 2021, p. 20.

[419] **BRIA, Iu**. Respectarea prevederilor prezumției de nevinovăție la aplicarea măsurilor de constrângere procesual penală. În: *Materialele Conferinței științifice cu participare internațională „Știință, educație, cultută”*, dedicată aniversării a 23-a a Universității de Stat din Comrat. Volumul 1. Secția Drept și științe politice. Comrat, 11 februarie 2022, p. 362; ГАРРИС, Р. *Школа адвокатуры*. / Перевод с английского. Тула: Изд. Автограф, 2001, с. 212.

urmărire penală pe vectorul examinării exhaustive a tuturor chestiunilor și circumstanțelor cauzei, epuizând soluționarea tuturor întrebărilor ipotetice[420].

Deci, funcționalitatea prezumției de nevinovăție nu se cantonează numai în legătură cu aspectele faptice legate de probatoriu, manifestându-se, cel puțin, în câteva direcții principale:

a) Prezumția de nevinovăție garantează protecția persoanelor în procesul penal împotriva arbitrarului în stabilirea și tragerea la răspundere penală. Principiul nu trebuie considerat ca o atestare a poziției morale a unei persoane, întrucât ar fi lipsit de temei și opus uneori chiar realității ca o normă juridică să confere onestitate ireproșabilă cuiva. Ceea ce dreptul poate acorda este garanția juridică, prin care asigură că nimeni nu va fi tras la răspundere penală și sancționat discreționar, iar atunci când este învinuit de săvârșirea unei infracțiuni, se va urma o procedură judiciară, prin care să se stabilească vinovăția lui;

b) Prezumția de nevinovăție stă la baza tuturor garanțiilor procesuale legate de protecția persoanei în procesul penal. În raporturile juridice procesual-penale trebuie să se acorde protecție juridică bănuitului sau învinuitului în așa fel, încât acesta să nu fie dezavantajat nici față de organele judiciare și nici față de părți, asigurându-se, astfel, principiul egalității armelor. Cel implicat în cauză nu beneficiază de o asemenea platformă, decât în măsura în care este considerat de lege ca nevinovat, până la stabilirea vinovăției. Privită dintr-o astfel de perspectivă, prezumția de nevinovăție constituie izvorul dreptului la apărare, care nu poate fi exercitat în mod concret și efectiv, decât în măsura în care acuzatul este prezumat nevinovat[421];

c) Prezumția de nevinovăție este strâns legată de aflarea adevărului și dovedirea corectă a împrejurărilor de fapt ale cauzei, în așa fel încât vinovăția să fie stabilită cu certitudine. Problema în cauză are o deosebită importanță teoretică și numeroase implicații practice, cel puțin în legătură cu administrarea și aprecierea probelor[422];

d) Prezumția de nevinovăție este garantată prin reglementarea principiului separării funcțiilor judiciare (de pildă, prin stabilirea incompatibilității procurorului de a fi judecător în cauza în care a efectuat acte de urmărire penală ori a judecătorului care admite plângerea împotriva unei soluții de netrimitere în judecată, cu reținerea cauzei spre judecare, să continue judecarea cauzei etc.), pentru că, așa cum reiese din jurisprudența Instanței de la Strasbourg, organele

[420] **BRIA, Iu**. Respectarea prevederilor prezumției de nevinovăție la aplicarea măsurilor de constrângere procesual penală. Op.cit., p. 362; ШАХКЕЛДОВ, Ф. Г. *Концептуальные аспекты презумпции невиновности в уголовном процессе: генезис и тенденции совершенствования*. Op.cit., с. 85.
[421] VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală*. Vol. I. Op.cit., p. 121; *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. Volumul 1 și Volumul 2. Op.cit., p. 17-18.
[422] VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală.* Vol. I. Op.cit., p. 122.

judiciare nu pot să exercite o funcție, „având ideea preconceptă că un acuzat este vinovat, deși vinovăția sa nu a fost în prealabil stabilită potrivit legii”[423];

e) Încălcarea prezumției de nevinovăție prin imputarea publică a vinovăției unei persoane înainte de condamnarea ei definitivă poate conduce la admiterea unei acțiuni în despăgubiri, întemeiate pe dispozițiile privitoare la răspunderea civilă delictuală.

Așadar, în literatura de specialitate se menționează că prezumția de nevinovăție este atât o garanție procedurală, preponderent de probă, ce impune organelor de urmărire penală să dovedească vinovăția unei persoane dincolo de orice dubiu rezonabil, fiind, astfel, interzise prezumțiile privind răspunderea penală a unei persoane și obligația acesteia de a avea inițiativa probei, cât și o regulă de fond, expresia unui veritabil drept subiectiv, ce trebuie respectat de legiuitor, de orice autoritate publică, de presă și de judecători[424]. Totodată, vom reține că, în opinia autorului N. Volonciu, „obiectul principal al prezumției de nevinovăție este de a asigura protejarea individului împotriva oricărui arbitrariu prin garantarea libertății individuale, stimularea căutării adevărului în activitatea judiciară și evitarea riscurilor care înrădăcinează cu ușurință credința că cel împotriva căruia se exercită o acțiune penală este vinovat”. Tot el mai evidențiază și următorul moment: „Prezumția de nevinovăție este înscrisă în legislația procesuală ca o normă legată de sarcina administrării probelor, deoarece învinuitul sau inculpatul nu este obligat să probeze nevinovăția sa, iar în cazul când există probe de vinovăție, acesta are dreptul să probeze lipsa lor de temeinicie”. În opinia aceluiași autor, „prezumția de nevinovăție nu constituie o simplă regulă juridică, aplicabilă în materia probelor, ci ea are dimensiuni și implicații mult mai largi, care o situează, pe drept cuvânt, în rândul principiilor procesului penal”[425].

Tot în doctrina română contemporană este admis că prezumția de nevinovăție este un principiu fundamental al procesului penal, care constituie atât o garanție procedurală de probă, cât și un drept subiectiv nepatrimonial al persoanei ce face obiectul unui proces penal[426]. Rațiunea principală de a fi a prezumției de nevinovăție o constituie garantarea libertății individuale și, indirect, protecția împotriva abuzurilor puterii publice (politice, religioase sau de orice altă natură). De asemenea, prezumția de nevinovăție asigură prezervarea reputației persoanei, constituind

[423] Mai detaliat despre aceasta a se vedea: Hotărârea CtEDO în cauza *Barbera, Messegue, Jabardo vs. Spania,* din 6 decembrie 1988, parag. 77, cererea nr. 10590/83. [online], [citat: 11.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57429.

[424] GUINCHARD, S., BUISSON, J. *Procédure pénale*. Op.cit., p. 7; *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole.* Volumul 1 și Volumul 2. Op.cit., p. 18.

[425] VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală. Partea generală.* Vol. I. Op.cit., p. 120-121.

[426] În acest sens, a se vedea: *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole* / M. Udroiu (coord.), Ediția a 3-a. București: Ed. C.H. Beck, 2020, pp. 23-28; PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. Op.cit., p. 29.

temeiul instituirii unei obligații de rezervă în rândul tuturor indivizilor, inclusiv al autorităților publice, relativ la afirmarea prematură a vinovăției cuiva[427].

Actualmente, principiul prezumției de nevinovăție are menirea de a fi cea mai importantă garanție nu doar în materia asigurării drepturilor și intereselor legitime ale persoanei în procesul penal, dar și în ceea ce privește înfăptuirea justiției[428].

Or, este necesar să evidențiem că, în sfera sa penală, dreptul la un proces echitabil include și garanția procedurală a prezumției de nevinovăție, cu toate regulile ce derivă din aceasta, relația dintre cele două fiind aceea de la întreg la parte, adică de subsumare, unde prezumția de nevinovăție este elementul subsumat întregului drept la un proces echitabil. În schimb, dreptul substanțial de a fi prezumat nevinovat nu este parte a dreptului la un proces echitabil, dat fiind că un drept substanțial nu poate fi parte a unei mulțimi de prerogative procedurale, ci, mai degrabă, parte a dreptului la reputație, care, la rândul său, este derivat din dreptul la viață privată. În accepțiunea sa substanțială, prezumția de nevinovăție ajunge, astfel, să fie protejată, inclusiv, de art. 8 din CEDO, cu care art. 6 par. 2 CEDO se completează în mod corespunzător. Prin urmare, prezumția de nevinovăție se delimitează de dreptul la un proces echitabil prin aceea că are un domeniu mai extins de aplicare și cunoaște și o variantă substanțială de manifestare a dreptului[429].

În opinia autoarei A. I. Negru, sunt identificate trei *contribuții ale prezumției* de nevinovăție pentru protecția celor nevinovați. Prima presupune atribuirea sarcinii probei în procesul penal părții care se bucură de resursele cele mai bogate, respectiv statului, care are acces, pentru obținerea probelor, la resurse net superioare resurselor oricărui acuzat. Astfel, prin garantarea respectării prezumției de nevinovăție, se încearcă contrabalansarea avantajelor pe care le are acuzarea pe tărâm procedural și probator. A doua contribuție se materializează în combaterea presupunerii vinovăției acuzatului prin reducerea importanței probelor produse de acesta. Această prejudecată de vinovăție rezultă, adesea, din împrejurarea că se consideră că acuzatul, deși are avantajul de a cunoaște în mod direct modalitatea în care a avut loc acțiunea imputată, are un interes direct și personal în finalitatea procesului; de aceea dfeclarațiilor acestuia nu li se recunoaște aceeași valoare probantă ca celorlalte declarații. A treia contribuție a prezunției de nevinovăție se materializează în obligația procurorului de a dovedi vinovăția dincolo de orice îndoială rezonabilă, iar riscul de a nu persuada juriul este suportat de acuzare, și nicidecum de acuzat. Această abordare confirmă, încă o dată, că standardul probei nu poate fi tratat separat de prezumția de nevinovăție, cum nici aceasta din urmă nu poate fi tratată separat de sarcina probei.

[427] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. Op.cit., p. 47.
[428] **BRIA, Iu**. Apariția și evoluția prezumției de nevinovăție în procesul penal. Op.cit., p. 119-120.
[429] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. Op.cit., p. 86.

Funcția de promovare a supremației legii asigură ca pronunțarea condamnării și impunerea pedepsei să intervină doar în situațiile în care vinovăția acuzatului a fost clar demonstrată, respectiv, că acesta a încălcat o normă de drept. Supremația legii este asigurată atunci când vinovăția este dovedită, și nu doar prezumată, motiv pentru care există mai multe garanții: publicitatea procesului, sarcina probei, care aparține statului, și standardul de probă dincolo de orice bănuială rezonabilă[430].

Așadar, un loc esențial în asigurarea drepturilor persoanei în probatoriul penal îl deține, pe bună dreptate, principiul prezumției de nevinovăție. Impactul direct al principiului prevăzut de art. 8 C. proc. pen., susține profesorul I. Dolea, se manifestă prin garanția că „vinovăția poate fi constatată doar fiind dovedită în modul prevăzut de lege, fapt ce determină că totalitatea de probe administrate în cauză trebuie să răstoarne prezumția, cu condiția că vor fi administrate respectându-se prevederile legale". În acest caz, relevă I. Dolea, „prezumția de nevinovăție este într-o directă legătură cu instituția admisibilității probelor, în art. 8 C. proc. pen. legiuitorul stipulând obligația de a dovedi vinovăția, în acest sens, prezumția de nevinovăție fiind legată de o altă instituție a probatoriului penal, cum este sarcina probei, iar în alin. 3 din același articol - interdicția de a întemeia învinuirea sau de a constata vinovăția în baza presupunerilor. În sfârșit, art. 8 C. proc. pen. instituie regula privind interpretarea tuturor dubiilor în favoarea bănuitului/învinuitului/ inculpatului". Astfel, susține I. Dolea, „prezumția de nevinovăție se realizează, în cea mai mare măsură, în probatoriul penal, constituind un obstacol determinant în condamnarea neîntemeiată a persoanei[431].

Fiind un garant în favoarea persoanei concrete, prezumția de nevinovăție vine să asigure un climat de stabilitate și siguranță în societate"[432].

În opinia cercetătorilor I. Neagu și M. Damaschin, prin prisma practicii judiciare în materie, devin evidente importanța prezumției de nevinovăție în întreaga economie a procesului penal și necesitatea perfecționării instituțiilor procesuale, în care este evocată existența probelor de vinovăție, astfel încât reglementarea să se subscrie acestui principiu fundamental[433].

În aceste condiții, în cadrul procesului penal urmează a fi stabilite atât circumstanțele care demască bănuitul, învinuitul în comiterea infracțiunii, cât și cele care îl pot achita, circumstanțele care pot agrava sau atenua măsura de pedeapsă sau care pot determina eliberarea de răspundere și de pedeapsă penală.

---

[430] NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*. Op.cit., p. 388-389.
[431] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 156.
[432] *Ibidem*, p. 157.
[433] NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Op.cit., p. 101.

2.3. Esența și importanța consecințelor juridice care rezultă din prezumția de nevinovăție

Esența principiului prezumției de nevinovăție constă în faptul că, dacă vinovăția persoanei nu este stabilită cu certitudine, apoi bănuitul, învinuitul, inculpatul urmează a fi recunoscuți nevinovați, iar toate prejudiciile cauzate lor, pe durata urmăririi penale, urmează a fi recuperate. De asemenea, până la intrarea în vigoare a sentinței de condamnare, urmează a fi aplicate pe larg toate garanțiile procesuale privind stabilirea adevărului în cauzele penale și ale protecției drepturilor și libertăților persoanei[434]. Reținem și faptul că dreptul oricărui acuzat de a fi prezumat nevinovat şi de a solicita ca acuzarea să aibă obligaţia de a dovedi acuzaţiile formulate împotriva sa intră sub incidenţa noţiunii generale de proces echitabil, în sensul art. 6 § 1, care se aplică procedurii de stabilire a pedepsei[435].

Or, importanța prezumției de nevinovăție constă anume în faptul că ea reprezintă o condiție a stabilirii adevărului în cauzele penale. Anume ea, în esență, stimulează constatarea adevărului, deoarece exprimă cerința ca vinovăția bănuitului, învinuitului, inculpatului să fie dovedită, iar până când acest lucru nu este realizat, nimeni nu poate fi recunoscut vinovat. Doar prin simpla tendință de ordin liberal de a atenua poziția bănuitului, învinuitului în procesul penal nu poate fi explicată o asemenea cerință. Destinația ei de bază se regăsește în propulsarea activității și rațiunii reprezentanților organului de urmărire penală spre cercetarea completă și complexă a chestiunii care exclude rezolvarea tuturor problemelor și soluțiilor ipotetice[436].

Procesul de cunoaștere a adevărului în cauzele penale presupune și include o activitate mentală, intelectuală și anumite acțiuni concrete ale organului de urmărire penală, prevăzute de legea procesual-penală. Activitatea mentală și intelectuală are în vedere soluționarea anumitor sarcini: mari sau mici, generale și particulare sau, altfel spus, soluționarea unui spectru vast de întrebări și chestiuni care urmează a fi clarificate[437].

Marea majoritate a cercetătorilor identifică anumite *consecinţe* care derivă din prevederile prezumției de nevinovăție. Pentru examinarea și perceperea corectă a acestui aspect, este necesar, în primul rând, să ne referim la sensul cuvântului *consecinţe*.

---

[434] ШАХКЕЛДОВ, Ф. Г. *Концептуальные аспекты презумпции невиновности в уголовном процессе: генезис и тенденции совершенствования.* Op.cit., с. 62.

[435] *Ghid privind art. 6 din Convenţie – Dreptul la un proces echitabil (latura penală)*. Consiliul Europei / Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2014, p. 36-37. (Hotărârea CtEDO în cauza *Phillips vs. Regatul Unit*, nr. 41087/98, 5 iulie 2001, CEDO 2001-VII, pct. 39-40, [online], [citat: 12.01.2025] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59558; Hotărârea CtEDO în cauza *Grayson şi Barnham vs. Regatul Unit*, nr. 19955/05, 15085/06, 23 septembrie 2008, pct. 37 şi 39, [online], [citat: 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-88541)

[436] ГАРРИС, Р. *Школа адвокатуры*. Op.cit., с. 223.

[437] БУРДАНОВА, С. В. *Поиски истины в уголовном процессе*. Op.cit., с. 42.

Astfel, conform Noului Dicționar universal al limbii române, prin *consecință* se înțelege „un rezultat, o urmare a unei acțiuni”[438].

Cercetătorii dau dovadă de unitate de păreri, în sensul că o „consecință” reprezintă un raționament, o concluzie cu privire la ceva anume. În acest fel, consecințele prezumției de nevinovăție sunt acele prevederi care decurg din esența acestei noțiuni.

Merită să fim atenți la faptul că, de fapt, consecințele prezumției de nevinovăție nu se regăsesc în conținutul noțiunii ei. Însă, reieșind din formularea de la art. 21 din Constituția Republicii Moldova și a art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, consecințele ei, în opinia noastră, reprezintă o componentă a principiului prezumției de nevinovăție.

Analizând opiniile mai multor autori (M. S. Strogovici[439], A. M. Larin[440], A. P. Guleaeva[441], V. A. Morcvin[442], F. Gh. Șahkeldov[443]), observăm că majoritatea dintre ei, în definiția noțiunii *prezumției de nevinovăție*, de asemenea, nu au inclus în conținutul ei și consecințele, nici chiar pe acelea care, la momentul de față, se regăsesc în normele respective referitoare la prezumția de nevinovăție.

Totodată, în art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova se regăsesc unele consecințe care reies din prezumția de nevinovăție, și anume:

1) sarcina probei este de competența acuzării;

2) combaterea, infirmarea argumentelor, invocate în apărarea bănuitului, învinuitului este pusă, de asemenea, pe umerii acuzării;

3) sentința de condamnare nu poate fi întemeiată pe presupuneri;

4) persoana acuzată nu este obligată să-și dovedească nevinovăția;

5) toate dubiile în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate, se interpretează în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului.

După cum observăm, în textul art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, principiul prezumției de nevinovăție este expus într-un mod foarte larg. Or, acest lucru este determinat de faptul că el reprezintă un act normativ specializat, care reglementează un domeniu specific al dreptului și o ramură de drept distinctă.

---

[438] OPREA, I., PAMFIL, C.-G., RADU, R., ZĂSTROIU, R. *Noul Dicționar universal al limbii române*. Op.cit., p. 285.
[439] СТРОГОВИЧ, М. С. *Право обвиняемого на защиту и презумпция невиновности*. Op.cit., с. 71-72.
[440] ЛАРИН, А. М. *Презумпция невиновности*. Op.cit., с. 29.
[441] ГУЛЯЕВА, А. П. Социально-политический аспект презумпции невиновности. В: *Советское Государство и Право*. №4/1988, с. 35.
[442] МОРКВИН, В. А. *Правовые презумпции в уголовном судопроизводстве России*. Op.cit., с. 86.
[443] ШАХКЕЛДОВ, Ф. Г. *Концептуальные аспекты презумпции невиновности в уголовном процессе: генезис и тенденции совершенствования*. Op.cit., с. 106.

În plus, au legătură cu prezumția de nevinovăție și alte prevederi ale legislației procesual-penale, și anume:

1) interdicția de a pune sarcina probei asupra bănuitului, învinuitului, inculpatului (art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova);

2) asigurarea dreptului la apărare bănuitului, învinuitului, inculpatului (art. 17 Cod de procedură penală al Republicii Moldova;

3) recunoașterea vinovăției de către învinuit poate fi pusă la baza acuzării, doar în caz de confirmare a ei prin totalitatea probelor administrate în cauza penală (art. 103 Cod de procedură penală al Republicii Moldova);

4) judecata se desfășoară doar în privința învinuitului și doar cu referire la acuzarea care i se aduce (art. 325 Cod de procedură penală al Republicii Moldova);

5) constatarea cerinței privind inadmisibilitatea pronunțării unei sentințe de condamnare întemeiate pe presupuneri și posibilitatea pronunțării ei doar în condițiile în care, în cadrul ședinței de judecată, a fost dovedită vinovăția inculpatului în comiterea infracțiunii (art. 384, 385 și 389 Cod de procedură penală al Republicii Moldova).

Despre această corelație a prezumției de nevinovăție cu alte prevederi ale legislației procesual-penale ne vorbește, în special, și autorul F. Gh. Șahkeldov[444].

În același timp, și Curtea Europeană a Drepturilor Omului are o experiență bogată în examinarea cauzelor conform prevederilor art. 6, alin. (2) din Convenție, fapt care i-a permis, încă în anul 1988, în cadrul cauzei *Barbera, Messeghe și Habardo vs. Spania*[445], să enumere funcțiile și calitățile prezumției de nevinovăție a învinuitului, și anume:

1) în procesul exercitării atribuțiilor sale, magistrații nu ar trebui să se bazeze pe prejudecăți că învinuitul a comis infracțiunea de care este acuzat;

2) sarcina probei ține de domeniul acuzării;

3) acuzarea trebuie să informeze învinuitul despre începerea urmăririi penale împotriva sa, pentru ca el să-și poată pregăti apărarea în mod corespunzător;

4) acuzarea trebuie să prezinte probe, suficiente pentru condamnarea inculpatului;

5) inculpatului trebuie să i se ofere posibilitatea pentru audierea, pe picior de egalitate, atât a martorilor apărării, cât și a martorilor acuzării[446].

---

[444] ШАХКЕЛДОВ, Ф. Г. *Концептуальные аспекты презумпции невиновности в уголовном процессе: генезис и тенденции совершенствования.* Op.cit., с. 61.

[445] Hotărârea CtEDO în cauza *Barbera, Messeghe și Habardo vs. Spania*, din 06 decembrie 1988, cererea nr. 10590/83, [online], [citat: 11.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57429.

[446] ГОМЬЕН, Д., ХАРРИС, Д., ЗВААК, Л. *Европейская Конвенция о Правах Человека и Европейская Социальная Хартия: право и практика*. Москва, 1998, с. 234.

Trebuie remarcat faptul că lista de consecințe vizate în opinia CtEDO nu este exhaustivă. Aceasta, prin jurisprudența sa constantă, o lărgește substanțial prin interpretarea normelor referitoare la prezumția de nevinovăție. De exemplu, Curtea de la Strasbourg, în cauza *Mohov vs. Rusia*[447], a considerat întemeiate argumentele reclamantului, arătând la inadmisibilitatea expunerii de către persoanele cu funcție de răspundere a opiniei privind vinovăția învinuitului, înainte de a fi dovedită în ordinea stabilită de lege. Mai mult ca atât, instanța apreciază drept încălcare a prezumției de nevinovăție orice argument care face aluzie la faptul că instanța de judecată sau persoana cu funcție de răspundere consideră învinuitul ca fiind vinovat, în lipsa unei hotărâri formale în acest sens. Or, este necesar „să efectuăm o delimitare fundamentală între declarația că cineva este doar bănuit de comiterea unei infracțiuni și declarația clară că infracțiunea a fost săvârșită de o anumită persoană" – fapt constatat de Curtea Europeană. În speță, în cauza *Mohov vs. Rusia*, declarațiile reprezentanților organului de urmărire penală au determinat crearea opiniei societății că reclamantul este ucigaș, până la momentul în care vinovăția acestuia a fost stabilită în ordinea prevăzută de lege. Respectiv, a avut loc o încălcare a prevederilor prezumției de nevinovăție în raport cu reclamantul. În acest fel, în temeiul hotărârii Curții Europene a Drepturilor Omului, reclamantului i-a fost achitată cu titlu de compensație suma de 6000 euro[448].

În cauza *Allenet de Ridemont vs. Franța*[449], Curtea a constatat că prezumția de nevinovăție, consacrată în paragraful 2 art. 6, se numără printre elementele unui proces echitabil, astfel cum este prevăzut în paragraful 1 art. 6. Prezumția este încălcată, dacă o decizie judiciară privind o persoană acuzată reflectă opinia că aceasta este vinovată, înainte ca vinovăția sa să fi fost dovedită în prealabil. Este suficient, chiar și în absența unei constatări formale, ca o argumentație să sugereze că instanța îl consideră pe acuzat ca fiind vinovat. Curtea a apreciat că încălcarea prezumției de nevinovăție se poate face nu numai de către o instanță, ci și de alte autorități publice[450].

În cauza *Capeau vs. Belgia*[451], Curtea, referindu-se la bănuielile rezonabile, a reamintit în această privință că, în domeniul penal, problema administrării probelor trebuie să fie abordată din punctul de vedere al art. 6, paragraful 2 și obligă, *inter alia*, ca sarcina de a prezenta probe să

[447] Hotărârea CtEDO în cauza *Mokhov vs Rusia*, din 04 martie 2010, cererea nr. 28245/04, [online], [citat 11.07.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-97633%22]}

[448] Дело *Мохов против Российской Федерации*. Жалоба № 28245/04. / Европейский Суд по Правам Человека. Первая Секция. В: *Бюллетень Европейского Суда по Правам Человека,* №8/2010, с. 54.

[449] Hotărârea CtEDO în cauza *Allenet de Ribemont vs. Franța* din 10 februarie 1995, cererea nr. 15175/89, [online], [citat: 21.07.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57914.

[450] DOLEA, I. *Prezumția nevinovăției*. Op.cit., p. 57.

[451] Hotărârea CtEDO în cauza *Capeau vs. Belgia*, din 13 ianuarie 2005, cererea nr. 42914/98, [online], [citat: 11.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-67960.

revină acuzării. Prin urmare, raționamentul comisiei de apel în materie de detenție preventivă inoperrantă este incompatibil cu respectarea prezumției nevinovăției[452].

În *Salabiaku vs. Franța*[453], Curtea a considerat că, în anumite domenii, utilizarea unor prezumții de fapt, pentru a stabili vinovăția unei persoane, nu contravinhe prezumției de nevinovție a acesteia. Orice sistem de drept cunoaște astfel de prezumții, însă în materie penală statele sunt obligate să nu depășească anumite limite în utilizarea lor, întrucât, prin utilizarea lor excesivă, puterea de apreciere a judecătorului ar fi golită de conținut, dacă vinovăția unei persoane ar fi stabilită pe baza unor prezumții. În consecință, Curtea a considerat că astfel de prezumții sunt admisibile doar în măsura în care sunt rezonabile, prezumă lucruri dificil sau imposibil de probat și pot fi răsturnate de către persoana interesată[454].

În acest fel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a determinat lista sa de consecințe, care derivă din principiul prezumției de nevinovăție.

Pe de o parte, acest șir este, într-o anumită măsură, limitat în raport cu reglementările naționale, aici nefiind reflectate următoarele consecințe: 1) obligarea acuzării de a infirma argumentele invocate în apărarea bănuitului, învinuitului; 2) sentința de condamnare nu poate fi întemeiată pe presupuneri.

Pe de altă parte, Curtea a lărgit substanțial numărul de consecințe determinate de prezumția de nevinovăție prin indicarea prevederilor referitoare la notificarea despre bănuială, inadmisibilitatea declarației reprezentanților statului cu privire la vinovăția persoanei până la pronunțarea unei sentințe de condamnare în privința ei.

În completare la prevederile normative ale legislației naționale și a hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului, consecințele care derivă din prevederile prezumției de nevinovăție cunosc anumite clasificări, efectuate de către oamenii de știință.

Astfel, autorul C. F. Guțenko vine cu următoarea listă a consecințelor prezumției de nevinovăție:

1) nicio persoană nevinovată nu poate fi atrasă la răspundere penală și condamnată;

2) nimeni nu poate fi pus sub învinuire, decât în baza temeiurilor și în ordinea prevăzută de lege;

3) în fiecare cauză penală, circumstanțele ce urmează a fi stabilite trebuie să se refere atât la cele care demască persoana, cât și la cele care pot achita persoana învinuită, care atenuează sau

[452] DOLEA, I. *Prezumția nevinovăției*. Op.cit., p. 61.
[453] Hotărârea CtEDO în cauza *Salabiaku vs. Franța,* din 07 octombrie 1988, cererea nr. 10519/83, [online], [citat 23.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57570.
[454] DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 51.

agravează pedeapsa ei, precum și circumstanțele care pot determina eliberarea de răspunderea și de pedeapsa penală;

4) sarcina demonstrării vinovăției învinuitului îi revine părții acuzării, iar în instanța de judecată –acuzatorului de stat[455];

5) învinuitul nu este obligat să-și dovedească nevinovăția. Instanța de judecată, procurorul, reprezentantul organului de urmărire penală nu sunt în drept să pună obligațiunea dovedirii nevinovăției în sarcina învinuitului. Inexistența obligației în sarcina suspectului sau inculpatului de a-și dovedi nevinovăția este o consecință directă a prezumției de nevinovăție. Într-o interpretare simplistă a acestei consecințe a prezumției de nevinovăție, se poate aprecia că, în situația în care învinuitul sau inculpatul ar sta într-o pasivitate procesuală și dacă statul, care are sarcina probei, nu ar produce probe care să atingă standardul probei, instanța ar trebui să pronunțe o soluție de achitare. Acestui drept îi corespunde obligația corelativă a statului de a administra probele în cursul procesului penal[456] - *ei incumbit probatio qui dicit, non qui negat*[457];

6) se interzice constrângerea (aplicarea violenței, amenințărilor și a altor măsuri ilegale) învinuitului și a altor participanți în cauzele penale, în vederea obținerii declarațiilor. Or, privilegiul împotriva autoincriminării se înscrie printre garanțiile care derivă din dreptul la un proces echitabil[458], iar rațiunea care fundamentează dreptul la tăcere și privilegiul împotriva autoincriminării este respectarea libertății de voință a ființei umane și a dreptului fundamental al persoanei la autodeterminare[459];

7) recunoașterea vinovăției de către învinuit poate fi pusă la baza sentinței de condamnare, doar în cazul în care aceasta este confirmată prin probele administrate în cauza penală;

8) învinuitul poate fi recunoscut vinovat, doar cu condiția dacă, în procesul examinării cauzei penale în instanța de fond, a fost dovedită vinovăția lui în comiterea infracțiunii;

9) toate dubiile în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate în ordinea stabilită de legea procesual-penală, urmează a fi interpretate în interesul învinuitului[460]. Fiind o consecință directă a prezumției de nevinovăție, regula *in dubio pro reo* își găsește aplicabilitate în situația în care, după administrarea întregului probatoriu necesar soluționării cauzei penale, prezumția de nevinovțție nu a fost răsturnată, orice îndoială trebuind să profite inculpatului. Ea reprezintă o regulă de fond,

---

[455] Mai detaliat despre acuzarea privată a se vedea: DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 231-283.
[456] NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*. Op.cit., p. 401–402.
[457] „Datoria de a proba îi revine aceluia care afirmă un lucru, nu aceluia care îl neagă". A se vedea: JITARU, L. *Dicționar latin-român de maxime și expresii juridice*. Chișinău: F. E. P. „Tipografia Centrală", 2010, p. 50.
[458] NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*. Op.cit., p. 402.
[459] PUȘCAȘU, V. *Dreptul la tăcere și la neautoincriminare*. București: Ed. Universul Juridic, 2015, p. 129.
[460] *Уголовный процесс*. / Учебник для студентов юридических вузов и факультетов. Под ред. К. Ф. Гуценко. Москва: Изд. Зерцало, 2005, с. 126.

deoarece vizează dreptul subiectiv recunoscut unei persoane de a nu fi trasă la răspundere penală, dacă nu se face vinovată de săvârșirea unei fapte penale. Prezumția de nevinovăție este o regulă în materia probatoriului, întrucât o persoană acuzată de săvârșirea unei infracțiuni nu trebuie să întreprindă vreo activitate în probatoriu în apărarea sa și, mai mult, în acțiunea penală, sarcina probei aparținând procurorului[461].

Un alt autor, V. I. Radcenko, reieșind din prevederile normelor ce reglementează principiul prezumției de nevinovăție, operează următoarea clasificare[462]:

1) bănuitul, învinuitul (inculpatul) nu este obligat să-și dovedească nevinovăția; obligațiunea demonstrării acuzării aduse și de infirmare a argumentelor aduse în apărarea bănuitului, învinuitului ține de sarcina acuzatorului; efectuând urmărirea penală, reprezentantul organului de urmărire penală, procurorul, în fiecare caz de descoperire a semnelor unei infracțiuni, trebuie să întreprindă măsurile prevăzute de lege, pentru a stabili faptul infracțiunii, pentru a demasca persoana/persoanele vinovate de comiterea infracțiunii;

2) dubiile în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate, se interpretează în interesul bănuitului și învinuitului. În calitate de dubii de neînlăturat sunt recunoscute situațiile care nu pot fi soluționate în baza probelor colectate în cauza penală, toate mijloacele de administrare a probelor, în acest sens, fiind epuizate;

3) organele de urmărire penală și instanța de judecată au obligația să examineze, să cerceteze circumstanțele cauzei penale complet, obiectiv și sub toate aspectele; instanța de judecată nu este în drept să pună sarcina probei pe umerii inculpatului; examinarea nemijlocită a probelor de către instanța de judecată presupune obligațiunea ei de a asculta, a audia inculpatul, partea vătămată, martorii, experții, de a da citire proceselor-verbale și altor documente, de a efectua acțiuni procesuale în vederea examinării probelor[463];

4) recunoașterea de către învinuit, inculpat a vinovăției sale poate fi pusă la baza sentinței de condamnare, doar în cazurile în care ea este confirmată prin întregul cumul de probe administrate în cauza penală;

5) legea fixează inadmisibilitatea pronunțării sentinței de condamnare în baza presupunerilor; sentința de condamnare[464] poate fi pronunțată doar cu condiția că, pe durata

---

[461] NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*. Op.cit., p. 403.

[462] *Уголовный процесс*. / Учебник для вузов. Под общей ред. В. И. Радченко. 2-е издание, переработанное и дополненное. Москва: Юридический Дом «Юстицинформ», 2006, с. 224.

[463] În acest sens, a se vedea: RUSU, L. Rolul apărătorului în asigurarea examinării nemijlocite a probelor în procesul penal. În: *Revista Română de Criminalistică*, Vol. XXV, Nr. 1 (137)/2024, p. 18-26.

[464] A se vedea: Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la sentința judecătorească", nr. 5 din 19.06.2006. În: *Hotărâri explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție./* Institutul Național al Justiției. Chișinău: Tipografia Sirius, 2018, p. 250-263.

examinării cauzei penale în instanța de fond, vinovăția inculpatului este confirmată printr-un cumul suficient de probe veridice, analizate de către instanța de judecată[465].

Autoarea A. I. Negru menționează în calitate de consecință a prezumției de nevinovăție dreptul de a propune organelor de urmărire penală administrarea de probe. În procesul penal, partea vătămată, învinuitul și părțile au dreptul de a propune organelor de urmărire penală probe. Dreptul de a propune probe este în legătură directă cu prezumția de nevinovăție, deoarece, atunci când o parte a propus o probă ce a fost administrată, suspectul sau inculpatul are dreptul la contraprobă, respectiv, de a-și consolida prezumția de nevinovăție prin contracararea probelor care o șubrezesc.

Deși învinuitul sau inculpatul poate rămâne într-o pasivitate totală, atunci când au fost adminustrate probe în acuzare, acesta are interesul să propună probe, din care să rezulte netemeinicia probelor, ori alte împrejurări de fapt în apărarea sa[466].

În ceea ce ne privește, susținem în totalitate enumerarea de mai sus a tuturor consecințelor care derivă din prezumția de nevinovăție, deoarece ele reflectă toate laturile principiului prezumției de nevinovăție, făcând posibilă realizarea lui în cadrul procesului penal.

În același timp însă, nu toți autorii interpretează extensiv prevederile principiului prezumției de nevinovăție. Astfel, cercetătorul E. I. Kleamko în categoria consecințelor care derivă din prezumția de nevinovăție include următoarele momente:

1) dreptul învinuitului de a avea un comportament pasiv în cadrul probatoriului și lipsa obligațiunii acestuia de a se justifica în privința celor incriminate;

2) caracterul alternativ al hotărârii judecătorești privind vinovăția persoanei;

3) perioada limitată a învinuirii;

4) protecția învinuitului în instanța de judecată, în caz de lipsă a probelor în acuzare[467].

Această clasificare a consecințelor prezumției de nevinovăție, propusă de E. I. Kleamko, este, de fapt, una limitată, deoarece în ea nu se regăsesc mai multe concluzii relevante care țin de principiul vizat. Or, o consecință cum este „perioada limitată a învinuirii" este o componentă directă, o urmare a principiului efectuării urmăririi penale în termen rezonabil.

În opinia autoarei A. I. Negru, în primul rând, prezumția de nevinovăție produce consecințe în ceea ce privește organele judiciare penale ale statului, ce trebuie să se asigure că gestionează un sistem de justiție represivă, care să țină procesul penal departe de arbitrariu, acestora le revin mai multe obligații pozitive, conform Directivei (UE) 2016/343 a Parlamentului și Consiliului din 9

[465] *Уголовный процесс*. / Учебник для вузов. Под общей ред. В. И. Радченко. 2-е издание, переработанное и дополненное. Москва: Юридический Дом «Юстицинформ», 2006, с. 224.
[466] NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*. Op.cit., p. 402-403.
[467] КЛЯМКО, Э. И. О правовом содержании презумпции невиновности. В: *Государство и Право*, №12/1994, с. 95.

martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale[468].

Astfel, statului îi revine obligația de a-l considera pe acuzat nevinovat până la finalul procesului.

O altă consecință a prezumției de nevinovăție se materializează în obligația pozitivă a statului – ca titular al acțiunii penale – de a produce toate probele necesare pentru aflarea adevărului. Pe cale de consecință, sarcina probei aparține statului.

În al doilea rând, prezumția de nevinovăție produce consecințe în ceea ce îl privește pe suspect sau pe inculpat, sub mai multe aspecte esențiale: a) suspectul sau inculpatul beneficiază de prezumția de nevinovăție, nefiind obligat să-și dovedească nevinovăția; b) dreptul la tăcere; c) privilegiul împotriva autoincriminării; d) dreptul de a propune organelor judiciare administrarea de probe; e) regula *in dubio pro reo*[469].

O listă destul de specifică a consecințelor prezumției de nevinovăție prezintă F. Gh. Șahkeldov, făcând referire anume la prezumția de nevinovăție a persoanei bănuite de comiterea infracțiunii, și anume:

1) lipsa de prejudecare din partea organului de urmărire penală și a procurorului în ceea ce privește vinovăția persoanei bănuite de comiterea infracțiunii;

2) sarcina probei (demonstrarea vinovăției) cu privire la comiterea infracțiunii de către bănuit este de competența părții acuzării. Bănuitul nu este obligat să-și dovedească nevinovăția. Tăcerea bănuitului nu poate fi interpretată ca o recunoaștere de către el a vinovăției sale;

3) toate dubiile în dovedirea implicării bănuitului în comiterea infracțiunii sunt interpretate în favoarea lui, dacă ele nu pot fi înlăturate în perioada de timp în care persoana are statut de bănuit;

4) inadmisibilitatea aplicării actelor de violență și a altor mijloace de constrângere față de bănuit, pentru a obține recunoașterea comiterii infracțiunii;

5) inadmisibilitatea aplicării măsurilor de constrângere procesual-penală față de bănuit în temeiul informațiilor care nu au statut de probă la momentul vizat;

6) asigurarea dreptului real la apărare, inclusiv cu ajutorul unui apărător;

---

[468] WINZER, C. Prezumția de nevinovăție, între interesul public și cel individual. Modificarea/completarea Legii nr. 135/2020 privind Codul de procedură penală din perspectiva Directivei (UE) 2016/343 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la propces în cadrul procedurilor penale. În: revista *Universul Juridic*, nr. 4/2019, p. 89-96; NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal.* Op.cit., p. 401.

[469] NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*. Op.cit., p. 401.

7) inadmisibilitatea deținerii bănuitului în condiții inumane și degradante[470].

Clasificarea propusă de F. Gh. Șahkeldov este destul de logică și întemeiată, însă, în cazul de față, este vorba doar despre persoana bănuită de comiterea infracțiunii. Din acest considerent, apare următoarea întrebare: se răsfrâng, oare, aceste consecințe ale prezumției de nevinovăție și asupra altui participant la procesul penal – persoana învinuită de comiterea infracțiunuii?

În aceste condiții, suntem de părerea că cea mai completă listă a consecințelor care derivă din prezumția de nevinovăție este prezentată de profesorul C. F. Guțenko. Însă, în cazul de față, asemenea prevederi, precum „interdicția de a obține declarații de la învinuit și de la alte persoane participante în cauza penală prin violență, amenințări și alte măsuri ilegale", reprezintă, în opinia noastră, o consecință a principiului inviolabilității persoanei (art. 11 Cod de procedură penală al Republicii Moldova).

Totodată, suntem de părerea că lista de consecințe care derivă din prezumția de nevinovăție urmează a fi completată. În acest fel, putem constata că sunt frecvent întâlnite situații când persoanele cu demnitate publică, mijloacele de informare în masă admit și își permit declarații cu privire la vinovăția unei anumite persoane până la soluționarea chestiunii legate de stabilirea vinovăției în ordinea prescrisă de lege, adică până la pronunțarea unei sentințe de condamnare. Or, considerăm acest lucru inadmisibil, deoarece sunt încălcate direct prevederile prezumției de nevinovăție, fapt care influențează asupra caracterului obiectiv al probatoriului în cauzele penale. În legătură cu acest fapt, considerăm că este necesar să identificăm, în calitate de consecință aparte a prezumției de nevinovăție, regula privind inadmisibilitatea declarațiilor sau a afirmațiilor – din partea persoanelor cu funcție de răspundere și a mijloacelor de informare în masă – privind vinovăția persoanei, până la pronunțarea sentinței de condamnare de către instanța de judecată.

Dreptul la informare al populației, ca parte componentă a libertății de exprimare, garantate de art. 10 CEDO, justifică oferirea unor informații de către organele judiciare, pe parcursul proceselor penale, despre stadiul acestor proceduri, către public, afirmația fiind valabilă cu atât mai mult, cu cât persoana cercetată penal este o persoană publică; este, până la urmă, o formă de a face public raportul juridic procesual penal, derivată din principiul publicității. Pe de altă parte, acuzatul trebuie prezumat nevinovat pe toată durata de desfășurare a procedurilor penale. Există deci o tensiune între dreptul la informare al populației, pe de o parte, și dreptul acuzatului la respectarea prezumției de nevinovăție, pe de alta. Tensiunea dintre cele două drepturi fundamentale poate fi soluționată totuși prin întreținerea aparenței nevinovăției prezumate a acuzatului de către organele judiciare, ceea ce presupune că, în comunicările și pozițiile publice

[470] ШАХКЕЛДОВ, Ф. Г. *Концептуальные аспекты презумпции невиновности в уголовном процессе: генезис и тенденции совершенствования*. Op.cit, , с. 16-17.

adoptate de către aceste organe, acestea sunt nevoite să se abțină de la a verbaliza sau a acționa în sensul afirmării premature a vinovăției acuzatului[471].

Într-o societate democratică, anumite comentarii severe din presă sunt inevitabile, uneori, în cauzele care prezintă interes pentru public[472]. Totuşi, o campanie de presă virulentă poate să aducă atingere echităţii unui proces, influenţând opinia publică şi, în consecinţă, juraţii care trebuie să se pronunţe cu privire la vinovăţia acuzatului[473].

Temerile subiective ale reclamantului cu privire la absenţa oricăror prejudecăţi, care se impune instanţelor de judecată, oricât de explicabile ar fi, nu constituie elementul decisiv. Înainte de toate, trebuie să se stabilească dacă acestea pot fi considerate justificate în mod obiectiv în speţă, cu privire la efectele relatărilor din presă asupra imparţialităţii unei instanţe de judecată. Instanţele naţionale, alcătuite exclusiv din magistraţi profesionişti, spre deosebire de membrii unui juriu, au, de regulă, experienţa şi pregătirea necesară, care le permite să reziste oricărei influenţe externe[474].

Trebuie remarcat faptul că despre inadmisibilitatea unor asemenea declarații din partea persoanelor cu demnitate publică se vorbește de mai mult timp în literatura de specialitate[475], dar și Curtea Europeană a Drepturilor Omului a abordat de nenumărate ori acest subiect în hotărârile sale[476].

Deși unii autori susțin că declarațiile oficialilor statului sunt de natură să aducă atingere garanțiilor statuate în paragraful 2 al articolului 6 din Convenție, doar în cadrul unui proces penal aflat în desfășurare, opinează A. C. Lăncrănjan, o declarație a oficialilor ce insinuează puternic vinovăția celui în cauză este de natură să înfrângă prezumția de nevinovăție chiar înainte de

---

[471] PETREA, A. *Prezumţia de nevinovăţie ca drept fundamental*. Op.cit., p. 169-170.

[472] *Ghid privind art. 6 din Convenţie – Dreptul la un proces echitabil (latura penală)*. Consiliul Europei / Curtea Europeană a Drepturilor Omului 2014, p. 39, (Hotărârea CtEDO în cauza *Viorel Burzo vs. România*, nr. 75109/01, 12639/02, 30 iunie 2009, pct. 160, cererea nr. 75240/01, [online], [citat 03.04.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-123092).

[473] *Ghid privind art. 6 din Convenţie – Dreptul la un proces echitabil (latura penală)*. Consiliul Europei / Curtea Europeană a Drepturilor Omului 2014, p. 39. (Hotărârea CtEDO în cauza *Kuzmin vs. Rusia*, nr. 58939/00, 18 martie 2010, pct. 62, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-184246).

[474] *Ghid privind art. 6 din Convenţie – Dreptul la un proces echitabil (latura penală)*. Consiliul Europei / Curtea Europeană a Drepturilor Omului 2014, p. 39, (Hotărârea CtEDO în cauza *Mircea vs. România*, nr. 41250/02, 29 martie 2007, pct. 75, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://lege5.ro/Gratuit/ge2tsmbtgm2q/hotararea-privind-cauza-mircea-impotriva-romaniei-cererea-nr-41250-02?pid=196966187&expression=).

[475] ЛАРИН, А. М. *Презумпция невиновности.* Op.cit., с. 44; МИХЕЕНКО, М. М. Презумпция невиновности и охрана неприкосновенности личности, чести и достоинства граждан. В: *Актуальные проблемы охраны прав личности в советском уголовном судопроизводстве*. / Межвузовский сборник научных статей. Свердловск: Свердловский Юридический Институт, 1989, с. 19.

[476] Hotărârea CtEDO în cauza *Alene de Ribemon vs. Franţa*, din 19 februarie 1995. In: *Европейский Суд по Правам Человека. Избранные решения*. Том 2. Москва: Изд. Норма, 2000, с. 85; *Hotărârea CtEDO în cauza Mokhov vs Rusia*, din 04 martie 2010, cererea nr. 28245/04, [online], [citat 11.07.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-97633%22]}.

începerea urmăririi penale în cauză, încă din faza actelor premergătoare[477]. Această poziție este exprimată și de către cercetătorul R. Chiriță[478].

În vederea respectării prezumției de nevinovăție, organele de urmărire penală sau orice autoritate publică trebuie să manifeste o deosebită prudență în declarațiile publice pe care acestea le dau, evitând a se pronunța asupra vinovăției unei persoane acuzate de săvârșirea unei infracțiuni, înaintea pronunțării unei hotărâri definitive. Încălcarea prezumției de nevinovăție poate proveni atât din partea unui judecător sau a unei instanțe, cât și din partea unei alte autorități publice, spre exemplu, a polițiștilor, procurorilor, cu atât mai mult cu cât aceștia din urmă exercită funcții cvasijudiciare și controlează desfășurarea anchetei. O asemenea atingere poate fi adusă prin declarațiile sau actele acestora, ce reflectă părerea că o persoană este vinovată și incită publicul să creadă în vinovăția acestei persoane sau care anticipează aprecierea faptelor de către judecătorul competent[479].

Subiecților cărora li se aplică direct interdicția de pronunțare în public cu privire la vinovăția acuzatului sunt reprezentați, în primul rând, de magistrați – atât judecători, cât și procurori –, precum și de orice alt reprezentant al puterii publice, cât timp declarațiile acestora sunt făcute în calitate de reprezentant al statului[480].

Apreciind compatibilitatea unei declarații publice cu principiul prezumției de nevinovăție, Curtea reține că trebuie realizată o distincție netă între, pe de o parte, declarațiile prin care se aduce la cunoștința publicului faptul că acuzatul este doar bănuit de săvârșirea unei infracțiuni, și, pe de altă parte, declarațiile prin care se susține, fără achivoc, că acuzatul este vinovat de săvârșirea acelei infracțiuni, termenii utilizați și contextual utilizării lor fiind, astfel, elemente deosebit de relevante[481], pentru a concluziona, în alte cause, că primul tip de declarații nu încalcă prezumția de nevinovăție, pe când declarațiile din a doua categorie – da[482].

---

[477] LĂNCRĂNJAN, A. C. Încălcarea prezumției de nevinovăție prin declarații oficiale ale reprezentanților statului. Op.cit., p. 119.
[478] CHIRIȚĂ, R. *Dreptul la un proces echitabil*. Op.cit., p. 291.
[479] Hotărârea CtEDO în cauza *Marziano c. Italiei* din 28 noiembrie 2002, paragraful 28, cererea nr. 45313/99, [online], [citat 17.06.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-65361; *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. Op.cit., p. 34.
[480] UDROIU, M., PREDESCU, O. *Protecția europeană a drepturilor omului și procesul penal român*. Tratat. București: Ed. All Beck, 2008, p. 625.
[481] Hotărârea CtEDO în cauza *Mucha vs. Slovacia*, din 25 noie3mbrie 2021, cererea nr. 63703/19, paragraful 57, [online], [accesat 12.01.2025]. [citat 12.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-213853.
[482] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. Op.cit., p. 171; Hotărârea CtEDO în cauza *Popovi vs. Bulgaria*, din 9 iunie 2016, cererea nr. 39651/11, paragraful 85, cererea nr. 39651/11, [online], [citat 19.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-178813; Hotărârea CtEDO în cauza *Marziano vs. Italia*, din 28 noiembrie 2002, cererea nr. 45313/99, paragraful 31, cererea nr. 45313/99, [online], [citat 17.06.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-65361.

CtEDO a mai reținut că prezumția de nevinovăție a acuzatului poate fi încălcată prin afirmarea publică – directă ori sugestivă –a vinovăției sale de către organele judiciare, chiar dacă acestea nu au acționat în scopul subminării dreptului acuzatului de a fi prezumat nevinovat[483].

CtEDO a subliniat și importanța deosebită pe care o are alegerea cuvintelor pe care autoritățile publice le folosesc în declarațiile sau în actele ce emană de la acestea, înainte ca o persoană să fi fost judecată și vinovăția sa să fi fost stabilită cu privire la o anumită infracțiune[484]. Deci Curtea insistă asupra importanţei alegerii cuvintelor utilizate de funcţionarii publici în declaraţiile lor cu privire la o persoană care nu a fost încă judecată şi declarată vinovată de o anumită infracţiune[485].

În doctrină se menționează că autoritățile nu pot, în declarațiile publice, să folosească orice tip de vocabular, alegerea termenilor fiind esențială pentru protejarea garanțiilor în materie penală. Singurul reprezentant ce poate în anumite condiții să folosească un limbaj mai larg pentru a evidenția existență probelor suficiente de la dosarul cauzei este procurorul, celelalte oficialități nebeneficiind de o astfel de libertate de exprimare.

În stadiul incipient al anchetei nu sunt permise declarațiile interpretabile, în catalogarea lor ținându-se cont de sensul real al termenilor și nu de sensul literal al acestora. Sensul real al termenilor se apreciază în context, folosirea unei terminologii asemănătoare atât de către acuzat cât și de către autorități putând duce la stabilirea acestuia[486].

Art. 6 § 2 interzice orice declaraţie a unui funcţionar public referitoare la anchetele penale în curs, care ar încuraja publicul să creadă că suspectul este vinovat şi ar prejudicia aprecierea faptelor de către autoritatea judiciară competentă[487]. Art. 6 § 2 nu împiedică autorităţile să

---

[483] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. Op.cit., p. 171; Hotărârea CtEDO în cauza *Slavov vs. Bulgaria*, din 10 noiembrie 2015, cererea nr. 58500/10, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158480.

[484] Hotărârea CtEDO în cauza *Marziano c. Italiei* din 28 noiembrie 2002, paragraful 28, cererea nr. 45313/99, [online], [citat 17.06.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-65361; *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. Op.cit., p. 34.

[485] *Ghid privind art. 6 din Convenţie – Dreptul la un proces echitabil (latura penală)*. Consiliul Europei / Curtea Europeană a Drepturilor Omului 2014, p. 38-39. (Hotărârea CtEDO în cauza *Khuzhin şi alţii vs. Rusia*, nr. 13470/02, 23 octombrie 2008, cererea nr. 13470/02, pct. 94, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-193338.

[486] BÎRSAN, C. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole*. Vol. I. Op.cit., p. 544-546.

[487] *Ghid privind art. 6 din Convenţie – Dreptul la un proces echitabil (latura penală).* Consiliul Europei / Curtea Europeană a Drepturilor Omului 2014, p. 38. (Hotărârea CtEDO în cauza *Ismoïlov şi alţii vs. Rusia*, nr. 2947/06, 24 aprilie 2008, cererea nr. 2947/06, pct. 161, [online], [citat 09.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-184219; Hotărârea CtEDO în cauza *Butkevičius vs. Lituania*, nr. 48297/99, CEDO 2002-II, cererea nr. 48297/99, pct. 53, [online], [citat 11.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60344).

informeze publicul cu privire la anchetele penale în curs, ci le impune să facă acest lucru cu toată discreţia şi prudenţa necesare respectării prezumţiei de nevinovăţie[488].

Declarațiile oficialilor statului nu atrag o încălcare a prezumției de nevinovăție, dacă sunt emise în cadrul procedurii judiciare, în decizie motivată[489]. Clarificarea aspectului dacă afirmaţiile unui judecător sau ale altei autorităţi publice aduc atingere principiului prezumţiei de nevinovăţie trebuie să fie abordată în contextul circumstanţelor speciale în care au fost formulate respectivele afirmaţii denunţate[490]. Prezumţia de nevinovăţie este încălcată în cazul în care, fără stabilirea legală prealabilă a vinovăţiei unui învinuit, o hotărâre judecătorească referitoare la acesta reflectă opinia conform căreia este vinovat. Acesta este cazul chiar şi în absenţa unei constatări formale; este suficientă o motivare care lasă să se înţeleagă că judecătorul îl consideră pe reclamant ca fiind vinovat[491]. Exprimarea prematură a unei astfel de opinii de către instanţă aduce incontestabil atingere prezumţiei de nevinovăţie[492].

Prezumția de nevinovăție trebuie privită și interpretată după standardul edictat de Curte cu privire la interpretarea Convenției în general, adică drept o garanție a unor drepturi reale și efective, spre deosebire de drepturile teoretice și iluzorii. Prin prisma acestei interpretări, prezumția de nevinovăție poate fi încălcată nu numai de către judecător sau instanță, dar și de către alte autorități publice.

Referitor la libertatea de exprimare garantată de articolul 10 din Convenție, Curtea amintește că o parte importantă a acestui drept este libertatea de a primi și a da informații, iar articolul 6 paragraful 2 nu poate să împiedice autoritățile să informeze publicul cu privire la anchetele penale aflate în desfășurare. Cu toate acestea, dreptul la informare este cenzurat de necesitatea de a da informații cu toată discreția și grija necesară respectării prezumției de nevinovăție[493].

---

[488] *Ghid privind art. 6 din Convenţie – Dreptul la un proces echitabil (latura penală).* Consiliul Europei / Curtea Europeană a Drepturilor Omului 2014, p. 38. (Hotărârea CtEDO în cauza *Fatullayev vs. Azerbaidjan*, nr. 40984/07, 22 aprilie 2010, cererea nr. 33875/02, [online], [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-77379.

[489] LĂNCRĂNJAN, A. C. Încălcarea prezumției de nevinovăție prin declarații oficiale ale reprezentanților statului. Op.cit., p. 120.

[490] *Ghid privind art. 6 din Convenţie – Dreptul la un proces echitabil (latura penală)*. Consiliul Europei / Curtea Europeană a Drepturilor Omului 2014, p. 38. (Hotărârea CtEDO în cauza *A. L. vs. Germania*, nr. 72758/01, 28 aprilie 2005, pct. 31, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-68938).

[491] *Ghid privind art. 6 din Convenţie – Dreptul la un proces echitabil (latura penală)*. Consiliul Europei / Curtea Europeană a Drepturilor Omului 2014, p. 38. (Hotărârea CtEDO în cauza *Minelli vs. Elveţia*, nr. 8660/79, 25 martie 1983, seria A nr. 62, pct. 37, cererea nr. 8660/79, [online], [citat 29.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94327.

[492] *Ghid privind art. 6 din Convenţie – Dreptul la un proces echitabil (latura penală)*. Consiliul Europei / Curtea Europeană a Drepturilor Omului 2014, p. 38. (Hotărârea CtEDO în cauza *Garycki vs. Polonia*, nr. 14348/02, 6 februarie 2007, pct. 66, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-141107).

[493] LĂNCRĂNJAN, A. C. Încălcarea prezumției de nevinovăție prin declarații oficiale ale reprezentanților statului. Op.cit.*În: Revista Forumul Judecătorilor, nr. 2/2009*, p. 120.

Analiza existenței unei încălcări a principiului prezumției de nevinovăție, ca urmare a declarațiilor unui agent al statului, se efectuează, în contextul circumstanțelor deosebite în care declarația a fost făcută în cursul urmăririi penale, printr-un act procesual, iar nu într-o conferință de presă și prin folosirea expresiei că „vinovăția reclamantului este dovedită", urmărindu-se scopul de a răspunde cererii acestuia prin care se solicita să se constate că vinovăția nu este dovedită[494].

Astfel, în cauza *Fatullayev c. Azerbaidjanului*[495], CtEDO a constatat că prin *declarațiile procurorului general, potrivit cărora articolele publicate de reclamant (un cunoscut ziarist) constituie o amenințare de terorism,* făcute cu câteva zile înainte de începerea urmăririi penale față de acesta, a fost încălcată prezumția de nevinovăție, deoarece au încurajat publicul să creadă în vinovăția reclamantului și au „prejudecat" aprecierea faptelor de către autoritățile judiciare competente[496].

În cauza *Samoilă și Cionca c. României*[497] CtEDO a reținut că, într-un interviu televizat, procurorul a prezentat motivele privării de libertate a reclamanților și a declarat că aceștia au încercat să influențeze martorii (inclusiv pe denunțători) din cauză, infracțiunea de încercare de a determina mărturia mincinoasă figurând printre acuzațiile pentru care aceștia au fost trimiși în judecată. De asemenea, s-a constatat că reclamanții susțin că au fost făcute declarații presei și de către comandantul poliției locale, prin care erau indicați ca fiind vinovați de săvârșirea unor infracțiuni, situație, de fapt, negată de către Guvernul român. Față de această controversă, CtEDO a considerat că afirmațiile litigioase au avut loc, constatând că autorul lor nu a revenit public asupra declarației ce i-a fost atribuită de presă și nici nu a solicitat publicarea unei dezmințiri. În primul rând, instanța europeană a socotit că afirmațiile procurorului, care a indicat cu claritate că reclamanții sunt vinovați de săvârșirea infracțiunii de încercare de a determina mărturia mincinoasă, au încurajat publicul să creadă în vinovăția acestora, anticipând aprecierea faptelor de către judecătorul competent. În al doilea rând, CtEDO a arătat că, deși comandantul poliției a vorbit de „greșeli" făcute de reclamanți, fără a le preciza natura, acestea trebuie raportate la sensul lor real, și nu la forma literală a acestora (erori profesionale), neputând viza decât actele calificate de parchet ca fapte de corupție și pentru care reclamanții au fost trimiși în judecată. Tot astfel, în declarațiile comandantului de poliție s-a făcut referire la faptul că reclamanții sunt vinovați de aceste acte, fără a exista nicio nuanță sau rezervă.

---

[494] Hotărârea CtEDO în cauza *Adolf c. Austriei*, din 26 martie 1982, paragrafele. 36-41, cererea nr. 8269/78, [online], [citat 23.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57417.

[495] Hotărârea CtEDO în cauza *Fatullayev c. Azerbaidjanului*, din 22 aprilie 2019, paragrafele 161-163, cererea nr. 33875/02, [online], [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-77379.

[496] *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. Op.cit., p. 33-35.

[497] Hotărârea CtEDO în cauza *Samoilă și Cionca vs. România*, din 04 martie 2008, paragrafele 93-102, cererea nr. 33065/03, [online], [citat 03.04.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-123091.

În final, CtEDO a considerat că aducerea reclamanților în fața instanței în uniforma penitenciarului, deși nu se demonstrase că aceștia nu aveau altă îmbrăcăminte adecvată, este lipsită de orice justificare, fiind susceptibilă de a crea în cadrul opiniei publice o impresie de vinovăție a acestora. Prin urmare, s-a apreciat că autoritățile române au adus atingere prezumției de nevinovăție a reclamanților, garantată de art. 6 paragr. 2 CEDO[498].

În cauza *Burzo vs. România*[499], instanța europeană a apreciat că nu a fost încălcată prezumția de nevinovăție a reclamantului. CtEDO a relevat că interesul jurnaliștilor pentru cauza reclamantului și importanța pe care i-au acordat-o sunt datorate funcției de președinte al Secției penale a Curții de Apel Cluj pe care o ocupa reclamantul, în contextul luptei anticorupție, care constituie o preocupare atât pentru autoritățile naționale, cât și pentru publicul larg. Instanța europeană a apreciat că este inevitabil ca, într-o societate democratică, o serie de comentarii severe să fie făcute de presă cu privire la o cauză sensibilă, ca cea a reclamantului, punând în discuție moralitatea persoanelor chemate să împartă justiția. CtEDO a constatat că, în afară de două ziare care pretind că reproduc declarațiile procurorului anchetator, făcute cu ocazia unei conferințe de presă, marea majoritate a presei a făcut rezumatul faptelor de care este acuzat reclamantul și au menționat că acesta a fost arestat preventiv. S-a mai reținut, totodată, că, în situația în care declarațiile, în special referirile la vinovăția reclamantului, ar suscita unele preocupări, se poate admite că ele reprezintă simple modalități prin care procurorul afirmă că are probe suficiente pentru a obține un verdict de condamnare și, astfel, justifică desfășurarea urmăririi penale. În privința modului în care presa a reflectat în continuare cauza, CtEDO a precizat că autoritățile naționale nu sunt obligate să răspundă pentru actele presei. Instanța europeană a mai reținut că articolele din presă au apărut în lunile ianuarie, februarie și aprilie 2001, iar cauza a fost judecată în prima instanță, pe 11 iulie 2001, de Curtea Supremă, o instanță formată din judecători care, în mod normal, dispun de o experiență și de o formație care le permit a înlătura sugestiile exterioare procesului. În acest context, CtEDO a constatat că nu se poate reține din niciun element al dosarului că judecătorii cauzei ar fi fost influențați de afirmațiile apărute în presă[500].

În cauza *Daktaras vs. Lituania*[501], Curtea subliniază importanța pe care trebuie s-o acorde autoritățile modului în care își formulează declarațiile pe care le fac cu privire la o persoană, înainte ca aceesta să fi fost judecată și condamnată pentru săvârșirea unei infracțiuni. Principiul prezumției

[498] *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. Op.cit., p. 36.
[499] Hotărârea CtEDO în cauza *Burzo vs. România*, din 30 iunie 2009, paragraful 159-167, cererea nr. 75240/01, [online], [citat 03.04.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-123092.
[500] *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*.Op.cit., p. 37-38.
[501] Hotărârea CtEDO în cauza *Daktaras vs. Lituania*, din 10 octombrie 2000, cererea nr. 42095/98, [online], [citat 15.04.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-5987.

de nevinovăție poate fi încălcat nu numai de către un judecător sau o instanță, ci și de către alte autorități publice, inclusiv de către procurori, în special în cazul în care procurorul îndeplinește funcții cvasijudiciare în aprecierea pe care o face cu privire la cererea reclamantului de a termina urmărirea penală fără trimitere în judecată și exercită un control absolut în materie procedurală asupra fazei de urmărire penală. Pentru a ști dacă o declarație a unui reprezentant al autorității publice constituie o încălcare a principiului prezumției de nevinovăție, trebuie analizat contextul cirsumstanțelor speciale în care acea declarație a fost formulată. Curtea a observat că, în cazul de față, declarațiile au fost formulate de către procuror nu într-un context independent de procedura penală în sine, ca, de exemplu, în cadrul unei conferințe de presă, ci într-o decizie motivată, intervenită într-un stadiu preliminar al urmăririi penale, prin care se respingea cererea reclamantului de terminare a urmăririi penale, motiv pentru care Curtea a apreciat că declarația procurorului nu a încălcat prezumția de nevinovăție[502].

Cu referință la materialele anexate la dosar, în cauza *Craxi vs. Italia*[503], Curtea nu a acceptat alegația reclamantului, conform căreia, prin depunerea la dosar a majorității interceptărilor, procurorul a ales să le difuzeze în domeniul public. Din dispozițiile relevante ale dreptului intern reieșea că, în temeiul sistemului juridic italian, depunerea unui document la dosar nu-l face accesibil publicului, ci doar părților[504].

În cauza *Karakaş și Yeşilimak vs. Turcia*[505], Curtea a constatat că libertatea de exprimare, garantată de art. 10 al Convenției, include libertatea de a primi și a comunica informații. Art. 6, paragraful 2 nu poate împiedica autoritățile să informeze publicul despre anchetele penale în proces de derulare, dar impune obligația ca ele s-o facă cu discreție și prudența necesară, pentru a respecta prezumția de nevinovăție. Curtea a observat că, în cauza în litigiu, poliția a organizat o conferință de presă într-un context independent de procedura penală, în timpul căreia au prezentat informații despre deținuți. În aceste condiții, Curtea a considerat că dreptul reclamantului de a fi prezumat nevinovat nu a fost violat în cazul de față[506].

În hotărârea în cauza *Popovi vs. Bulgaria*[507], Curtea a menționat că încălcarea prezumției de nevinovăție poate fi înfăptuită nu numai de un judecător, ci și de alte autorități publice: Președintele Parlamentului; Procurorul, Ministrul de interne sau ofițerii de poliție. Curtea a

[502] DOLEA, I. *Prezumția nevinovăției*. Op.cit., p. 57-58.
[503] Hotărârea CtEDO în cauza *Craxi vs. Italia,* din 17 oulie 2003, cererea nr. 25337/94, [online], [citat 23.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-123794.
[504] DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 47.
[505] Hotărârea CtEDO în cauza *Karakaş și Yeşilimak vs. Turcia,* din 28 iunie 2005, cererea nr. 43925/98, [online], [citat 13.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69457.
[506] DOLEA, I. Prezumția nevinovăției. Op.cit., p. 59.
[507] Hotărârea CtEDO în cauza *Popovi vs. Bulgaria*, din 09 iunie 2016, cererea nr. 39651/11, [online], [citat 19.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-178813.

subliniat importanța alegerii cuvintelor de către funcționarii publici în declarațiile pe care le fac, înainte ca o persoană să fi fost judecată și găsită vinovată de săvârșirea unei infracțiuni. Ea a considerat, de asemenea, că ceea ce contează este sensul real al declarațiilor în cauză, și nu forma lor literară. Cu toate acestea, dacă declarația unui funcționar public este sau nu o încălcare a principiului prezumției de nevinovăție, trebuie analizat în contextul împrejurărilor particulare în care a fost formulată declarația în cauză.

Desigur, Curtea a recunoscut că art. 6, paragraful 2 nu împiedică, în lumina art. 10 al Convenției, autoritățile de a informa publicul cu privire la anchetele penale în curs de desfășurare, dar cere ca ele să facă acest lucru cu toată discreția și toată rezerva ce s-ar impune ca necesară pentru respectarea prezumției de nevinovăție[508].

În altă cauză, *Y. B. și alții vs. Turcia*[509], s-a constatat că în conținutul comunicatului de presă redactat de poliție și distribuit presei, reclamanții au fost desemnați, fără rezervă, ca fiind „membri ai unei organizații ilegale". De asemenea, potrivit conținutului acestui comunicat, s-a stabilit că persoanele interpelate au comis mai multe infracțiuni în diferite locuri ale departamentului Izmir. După părerea Curții, aceste două observații puteau fi interpretate drept confirmare a faptului că reclamanții sunt responsabili de infracțiunile reclamate. Fiind analizată, în ansambu, atitudinea forțelor de poliție, în măsura în care ea reflectă o apreciere prealabilă a sarcinilor, care puteau fi reținute împotriva reclamanților și a presei materiale, care permit identificarea lor cu ușurință, nu este în conformitate cu respectarea prezumției de nevinovăție. Conferința de presă astfel realizată, încât publicul să creadă în vinovăția reclamanților, afecta aprecierea faptelor de către judecători independenți[510].

În cauza *Batiashvili vs. Georgia*[511] a fost constatată o violare a dreptului la prezumția de nevinovăție prin faptul că autoritățile au disemniat o înregistrare audio contrafăcută înainte de arest[512]. În cauza *Popovici vs. Moldova*[513], Curtea a reiterat că prezumția de nevinovăție, garantată de art. 6, paragraful 2 din Convenție, este unul din elementele unui proces echitabil prevăzut de art. 6, paragraful 1. Acesta s-ar încălca, dacă o declarație a unei persoane oficiale în privința unei persoane acuzate de o infracțiune penală reflectă opinia că ea este vinovată, înainte ca aceasta să fi fost dovedit în conformitate cu legislația. Este suficientă, chiar și în lipsa unei constatări formale,

[508] DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., 51.
[509] Hotărârea CtEDO în cauza *Y. B. și alții vs. Turcia*, din 28 octombrie 2004, nr. 48173/99 și 48319/99, [online], [citat 02.05.2023]. Disponibil: https://legeaz.net/hotarari-cedo/yb-si-altii-contra-pcc.
[510] DOLEA, I. Prezumția nevinovăției. Op.cit., p. 59-60.
[511] Hotărârea CtEDO în cauza *Batiashvili vs. Georgia*, din 10 octombrie 2019, cererea nr. 8284/07, [online], [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-198622.
[512] DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ.* Op.cit., p. 60.
[513] Hotărârea CtEDO în cauva *Popovici vs. Moldova*, din 27 noiembrie 2007, cererea nr. 289/04 și 41194/04, [online], [citat 22.03.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112802.

existența unui anumit raționament care sugerează că oficialul îl consideră pe acuzat vinovat. Cu referire la aceasta, Curtea reiterează importanța alegerii cuvintelor de către persoanele oficiale în declarațiile lor făcute înainte ca o persoană să fi fost judecată și găsită vinovată de comiterea unei infracțiuni[514].

În cauza *Kontas vs. Grecia*[515], Curtea a arătat că, având în vedere libertatea de exprimare garantată de art. 10 al Convenției, care include dreptul de a primi și a transmite informații, art. 6 paragraful 2 nu poate împiedica autoritățile să informeze publicul cu privire la anchetele penale și nici să împiedice discuțiile asupra subiectului în presă sau în cadrul unei dezbateri parlamentare. Cu toate acestea, o astfel de referire ar trebui făcută doar cu discreția și restrângerea pe care o reclamă prezumția de nevinovăție. În special, declarațiile funcționarilor publici privind vina unui reclamant poate avea ca efect să încurajeze publicul să creadă că acesta este vinovat sau să prejudicieze evaluarea faptelor de către autoritatea judiciară competentă[516].

În ceea ce privește contextul în care sunt făcute declarațiile oficiale, autoarea A. C. Lăncrănjan este de părerea că punctele de referință în aprecierea încălcării prezumției de nevinovăție, din punct de vedere al plasării temporale și spațiale, sunt interpretate prin raportare la capacitatea persoanei acuzate sau a situației concrete de a atrage atenția publică, la posibilitatea oficialilor statului de a inocula o idee cu privire la vinovăția celui suspectat de comiterea infracțiunii și la posibilitatea ca acele declarații să poată aduce o atingere imparțialității instanței, pe de o parte, și, pe de altă parte, posibilitatea de a influența viața socială și profesională a celui acuzat prin deformarea imaginii sale publice ori prin lipsirea lui temporară de libertate.

Cu referire la terminologia folosită de către oficialii statului, în opinia autoarei A. C. Lăncrănjan, Curtea impune o obligație de diligență în alegerea vocabularului, dar nu instituie în mod direct un standard terminologic sau o listă de termeni care, fiind folosiți, ar încălca prezumția de nevinovăție. Deși declarațiile care au fost considerate că încalcă prezumția de nevinovăție sunt extrem de variate prin mesajul particular pe care doresc să-l transmită, există totuși anumite constante, care apar în toate cauzele judecate de către Curte. Una dintre aceste constante privește tonul general al declarațiilor, care induce opinia de certitudine a ceea ce exprimă, de probare absolută a vinovăției.

Folosirea frazelor scurte, concise, afirmative, cu conținut enunțiativ și declarativ clar, cu verbe puternice din punct de vedere semantic în ceea ce privește rezonanța față de receptor,

---

[514] DOLEA, I. Prezumția nevinovăției. Op.cit., p. 62

[515] Hotărârea CtEDO în cauza *Kontas vs. Grecia*, din 24 mai 2011, cererea nr. 53466/07, [online], [citat 10.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-121302.

[516] DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 60.

utilizarea timpului prezent al modului indicativ, evitarea condiționalului optativ, evitarea nuanțării termenilor – toate acestea contribuie la formarea certitudinii existenței vinovăției și a gradului de adevăr pe care îl au declarațiile. În unele hotărâri, vinovăția este enunțată direct (Hotărârea CtEDO în cauza *Vitan vs. România*)[517], în alte cauze, vinovăția este indicată prin exprimarea certitudinii organului statului cu privire la acest aspect[518] (Hotărârea CtEDO în cauza *Kuzin vs. Rusia*[519]).

Prezumţia de nevinovăţie protejează, de asemenea, persoanele care au beneficiat de achitare sau de încetarea urmăririi penale, nepermiţând tratarea acestora de către funcţionarii publici sau autorităţile publice ca şi cum ar fi, într-adevăr, vinovate de infracţiunea de care au fost acuzate. Fără o protecţie care să asigure respectarea unei hotărâri de achitare sau de încetare a urmăririi penale, în cadrul oricărei proceduri ulterioare, garanţiile art. 6 § 2 ar risca să devină teoretice şi iluzorii. Reputaţia persoanei în cauză şi modul în care aceasta este percepută de public sunt, de asemenea, în joc, odată încheiat procesul penal[520].

În continuare, vom reține opinia că libertatea presei și prezumția de nevinovăție sunt două drepturi fundamentale, recunoscute și garantate ca atare de documentele internaționale în domeniul drepturilor omului, de constituțiile și legislațiile naționale ale statelor democratice. Cerințele lor pot veni uneori în conflict, precum în cazul publicității excesive, iar în literatura de specialitate, mai ales în cea franceză, se consideră chiar că suntem în prezența unui *fenomen mediatico-juridic*, a unor adevărate *procese mediatice,* cu consecințe negative asupra respectării principiului prezumției de nevinovăție[521].

În această materie, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat, în data de 10 iulie 2003, Recomandarea Rec (2003) 13 cu privire la difuzarea informațiilor prin mass-media în legătură cu procedurile penale.

Potrivit recomandării de mai sus, publicul trebuie să poată primi informații despre activitățile autorităților judiciare și ale serviciilor de poliție prin intermediul mass-media (principiul nr. 1). Opiniile și informațiile care privesc procedurile penale în curs nu ar trebui să fie comunicate sau difuzate prin mass-media, decât dacă acestea nu aduc atingere prezumției de

---

[517] Hotărârea CtEDO în cauza *Vitan vs. România,* din 25 martie 2008, cererea nr. 42.084/02, [online], [citat 03.08.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122592.

[518] LĂNCRĂNJAN, A. C. Încălcarea prezumției de nevinovăție prin declarații oficiale ale reprezentanților statului. Op.cit., p. 125.

[519] Hotărârea CtEDO în cauza *Kuzin vs. Rusia,* din 09 iunie 2005, cererea nr. 22118/02, [online], [citat 03.08.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69321.

[520] *Ghid privind art. 6 din Convenţie – Dreptul la un proces echitabil (latura penală)*. Consiliul Europei / Curtea Europeană a Drepturilor Omului 2014, p. 37. (Hotărârea CtEDO în cauza *Allen vs. Regatul Unit*, nr. 25424/09, 12 iulie 2013, cererea nr. 25424/09, pct. 94, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-184239.

[521] DUȚU, M. Libertatea presei și respectarea prezumției de nevinovăție în cadrul procesului penal. În: *Dreptul*, nr. 1/2006, p. 234; *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. Op.cit., p. 33.

nevinovăție a suspectului sau a acuzatului (principiul nr. 2). De asemenea, autoritățile judiciare și poliția trebuie să se abțină de la a da publicității informații care ar putea să dăuneze în mod substanțial echitabilității procedurilor (principiul nr. 10)[522].

În cauza *Tournacheau și Jully c. Franței*[523], CtEDO a considerat că motivele invocate de către instanțele interne se conciliază cu scopul legitim de a proteja dreptul lui A și B de a avea un proces echitabil, cu respectarea prezumției de nevinovăție și a vieții lor private. Ingerința avea drept scop garantarea respectului drepturilor persoanelor care, nefiind încă judecate, sunt prezumate nevinovate, precum și buna administrare a justiției, prin evitarea oricărei influențe exterioare acesteia. Aceste scopuri corespundeau protejării „reputației și drepturilor altuia" și garanției de „autoritate și imparțialitate a puterii judecătorești". Tot astfel, CtEDO a arătat că articolul litigios nu ar putea constitui, în niciun caz, o chestiune de interes general, cu privire la care publicul ar trebui să fie informat. În speță, având în vedere conținutul acestui articol, susținând versiunea unuia dintre suspecți în detrimentul celuilalt, este evident că publicarea sa înainte de judecată era susceptibilă să aibă un impact asupra juraților, însărcinați să se pronunțe cu privire la vinovăția acestor suspecți. În aceste condiții, CtEDO a concluzionat că motivele susținute de instanțele franceze, pentru a justifica ingerința în dreptul reclamanților în exercitarea libertății de exprimare, prin condamnarea lor erau „pertinente și suficiente", în sensul art. 10 parag. 2 CEDO. Instanța europeană a apreciat, mai ales, că interesul reclamanților de a comunica și cel al publicului de a primi informații cu privire la desfășurarea procedurii penale și la vinovăția suspecților, într-un moment în care ancheta penală nu era încheiată, nu era de natură să prevaleze asupra considerentelor autorităților. De fapt, autoritățile au subliniat consecințele nefaste ale difuzării articolului incriminat asupra reputației și drepturilor lui A și B și asupra prezumției de nevinovăție de care se bucurau aceștia, precum și asupra autorității și imparțialității puterii judecătorești. Având în vedere aceste consecințe, CtEDO a estimat că autoritățile naționale erau îndreptățite să considere că exista o „nevoie socială imperioasă" de a lua măsuri împotriva articolului litigios.

Astfel, respectarea prezumției de nevinovăție constituie o limită a libertății de exprimare a presei. În ipoteza în care o persoană este prezentată publicului de către presă (scrisă, audiovizuală ori cea care apare numai în format on-line pe internet) ca fiind vinovată de săvârșirea unei infracțiuni, înainte de pronunțarea unei hotărâri definitive, ea poate formula o acțiune în

[522] *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole.* Op.cit., p. 33; PRADEL, J. Secret des procédures et presse. Op.cit., p. 309.
[523] Hotărârea CtEDO în cauza *Tournacheau și Jully vs. Franța*, din 24 noiembrie 2005, paragraful 63, 74-79, cererea nr. 53886/00, [online], [citat 15.08.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-71307.

răspundere delictuală pentru repararea prejudiciului suferit prin această mediatizare sau poate solicita retractarea și rectificarea informației oferite publicului[524].

Însă apare întrebarea: interdicția referitoare la vinovăția bănuitului, învinuitului este una absolută? Or, chestiunea privind efectele acestei reguli în legătură cu reprezentanții mass-media provoacă anumite controverse. Astfel, în literatura de specialitate este expusă opinia că hotărârile Curții Europene se referă doar la persoanele cu funcție de răspundere, neavând aplicabilitate în privința reprezentanților mass-media care reflectă procesul de desfășurare a proceselor judiciare penale. Afirmațiile despre faptul că au fost demascați infractorii, care sunt făcute, de multe ori, de către de reprezentanții organelor de urmărire penală până la examinarea cauzelor penale în judecată, reprezintă o încălcare flagrantă a prevederilor prezumției de nevinovăție. Or, reprezentanții organelor de drept nu sunt în drept să vorbească despre bănuit, învinuit ca despre un infractor, până când vinovăția acestuia nu va fi stabilită printr-o sentință de condamnare definitivă. Reprezentanții organelor de urmărire penală ar trebui să elaboreze anumite standarde privind discuțiile asupra acestui subiect. În privința jurnaliștilor, avem cu totul altă situație, ei fiind în drept, în activitatea lor, să se pronunțe așa cum consideră de cuviință. În același timp, fără îndoială, reprezentanții mass-media urmează a fi corecți și a nu induce auditoriul, publicul în eroare[525].

Autorul V. A. Morcvin exprimă părerea că, în caz de fixare normativă a interdicției de încălcare a prezumției de nevinovăție din partea mijloacelor de informare în masă, va apărea posibilitatea ca orice învinuire din partea unui jurnalist se fie considerată ilegală, atâta timp cât nu avem o sentință definitivă de condamnare în cauză. Respectiv, în opinia acestuia, vom fi nevoiți să uităm despre așa-numitele „investigații jurnalistice”, cu ajutorul cărora sunt descoperite, de multe ori, crime grave. Or, apariția unor norme care ar obliga jurnaliștii să respecte prezumția de nevinovăție, ar reprezenta, în opinia lui V. A. Morcvin, o restricție nejustificată a libertății de exprimare[526].

După părerea altor cercetători, încălcarea prezumției de nevinovăție din partea reprezentanților mass-media este inadmisibilă. Astfel, V. Gh. Bessarabov menționează că „mijloacele de informare în masă, făcând publice orice teme și fapte, uneori se implică în activitatea organelor de drept, creând dificultăți nu doar pentru organele de urmărire penală, dar cauzând și daune semnificative persoanelor al căror nume devin cunoscute în legătură cu

---

[524] *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. Op.cit., p. 33-34.

[525] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства*. Op.cit., с. 73-74; Страсбургский Суд напомнил российским следователям о презумпции невиновности В: *Сайт Центра защиты прав*. [online], [citat 17.08.2023]. Disponibil: https://www.fontanka.ru/2010/09/27/044/.

[526] МОРКВИН, В. А. *Правовые презумпции в уголовном судопроизводстве России*. Op.cit., с. 94-95.

cercetarea faptelor infracționale și cărora, până la pronunțarea unei sentințe de condamnare, li se atribuie anumite fapte infracționale. În acest fel, este încălcat flagrant principiul prezumției de nevinovăție”[527]. Același punct de vedere este exprimat și de către M. Gh. Reșneac[528].

În opinia noastră, orice declarații, afirmații referitoare la vinovăția unor anumite persoane reprezintă, în mod evident, o încălcare a prezumției de nevinovăție. Mijloacele de informare în masă, în goana lor după rating și în scopul obținerii de beneficii din contul folosirii în titluri și ediții a unor „declarații zgomotoase” și a informațiilor neîntemeiate și neverificate, fără niciun dubiu, declară despre vinovăția persoanei. Or, dacă, la momentul de față, în reglementările referitoare la domeniul mass-media nu se regăsesc interdicții directe privind încălcarea prezumției de nevinovăție, aceasta nu înseamnă că ea poate fi ignorată. Mai mult, trebuie să reținem și următorul fapt: în Constituția Republicii Moldova, prezumția de nevinovăție este prevăzută expres (art. 21). Și dacă art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nu are aplicabilitate directă în raport cu mass-media, cu mijloacele de informare în masă, apoi legea fundamentală are un caracter general. După părerea noastră, încălcarea prevederilor prezumției de nevinovăție de către mijloacele de informare în masă reprezintă un abuz direct din partea lor.

Declarațiile despre vinovăția bănuitului, învinuitului, reflectate în mijloacele de informare în masă, formează prejudecăți organelor de urmărire penală, procurorului și instanței de judecată, fapt care poate împiedica stabilirea adevărului în cauzele penale.

Revenind la enumerarea consecințelor prezumției de nevinovăție, facem referire la F. Gh. Șahkeldov, care este de părerea că „tăcerea bănuitului nu reprezintă o recunoaștere a vinovăției lui”[529]. Dreptul la tăcere se află, deopotrică, în strânsă legătură cu prezumția de nevinovăție și cu dreptul la un proces echitabil și presupune că organele judiciare nu pot obliga un suspect sau un inculpat să dea o declarație și nici nu pot să interpreteze refuzul de a da declarații în defavoarea suspectului sau inculpatului. De asemenea, tot aici, este prevăzută și obligația organului judiciar de a-l avertiza pe suspect sau inculpat că, dacă face declarații, acestea vor putea fi folosite ca mijloace de probă împotriva sa. Încălcarea obligației organului judiciar de a parcurge procedura avertismentului atrage sancțiunea nulității relative[530]. Or, în opinia lui R. Chiriță, dacă o persoană este prezumată nevinovată și statul dispune de resurse umane și logistice nelimitate, în măsura în

[527] БЕССАРАБОВ, В. Г. Российские СМИ и Прокуратура: противостояние или сотрудничество? В: *Журнал российского права*, №7/2001, с. 70.
[528] РЕШНЯК, М. Г. Реализация принципа презумпции невиновности в уголовном судопроизводстве: теория и практика. В: *Российская юстиция,* №9/2010, с. 34-38.
[529] ШАХКЕЛДОВ, Ф. Г. *Концептуальные аспекты презумпции невиновности в уголовном процессе: генезис и тенденции совершенствования*. Op.cit., с. 17.
[530] PUȘCAȘU, V. Dreptul la tăcere și la neautoincriminare. *Ratio essendi*. În: *Analele Universității de Vest din Timișoara*, Seria Drept, nr. 2/2014, p. 56; NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*. Op.cit., p. 402.

care statul ar încerca să se folosească de persoana suspectată ca sursă de informații, ar fi încălcată prezumția de nevinovăție[531]. Refuzul bănuitului, învinuitului, inculpatului de a face declarații nu poate servi în calitate de confirmare a dovedirii vinovăției sale, nu constituie probă ce caracterizează negativ persoana acestuia la aplicarea categoriei și mărimii pedepsei. Or, se pare că această consecință reprezintă o concluzie importantă, care reiese din prezumția de nevinovăție. În acest fel, înlăturarea bănuitului, învinuitului de la participarea în dovedirea nevinovăției sale nu poate fi considerată, apreciată, în niciun caz, ca o recunoaștere a vinovăției sale.

Totodată, negarea vinovăției trebuie considerată, în mod obligatoriu, ca probă a nevinovăției bănuitului, învinuitului, fiind luată în calcul de către organele de urmărire penală și instanța de judecată.

O anumită atenție trebuie acordată și situațiilor în care urmărirea penală încetează în legătură cu decesul bănuitului, învinuitului, cu excepția cazurilor în care desfășurarea procesului penal este necesară în legătură cu reabilitarea persoanei.

În acest caz, în literatura de specialitate din Federația Rusă se menționează că, luând hotărârea de refuz a începerii urmăririi penale sau despre încetarea procesului penal la fazele prejudiciare, organele de urmărire penală trebuie să se bazeze pe faptul că persoanele, în a căror privință a încetat urmărirea penală, nu sunt și nici nu pot fi recunoscute vinovate de comiterea infracțiunii. Din punct de vedere juridico-constituțional, aceste persoane (bănuitul, învinuitul decedat) sunt recunoscute doar ca fiind antrenate, implicate în participarea în cadrul unui proces penal, la o anumită fază, în virtutea existenței unei bănuieli sau a înaintării unei învinuiri.

Încetarea urmăririi penale în baza temeiurilor de nereabilitare în procesul desfășurării urmăririi penale nu presupune numaidecât vinovăția persoanei trase la răspundere. În aceste condiții, ordonanța organului de urmărire penală privind încetarea urmăririi penale în baza temeiurilor de nereabilitare nu înlocuiește, prin sine, sentința instanței de judecată și, respectiv, nu reprezintă actul prin care se stabilește vinovăția bănuitului, învinuitului. În cazul dat, chestiunea privind vinovăția persoanei rămâne deschisă[532].

Între timp, în caz de încetare a urmăririi penale în legătură cu decesul bănuitului, învinuitului, se încheie și dovedirea, demonstrarea de mai departe a vinovăției acestuia, însă bănuiala sau învinuirea de comiterea infracțiunii nu este înlăturată. Dimpotrivă, în esență, se constată comiterea infracțiunii de către o persoană concretă, în a cărei privință statul renunță la urmărire, din motiv de deces al acesteia. Astfel, persoana vizată, fără pronunțarea și intrarea în

[531] CHIRIȚĂ, R. Dreptul la tăcere și privilegiul contra autoincriminării. Op.cit., p. 60.
[532] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства*. Op.cit., с. 76-77.

vigoare a unei sentințe de condamnare este, *de facto*, recunoscută vinovată de comiterea infracțiunii, fapt care poate fi interpretat ca o nerespectare de către stat a obligațiunii de a asigura protecția și apărarea judiciară a onoarei și demnității, a bunului nume. De asemenea, pot fi afectate și interesele altor persoane prin hotărârea de încetare a urmăririi penale, în special, în ceea ce ține de accesul la justiție.

Or, în aceste circumstanțe, se pare că încetarea urmăririi penale în baza acestui temei încalcă prezumția de nevinovăție, deoarece persoana decedată nu are, absolut firesc, posibilitatea să-și apere drepturile și să obiecteze împotriva încetării urmăririi penale în baza temeiurilor de nereabilitare.

În același timp, nu putem ignora prezența interesului legal la anumite persoane cointeresate, în special a rudelor apropiate ale bănuitului, învinuitului, care insistă asupra continuării urmăririi penale. Or, acest fapt justifică cercetarea și examinarea cauzei în continuare, pentru a apăra onoarea și demnitatea persoanei decedate, bunul ei nume, cât și propria onoare și demnitate, care au de suferit, în virtutea existenței unei incertitudini în statutul juridic al persoanei decedare, în caz de încetare a urmăririi penale în privința ei în baza unui temei de nereabilitare[533].

O abordare similară manifestă și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, care consideră că persoanele cointeresate pot participa în cadrul proceselor penale în locul celor decedați[534].

Însă, la momentul de față, rudele apropiate ale bănuitului, învinuitului decedat au posibilități reale limitate în ceea ce privește reabilitarea acestuia, ceea ce este în dezacord cu prevederile prezumției de nevinovăție. Or, aceste impedimente nu au și nici nu pot avea justificări obiective și scuze rezonabile, generând, de fapt, încălcări ale drepturilor persoanei.

În acest context, ne vom referi la Hotărârea CtEDO în cauza *Grădinar vs. Moldova*, din 08 aprilie 2008. Aici, Curtea notează că „*G., soţul defunct al reclamantului, a decedat înainte să fie trimisă spre rejudecare cauza sa şi înainte ca hotărârile în noile proceduri să fie pronunţate. Deşi G. a decedat, el a fost găsit vinovat de faptele de care a fost acuzat. Curtea consideră că, de fapt, condamnarea post-mortem a lui G. a afectat direct reclamantul. În acest sens, Curtea notează că singurul temei pentru continuarea de către instanţele judecătoreşti a examinării acuzaţiilor aduse lui G. a fost dorinţa expresă a văduvei acestuia de a dovedi că soţul ei defunct nu a comis vreo infracţiune. În observaţiile sale suplimentare, din 10 septembrie 2007, Guvernul a confirmat acest lucru prin faptul că a declarat că scopul principal al procedurilor pornite împotriva lui G. după moartea acestuia a fost de a stabili adevărul şi că, dacă s-ar fi stabilit în acele proceduri nevinovăţia*

[533] *Ibidem*, c. 77-78.
[534] Hotărârea CtEDO în cauza *Alexandr Arsenievici Gorodnicev vs. Federația Rusă*, din 15 octombrie 2007. В: *Приложение к Бюллетеню Европейского Суда по Правам Человека*. Специальный выпуск, №1/2008.

lui G., el ar fi fost pe deplin reabilitat, ceea ce ar fi avut consecinţe importante pentru orice pretenţii de drept privat. Mai mult, Curtea consideră că exercitarea drepturilor reclamantului, precum şi protecţia bunului nume al soţului defunct al reclamantului, împreună cu prezumţia nevinovăţiei (la fel ca şi în cauza Nölkenbockhoff, citată mai sus), au depins numai de rezultatul procedurilor penale pornite împotriva lui G. Constatarea vinovăţiei lui G. în acele proceduri a împiedicat formularea oricărei pretenţii civile, deoarece toate aceste pretenţii erau condiţionate de dovedirea faptului că detenţia sau condamnarea lui G. au fost ilicite (a se vedea paragraful 85 de mai sus), o chestiune care a devenit res judicata, atunci când G. a fost condamnat printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă. Prin urmare, Curtea consideră că orice carenţe din proceduri, care puteau să împiedice examinarea echitabilă a cauzei pornite împotriva soţului defunct al reclamantului şi să aibă ca urmare o condamnare inechitabilă, ar atrage după sine numaidecât şi încălcări ale drepturilor sale cu caracter civil, deoarece toate pretenţiile sale erau condiţionate de constatarea vinovăţiei sau nevinovăţiei lui G. În această cauză, deşi G. a decedat înainte de reexaminarea cauzei pornite împotriva sa, el a fost găsit vinovat de comiterea crimei de care a fost acuzat. Curtea are rezerve serioase faţă de un sistem de drept care permite judecarea şi condamnarea persoanelor decedate, având în vedere imposibilitatea evidentă a unor astfel de persoane de a se apăra. Totuşi, circumstanţele speciale ale acestei cauze vizează o cerere depusă de reclamant în calitate de rudă a persoanei decedate şi de reprezentant legal de a continua procedurile, pentru a dovedi nevinovăţia acesteia. În lumina observaţiilor de mai sus şi luând în consideraţie procedura în întregime, Curtea consideră că instanţele judecătoreşti naţionale nu au adus motive suficiente pentru condamnarea lui G. şi, astfel, nu au respectat cerinţele cu privire la echitate, după cum o cere articolul 6 al Convenţiei. Curtea reaminteşte constatarea sa că procedurile împotriva lui G. vizau, în mod direct, propriile drepturi ale reclamantului (a se vedea paragraful 101 de mai sus). Ea conchide că condamnarea lui G. fără motive suficiente a încălcat, în mod necesar, dreptul reclamantului la un proces echitabil. Prin urmare, Curtea a constatat că a avut loc o violare a articolului 6 § 1 al Convenţiei”[535]. În fine, reținem și faptul că orice continuare a unui proces penal în privinţa unei persoane decedate comportă în sine riscuri inerente de inechitate, deoarece persoana acuzată nu poate să-şi exercite dreptul de a se apăra. Pe parcursul unui proces penal nu apar reînvieri. Astfel, atunci când un proces se sfârşeşte cu condamnarea unei persoane, care – la momentul morţii sale – avea dreptul de a fi prezumat nevinovat, este *per se* incompatibil cu ansamblul de garanţii acordate de articolul 6 § 1 al Convenţiei. Este adevărat faptul că procesul lui G. a avut loc ca urmare a unei dorinţe exprese a văduvei acestuia şi că o confirmare a achitării lui i-ar fi acordat

[535] Hotărârea CtEDO în cauza *Grădinar vs. Moldova*, din 08 aprilie 2008, cererea nr. 7170/02, paragrafele 95-117, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-112886.

acesteia dreptul la compensaţii. Însă, dacă singurul mod de a obţine un astfel de drept a fost de a judeca o persoană decedată, un astfel de proces nu poate fi legitim şi acest lucru, pur şi simplu, denotă deficienţa sistemului de recursuri interne[536].

În virtutea prevederilor prezumției de nevinovăție, așa cum sunt ele înscrise în art. 8, alin. (1) Cod de procedură penală al Republicii Moldova, „persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată atâta timp cât vinovăția sa nu-i va fi dovedită într-un proces judiciar public, în cadrul căruia îi vor fi asigurate toate garanțiile necesare apărării sale, și nu va fi constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă". Respectiv, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale rudelor apropiate ale bănuitului, învinuitului decedat, având scop de reabilitare a acestuia, trebuie să se realizeze, de asemenea, în forme procesual-penale specifice, prin acordarea statutului juridic necesar și a drepturilor ce derivă din acesta.

Or, recunoașterea dreptului rudelor apropiate ale bănuitului, învinuitului decedat de a-și apăra în procesul penal propria poziție cu privire la chestiunea referitoare la nevinovăția celui decedat, cu privire la posibilitatea sau imposibilitatea încetării urmăririi penale, precum și de a solicita recuperarea prejudiciului material și de ordin moral, răspund, în mare parte, scopurilor constituționale ale asigurării unei apărări eficiente a drepturilor civile subiective și ale accesului neobstrucționat la justiție[537].

Aici, este necesar să reținem că, în conformitate cu prevederile art. 285, alin. (7) Cod de procedură penală al Republicii Moldova, „Încetarea urmăririi penale și liberarea persoanei de răspundere penală nu pot avea loc contrar voinței acesteia ori a reprezentantului legal, inclusiv în cazul cererii de reabilitare a persoanei decedate. În acest caz, urmărirea penală continuă".

Analizând această poziție, trebuie să menționăm că necesitarea recunoașterii dreptului de a obiecta împotriva încetării urmăririi penale în legătură cu decesul bănuitului, învinuitului o au nu doar rudele apropiate ale acestuia, ci și alți participanți la procesul penal, alte persoane, ale căror interese pot fi afectate prin hotărârea de a înceta urmărirea penală. Or, suntem de părerea că dreptul de a obiecta împotriva încetării urmăririi penale în privința bănuitului, învinuitului în legătură cu decesul acestuia urmează a fi recunoscut nu doar rudelor apropiate ale acestora, ci și altor persoane și participanți la proces, cointeresați în cauza penală.

În legătură cu acest fapt, considerăm că este necesar ca în alin, (7), art. 285 Cod de procedură penală al Republicii Moldova să fie prevăzut și dreptul altor participanți la proces și al

[536] Opinia comună concurentă a judecătorilor Garlicki și Sikuta pe marginea cauzei vizate. [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-112886.
[537] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства*. Op.cit., с. 78-79.

altor persoane cointeresate (în afară de rudele apropiate) de a obiecta împotriva încetării urmăririi penale în legătură cu decesul bănuitului, învinuitului. În conformitate cu acest drept, persoanele cointeresate în stabilirea vinovăției sau nevinovăției persoanelor decedate vor putea solicita dovedirea circumstanțelor și stabilirea vinovăției în conformitate cu cerințele principiului prezumției de nevinovăție. În aceste condiții, în procesul penal vor fi excluse situațiile când cauzele penale sunt încetate în privința bănuiților, învinuiților decedați, care, în realitate, nu au comis fapte infracționale.

Astfel, din situația și statutul juridic al prezumției de nevinovăție derivă un număr substanțial de consecințe, o parte dintre care se regăsește în prevederile Codului de procedură penală. Trebuie să reținem că unele din aceste consecințe sunt reflectate nemijlocit în norma care reglementează principiul prezumției de nevinovăție (interpretarea dubiilor în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate, în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului; punerea sarcinii probării învinuirii și a infirmării argumentelor apărării pe umerii acuzării; lipsa obligației de a dovedi propria nevinovăție; concluzia despre vinovăția bănuitului, învinuitului, inculpatului nu poate fi întemeiată pe presupuneri etc., art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova).

Trebuie să remarcăm că un număr mare de consecințe din această materie se regăsesc și în alte norme ale legii procesual-penale, care nu sunt dedicate expres prezumției de nevinovăție (asigurarea dreptului la apărare al bănuitului, învinuitului inculpatului; efectuarea procesului de judecată doar în privința inculpatului și doar cu referire la acuzarea care îi este înaintată etc.).

În fine, cel de-al treilea grup de consecințe nu are fixare normativă, reprezentând anumite concluzii care se bazează pe prevederile normelor legale (nicio persoană nevinovată nu poate fi atrasă la răspundere penală și condamnată etc.).

În cele ce urmează, vom rezuma succint întregul spectru de consecințe care derivă din prevederile prezumției de nevinovăție, și anume:

1) Organele de drept și persoanele cu funcție de răspundere care efectuează urmărirea penală, precum și reprezentanții mass-media nu sunt în drept să se expună în privința vinovăției bănuitului, învinuitului până la intrarea în vigoare a sentinței de condamnare, pronunțate de instanța de judecată (până ea devine irevocabilă). Această consecință este reflectată, parțial, în art. 8 alin. (1) Cod de procedură penală al Republicii Moldova;

2) Nicio persoană nevinovată nu poate fi atrasă la răspundere penală și condamnată. Rudele apropiate și alți participanți cointeresați ai procesului penal, precum și alte persoane sunt în drept să obiecteze împotriva încetării urmăririi penale în privința bănuiților sau învinuiților decedați;

3) Nimeni nu poate fi recunoscut în calitate de bănuit sau pus sub învinuire decât în baza temeiurilor, în condițiile și ordinea prevăzută de lege. Această consecință avertizează organele de

drept și persoanele cu funcție de răspundere, care efectuează urmărirea penală, în privința inadmisibilității punerii persoanei sub învinuire în lipsa temeiurilor suficiente;

4) În cadrul procesului penal urmează a fi stabilite circumstanțele care demască sau care pot achita bănuitul, învinuitul; circumstanțele care agravează sau atenuează răspunderea, precum și cele care pot determina eliberarea de răspundere penală și de pedeapsa penală. Această consecință este reflectată în mai multe norme procesual-penale (art. 96, 296, 385, 389, 394 ș.a. Cod de procedură penală al Republicii Moldova);

5) Obligativitatea dovedirii vinovăției bănuitului, învinuitului este pusă, în exclusivitate, în sarcina acuzării. Or, aceasta înseamnă că instanța de judecată, procurorul, organul de urmărire penală nu sunt în drept să pună obligația dovedirii nevinovăției în sarcina bănuitului, învinuitului, precum și să-l constrângă pentru a face declarații (art. 8, alin. (2) Cod de procedură penală al Republicii Moldova);

6) Bănuitul, învinuitul nu este obligat să-și dovedească nevinovăția sa, iar tăcerea bănuitului, învinuitului nu reprezintă o recunoaștere a vinovăției de către acesta sau o circumstanță care ar confirma învinuirea. Prima parte a acestei consecințe este prevăzută în art. 8, alin. (2) Cod de procedură penală al Republicii Moldova, iar cea de-a doua nu are fixare normativă. Dar, în ciuda acestui fapt, conform prezumției de nevinovăție, învinuitul este considerat nevinovat până la pronunțarea sentinței de condamnare de către instanța de judecată, iar tăcerea lui nu influențează, în nicio măsură, stabilirea vinovăției;

7) Recunoașterea de către învinuit a vinovăției sale poate fi pusă la baza sentinței de condamnare, doar dacă această recunoaștere este confirmată prin probele colectate în cadrul cauzei penale. Recunoașterea vinovăției de către învinuit nu reprezintă o recunoaștere a vinovăției învinuitului de către stat. Această consecință deriva din prevederile art. 103, alin. (2) Cod de procedură penală al Republicii Moldova;

8) Negarea învinuirii nu are prioritate față de alte probe, urmând a fi examinată în mod obligatoriu. Or, această consecință poate fi justificată prin faptul că recunoașterea vinovăției reprezintă prin sine o probă ordinară, consecință care, de asemenea, se bazează pe prevederile art. 103, alin. (2) Cod de procedură penală al Republicii Moldova;

9) Toate dubiile care nu pot fi înlăturate, atât în privința circumstanțelor care confirmă, cât și a celor care infirmă învinuirea, urmează a fi interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului. Alin. (3) art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova concretizează că anume „dubiile în probarea învinuirii” care nu pot fi înlăturate în condițiile prevăzute de legea procesual-penală se interpretează în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului;

10) Nicio hotărâre a instanței de judecată nu poate predetermina chestiunea referitoare la vinovăția persoanelor care nu au participat în cadrul proceselor penale în calitate de inculpați.

În acest fel, putem observa că, deși prezumția de nevinovăție ne vorbește doar despre faptul că persoana bănuită, acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată, atâta timp cât nevinovăția sa nu-i va fi dovedită într-un proces penal public, în cadrul căruia îi vor fi asigurate toate garanțiile necesare apărării sale, și nu va fi constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă – din această prevedere derivă un număr cu mult mai mare de consecințe, decât cele care se regăsesc nemijlocit în textul art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova.

Consecințele care derivă din prezumția de nevinovăție lărgesc și concretizează prevederile ei. Datorită lor, în legea procesual-penală sunt fixate clar regulile de care urmează să se ghideze organele de drept și persoanele cu funcție de răspundere, care efectuează urmărirea penală, precum și alți participanți la procesul penal, pentru a nu încălca prevederile prezumției de nevinovăție.

Însă nu toate consecințele prezumției de nevinovăție cunosc o fixare normativă. Astfel, consecința inadmisibilității declarațiilor cu privire la nevinovăția persoanei din partea reprezantanților mass-media, până la constatarea vinovăției acesteia printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definivită, nu se regăsește în Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Or, vom menționa că, în ceea ce privește sursele mass-media, toate momentele (pretențiile) legate de consecința inadmisibilității declarațiilor cu privire la nevinovăția persoanei din partea reprezentanților lor se soluționează, în mare parte, pe cale civilă, și nu sub aspect procesual penal, moment care trebuie să reprezinte obiectul unor viitoare cercetări științifice (și nu doar), în vederea identificării unor soluții și ajustări corespunzătoare în acest sens.

În opinia autorului D. Ostavciuc, în vederea garantării efective și legale a prezumției de nevinovăție, în baza analizei practicii naționale și internaționale, implicit a celei europene, este necesară modificarea și completarea art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, așa încât:

1) să interzică oricărui participant la procesul penal să facă aprecieri cu privire la vinovăția bănuitului, învinuitului, inculpatului;

2) să interzică organului de constatare, celui de urmărire penală și procurorului întocmirea și motivarea actelor procesuale cu texte și expresii care lasă să se înțeleagă că cel urmărit penal sau trimis în judecată este persoana vinovată[538].

[538] OSTAVCIUC, D. Prezumția de nevinovăție – cadrul național și standarde internaționale. Op.cit., p. 23.

În plus, în legătură cu specificul practicii de interacțiune a organelor de urmărire penală cu mijloacele de informare în masă, considerăm că este necesară operarea anumitor modificări în conținutul textului art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova.

Astfel, propunem completarea art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova cu aliniatul (5) având următorul conținut: „*Organele de urmărire penală și persoanele cu funcție de răspundere, care efectuează procesul penal, nu sunt în drept să se expună în privința vinovăției bănuitului, învinuitului, inculpatului, până la irevocabilitatea sentinței de condamnare, pronunțate în privința acestuia*”.

De asemenea, considerăm că este necesară protecția procesual-penală a drepturilor persoanelor decedate, bănuite, învinuite de comiterea infracțiunilor, a rudelor apropiate ale acestora, a altor participanți cointeresați ai procesului penal, precum și a altor persoane. Din acest considerent, susținem că este necesar ca în alin, (7), art. 285 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, să fie prevăzut și dreptul altor participanți la proces și al altor persoane cointeresate (în afară de rudele apropiate) de a obiecta împotriva încetării urmăririi penale în legătură cu decesul bănuitului, învinuitului. Or, în aceste condiții, persoanele cointeresate în stabilirea vinovăției sau nevinovăției persoanelor decedate vor putea solicita dovedirea circumstanțelor și stabilirea vinovăției în conformitate cu cerințele principiului prezumției de nevinovăție. În acest fel, în procesul penal vor fi excluse situațiile când urmărirea penală este încetată în privința bănuiților, învinuiților decedați, care, în realitate, nu au comis fapte infracționale.

2.4. Concluzii la Capitolul 2

1. Evoluția prezumției de nevinovăție are o istorie îndelungată, iar etapele principale ale formării și consolidării acesteia sunt următoarele: a) prezumția bunei-credințe a persoanei (în perioada antică a istoriei mondiale); b) prezumția de vinovăție (în perioada Evului Mediu); c) recunoașterea prezumției de nevinovăție în anumite state (începând cu Marea Revoluție Franceză din 1789); d) recunoașterea prezumției de nevinovăție la nivel internațional (în etapa contemporană, prin materializarea prevederilor referitoare la acest principiu).

2. Persoanele cointeresate în stabilirea vinovăției sau nevinovăției persoanelor decedate, participante la proces, pot solicita dovedirea circumstanțelor și stabilirea vinovăției acestora în conformitate cu prevederile principiului prezumției de nevinovăție. În acest fel, vor fi excluse situațiile în care are loc încetarea urmăririi penale în privința persoanelor bănuite, învinuite, inculpate, care, de fapt, nu au săvârșit infracțiuni.

3. Din prevederile prezumției de nevinovăție derivă numeroase consecințe, dintre care unele sunt specificate în art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Acestea includ interpretarea în favoarea bănuitului, învinuitului sau inculpatului a dubiilor de neînlăturat în probarea învinuirii, precum și punerea sarcinii probei și a infirmării argumentelor invocate în apărare pe umerii acuzării.

4. Unele consecințe ale prezumției de nevinovăție sunt reglementate în alte norme procesual-penale care nu se referă în mod direct la acest principiu. Printre acestea se numără asigurarea dreptului la apărare al bănuitului, învinuitului sau inculpatului, examinarea cauzei penale exclusiv în privința persoanei învinuite și doar în raport cu învinuirea formulată etc.

5. Există și consecințe care nu sunt reglementate explicit în normele juridice, dar care reprezintă concluzii logice ce derivă din interpretarea acestora. De exemplu, nicio persoană nevinovată nu poate fi trasă la răspundere penală și condamnată.

6. Organele de urmărire penală, persoanele cu demnitate publică, implicate în desfășurarea procesului penal, precum și mijloacele de informare în masă nu pot exprima opinii cu privire la vinovăția bănuitului, învinuitului sau inculpatului, până când aceasta nu va fi stabilită printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă.

7. Nicio persoană nevinovată nu poate fi trasă la răspundere penală și condamnată. Rudele apropiate și alți participanți interesați în procesul penal au dreptul să obiecteze împotriva încetării procesului penal în privința bănuitului, învinuitului sau inculpatului decedat.

8. În cadrul procesului penal trebuie stabilite atât circumstanțele care demonstrează vinovăția bănuitului sau învinuitului în comiterea infracțiunii, cât și cele care ar putea duce la achitarea acestora. De asemenea, trebuie analizate circumstanțele care pot agrava sau atenua măsura pedepsei, precum și cele care ar putea duce la eliberarea de răspundere penală și de pedeapsă.

9. Consecințele care derivă din prezumția de nevinovăție lărgesc și concretizează prevederile acestui principiu. Datorită acestora, legea stabilește clar regulile de care trebuie să se ghideze reprezentanții organelor de drept ce desfășoară procesul penal, precum și alți participanți la proces, pentru a evita încălcarea prezumției de nevinovăție.

10. De asemenea, propunem completarea aceluiași art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova și cu alin. (5) având următorul conținut: „*Organele de urmărire penală și persoanele cu demnitate publică nu sunt în drept să se expună în privința vinovăției bănuitului, învinuitului, inculpatului până la momentul în care sentința de condamnare pronunțată în privința acestuia nu devine irevocabilă*”.

3. PRINCIPIUL PREZUMȚIEI DE NEVINOVĂȚIE ÎN CADRUL FAZELOR PREJUDICIARE ȘI JUDICIARE ALE PROCESULUI PENAL

3.1. Prezumția nevinovăției și sarcina probei în cadrul fazelor prejudiciare și judiciare ale procesului penal

În categoria prezumțiilor legale, locul central revine prezumției de nevinovăție, care exercită o impunătoare influență asupra teoriei probelor, mai ales în ceea ce privește sarcina probei[539]. Prezumția de nevinovăție „corespunde principiilor constituționale care recunosc și garantează drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor și constituie un important aspect al legalității procesului penal”[540]. În procesul penal există o legătură indisolubila între sarcina probei și prezumția de nevinovăție, aceasta din urmă decurgând din cerința ca nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și constituind o garanție că, în lipsa probelor de vinovăție, aceasta nu poate fi trimisă în judecată și condamnată[541]. La concret, prezumția de nevinovăție este cea care plasează sarcina de a dovedi săvârșirea infracțiunii și vinovăția acuzatului pe umerii acuzării, dă dreptul acuzatului de a rămâne în pasivitate și de a nu fi nevoit să producă probe care să conducă la acuzarea sa și, în cazul în care probele administrate în cauză tind la răsturnarea prezumției de nevinovăție, ea este cea care dă dreptul acuzatului de a-și dovedi nevinovăția[542].

Astfel, prezumția de nevinovăție reflectă valorile politice și morale (libertatea, demnitatea și dreptul la viață privată), care sunt considerate suficient de importante în societatea contemporană, pentru a ridica regulile referitoare la sarcina probei la statutul unui drept fundamental[543]. Principiul prezumţiei de nevinovăţie impune, între altele, ca, în îndeplinirea funcţiilor lor, membrii completului de judecată să nu pornească de la ideea preconceptă că inculpatul a săvârşit fapta incriminată; sarcina probei revine acuzării şi orice îndoială este în avantajul persoanei acuzate. În plus, acuzarea are obligaţia de a-i preciza persoanei în cauză ce acuzaţii i se aduc, pentru a-i oferi ocazia să-şi pregătească şi să-şi prezinte apărarea în mod corespunzător, şi de a oferi probe suficiente, pentru a întemeia o declaraţie de vinovăţie[544].

---

[539] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 130.
[540] *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală*. Volumul V. Op.cit., p. 181.
[541] THEODORU, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. Op.cit., p. 93-95 și p. 343-344.
[542] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. Op.cit., p. 194.
[543] *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. Volumul 1. Op.cit., p. 20; ASHWORTH, A. Four Threats to the presumption of innocence. În: *International Journal of Evidence and Proof*, nr. 10/2006, p. 241.
[544] *Ghid privind art. 6 din Convenţie – Dreptul la un proces echitabil (latura penală)*. Consiliul Europei / Curtea Europeană a Drepturilor Omului 2014, p. 35. (Hotărârea CtEDO în cauza *Barberà, Messegué şi Jabardo vs. Spania*, nr. 10590/83, 6 decembrie 1988, seria A nr. 146, pct. 77, cererea nr. 10590/83, [online], [citat 11.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57429; Hotărârea CtEDO în cauza *Janosevic vs. Suedia*, nr. 34619/97, 23 iulie 2002, CEDO 2002-VII, pct. 97, cererea nr. 34619/97, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60628).

Una dintre consecințele prezumției de nevinovăție în procesul penal al Republicii Moldova o reprezintă prevederea conform căreia nimeni nu este obligat să dovedească nevinovăția sa (art. 8, alin. (2) Cod de procedură penală al Republicii Moldova). Sarcina demonstrării învinuirii și a infirmării argumentelor invocate în apărarea bănuitului, învinuitului ține de partea acuzării.

Lipsa în Constituția Republicii Moldova a prevederii privind inadmisibilitatea dovedirii învinuirii de către o altă parte a procesului, cu excepția părții acuzării, este determinată, în primul rând, de caracterul universal al legii fundamentale, în timp ce aparatul conceptual, folosit în diferite ramuri de drept, se deosebește substanțial. Plasarea sarcinii dovedirii învinuirii pe umerii acuzării, la nivel constituțional, ar duce la faptul că această regulă s-ar aplica nu doar în cadrul procesului penal, dar și în alte ramuri de drept, inclusiv în procesul civil. Or, într-o serie de cazuri, în diverse ramuri ale dreptului se operează cu prezumția de vinovăție a pârâtului, reclamatului.

Regula cu privire la punerea obligațiunii de a dovedi anumite aspecte în sarcina unei sau altei părți și-a făcut apariția încă în Roma Antică. Astfel, juristul roman Paulus, în secolul III al erei noastre, a formulat regula conform căreia „este obligat să dovedească acela care afirmă, și nu cel care neagă. Or, exista cerința apărării anumitor teze, înaintate în calitate de afirmații. O asemenea prevedere se aplică și în momentul de față în cadrul proceselor civile, în special în cazurile privind litigiile patrimoniale”[545].

Analiza consecinței formulate în art. 8, alin. (2) Cod de procedură penală al Republicii Moldova ne vorbește despre faptul că ea poate fi divizată în două componente care se completează reciproc:

1) bănuitul, învinuitul, inculpatul nu este obligat să dovedească nevinovăția sa;

2) sarcina dovedirii învinuirii și a infirmării argumentelor invocate în apărarea bănuitului, învinuitului, inculpatului ține de partea acuzării.

Astfel, în primul caz, legiuitorul eliberează, exonerează bănuitul, învinuitul, inculpatul de obligațiunea de a-și dovedi nevinovăția, iar în al doilea caz, a pus demonstrarea învinuirii și infirmarea argumentelor apărării în sarcina acuzării.

Termenul „sarcina probei” reprezintă o interpretare a expresiei latine *onus probandi* („sarcina de a dovedi”)[546], presupunând obligațiunea demonstrării, dovedirii propriilor afirmații în cadrul unui litigiu judiciar.

[545] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного процесса*. Op.cit., с. 86.
[546] JITARU, L. *Dicționar latin-român de maxime și expresii juridice*. Op.cit., p. 119.

Regula privind inadmisibilitatea amplasării sarcinii dovedirii nevinovăției asupra bănuitului, învinuitului, inculpatului nu și-a găsit locul corespunzător în legea procesual-penală o bună perioadă de timp.

Prima mențiune despre această consecință a fost reflectată în Hotărârea Plenului Judecătoriei Supreme a URSS din 27 decembrie 1946, unde se menționa: „Orice persoană este considerată nevinovată, până când vinovăția ei va fi dovedită în ordinea stabilită de lege… Nu învinuitul este obligat să-și dovedească nevinovăția sa, ci organele acuzării trebuie să demonstreze corectitudinea învinuirii”[547].

Deși indicațiile din Hotărârile Plenului Judecătoriei Supreme a URSS privind necesitatea aplicării acestor reguli erau extrem de importante pentru constituirea practicii judiciare, deoarece explicațiile care se conțineau în ele, inclusiv în Încheierile Colegiilor Judecătoriei Supreme a URSS cu privire la procesele penale, erau obligatorii, această consecință nu a fost fixată în mod legislativ la nivelul corespunzător. Din acest motiv, implementarea și realizarea corespunzătoare a prevederilor cu privire la obligațiunea dovedirii nevinovăției în procesele penale a fost de nerealizat fără reglementarea ei la nivel legislativ.

Odată cu adoptarea Codului de procedură penală al RSSM în anul 1961, a fost fixată interdicția transferului de către instanțele de judecată și organele de urmărire penală a obligației demonstrării învinuirii către învinuit. Totodată, nu se menționa expres care anume obligație nu putea fi pusă în sarcina învinuitului: obligația de a dovedi învinuirea sau obligația de a demonstra nevinovăția. Însă, reieșind din regulile bunului-simț, putem susține că era vorba anume despre interzicerea de transfer a obligației de a-și demonstra nevinovăția sa.

Ceva mai târziu, în Hotărârea Plenului Judecătoriei Supreme a URSS, Nr. 2 din 18 martie 1963 „Cu privire la respectarea strictă a prevederilor legii în procesul examinării cauzelor penale de către instanțele de judecată” din nou s-a atras atenția în privința interdicției de transfer a obligației de dovedire a nevinovăției asupra învinuitului.

Consecința lipsei obligațiunii învinuitului de a-și dovedi nevinovăția sa a obținut fixarea normativă în forma pe care o cunoaștem astăzi, odată cu adoptarea Constituției Republicii Moldova, în anul 1994, și a Codului de procedură penală al Republicii Moldova din anul 2003.

Trebuie remarcat și faptul că nici într-un act juridic internațional, care proclamă principiul prezumției de nevinovăție, nu se regăsește această regulă, care ar elibera bănuitul, învinuitul de la obligațiunea de a-și demonstra nevinovăția. Astfel, statelor care au ratificat Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice, Convenția

[547] *Сборник постановлений Пленума и определений Верховного Суда СССР по вопросам уголовного процесса*, 1946-1962 гг. Москва: Изд. Юридическая Литература, 1964, с. 46-47.

Europeană a Drepturilor Omului li s-a oferit dreptul de a soluționa de sine stătător chestiunea privind aplicarea ei în propriul sistem de drept.

Prezumția de nevinovăție permite a se restabili un anumit echilibru între acuzator și acuzat[548]. În faza de urmărire penală, organele de urmărire penală au obligația ca, diipă sesizare, să caute și să strângă datele ori informațiile cu privire la existența infracțiunii și la identificarea persoanelor care au săvârșit infracțiuni, să ia măsuri pentru limitarea consecințelor acestora, să obțină și să administreze probele, cu respectarea principiilor legalității și loialității procedurale. Organele de urmărire penală trebuie să strângă și să administreze probele atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului ori inculpatului, chiar dacă acesta recunoaște săvârșirea infracțiunii[549].

În același timp, prezumția de nevinovăție nu doar cere ca persoana să fie considerată nevinovată, dar mai presupune și faptul că sarcina probei este pusă pe umerii acuzatorului, iar toate dubiile care nu pot fi înlăturate trebuie interpretate în favoarea învinuitului. Or, reieșind din prezumția de nevinovăție, circumstanțele care urmează a fi dovedite – faptul infracțiunii (locul, timpul, modalitatea, precum și alte circumstanțe ale comiterii faptei), vinovăția făptuitorului, motivele infracțiunii etc. – sunt prezumate ca fiind nedovedite, această prezumție urmând a fi răsturnată de către partea acuzării.

Profesorul V. Dongoroz menționează: „Sarcina de a dovedi existența infracțiunii și a vinovăției constituie o obligație pentru organele judiciare, învinuitul sau inculpatul nefiind ținut a-și dovedi nevinovăția (prezumția de nevinovăție)”[550]. Or, autoril vizat concluzionează în privința următorului fapt: „atâta vreme cât organele judiciare nu au reușit să probeze existența faptei și a vinovăției, nu poate constitui o probă a acestora împrejurarea că învinuitul sau inculpatul nu prezintă proba că fapta nu a fost comisă sau că el este nevinovat (așa-numita probă în descărcare”, precum și că „atâta vreme cât nu se produc probe în sprijinul învinuirii, învinuitul sau inculpatul se poate menține în atitudinea de negare, fără a fi obligat să-și sprijine tăgada prin producerea de probe”. De asemenea, V. Dongoroz, în virtutea regulii *actori incumbit probatio,* pune accent pe faptul că „obligația de a dovedi existența faptei și a vinovăției cade în sarcina subiecților procesuali care exercită acțiunea penală”[551].

În opinia lui I. M. Alexeev, „legiuitorul a recunoscut învinuitul, *a priori*, în calitate de parte slabă, vulnerabilă a procesului penal, punându-l într-o poziție pe cât e posibil de favorabilă lui[552],

[548] PRADEL, J. *Procédure pénale*. Op.cit., p. 309; *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. Volumul 1. Op.cit., p. 21.
[549] *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. Volumul 1. Op.cit., p. 21.
[550] *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală*. Volumul V. Op.cit., p. 179.
[551] *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală*. Volumul V. Op.cit., p. 179.
[552] În acest sens, considerăm că este necesar să ne reținem puțin atenția și asupra faptului că favorizarea apărării este un concept important pentru procesele penale, el asigurând protejarea dreptului inculpatului la un proces echitabil. Or,

lucru care este absolut firesc, el fiind în concordanță cu prevederile unui proces penal contradictorial". Totodată, susține acest autor, „…este greu de supraestimat valoarea prezumției de nevinovăție. Ea nu doar cere ca persoana să fie considerată nevinovată, dar mai impune și un ritm specific al probatoriului, care reprezintă un element important în mecanismul procesului penal contradictorial"[553]. Prezumția de nevinovăție consacră reguli determinante în probatoriul penal. Nedovedirea vinovăției în sens juridic echivalează cu dovedirea nevinovăției și nu permite deținerea în stare de bănuit a unei persoane care a fost achitată de către o instanță de judecată[554].

După părerea autorului A. Petrea, câtă vreme admitem că acuzatul este prezumat nevinovat, este necesar să plasăm sarcina de a răsturna această prezumție pe umerii acuzării, ca titular al funcției opuse celei de apărare. Aceasta înseamnă că, în procesul penal, sarcina de a dovedi vinovăția acuzatului revine celui ce o afirmă, deci acuzării, acuzatul fiind beneficiarul unei stări legale de pasivitate procesuală. Totodată, din coroborarea obligației acuzării de a dovedi vinovăția acuzatului cu faptul că acuzatul este învestit cu exercitarea funcției de apărare în cauză, rezultă că, de fapt, acuzatul are și dreptul de a nu contribui la propria sa acuzare și incriminare, dar și dreptul de a-și dovedi nevinovăția. Practic, prezumția de nevinovăție, ca instrument de plasare a sarcinii probei, impune crearea următoarelor reguli: 1) acuzarea este cea care trebuie să dovedească vinovăția acuzatului; 2) acuzatul are posibilitatea de a rămâne în pasivitate pe parcursul procesului, fiind titularul unui drept la neautoincriminare; 3) acuzatul are facultatea de a ieși din starea de pasivitate și de a produce probe și a convinge instanța despre nevinovăția sa.

Cât privește obligația acuzării de a proba vinovăția acuzatului, am căutat să devoalăm coordonatele acestei obligații prin definirea *sarcinii probei* și identificarea *obiectului său.* Astfel, susține A. Petrea, sarcina probei presupune, pentru acuzator, nu doar obligația de a administra probe care susțin vinovăția acuzatului, ci și obligația de a le evalua și corela de o manieră care să conducă la concluzia vinovăției acuzatului; sarcina probei constă deci atât în obligația de a administra probele sau de a propune administrarea lor *(the burden ofproduction),* cât și în obligația de a convinge judecătorul că probele administrate susțin vinovăția acuzatului *(the burden ofpersuasion)*[555].

---

conform lui, autoritățile judiciare trebuie să adopte măsuri care să faciliteze exercitarea dreptului la apărare a bănuitului, învinuitului, inculpatului. De asemenea, favorizarea apărării se bazează pe faptul că persoana bănuită, învinuită de comiterea unei infracțiuni trebuie să beneficieze de toate posibilitățile și mijloacele oferite de lege pentru a avea la dispoziție o apărare eficientă.

[553] АЛЕКСЕЕВ, И. М. Соотношение материальной истины и состязательных начал уголовного судопроизводства. Op.cit., с. 3-6.

[554] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 136.

[555] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. Op.cit., p. 333.

În literatura de specialitate, prevederea referitoare la lipsa obligației bănuitului, învinuitului, inculpatului de a-și dovedi nevinovăția sa a fost pusă sub semnul întrebării, în ciuda recunoașterii prezumției de nevinovăție.

Astfel, cu ceva timp în urmă, unii autori susțineau teza referitoare la posibilitatea plasării obligației de dovedire a nevinovăției asupra învinuitului. Autoarea V. I. Kaminskaia susținea, de exemplu, că „imposibilitatea învinuitului sau lipsa de dorință a acestuia de a face referire la anumite fapte, care ar combate acuzarea ce i se aduce, pot genera anumite consecințe de ordin faptic pentru el. De aceea, în anumite circumstanțe, poate fi recunoscută ca justificată plasarea sarcinii de combatere a acuzării asupra învinuitului…”[556].

Autorul C. S. Kasumov considera că obligațiunea de a dovedi poate fi deplasată în următoarele cazuri: a) dacă dovedirea circumstanțelor care confirmă acuzarea ține de obligațiunea acuzatorului; b) dacă dovedirea circumstanțelor care combat acuzarea ține de obligațiunea învinuitului[557].

Chiar și cercetătorul M. S. Strogovici, care a elaborat bazele teoretice ale prezumției de nevinovăție în procesul penal[558], examinând chestiunea privind temeiurile în baza cărora ar putea fi respinse unele sau alte explicații făcute de către învinuit, inculpat în apărarea sa, menționa următoarele: „…în baza acelui temei că învinuitul, inculpatul nu a dovedit corectitudinea și corespunderea afirmațiilor sale realității”[559].

Trebuie să menționăm că o asemenea poziție este caracteristică pentru sistemul de drept anglo-saxon. Astfel, în dreptul englez și în cel american, vinovăția este tratată ca o formă specifică a acțiunii, înaintate de stat (reclamant) față de învinuit (reclamat). Respectiv, în cauzele penale se aplică unele norme ale procesului penal, inclusiv și regula privind transferul obligațiunii de a dovedi. Aceste reguli se aplică atunci când, în opinia judecătorului, faptul care înlătură acuzarea îi este cunoscut doar învinuitului sau se recunoaște că învinuitului îi este ușor să prezinte dovada acestui fapt. Și dacă învinuitul nu-și va îndeplini, în cazul de față, obligațiunea (sarcina) probei pusă asupra sa, instanța de judecată va concluziona că acest fapt nu există și că învinuitul este vinovat[560]. Or, vom reține că, în mai multe state ale SUA, sarcina probei în privința unor circumstanțe de achitare este pusă anume asupra inculpatului. Aceasta ar însemna că, dacă

[556] КАМИНСКАЯ, В. И. *Учение о правовых презумпциях в уголовном процессе*. Op.cit., с. 85.
[557] КАСУМОВ, Ч. С. *Презумпция невиновности с советском праве*. Баку: ЭЛМ, 1984, с. 57-58.
[558] СТРОГОВИЧ, М. С. *Право обвиняемого на защиту и презумпция невиновности*. Op.cit.
[559] СТРОГОВИЧ, М. С. О судебной этике. В: *Проблемы судебной этики.* Москва: Изд. Юридическая Литература, 1974, с. 7.
[560] ЛАРИН, А. М. *Презумпция невиновности*. Op.cit., с. 48.

inculpatul nu a reușit să convingă instanța în alibi-ul său sau în privința faptului că a acționat în stare de legitimă apărare, judecătorul poate pronunța o sentință de condamnare[561].

Și nu doar în Marea Britanie și în Statele Unite sarcina probei este transferată, pusă parțial, pe umerii părții apărării. Astfel, în Codul de procedură penală al Franței este fixat că, dacă învinuitul afirmă ceva anume în apărarea sa, apoi el își asumă obligația de a dovedi aceste circumstanțe[562].

În opinia juristului american Wiliams, în SUA, este unanim acceptată regula conform căreia „inculpatul care nu are nicio obiecție față de învinuirea ce i se aduce, de facto, nu poate beneficia de prevederile prezumției de nevinovăție". Un alt jurist american, Goldstein, menționează următoarele: „Teoria presupune că persoana nevinovată trebuie să strige cu voce tare despre nevinovăția sa în fața acuzării. Recunoașterea vinovăției prin tăcere (admission by silence) este o instituție oficială a dreptului probator, recunoscut atât de jurisdicția federală, cât și de instanțele de judecată din majoritatea statelor[563].

În acest fel, în dreptul american se aplică regula conform căreia „salvarea celor care se înecă se află în mâinile celor care se înreacă". În cazul unei asemenea abordări, nu este luată în calcul diversitatea situațiilor din viața de toate zilele, în care se pot pomeni anumite persoane, fiind nevoite să păstreze tăcerea, în virtutea anumitor circumstanțe și din diverse motive. Și în aceste cazuri, desigur, va avea loc o condamnare a unei persoane nevinovate, doar din simplul considerent că respectul său față de lege și buna sa credință au fost puse la îndoială de organele de drept, iar el nu a invocat anumite argumente în apărarea sa.

Totodată, opiniile cercetătorilor în privința sarcinii probei conform prevederilor prezumției de nevinovăție rămân controversate și până în momentul de față. Unii dintre ei afirmă categoric că, „indiferent de contradictorialitatea procesului penal și a părților participante în cadrul acestuia, nici bănuitul, învinuitul, nici partea civilă, civilmente responsabilii, și nici partea vătămată nu au obligația de a dovedi[564].

Alții, dimpotrivă, au justificat cu vehemență divizarea sarcinii probei nu prin măsuri de răspundere sau apărare, ci prin interesul urmărit de părțile procesului penal. În legătură cu acest fapt, unii dintre autori menționează: „Sarcina probei în procesul penal reprezintă un fenomen

---

[561] КАЛИНОВСКИЙ, К. Б. *Уголовный процесс современных зарубежных государств*. / Учебное пособие. Петрозаводск: Изд. Петр ГУ, 2000, с. 29.
[562] БЕБОТОВ, С. В. *Правосудие во Франции.* Москва, 1994, с. 156-158.
[563] СТАРЧЕНКО, А. *Философия права и принцип правосудия в США*. Москва: Изд. Юридическая Литература, 1969, с. 40-41; ГУЦЕНКО, К. Ф., ГОЛОВКО, Л. В. ФИЛИМОНОВ, Б. А. *Уголовный процесс западных государств*. /Издание второе, пересмотренное и дополненное. Москва: Изд. Зерцало, 2002, с. 25.
[564] ВЛАСОВ, А. А., ЛУКЬЯНОВА, И. Н., НЕКРАСОВ, С. В. *Особенности доказывания в судопроизводстве*: Научно-практическое пособие. Москва: Изд. Экзамен, 2004, с. 313.

juridic care presupune o necesitate obiectivă, determinată de interesele participanților la proces de a justifica anumite argumente, aduse de către părți în cazul unor afirmații pozitive, și de a prezenta probe pentru confirmarea lor, pentru recunoașterea unor circumstanțe juridice relevante ca fiind dovedite”[565].

Prezumția de nevinovăție determină că sarcina probei nu poate fi pusă pe seama învinuitului. Odată ce învinuitul se consideră nevinovat, până la intrarea în vigoare a hotărârii judecătorești, răsturnarea prezumției se pune pe seama organelor care invocă vinovăția persoanei. Prezumția de nevinovăție determină regula privind interpretarea tuturor dubiilor în favoarea învinuitului. Regula privind interpretarea dubiilor în favoarea învinuitului ridică mai multe probleme procesuale în materia probelor. Art.8 alin.(3) C.proc.pen. nu prevede expres cine are sarcina de a înlătura dubiile. Această obligație reiese din însăși natura *sarcinii probei.*

Pentru a înlătura interpretări neunivoce, este rațional a include în art.8 alin.(3) C.proc.pen. prevederea „înlăturarea dubiilor este pusă în seama acuzării”. Poate provoca dubii atât întregul ansamblu de probe, cât și unele probe separate. Înlăturarea probei dubioase nu exclude pronunțarea unei sentințe de condamnare, în situația în care alte probe în cumul vor dovedi vinovăția persoanei. În același timp, trezește discuții problema privind situația în care există dubii în ceea ce privește o probă în apărare. Problema dată depășește limitele trasate de principiul prezumției de nevinovăție, implicând principiul dreptului la apărare. Este evident că, dacă proba în apărare este dubioasă, se creează impresia că fapta respectivă nu a fost pe deplin cercetată. Nu pot fi echivalate după puterea de probare dubiile în privința probelor în acuzare cu cele în apărare.

Dacă apar dubii în privința probelor în apărare, aceasta nu va fi un eșec al apărării, considerându-se că vinovăția a fost dovedită. Din problematica interpretării dubiilor derivă și altă problemă, care, în opinia noastră, este deosebit de importantă și ține de admisibilitatea probelor administrate de către organele de urmărire cu încălcarea formei procesuale. Conform regulii generale, aceste probe ar trebui să fie sancționate cu nulitate. Din alt punct de vedere, administrarea probelor în apărare se include și în sarcina părții acuzării, fapt prevăzut de art. 19 alin. (3) C.proc. pen., care obligă organele de urmărire penală să ia toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă, a circumstanțelor cauzei, evidențiind împrejurările care dovedesc vinovăția bănuitului, învinuitului, inculpatului, cât și cele care îl dezvinovățesc, precum și circumstanțele care îi atenuează sau îi agravează răspunderea. Având în vedere acest fapt, statul, în persoana acuzării, este responsabil de administrarea probelor în apărare

[565] КУДРЯВЦЕВА, А. В., ВЕЛИКОСЕЛЬСКИЙ, Ю. И. Бремя доказывания как самостоятельная правовая категория в уголовном процессе России. В: *Вестник Южно-Уральского Государственного Университета*. Серия Право. Выпуск 5, №11 (40)/2004, с. 156.

și nerealizarea sau realizarea incorectă a acestei atribuții poate crea consecințe asupra drepturilor persoanei acuzate[566].

Luând în considerație cele menționate, profesorul I. Dolea concluzionează, cu titlu de recomandare, asupra următoarelor momente: a) existența dubiilor, care nu pot fi înlăturate, în probarea învinuirii, conduce la excluderea faptului neprobat din obiectul probațiunii și la interpretarea situației create în favoarea acuzatului; b) existența dubiilor, care nu pot fi înlăturate, în negarea învinuirii, determină existența faptului dat în sistemul de probe, atâta timp cât totalitatea de probe în acuzare nu va dovedi netemeinicia acestuia. Această regulă ce derivă din prezumția de nevinovăție poate fi utilizată în jurisprudență, determinând necesitatea aplicării unei metode logice specifice, când teza *vinovat* se dovedește prin negarea antitezei *nevinovat*[567].

Or, considerăm că au dreptate acei cercetători care consideră că sarcina probei în procesul penal nu poate să reiasă din interesele obiective ale părților, deoarece prezumția probatorie de nevinovăție aparține anumitor fenomene artificiale, create în procesul de elaborare a normelor de drept și de aplicare a acestora. Ea fie că se realizează în cadrul procesului penal, fie că nu. Nu pot exista excepții logice de la regula probatoriului că învinuitul este considerat nevinovat, iar organele și persoanele corespunzătoare sunt obligate să stabilească vinovăția lui[568].

În opinia lui D. Ostavciuc, bănuitul, învinuitul, inculpatul nu sunt obligați să-și demonstreze nevinovăția. Obligația de a dovedi vinovăția o are partea care susține învinuirea. Prin urmare, obligația de a dovedi temeinicia acuzării și de a informa, pe căi legale, argumentele apărării (în care acestea sunt) este pusă pe umerii părții acuzării (procurorul, organul de urmărire penală, partea vătămată, partea civilă, precum și reprezentanții acestora). Sarcina probei îi revine statului prin intermediul organelor judiciare. Din această perspectivă, probele trebuie să fie interpretate la orice fază și etapă a procesului penal. În toate aceste etape, orice persoană acuzată trebuie să fie tratată ca nevinovată, până la proba contrarie (până la adoptarea unei hotărâri definitive de condamnare)[569]. Prezumţia de nevinovăţie nu poate înceta să se aplice în apel, doar pentru că acţiunea în primă instanţă a determinat condamnarea persoanei în cauză, atunci când procesul continuă în apel sau recurs[570].

---

[566] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 135-136; DOLEA, I. Principiul „egalității armelor" și dreptul apărării de a administra probe în procesul penal. În: *Analele Științifice ale USM*. Chișinău: CEP USM, 2004, p. 375-376.

[567] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 136.

[568] ЛЕВЧЕНКО, О. В. Проблемы реализации презумпции невиновности в доказывании по уголовным делам. В: *Международная Ассоциация Содействия Правосудию*. [online], [citat 22.12.2024]. Disponibil: http://iuaj.net/book/export/html/432

[569] OSTAVCIUC, D. *Prezumția de nevinovăție – cadrul național și standarde internaționale*. Op.cit., p. 10.

[570] *Ghid privind art. 6 din Convenţie – Dreptul la un proces echitabil (latura penală)*. Consiliul Europei / Curtea Europeană a Drepturilor Omului 2014, p. 36. (Hotărârea CtEDO în cauza *Konstas împotriva Greciei,* nr. 53466/07,

În orice proces penal, prezumția de nevinovăție plasează sarcina probei asupra acuzării, însemnând că un acuzat nu poate fi obligat să se autoincrimineze, iar o condamnare urmează să se bazeze pe probe. În același timp, formularea prezumțiilor, cu solicitarea explicațiilor din partea acuzatului, reieșind din unele circumstanțe de fapt, nu va fi neapărat incompatibilă, atâta vreme cât există anumite garanții[571].

Răsturnarea prezumției de nevinovăție este într-o legătură și o condiționare reciprocă cu probarea cu certitudine a vinovăției. Dacă certitudinea nu se manifestă, prezumția de nevinovăție este susținută de regula *in dubio pro reo*[572]. În acest sens, s-a pronunțat și Curtea Constituțională, menționând: „În baza principiului prezumției de nevinovăție, sarcina probei îi revine acuzării, iar situațiile îndoielnice sunt interpretate în favoarea celui acuzat (*in dubio pro reo*). Prezumția de nevinovăție implică pentru cel acuzat dreptul de a propune probe în favoarea sa și de a nu depune mărturii împotriva sa”[573].

Însă, în ciuda caracterului rezonabil al acestei concluzii, invocate în apărarea dreptului bănuitului, învinuitului, inculpatului de a nu-și dovedi nevinovăția sa, în unele state, aceste idei umaniste nu și-au găsit susținere.

De exemplu, în Marea Britanie, la finele secolului al XIX-lea, au fost adoptate anumite reglementări, aplicate și în momentul de față, conform cărora învinuitul, din proprie dorință, a obținut dreptul să participe la ședințele de judecată în calitate de martor al apărării, iar acuzatorului i s-a interzis să interpreteze refuzul de a face declarații în calitate de probă împotriva învinuitului. În același timp, în Marea Britanie întâlnim exemple elocvente ale tendinței de a căuta și a identifica excepții de la această regulă generală. Astfel, asupra judecătorilor nu se răsfrânge interdicția privind refuzul învinuitului de a face declarații în calitate de probă în privința sa, ea fiind examinată, de regulă, în calitate de circumstanță care confirmă acuzarea. În acest fel, contrar dreptului garantat la tăcere, învinuitul este constrâns să participe în cadrul probatoriului[574].

---

24 mai 2011, pct. 36, cererea nr. 53466/07, [online], [citat 10.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-121302).

[571] McBRIDE, J. *Drepturile omului și procedura penală. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*./ Consiliul Europei. Ediția a 2-a. Chișinău, 2019, p. 10; OSTAVCIUC, D. *Prezumția de nevinovăție – cadrul național și standarde internaționale*. Op.cit., p. 10-11.

[572] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 131.

[573] Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 27 din 30 octombrie 2018 privind controlul constituționalității unor dispoziții ale articolului 185 din Codul de procedură penală (arestarea preventivă în cazul în care persoana nu și-a recunoscut vina în privința comiterii faptei imputate) (Sesizările nr. 130g/2018, nr 133g/2018, nr. 134a/2018 și nr 143g/2018, paragraful 82, [online], [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=673&l=ro.

[574] ЛЕВЧЕНКО, О. В. Современное доказательственное право зарубежных стран. В: *Вестник Оренбургского Государственного Университета*. Выпуск 3, 2009, с. 71.

Mai mult decât atât, acuzarea este obligată să dovedească vinovăția învinuitului doar atunci când între părți există un litigiu, o neconcordanță. Iar în cazurile în care învinuitul își recunoaște vinovăția, partea acuzării este eliberată de sarcina probei, ceea ce servește automat în calitate de premisă procesuală pentru aplicarea pedepsei, fără o analiză a probelor colectate[575]. În consecință, apare un înalt grad de probabilitate de condamnare a unei persoane nevinovate, care s-a autoincriminat de bunăvoie.

De asemenea, în procesul penal englez, acuzatorul nu este obligat să dovedească circumstanțele care exclud caracterul penal al faptei sau circumstanțele atenuante, din care considerent aceste funcții sunt puse pe seama părții apărării, și anume a bănuitului, învinuitului, inculpatului, iar în unele cazuri – și a apărătorului.

Și în Codul de procedură penală italian[576] sunt prevăzute unele excepții de la regula generală referitoare la sarcina probei[577]. El prevede, de exemplu, posibilitatea redeplasării sarcinii probei asupra învinuitului, în cazul în care acesta afirmă că are un anumit alibi. Învinuitul este limitat de anumite condiții temporare stricte, conform cărora acesta este obligat să prezinte probele care-i confirmă alibiul nu mai târziu de șapte zile de la începerea judecării cauzei. Neprezentarea lor în timpul indicat îl lipsește pe învinuit de posibilitatea de a-și corecta greșeala în cadrul procesului de judecată, dacă nu va putea demonstra că probele în apărare (alibi), prezentate din nou instanței de judecată, i-au devenit cunoscute la expirarea termenului prevăzut de lege sau în timpul examinării cauzei în instanță, în legătură cu apariția unor noi circumstanțe. Or, putem observa că se aplică regula similară cu normele folosite în SUA, unde bănuitul, învinuitul trebuie să dovedească singur circumstanțele pe care este mai ușor să le confirme, să le demonstreze[578].

O asemenea abordare ni se pare inacceptabilă pentru sistemul de drept din Republica Moldova, deoarece, în opinia noastră, partea acuzării trebuie să combată de sine stătător toate argumentele invocate în apărare. Reieșind din prezumția de nevinovăție, învinuitul este considerat nevinovat, până în momentul când vinovăția acestuia va fi stabilită, constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă. Iar, din moment ce el este nevinovat la momentul efectuării urmăririi penale și a judecării cauzei, acesta nu poate fi impus să efectueze anumite acțiuni. În cazurile în care bănuitul, învinuitul nu dovedește veridicitatea circumstanțelor care l-ar

[575] ГУЦЕНКО, К. Ф., ГОЛОВКО, Л. В., ФИЛИМОНОВ, Б. А. *Уголовный процесс западных государств*. Op.cit., с. 18-23.
[576] Codice Penale e di Procedura Penale per le Forze dell'Ordine Esplicati. /A cura di R. Marina. Napoli: Edizioni Simone, 2023.
[577] ГУЦЕНКО, К. Ф., ГОЛОВКО, Л. В., ФИЛИМОНОВ, Б. А. *Уголовный процесс западных государств*. Op.cit., с. 18-23.
[578] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного процесса*. Op.cit., с. 93.

achita, în mod logic, acest lucru atrage doar recunoașterea faptului că chestiunea referitoare la fiabilitatea acestor circumstanțe rămâne a fi soluționată. Astfel, dacă bănuitul, învinuitul afirmă că, la momentul săvârșirii infracțiunii, se afla într-un alt loc, însă nu a putut demonstra acest fapt, de aici nu rezultă logic că la momentul comiterii faptei se afla anume în acel loc. Or, demonstrarea necorespunzătoare a acestui moment de către bănuit, învinuit nu se poate transforma într-o probă în acuzare împotriva lor[579].

În conformitate cu prevederile Codului de procedură penală belgian, pentru a nu fi condamnați în baza proceselor-verbale întocmite de către reprezentanții organelor de poliție, care dețin o valoare probatorie substanțială, învinuiții sunt obligați să prezinte probe care combat cele constatate în conținutul proceselor-verbale cu referire la comiterea faptelor ilegale[580]. Aici, după cum putem observa, sunt prezente anumite elemente ale prezumției de vinovăție a învinuitului, deoarece el, practic, este recunoscut vinovat doar în baza materialelor fixate în procesul-verbal, fiind nevoit să demonstreze contrariul. Și în general, nu este clar din ce motiv legea acordă o importanță deosebită proceselor-verbale întocmite de către organele de poliție. Or, am putea susține că, în cazul de față, este prezentă o poziție inegală a participanților la procesul penal, deoarece probele care confirmă învinuirea au prioritate în apreciere, în raport cu probele care combat învinuirea.

Nu e greu de observat că transferul sarcinii probei asupra bănuitului, învinuitului facilitează acuzarea, însă poate fi dăunătoare pentru persoana nevinovată, dacă ea nu s-ar isprăvi cu această povară[581].

În doctrină și în practica judiciară s-a arătat că prezumția de nevinovăție poate fi înlăturată numai prin administrarea de probe care să stabilească cu certitudine vinovăția. Prezumția nu este înlăturată în caz de îndoială cu privire la stabilirea situației de fapt, care profită suspectului sau inculpatului *(in dubio pro reo).* Există îndoială doar atunci când din coroborarea tuturor probelor nu se poate reține cu certitudine nici vinovăția, nici nevinovăția celui în cauză. În acest caz, îndoiala care rămâne este echivalentă cu o probă pozitivă de nevinovăție, ce conduce la achitarea inculpatului de către instanță sau la soluția de netrimitere în judecată, dispusă de către procuror[582].

---

[579] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного процесса*. Op.cit., с. 93-94.
[580] ГУЦЕНКО, К. Ф., ГОЛОВКО, Л. В., ФИЛИМОНОВ, Б. А. *Уголовный процесс западных государств*. Op.cit., с. 18-23.
[581] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного процесса*. Op.cit., с. 94.
[582] VOLONCIU, N, BARBU, A, *Codul de procedură penală comentat*. București, 2007, p. 15-17; MATEUȚ, Gh. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Vol. 1. Op.cit., p. 155-169; MATEUȚ, Gh. Prezumția de nevinovăție în lumina Convenției Europene și a reglementărilor procedurale interne. În: *Dreptul*, nr. 11/2000 p. 59-68; *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. Volumul 1. Op.cit., p. 22.

Astfel, în speță, *la data de 19 iunie 2020, cet. E. V. a fost pus sub învinuire pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art. 179 alin. (2) Cod penal al Republicii Moldova. În instanța de fond, procurorul T. V. a pledat pentru recunoașterea inculpatului E. V. vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 179, alin. (2) Cod penal al Republicii Moldova.*

Instanța de judecată, coroborând declarațiile martorului G. M cu declarațiile lui Ș. E., a reținut că acesta a declarat circumstanțe similare cu cele ale lui Ș. E. și că „împreună cu acesta au verificat ograda și grădina părții vătămate, însă nu au observat urme. De asemenea, nu au auzit ca cineva să fi intrat în casa lui S. F.

Totodată, s-a menționat și faptul că toate probele administrate în cauză doar confirmă că, potrivit cererii depuse de către S. F în adresa I. P. Cahul, la data de 14.04.2020, în domiciliul numitei S. F., situat în satul Vadul lui Isac, raoinul Cahul, a pătruns ilegal o persoană nestabilită, care a aplicat violența fizică față de S. F. Conform Raportului de constatare medico-legală nr. 202011D0120 din 24 aprilie 2020, la S. F. au fost depistate leziuni corporale catalogate la categoria vătămărilor corporale ușoare, iar conform Raportului de expertiză judiciară nr. 202011D0174 din 05 iunie 2020, s-a stabilit că lui S. F. i-au fost cauzate vătămări corporale ușoare.

În așa fel, instanța de judecată a considerat imposibil nu doar de a reține în acțiunile inculpatului prezența elementelor unei anumite infracțiuni, ci a constatat și inexistența faptei infracțiunii, atâta timp cât existența acesteia nici nu a putut fi demonstrată. Totodată, procurorul nu a dispus audierea lui Ș. A. și a lui A. M., în vederea excluderii implicării acestora în comiterea presupusei fapte infracționale. Or, aceasta a reprezentat o posibilitate de a constata la nivel cert și cu probe incontestabile circumstanțele infracțiunii. De asemenea, procurorul nu a dispus examinarea medico-legală a lui E. V. în vederea verificării declarațiilor părții vătămate S. F., care a declarat că „i-a apucat degetele de la mâna dreaptă și i le-a mușcat până la sânge”.

Din motivele expuse supra, instanța de judecată a apreciat drept veridică versiunea înaintată de către inculpat, potrivit căreia, acesta nu a fost implicat în acțiunile incriminate lui, atâta timp cât aceasta nu a putut fi combătută prin probele prezentate spre cercetare de către partea acuzării. Din acest considerent, instanța de judecată a dispus achitarea lui E. V. în cauza privind învinuirea lui de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 179, alin. (2) Cod penal al Republicii Moldova, pe motiv că fapta nu a fost săvârșită de inculpat[583].

[583] Sentința Judecătoriei Cahul din 21 iunie 2022, dosarul nr. 1-553/2020, [online], [citat 17.01.2025]. Disponibil: https://jch.instante.justice.md/ro/court-decisions?dossier_number=1-20106379-15-1-02092020&type=Penal&apply_filter=1.

Prezumția de nevinovăție și standardul probei sunt indisolubile. În esență, în *common law*, se pornește de la prezumția de nevinovăție, sarcina probei (sarcina de a produce sau de a persuada) aparține acuzării, iar probele administrate trebuie să aibă aptitudinea să răstoarne prezumția de nevinovăție și să convingă, dincolo de orice bănuială rezonabilă, juriul sau judecătorul, după caz (cel care are rolul de *fact finder*), de vinovăția acuzatului[584].

O parte a adepților transferului obligațiunii probării în sarcina bănuitului, învinuitului își expun poziția în următorul mod: circumstanțele care confirmă învinuirea trebuie dovedite de către acuzator, iar circumstanțele care infirmă, combat acuzarea, adică cele care stabilesc nevinovăția, trebuie demonstrate de către bănuit, învinuit[585].

La prima vedere, această regulă pare a fi echitabilă, corectă, deoarece în acest fel acuzatorul și bănuitul, învinuitul sunt puși pe poziții de egalitate. Însă, în realitate, ea reprezintă o capcană logică, o denaturare intenționată a stării de fapt a lucrurilor. Or, nu poate fi vorba despre dovedirea circumstanțelor la care se referă acuzarea, până nu vor fi excluse circumstanțele care stabilesc nevinovăția persoanei[586].

Vinovăția bănuitului, învinuitului urmează a fi dovedită; această „demonstrare" nu poate reprezenta însăși sarcina lor, fiind, respectiv, vorba despre o obligațiune a organelor de drept. Din acest considerent, în conținutul prezumției de nevinovăție se regăsește dreptul bănuitului, învinuitului la un comportament pasiv în cadrul probatoriului, el având, în special, dreptul de a nu răspunde la întrebări. Or, aceste momente ne permit să afirmăm că sarcina probei atribuită bănuitului, învinuitului înseamnă doar dreptul lor (aparte sau împreună cu apărătorul) de a dovedi faptele care îi interesează, față de care organele de drept manifestă indiferență. Totodată, insuccesul bănuitului, învinuitului în soluționarea acestei sarcini nu creează probe în acuzare în privința lor[587].

Este inacceptabilă în procesul penal și regula cu privire la distribuirea obligațiunii probării, formulată în felul următor: fiecare parte din proces trebuie să-și demonstreze tezele și opiniile prezentate; absența probelor despre corectitudinea acestor teze și opinii le lipsește de valoare. Or, este vorba de o dispută, o dezbatere teoretică, unde tezele nefondate nu conving auditoriul și sunt lipsite de valoare. În cazul de față, vorbim despre un proces penal, unde neîndeplinirea obligațiilor poate avea efecte și sancțiuni destul de serioase pentru bănuit, învinuit. Aici recunoașterea afirmațiilor bănuitului, învinuitului despre nevinovăția lor ca fiind lipsite de valoare, în calitate de

[584] NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*. Op.cit., p. 386.
[585] ВЫШИНСКИЙ, А. Я. *Теория судебных доказательств в советском праве*. Москва: Государственное Издательство Юридическая литература, с. 244-245.
[586] ЛАРИН, А. М. *Презумпция невиновности*. Op.cit., с. 50.
[587] ДРЯГИН, М. А. *Презумпция невиновности в российском уголовном судопроизводстве*. Op.cit., с. 140-141.

sancțiune pentru neexecutarea obligațiunii de probare, ar însemna doar un singur lucru: acest bănuit, învinuit, inculpat urmează a fi condamnat. Și nu din considerentul că vinovăția sa a fost stabilită cu ajutorul datelor faptice obiective, dar din simplul motiv că el nu a putut dovedi neimplicarea sa în comiterea faptei infracționale[588].

În acest fel, transferul sarcinii probei este incompatibil cu prezumția de nevinovăție și conduce constant la un alt principiu contradictoriu – cel al prezumției de vinovăție, deși s-ar părea că plasarea sarcinii probei pe umerii bănuitului, învinuitului poate avea o anumită justificare de ordin logico-psihologic, dacă am judeca, de exemplu, în felul următor: bănuitul și învinuitul sunt cointeresați în propria lor achitare; celui nevinovat îi sunt cunoscute anumite circumstanțe privind neimplicarea sa în comiterea infracțiunii și poate să le indice; dacă bănuitul, învinuitul nu va indica aceste circumstanțe, înseamnă că ele nu există și, respectiv, el este vinovat. Însă asemenea concluzii și raționamente nu reflectă diversitatea tuturor fenomenelor din viață, cu care putem să ne confruntăm în cadrul cauzelor penale. De multe ori, se poate întâmpla că bănuitul, învinuitul nu cunoaște semnificația pe care o pot avea anumite date pentru apărarea sa (în special, în cazul probelor indirecte, care sunt apreciate cu dificultate chiar și de către juriștii profesioniști)[589].

Cu toate acestea, chiar dacă legea procesual-penală recunoaște că sarcina probei, în conformitate cu prevederile prezumției de nevinovăție, revine acuzării, pot fi întâlnite situații când organele de urmărire penală sau instanțele de judecată pun această obligațiune pe umerii bănuitului, învinuitului, inculpatului.

Prezintă un anumit interes și chestiunea privind plasarea sarcinii probei în cazul examinării cauzelor penale în cadrul procedurii acordului de recunoaștere a vinovăției sau în baza probelor administrate în faza de urmărire penală. Or, aici putem observa că legea nu conține formal indicații directe cu privire la plasarea obligațiunii de a-și dovedi vinovăția sa și a altor învinuiți, inculpați asupra învinuitului, inculpatului, care încheie acord de recunoaștere a vinovăției sau solicită examinarea cauzelor penale în baza probelor administrate la urmărirea penală.

Încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției[590] sau depunerea cererii cu privire la examinarea cauzei penale în baza probelor administrate în faza de urmărire penală[591] reprezintă un

---

[588] ЛАРИН, А. М. *Презумпция невиновности*. Op.cit., с. 51.
[589] *Ibidem*, с. 52.
[590] Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la judecarea cauzelor penale în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției", nr. 6 din 24.12.2010. În: *Hotărâri explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție*. / Institutul Național al Justiției. Chișinău: „Sirius", 2018, p. 184-189, [online], [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/Hotarari%20explicative2.pdf.
[591] Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la aplicarea prevederilor art. 364[1] Cod de procedură penală de către instanțele judecătorești", nr. 13 din 16.12.2013. În: *Hotărâri explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție*. / Institutul Național al Justiției. Chișinău: „Sirius"., 2018, p. 89-99, [online], [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/Hotarari%20explicative2.pdf.

drept al învinuitului, inculpatului, care poate fi realizat doar cu condiția acceptării acestora de către procuror sau de instanța de judecată. Dacă însă învinuitul, inculpatul au beneficiat de efectele acordului de recunoaștere a vinovăției[592] sau ale cererii de examinare a cauzei penale în procedura simplificată prevăzută de art. 364[1] Cod de procedură penală al Republicii Moldova[593], asupra acestuia sunt plasate anumite obligații, în caz de neîndeplinire a cărora, procesul penal se va desfășura după regulile generale (în mod obișnuit), iar măsurile de clemență și de pedeapsă prevăzute de legea penală și de cea de procedură penală, ca efect al aplicării acestor proceduri speciale, nu vor fi aplicate la momentul pronunțării sentinței de condamnare.

Or, se pare că aceste obligații constau în îngrădirea drepturilor învinuitului, inculpatului care derivă din prezumția de nevinovăție. Și dacă oricare alte consecințe ce derivă din prezumția de nevinovăție continuă să acționeze în privința învinuitului, inculpatului, apoi în privința regulii referitoare la sarcina probei avem cu totul altă situație: obligațiunea de a dovedi învinuirea în latura prezentării informațiilor privind confirmarea propriei vinovății și a vinovăției celorlalți coparticipanți, în opinia noastră, se extinde asupra unui asemenea învinuit, inculpat.

În acest fel, în caz de încheiere a unui acord de recunoaștere a vinovăției sau de întocmire a cererii de examinare a cauzei penale în baza probelor administrate în faza de urmărire penală, drepturile învinuitului, inculpatului în latura absenței obligațiunii de a dovedi învinuirea sunt, într-o anumită măsură, limitate.

Or, învinuitul inculpatul, încheind acord de recunoaștere a vinovăției sau solicitând examinarea cauzei penale în baza probelor administrate în faza de urmărire penală, își asumă obligațiunea de a comunica și informații cu privire la comiterea infracțiunii de către alți complici, învinuiți, inculpați în cadrul cauzei penale.

Trebuie notat că învinuitul, inculpatul care au încheiat acord de recunoaștere a vinovăției sau au depus cerere de examinare a cauzei penale în procedura simplificată, prevăzută la art. 364[1] Cod de procedură penală al Republicii Moldova, nu poate, în orice moment după aceasta, să renunțe la acord sau la cerere, acest fapt având drept urmare că acțiunea prezumției de nevinovăție nu se va răsfrânge din nou, integral, asupra lor. Astfel, învinuitul sau inculpatul, asumându-și obligațiuni care derivă din acordul de recunoaștere a vinovăției sau din cererea de examinare a cauzei în baza probelor administrate la faza de urmărire penală (în latura comunicării de informații

[592] A se vedea mai detaliat: ROTARU, V. *Acordul de recunoaștere a vinovăției ca formă specială a procedurii penale*. Teză de doctor în științe juridice. Chișinău, 2004; IUGAN, A. V. *Acordul de recunoaștere a vinovăției*. București: Ed. Universul Juridic, 2015, p. 163-168.
[593] A se vedea mai detaliat: ȚONCU, S. *Judecata pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2019, p. 111-125.

privind infracțiunea săvârșită și complicii săi), nu este în drept să renunțe la executarea acestor obligațiuni în orice moment, până la pronunțarea sentinței în privința lor.

Or, în conformitate cu prevederile pct. 19 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la aplicarea prevederilor art. 364[1] Cod de procedură penală de către instanțele judecătorești", nr. 13 din 16.12.2013, „Din momentul pronunțării încheierii, inclupatul și apărătorul lui nu mai pot renunța, pe parcursul procesului penal, asupra opțiunii sale de a fi judecată cauza potrivit procedurii simplificate. Dacă, eventual, inculpatul ori apărătorul lui, după adoptarea încheierii privind admiterera cererii de judecare în ordinea art 364[1] Cod de procedură penală, în timpul audierii ori după aceasta, renunță la procedura simplificată, instanța, prin încheiere protocolară, va indica că renunțarea nu poate fi admisă"[594]. Totodată, în opinia noastră, ar putea exista unele excepții în acest sens, în virtutea așa-zisei instituții *Amicus curiae*[595].

De asemenea, vom menționa că și în cazul încheierii unui acord de cooperare vor fi aplicate aceleași reguli de examinare a cauzelor penale, deoarece acesta este, în principiu, același acord de recunoaștere a vinovăției, doar că implică unele nuanțe și particularități mai variate.

Opinia despre faptul că obligațiunea dovedirii învinuirii poate fi pusă pe umerii învinuitului, inculpatului, în caz de solicitare de către ei a examinării cauzei penale în proceduri speciale, este expusă de către autorul M. M. Golovinski. El susține că asemenea acorduri sunt benefice pentru ambele părți, deoarece eliberează partea acuzării de obligațiunea demonstrării vinovăției, garantând o pedeapsă mai blândă decât în cazurile în care cauzele ar fi examinate în procedură generală[596]. Continuând ideea lui M. M. Golovinski, putem concluziona că, dacă partea acuzării este eliberată de obligațiunea dovedirii învinuirii, această obligațiune este pusă în sarcina învinuitului, inculpatului.

Însă, dacă ne referim la noțiunea de *probatoriu*, specificată în art. 99 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, el constă în „invocarea de probe și propunerea de probe, admiterea și administrarea lor, în scopul constatării circumstanțelor care au importanță pentru cauză". Totodată, dacă analizăm textul alineatului (2) al aceluiași articol, constatăm că aici nu se vorbește

---

[594] Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la aplicarea prevederilor art. 364[1] Cod de procedură penală de către instanțele judecătorești", nr. 13 din 16.12.2013. In: *Hotărâri explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție* [online]. Chișinău: Institutul Național al Justiției, 2018, pp. 89-99. p. 93. [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/Hotarari%20explicative2.pdf.

[595] Expresia vizată își are originea în limba latină, fiind tradusă ca „un prieten al curiei". În procesul penal, acest *Amicus curiae* reprezintă persoana sau organizația care nu este parte în proces, dar care poate interveni în procesul de judecată, pentru a oferi informații sau argumente ce ar putea contribui la soluționarea cauzei penale. De obicei, acest *Amicus curiae* nu are vreun interes propriu în hotărârea finală, dorind doar să contribuie la clarificarea unui spectru variat de aspecte legate de cauza penală.

[596] ГОЛОВИНСКИЙ, М. М. *Досудебное соглашение о сотрудничестве*. Дисс. канд. юрид. наук. Владимир, 2009, с. 33.

nimic despre faptul că bănuitul, învinuitul, inculpatul are dreptul să verifice și să aprecieze probele, acest lucru fiind de competența organului de urmărire penală sau a instanței de judecată. În legătură cu acest fapt, în cazul interpretării literale a normelor Codului de procedură penală al Republicii Moldova, putem concluziona că în calitate de subiecți ai probatoriului sunt recunoscuți organul de urmărire penală, procurorul și instanța de judecată, deoarece numai lor li se recunoaște dreptul de a colecta, verifica și aprecia probe. În temeiul celor menționate *supra,* considerăm că asupra învinuitului, inculpatului, în caz de încheiere a acordului de recunoaștere a vinovăției sau a adresării cererii privind examinarea cauzei penale în baza probelor administrate în faza de urmărire penală, sarcina probei le revine, totuși, în mare parte. Însă dacă învinuitul sau inculpatul vor beneficia de dreptul la examinare a cauzei penale în procedură specială, pe umerii lor va fi pusă obligațiunea privind prezentarea probelor care confirmă atât propria lor vinovăție, cât și vinovăția tuturor complicilor. Acest lucru*, de facto*, poate fi recunoscut ca un transfer al probării, dovedirii învinuirii și punerea ei în sarcina învinuitului sau inculpatului în latura colectării probelor.

Există o opinie conform căreia urmează a fi dovedită doar vinovăția persoanei, iar nevinovăția nu trebuie probată, din considerentul că aceasta este prezumată[597]. Într-adevăr, putem ajunge la o asemenea concluzie, în cazul interpretării literale a alin. (1), pct. 1 din art. 96 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, unde se menționează că, în cadrul urmăririi penale și judecării penale, trebuie să se dovedească „faptele referitoare la existența elementelor infracțiunii…”, aici regăsindu-se și vinovăția persoanei în comiterea infracțiunii”.

Și, dimpotrivă, despre faptul că urmează a fi dovedită și nevinovăția persoanei ne vorbește cercetătorul S. P. Novoselțev, care afirmă că „soluționarea principială a acestei chestiuni depinde de perceperea unificată a categoriei „sarcina probei”, care, din punct de vedere lexical și semantic, este definită unitar și nu poate fi diferențiată din punct de vedere al sarcinilor specifice preconizate: „sarcina dovedirii vinovăției” și „sarcina dovedirii nevinovăției”[598].

În confirmarea acestui punct de vedere, putem face referire și la pct. 1 și 6, alin. (1) din art. 96 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, conform cărora, în cadrul unui proces penal urmează a fi dovedite și „.. cauzele care înlătură caracterul penal al faptei…, și toate circumstanțele relevante la stabilirea pedepsei”. Astfel, norma vizată ne vorbește despre faptul că urmează a fi dovedită, inclusiv, și nevinovăția persoanei.

[597] ГОРСКИЙ, Г. Ф., КОКОРЕВ, Л. Д., ЭЛЬКИНД, П. С. *Проблемы доказательств в советском уголовном процессе*. Воронеж: Издательство Воронежского Университета, 1978, с. 246.
[598] НОВОСЕЛЬЦЕВ, С. П. *Презумпция невиновности: структура и правовое содержание формулы.* / Учебное пособие. Красноярск: Сибирский Юридический Институт МВД России, 2001, с. 51.

În afară de aceasta, putem susține că scopul procesului penal îl constituie stabilirea, în primul rând, a adevărului în cauza penală, în procesul efectuării urmăririi penale, deși la momentul de față această poziție este, într-o anumită măsură, controversată. Astfel, unii cercetători relevă că stabilirea adevărului reprezintă, fără îndoială, una dintre sarcinile de bază ale procesului penal[599]. Mai mult ca atât, autorul V. T. Tomin recunoaște adevărul material ca „fiind unicul motiv și temei al soluționării cauzei penale”[600], iar O. V. Levcenko susține că „stabilirea adevărului obiectiv reprezintă o garanție importantă a protecției persoanei de o acuzare ilegală și neîntemeiată, de condamnare și restrângerea drepturilor și libertăților ei”[601].

În același timp, remarcăm și alte păreri. Astfel, S. V. Esaulov și N. N. Rozin declară că „procesului penal contradictorial nu-i este caracteristică o aspirație nelimitată de a stabili adevărul material… Principiul de care se ghidează instanța de judecată în cadrul procesului penal contradictorial nu este cel al adevărului material, dar cel al adevărului judiciar, care mai este cunoscut și sub denumirea de principiul dovedirii, demonstrării învinuirii”[602].

Aici ar fi cazul să reținem că în gnoseologie se delimitează şi tipurile de adevăr, care sunt constituite după mai multe criterii: după modalităţile fundamentale ale activităţii spiritului uman, există adevăr ştiinţific, adevăr artistic, adevăr filosofic etc.; după ramurile ştiinţei, putem distinge între adevărul logic, adevărul matematic, adevărul moral, adevărul juridic etc. Totodată, limitându-ne la adevărul propriu cunoaşterii ştiinţifice după un criteriu epistemologic, putem deosebi adevărul formal de adevărul factual. Adevărul formal este caracteristic teoriilor care nu au o referinţă în lumea reală, în special logica şi matematica. Adevărul factual reprezintă o relaţie între enunţuri şi referenţii lor. El nu este definibil, ci doar caracterizabil. În cazul lui, atribuirea valorii de adevăr este bazată parţial pe observaţie, de aceea valoarea de adevăr este empiric contingentă, şi nu necesară; aplicând un criteriu logic de analiză a tuturor adevărurilor din ştiinţă, putem separa adevărul analitic (logic) de adevărul sintetic (empiric)[603].

În legătură cu aceasta, cercetătoarea S. V. Burdanova menționează: „Prin cercetările efectuate în procesul penal, este stabilit adevărul obiectiv, adică devine cunoscută fapta infracțională și vinovăția persoanei care a săvârșit-o. La această concluzie ajunge, inițial, ofițerul

---

[599] ГОЗЕТДИНОВ, Н. И. О цели и назначении уголовного судопроизводства. В: *Российский следователь*. №8/2009, с. 2-5; ЗАЖИЦКИЙ, В. И. Истина и средство ее установления в УПК РФ: теоретико-правовой анализ. В: *Государство и право*. №5/2005, с. 67.

[600] ТОМИН, В. Т. *Принципы отечественного уголовного процессе.* Нижний-Новгород, 2007, с. 53.

[601] ЛЕВЧЕНКО, О. В. Уголовно-процессуальное познание и его роль в установлении истины по делу. В: *Государство и Право*, №4/2003, с. 68.

[602] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства*. Op.cit., с. 103; РОЗИН, Н. Н. *Уголовное судопроизводство*. СПб, 1914, с. 87.

[603] CAPCELEA, V. *Tratat de filosofie*. București: Ed. Pro Universitaria, 2020, p. 332; STROE, C. *Filosofie: Cunoaștere. Cultură, Comunicare.* București: Ed. Lumina Lex, 2000, p. 95-97.

de urmărire penală, procurorul, iar mai apoi și instanța de judecată. Convingerea se bazează pe probe, însă proba reprezintă doar un mijloc de stabilire a adevărului, un mijloc care poate fi suficient sau insuficient, autentic sau falsificat. Însăși convingerea este o stare psihică a subiectului cunoașterii; ea poate să corespundă rezultatului obiectiv adevărat al activității de cunoaștere sau poate să nu corespundă[604].

Este relevantă următoarea speță din practica judiciară: *În cadrul Curții de Apel Cahul a fost judecată, în ordine de apel, cauza penală privind acuzarea lui T. I., D. A. și P. S. în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 287 alin. (3) Cod penal al Republicii Moldova. Astfel, prin sentința Judecătoriei Cahul, sediul Taraclia, din 17 iunie 2021, D. A. a fost recunoscut vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 287, alin. (2), lit. b) Cod penal al Republicii Moldova, cu liberarea de pedeapsă, în legătură cu expirarea termenului de prescripție al atragerii la răspundere penală. Celelalte persoane, P. S. şi T. I. au fost achitați în ceea ce privește săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 287, alin. (3) Cod penal al Republicii Moldova din motivul că fapta nu a fost săvârșită de inculpați.*

Legalitatea și temeinicia sentinței primei instanțe a fost contestată cu apel de către procurorul Procuraturii Taraclia, L. S. În motivarea apelului, procurorul a menționat că vinovăția inculpaților în comiterea infracțiunii incriminate s-a confirmat în cadrul examinării cauzei, fiind dovedită prin materialele dosarului și prin declarațiile părților vătămate și ale martorilor audiați în cadrul urmăririi penale și în ședința de judecată. Procurorul a considerat că instanța de fond a pus la baza sentinței doar probele apărării, fiind ignorate probele acuzării. Verificând legalitatea și temeinicia sentinței contestate, completul de judecată a considerat că instanța de fond, analizând probele prezentate de părțile procesului judiciar, în mod întemeiat a ajuns la concluzia achitării inculpaților T. I. și P. S. de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 287 alin. (3) Cod penal, din motivul că fapta nu a fost săvârșită de inculpați. De asemenea, instanța de fond, întemeiat, a ajuns la concluzia demonstrării în afara oricărui dubiu a vinovăției inculpatului D. A. în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 287, alin. (2) lit. b) Cod penal.

De asemenea, completul de judecată, ca urmare a aprecierii probelor administrate de acuzatorul de stat, a considerat că nu a fost demonstrată săvârșirea faptei de huliganism cu aplicarea obiectelor pentru vătămarea integrității corporale sau a sănătății de către T. I. și P. S în privința părților vătămate R. G., U. V. și G. P, precum și acționarea cooddonată a acestora de comun cu D. A. și alte persoane neidentificate de către organul de urmărire penală. Apreciind cumulul de probe prezentate de partea acuzării și de partea apărării din punct de vedere al

[604] БУРДАНОВА, С. В. *Поиски истины в уголовном процессе*. Op.cit., с. 13.

pertinenței, concludenței, utilității și veridicității lor, iar toate probele în ansamblu – din punct de vedere al coroborării lor, conform propriei convingeri, formate în urma examinării lor în ansamblu, sub toate aspectele și în mod obiectiv, călăuzindu-se de lege, completul de judecată a ajuns la concluzia că T. I și P. S., întemeiat, au fost achitați de învinuirea în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 287, alin. (3) Cod penal. Or, o sentință de condamnare nu poate fi bazată pe presupuneri, iar procurorul, având obligația de a demonstra săvârșirea faptei de inculpații respectivi prin probe admisibile, pertinente, concludente și utile, nu și-a onorat obligația sa procesuală. În aceste condiții, instanța de apel nu a stabilit niciun temei pentru casarea instanței de fond, apelul acuzatorului de stat fiind respins și fiind menținută sentința primei instanțe[605].

Autoarea I. B. Mihailovskaia susține că „principiul dovedirii învinuirii presupune că adevărul concluziilor instanței cu privire la circumstanțele faptice ale cauzei penale reprezintă o cerință înaintată doar față de acele hotărâri judecătorești care constată vinovăția persoanei în comiterea infracțiunii. În situațiile în care acuzarea nu reușește să prezinte instanței un cumul de probe, care ar convinge-o în vinovăția învinuitului, tendința spre adevărul material ar trebui să determine căutarea lui. Dacă însă instanța se va conduce de principiul „nevinovăția nedovedită este egală cu nevinovăția dovedită", dacă ea pune accent pe obligațiunea acuzării de a combate prezumția de nevinovăție, atunci, în caz de realizare a acestei obligațiuni, instanța se va mulțumi cu adevărul formal (juridic, judiciar)"[606].

Totodată, considerăm necesar a menționa că legislația procesual-penală (inclusiv cea a Republicii Moldova - *n.n.*) în mod tradițional, gravitează spre modelul romano-germanic al probatoriului procesual penal, care se bazează pe prioritatea cunoașterii autentice, veridice și neîndoielnice (obiective) a faptului infracțiunii în procesul adoptării hotărârilor finale în cadrul cauzelor penale. În plus, cerința de a întreprinde toate măsurile, în vederea stabilirii adevărului, s-a regăsit, tradițional, în legislația procesual-penală[607], iar cea a Republicii Moldova nu reprezintă o excepție în acest sens.

Or, în aceste condiții, susținem opinia autorului S. V. Esaulov, conform căreia „stabilirea adevărului obiectiv reprezintă un principiu general al procesului penal, care se realizează la toate fazele și etapele acestuia. Principiul în cauză fixează obligațiunea subiecților publici ai

[605] Decizia Curții de Apel Cahul, din 27 octombrie 2022, Dasarul nr. 1-19038395-05-1a-06102021. [online], [citat 17.01.2025]. Disponibil: https://cach.instante.justice.md/ro/court-decisions?dossier_number=1-19038395-05-1a-06102021&type=Any&apply_filter=1.

[606] МИХАЙЛОВСКАЯ, И. Б. *Цели, функции и принципы российского уголовного судопроизводства*. Москва, 2003, с. 37.

[607] ДОЛЯ, Е. А. К вопросу об истине в уголовном судопроизводстве России. В: *Российский следователь*, №22/2011, с. 17-20; СМИРНОВ, Г. К. Восстановление в УПК РФ объективной истины как цели доказывания. В: *Уголовный процесс*, №4/2012, с. 10-17.

probatoriului (organ de urmărire penală, procuror) ca, în limitele competenței lor, să întreprindă toarte măsurile pentru clarificarea obiectivă și sub toate aspectele a circumstanțelor care urmează a fi dovedite în cauza penală”[608].

Adevărul, în opinia noastră, poate fi stabilit doar în cazul unei cercetări obiective, complete și sub toate aspectele a tuturor circumstanțelor infracțiunii comise. În același timp, o cercetare completă și sub toate aspectele nu poate fi înfăptuită fără studierea circumstanțelor care fie ar confirma învinuirea, fie ar respinge-o.

Astfel, în speță, *în procesul examinării apelului declarat de procurorul raionului Cahul I. B. împotriva sentinței Judecătoriei Cahul, sediul Central, din 19 noiembrie 2021, în cauza penală privind inculpații C. I și C. V., acuzați de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 186, alin. (2), lit. b), c) și d) Cod penal al Republicii Moldova, apelantul a considerat că prima instanță nu a dat o apreciere cuvenită probelor administrate, prezentate de către acuzare, care oferă temeiuri rezonabile și certe de a se convinge în buna calitate și veridicitatea lor, acestea fiind capabile să demonstreze vinovăția numiților C. I. și C. V. în comiterea infracțiunii incriminate.*

Apelantul a considerat că, la adoptarea sentinței de achitare a numiților C. I. și C. V., soluția instanței de fond s-a bazat, în principiu, pe faptul că acuzarea nu ar fi demonstrat prin probe suficiente învinuirea adusă achitaților, precum și că nu ar fi reușit să probeze că fapta imputată numiților ar fi fost comisă anume de către aceștia. De asemenea, s-a menționat că eroarea admisă de prima instanță constă în faptul că aceasta a dat o apreciere eronată probelor prezentate în ședința de judecată, adoptând o soluție contrară circumstanțelor de fapt, constatate în cursul urmăririi penale și al ședinței instanței de fond, cu aplicarea eronată a normelor de drept material și procesual. Apelantul a menționat că probele prezentate în ședința instanței de judecată demonstrează, inevitabil, atât direct, cât și indirect, vinovăția numiților C. I. și C. V. în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 186, alin. (2), lit. b), c) și d) Cod penal al Republicii Moldova.

Examinând sentința atacată în raport cu materialele dosarului, prin prisma criticilor formulate, precum și cercetând direct probele prezentate de procuror, sub toate aspectele de fapt și de drept, Colegiul judiciar a constatat că apelul procurorului este nefondat și urmează a fi respins, cu menținerea sentinței instanței de fond, în special, din mai multe considerente. În primul rând, organul de urmărire penală nu a utilizat toate procedeele probatorii în vederea stabilirii adevărului obiectiv și a elucidării tuturor contradicțiilor, iar instanța de judecată, conform principiului contradictorialității, nu poate înlocui organul de urmărire penală. În al doilea rând,

[608] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства*. Op.cit., с. 79.

în speță au fost efectuate investigații de urmărire penală și cercetare judecătorească corespunzătoare în ceea ce privește respectarea obligației pozitive a statului, așa cum o cere CEDO, fiind stabilită proporționalitatea în raport cu respectarea principiului prezumției de nevinovăție, inserată la art. 6 CEDO privind dreptul la un proces echitabil.

Coroborând toate probele examinate în această cauză penală, Colegiul judiciar a constatat că acuzarea a ignorat prevederile standardului de probă „dincolo de orice dubiu rezonabil", utilizat de Curte în jurisprudența sa. Colegiul judiciar a reținut că probatoriul existent, la care se referă acuzatorul de stat, în niciun caz, nu demonstrează fără niciun dubiu rezonabil vinovăția anume a inculpaților C. V. și C. I. în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 186, alin. (2), lit. b), c) și d) Cod penal al Republicii Moldova.

Față de lucrul judecat de prima instanță s-a constatat motivarea amplă și temeinică a sentinței pronunțate cu privire la procesul de evaluare și apreciere a probelor prezentate de părți în raport cu fapta incriminată prin rechizitoriu inculpaților. Instanța de apel a fost solidară cu concluziile referitoare la aprecierea probelor, efectuată de prima instanță, dat fiind faptul că acestea au fost motivate temeinic și legal, sub aspectul că vinovăția inculpaților în săvârșirea infracțiunii imputate nu a fost dovedită în cadrul procesului penal și, ținând cont de principiul prezumției nevinovăției, C. V. și C. I. în mod corect au fost achitați, pe motiv că fapta nu a fost săvârșită de inculpați[609].

În literatura de specialitate mai mulți cercetători invocă obligațiunea dovedirii nevinovăției de către apărător[610]. Alții însă nu acceptă această opinie[611].

Dacă impactul prezumției de nevinovăție asupra unor asemenea instituții ca *sarcina probei* și *imparțialitatea*, la etapa judecării cauzei, este, mai mult sau mai puțin, determinat, atunci la

---

[609] Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul, din 22 martie 2023, Dosarul nr. 1-21045501-05-1a-10122021, [online], [citat 17.01.2025]. Disponibil: https://cach.instante.justice.md/ro/court-decisions?dossier_number=1-21045501-05-1a-10122021&type=Any&apply_filter=1.

[610] СМИРНОВ, А. В., КАЛИНОВСКИЙ, К. Б. *Уголовный процесс*. Санкт-Петербург: Изд. ПИТЕР, 2004, с. 84; СХАЛЯХО, И. И. *Участие защитника в доказывании по уголовным делам*. Дисс. канд. юрид. наук. Краснодар, 2006, с. 9; АКСЕНОВ, А. Д. *Участие защитника в уголовно-процессуальном доказывании*. Дисс. канд. юрид. наук. Москва, 2009, с. 8; БЕЛКИН, А. Р. *Теория доказывания в уголовном судопроизводстве*. Москва, 2005, с. 56; КРАСКОВА, И. С. Защитник как субъект доказывания на досудебных стадиях уголовного процесса. В: *Российский следователь*, №1/2008, с. 18-20; МАСЛОВА, Д. А. Участие адвоката-защитника в доказывании на стадии предварительного расследования. В: *Адвокатская практика*, №3/2008, с. 16-19; КАРАКОЗОВ, С. А. Участие адвоката на стадии предварительного расследования. В: *Адвокатская практика*, №5/2009, с. 24-27; VESCO, I. *Acordarea asistenței juridice de către avocat în faza urmăririi penale*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2011, p. 92-109; CEACHIR, A. *Admisibilitatea probelor prezentate de apărător în procesul penal*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2023, p. 120-157.

[611] ФРАНЦИФОРОВ, Ю. В., ПОНОМАРЕНКОВ, В. А., ГРОМОВ, Н. А. Презумпция невиновности в уголовно-процессуальном доказывании. В: *Следователь*, №3/1999, с. 9; ДАВЛЕТОВ, А. Право защитника собирать доказательства. В: *Российская юстиция*, №7/2003, с. 27; ПОПОВ, В. С. *Участие адвоката-защитника в процессе доказывания на стадии предварительного расследования и в суде первой инстанции.* Дисс. канд. юрид. наук. Челябинск, 2005, с. 8; КРОНОВ, Е. В. *Участие защитника в доказывании по уголовному делу*. Дисс. канд. юрид. наук. Москва, 2010, с. 5

etapa urmăririi penale rămâne nedefinit rolul subiecților în cadrul probatoriului. Dintr-un punct de vedere, pornind de la prevederile art.19 alin. (3) C. proc. pen., organele de urmărire și procurorul sunt obligați să cerceteze cauza sub toate aspectele, complet și obiectiv, ceea ce presupune colectarea atât a probelor în învinuire, cât și în apărare. Din alt punct de vedere, sarcina probei de învinuire revine procurorului. Având în vedere faptul că ofițerul de urmărire penală și procurorul sunt reprezentanți ai părții acuzării, este dificil de afirmat că aceștia vor colecta în toate cazurile și probe în apărare. Din aceste considerente, susține profesorul I. Dolea, sunt necesare noi mecanisme procesuale, menite a asigura un proces echitabil. Unul dintre acestea este, în opinia noastră, instituția administrării probelor de către apărare[612].

În aceste condiții, putem aduce foarte multe argumente în susținerea punctului de vedere, conform căruia apărătorul nu are obligațiunea de a dovedi nevinovăția persoanei. Dar cel mai important este că alin. (1) și (2) din art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova fixează expres următoarele momente: „Persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată, atâta timp cât vinovăția sa nu-i va fi dovedită într-un proces judiciar public…; Nimeni nu este obligat să dovedească nevinovăția sa". De asemenea, Capitolul I din Titlul III din partea generală a Codului de procedură penală al Republicii Moldova fixează expres, exhaustiv și cu precizie, cercul de participanți la procesul penal, care fac parte din grupul acuzării, iar apărătorul aici nu se regăsește. Or, este absolut nejustificat de a pune pe umerii apărătorului obligațiunea dovedirii nevinovăției persoanei care, după cum este și firesc, se consideră nevinovată.

Probabil, unul dintre argumentele ce ar putea fi invocate în susținerea poziției conform căreia totuși, în sarcina avocatului este pusă obligațiunea de a dovedi nevinovăția bănuitului, învinuitului, inculpatului, îl reprezintă faptul că, în conformitate cu prevederile art. 68, alin. (1) și (2) și ale art. 100, alin. (2) Cod de procedură penală al Republicii Moldova, acestuia i se oferă multiple posibilități în privința administrării probelor. Însă, în normele Codului de procedură penală al Republicii Moldova se menționează că apărătorul *este în drept*, nefiind însă *obligat* să îndeplinească aceste acțiuni. Mai mult decât atât, conform prevederilor art. 99, Cod de procedură penală al Republicii Moldova, „probatoriul constă în invocarea de probe și propunerea de probe, admiterea și administrarea lor, în scopul constatării circumstanțelor care au importanță pentru cauză".

Și dacă observăm că legea procesual-penală a Republicii Moldova îi oferă apărătorului dreptul de a administra probe, totuși acesta nu le poate verifica și aprecia. Or, această activitate,

[612] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 132.

conform prevederilor art. 99 alin. (2) și ale art. 101, alin. (2) Cod de procedură penală al Republicii Moldova, ține, în exclusivitate, de competența organului de urmărire penală și a judecătorului.

Din acest considerent, polemicile referitoare la plasarea obligației de a dovedi nevinovăția bănuitului, învinuitului, inculpatului în sarcina apărătorului, în opinia noastră, nu pot avea finalitate, sunt neîntemeiate, iar inadmisibilitatea transferului acestei obligațiuni apărătorului nu necesită reglementări suplimentare în conținutul legii procesual-penale.

De un interes deosebit este și chestiunea privind cercul de persoane asupra cărora are efect obligațiunea dovedirii învinuirii. Or, din interpretarea prevederilor art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, putem deduce că obligațiunea dovedirii învinuirii, precum și a infirmării și combaterii argumentelor invocate în apărarea bănuitului, învinuitului inculpatului ține de partea acuzării.

Noțiunea „partea acuzării" este reglementată în:

1) art. 6, pct. 31 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, unde se menționează că în partea acuzării sunt incluse persoanele abilitate prin lege să efectueze sau să ceară efectuarea urmăririi penale (procurorul, organul de urmărire penală, precum și partea vătămată, partea civilă și reprezentanții acestora);

2) și Capitolul I, Titlul III, Partea generală a Codului de procedură penală al Republicii Moldova nominalizează participanții la procesul penal, care fac parte din grupul acuzării: procurorul (art. 51-53 Cod de procedură penală al Republicii Moldova); organul de urmărire penală și conducătorul organului de urmărire penală (art. 55-56 Cod de procedură penală al Republicii Moldova); ofițerul de urmărire penală (art. 57 Cod de procedură penală al Republicii Moldova); ofițerul de investigații (art. 57^2 Cod de procedură penală al Republicii Moldova); victima (art. 58 Cod de procedură penală al Republicii Moldova); partea vătămată (art. 59-60 Cod de procedură penală al Republicii Moldova); partea civilă (art. 61-62 Cod de procedură penală al Republicii Moldova).

Suntem de părerea că prevederile art. 6, pct. 31 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova și cele din Capitolul I, Titlul III, Partea generală a Codului de procedură penală al Republicii Moldova trebuie să coincidă între ele, să fie similare. Totodată, putem observa că în textul art. 6, pct. 31 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nu sunt nominalizați asemenea reprezentanți ai părții acuzării, precum conducătorul organului de urmărire penală, ofițerul de urmărire penală, acuzatorul privat și reprezentantul acestuia, iar în Capitolul I, Titlul III, Partea generală a Codului de procedură penală al Republicii Moldova nu se relatează nimic despre reprezentanții victimei, ai părții vătămate și ai părții civile.

Din acest motiv, urmează a fi realizată o concordare a textelor din Codul de procedură penală al Republicii Moldova de la art. 6, pct. 31 și de la Capitolul I, Titlul III, Partea generală, cea dintâi normă fiind expusă în următoarea redacție: „*Partea acuzării* - persoane abilitate prin lege să efectueze sau să ceară efectuarea urmăririi penale, precum și să susțină învinuirea în instanța de judecată (procurorul (art. 51-53 Cod de procedură penală al Republicii Moldova); organul de urmărire penală și conducătorul organului de urmărire penală (art. 55-56 Cod de procedură penală al Republicii Moldova); ofițerul de urmărire penală (art. 57 Cod de procedură penală al Republicii Moldova); victima (art. 58 Cod de procedură penală al Republicii Moldova); partea vătămată (art. 59-60 Cod de procedură penală al Republicii Moldova); partea civilă (art. 61-62 Cod de procedură penală al Republicii Moldova); reprezentanții victimei, ai părții vătămate, ai părții civile".

În același timp, participanții la procesul penal din grupul acuzării, conform prevederilor Capitolului I, Titlul III, Partea generală a Codului de procedură penală al Republicii Moldova, reprezintă un spectru mai variat de subiecți: aici se regăsesc și organe de stat, și persoane cu funcții de răspundere care efectuează urmărirea penală și susțin învinuirea (procurorul (art. 51-53 Cod de procedură penală al Republicii Moldova); organul de urmărire penală și conducătorul organului de urmărire penală (art. 55-56 Cod de procedură penală al Republicii Moldova); ofițerul de urmărire penală (art. 57 Cod de procedură penală al Republicii Moldova), precum și alte persoane: victima (art. 58 Cod de procedură penală al Republicii Moldova); partea vătămată (art. 59-60 Cod de procedură penală al Republicii Moldova); partea civilă (art. 61-62 Cod de procedură penală al Republicii Moldova); reprezentanții victimei, ai părții vătămate, ai părții civile; acuzatorul privat și reprezentantul lui.

În ciuda faptului că legiuitorul nu delimitează cercul de persoane, enumerate în Capitolul I, Titlul III, Partea generală a Codului de procedură penală al Republicii Moldova, asupra cărora se extinde obligațiunea dovedirii învinuirii și combaterii argumentelor aduse în apărarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, desemnându-i ca *partea acuzării*, se pare că această obligațiune nu se referă la toți participanții la procesul penal din partea acuzării.

Scopul de bază al procesului penal ține de restabilirea adevăratului tablou ai infracțiunii comise. Asigurarea realizării sarcinii de bază a procesului penal este de competența statului, care garantează funcționarea autorității judiciare, a organelor de urmărire penală și, parțial, a activității

de avocat[613] în latura referitoare la asistența juridică garantată de stat[614]. În procesul penal, statul reprezintă veriga intermediară în confruntarea dintre bănuit, învinuit și partea vătămată și invers. Pentru a asigura apărarea și protecția drepturilor părții vătămate, statul garantează, în primul rând, efectuarea urmăririi penale și își asumă obligațiunea de a dovedi vinovăția bănuitului, învinuitului, inculpatului, punând-o în sarcina reprezentanților statului din grupul acuzării. Acești reprezentanți sunt procurorul, organul de urmărire penală și conducătorul organului de urmărire penală; ofițerul de urmărire penală[615].

Astfel, considerăm că nu ar fi corect ca asupra părții vătămate, a reprezentantului ei, a părții civile și a reprezentantului acesteia să fie pusă sarcina, obligațiunea dovedirii vinovăției și combaterii argumentelor aduse în apărarea bănuitului, învinuitului, inculpatului. Or, aceasta reprezintă un drept, dar nu o obligație a lor. Din numele și în interesul lor, funcția de acuzare, învinuire urmează a fi realizată de către organele de stat și persoanele cu funcție de răspundere, cărora statul le-a delegat obligațiunea vizată.

Anumite interpretări, în acest sens, pot apărea cu privire la acuzatorul privat[616] în calitatea lui de participant la procesul penal.

În acest sens, vom face referire la autorul V. Zamfir, care susține: „Orice infracțiune, în egală măsură, prejudiciază atât interesul public, cât și cel privat. Divizarea faptelor infracționale în infracțiuni examinate în ordine publică și în ordine privată are un caracter convențional. În funcție de categoria cauzei (publică sau privată), se deosebește și volumul de drepturi ale părții vătămate[617]. Realizarea funcției învinuirii de către partea vătămată, partea civilă și reprezentanții acestora se manifestă în faptul că aceste persoane, în procesul penal, susțin pe deplin sau în parte poziția acuzatorului de stat. De poziția părții vătămate depinde începerea urmăririi penale și evoluția cauzei penale în situațiile de acuzare privată. În cazul dosarelor de acuzare publică, poziția persoanelor nominalizate față de soarta cauzei penale nu are nicio importanță pentru procuror. Aceste persoane nu au obligația de a susține învinuirea[618].

---

[613] Legea Republicii Moldova „Cu privire la avocatură", nr. 1260-XV din 19.07.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr. 126-127/1001 din 12.09.2002.

[614] Legea Republicii Moldova „Cu privire la asistența juridică garantată de stat", nr. 198-XVI din 26.07.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr. 157-160/614 din 05.10.2007.

[615] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства*. Op.cit., с. 109-110.

[616] În sistemul acuzării private, corespunzător epocii primitive a răzbunării sau compoziției, exercitarea acțiunii penale împotriva celui care a săvârșit o infracțiune constituia un atribut al victimei, al rudelor sau al tribului. În societățile dezvoltate, acest sistem a devenit ineficient, deoarece combaterea infracțiunilor nu poate fi lăsată numai la aprecierea și acțiunea victimei, mai ales în cazul infracțiunilor care aduc atingere intereselor generale ale societății. A se vedea: THEODORU, GR., CHIȘ. I.-P. *Tratat de drept procesual penal*. Ediția a 4-a. București: Ed. Hamangiu, 2020, p. 135.

[617] ZAMFIR, V. *Instituția învinuirii în procesul penal. Funcții ale învinuirii în procesul penal. Mecanism procesual de realizare*. Op.cit., p. 216.

[618] RUSU, L. Acuzarea în cadrul procesului penal contradictorial. În: *Revista Națională de Drept,* nr. 11/2015, p. 66.

În literatura de specialitate se menționează că forma de acuzare privată, fiind cea mai veche, servește și interesului public, fiind utilă prin facilitarea activității guvernării, dar și prin anihilarea sentimentului de victimizare a părții vîtămate. Or, înlăturarea totală de la urmărire a persoanelor private, victime ale faptelor infracționale, este inechitabilă[619].

Instituția acuzării private determină o revedere a instituției *onus probandi* în procesul penal. Instituția sarcinii probei capătă o conotație procesual civilă, pornind de la egalitatea părților în proces, spre deosebire de sarcina probei în procesul penal tradițional, în care acuzatorul de stat are, în toate cazurile, mecanisme procesuale mai puternice decât acuzatul, chiar dacă principiul contradictorialității are sarcina de a asigura egalitatea părților[620].

La prima vedere, s-ar părea că obligațiunea dovedirii învinuirii nu ar trebui pusă și în sarcina acuzatorului privat, însă putem considera că, într-o anumită măsură, sarcina probei este și prerogativa lui, deoarece, în caz contrar, acțiunea lui față de învinuit va fi respinsă și recunoscută nesemnificativă sau nefondată. Totodată, acuzatorul privat poate renunța la învinuirea înaintată în orice moment, indiferent de circumstanțe, ca, de exemplu, în caz de recuperare a prejudiciului cauzat prin infracțiune sau în legătură cu împăcarea părților.

Or, în acest fel, un argument în susținerea poziției că asupra acuzatorului privat poate fi pusă sarcina dovedirii învinuirii îl reprezintă abilitarea acestuia cu un spectru larg de drepturi și împuterniciri (ca, de exemplu, prevederile art. 275, pct. 6; art. 276; art. 285, alin. (2), pct. 1; art. 332 Cod de procedură penală al Republicii Moldova)[621].

În acest sens, profesorul I. Dolea opinează: „Sarcina probei în acuzarea privată în procedura penală nu poate avea aceeași natură juridică ca și în procedura civilă, cu toate că pot fi identificate unele trăsături comune. Esența deosebirilor se manifestă în existența prezumției de nevinovăție în procesul penal, care, după forța ei, guvernează sistemul probator, fie acesta este determinat de principiul oficialității, fie de acuzarea privată. Astfel, părților în acuzarea privată nu li se pot pune în sarcină egală probarea existenței sau inexistenței unui fapt. Acuzatul nu este obligat să probeze o faptă sau alta. Pornind de la faptul că părțile sunt egale, este necesar ca instanțele judecătorești să identifice anumite prezumții aplicabile în acuzarea privată. Una din prezumții ar fi, de exemplu, probarea situației de alibi: acuzatul ar trebui să probeze faptul aflării sale într-un timp și loc anumit”[622].

---

[619] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 262; ФОЙНИЦКИЙ, И. *Курс уголовного судопроизводства*. Том 1. СПб: Изд. Альфа, 1996, с. 72.
[620] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 267.
[621] Codul de procedură penală al Republicii Moldova: /Legea Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003.
[622] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 271.

Este necesar să reținem și momentul că, în art. 21 din Constituția Republicii Moldova și în art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, prezumția de nevinovăție nu este doar prevăzută, aici mai fiind specificate și unele consecințe, care derivă din conținutul ei, ele având o influență semnificativă asupra probatoriului în cadrul cauzelor penale.

Rezumând, putem concluziona despre faptul că realizarea consecinței privind lipsa obligațiunii bănuitului, învinuitului, inculpatului de a-și dovedi nevinovăția sa și, respectiv, obligațiunea dovedirii învinuirii de către partea acuzării, care derivă din prezumția de nevinovăție, constă în următoarele:

1) obligațiunea dovedirii, demonstrării circumstanțelor care constituie obiectul probatoriului în cadrul cauzelor penale ține, în totalitate, de partea acuzării;

2) bănuitul, învinuitul, inculpatul, apărătorul lor nu sunt obligați să-și demonstreze nevinovăția;

3) bănuitul, învinuitul, inculpatul nu pot fi forțați să facă declarații sau să prezinte probele pe care le dețin;

4) refuzul bănuitului, învinuitului, inculpatului de a participa în cadrul probatoriului nu poate avea pentru ei consecințe negative – nici în latura recunoașterii lor ca nevinovați, nici în ceea ce privește determinarea categoriei și măsurii de pedeapsă.

Totodată, nu trebuie să omitem faptul că, în cazurile în care învinuitul, inculpatul s-a folosit de dreptul său de a încheia un acord de recunoaștere a vinovăției sau de a solicita examinarea cauzei penale în baza probelor administrate în faza de urmărire penală, acesta își asumă un spectru de obligații, care îi limitează posibilitatea folosirii unor drepturi ce derivă din prezumția de nevinovăție. Or, în asemenea cazuri, învinuitul, inculpatul este obligat să prezinte informații privind vinovăția sa în comiterea infracțiunii și despre vinovăția complicilor săi.

În același timp, nu trebuie să personificăm sarcina dovedirii învinuirii cu obligațiunile de prezentare a probelor care demonstrează învinuirea, deoarece probatoriul, în conformitate cu prevederile art. 99 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, pe lângă alte activități, mai constă și în verificarea și aprecierea probelor colectate.

3.2. Interpretarea dubiilor în probarea învinuirii în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului

În legea procesual-penală a Republicii Moldova și a altor state, una dintre consecințele prezumției de nevinovăție o reprezintă regula conform căreia „toate dubiile în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate în condițiile prevederilor Codului de procedură penală, se interpretează în

favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului" (alin. (3), art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova).

În istoria mondială, această regulă este cunoscută sub denumirea *In dubio pro reo* – principiu juridic care reprezintă o parte componentă a dreptului roman, folosit în cazurile în care apar anumite dubii, incertitudini, ce urmează a fi interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului. În traducere din limba latină, această prevedere înseamnă „În caz de dubiu se dă câștig de cauză părții acuzate, recunoașterea nevinovăției în favoarea acuzatului"[623].

Această regulă a fost proclamată încă de Aristotel, însă a căpătat o răspândire largă datorită avocatului A. Bossi, el analizând-o temeinic în conținutul lucrărilor sale.

În istoria jurisprudenței, atitudinea față de această normă a fost una contradictorie. Astfel, în anii ′30-′40 ai secolului trecut, unii cercetători susțineau că, în procesul penal, o cunoaștere totalmente autentică, exactă, în marea majoritate a cazurilor, este de nerealizat sau chiar, în genere, nu este necesară. Or, pentru a recunoaște învinuitul, inculpatul vinovat de comiterea infracțiunii, este suficient să stabilim probabilitatea maximă a vinovăției acestuia[624].

Scopul probatoriului este ca în convingerile subiecților participanți în această activitate să nu rămână dubii. Din punct de vedere al filosofiei, practic, întotdeauna există posibilitatea unor dubii teoretice în aprecierea faptelor cercetate, chiar și atunci când organul de urmărire penală, procurorul, judecătorul sunt convinși fără îndoială că un anumit fapt este dovedit. Dubiul, *a priori*, ca posibilitate și variantă logică, trebuie delimitat de dubiul de ordin practic, care apare în cazul cercetării unei anumite situații. Acest dubiu are o importanță enormă, deoarece este interpretat întotdeauna în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului. Confruntându-se cu el, organul de urmărire penală, procurorul, judecătorul sunt obligați să epuizeze toate mijloacele posibile pentru soluționarea lui. Și dacă totuși el nu dispare sau nu este înlăturat, acesta trebuie interpretat în interesul bănuitului, învinuitului, inculpatului, deoarece justiția nu „urmărește" probabilii vinovați, ci pe cei care au săvârșit infracțiuni în realitate. Or, în caz de condamnare a unei persoane nevinovate, interesele justiției vor avea de suferit mai mult decât în cazurile de achitare a persoanelor vinovate[625].

Analizând prevederile legale privind interpretarea dubiilor de neînlăturat în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, urmează să reținem că, inițial, activitatea organelor de

[623] JITARU, L. *Dicționar latin-român de maxime și expresii juridice*. Op.cit., p. 75.
[624] ГОЛУНСКИЙ, С. А. О вероятности и достоверности в уголовном суде. В: *Проблемы уголовной политики*. Книга IV. Москва, 1937, с. 61; ТАДЕВОСЯН, В. С. К вопросу об установлении материальной истины в уголовном процессе. В: *Советское Государство и Право*. №6/1948, с. 66-68.
[625] БУРДАНОВА, С. В. *Поиски истины в уголовном процессе*. Op.cit., с. 14.

urmărire penală este constituită integral din anumite dubii, care, în procesul activității de urmărire penală, sunt confirmate sau dezmințite, combătute.

Dicționarul limbii române[626] definește cuvântul *dubiu*[627] ca fiind o „îndoială, neîncredere, nesiguranță", lipsă de încredere în adevăr, în autenticitate, exactitate, idee cu privire la o posibilă necorespundere a unor fapte realității.

Prin „dubii", de obicei, se înțelege o anumită emoție psihică, de ordin intern, o senzație de neîncredere, o stare de gândire cu privire la corectitudinea sau incorectitudinea unor reprezentări, afirmații etc. În calitate de formă logică a exprimării dubiilor figurează presupunerile, raționamentele posibile – idei despre anumite semne, legături, cauze, consecințe ale unui anumit fenomen sau obiect, care nu sunt cunoscute cu certitudine la un moment dat.

Sub aspect gnoseologic, dubiile sunt determinate de reflectarea insuficientă în conștiința persoanelor a unor fenomene, necesare și suficiente pentru clarificarea esenței lor. Dacă există dubii, asta înseamnă cu nu s-a reușit o cunoaștere autentică, veridică și neîndoielnică a obiectului sau fenomenului cercetat. În acest caz, putem vorbi doar despre o cunoaștere parțială, probabilă[628].

Trecerea de la dubii spre încredere, certitudine, de la presupuneri spre concluzii categorice, fundamentate, de la probabilitate spre exactitate este caracteristică pentru practica cognitivă, în general, și pentru cercetarea circumstanțelor cauzelor penale, în special. Trecerea de la cunoștințe probabile spre cele autentice, în cadrul cauzelor penale, reprezintă un proces destul de dificil[629].

În același timp, este împărtășită și ideea conform căreia probabilitatea nu doar că ne conduce spre exactitate, dar și ne poate îndepărta de ea. Or, această din urmă afirmație este valabilă pentru cazurile în care în calitate de autentic se percepe ceea ce este doar probabil, iar adevărului îi corespunde faptul care părea cel mai puțin probabil sau chiar, în genere, imposibil.

În opinia cercetătorului V. Capcelea, „adevărul a fost şi continuă să rămână o valoare epistemică fundamentală pentru toate domeniile de activitate socială - economică, politică, spirituală etc. Teoria adevărului este una din cele mai fundamentale teme ale reflecţiei filosofice, referindu-se la valoarea cunoaşterii umane, în general, şi a celei ştiinţifice, în special. Gnoseologia plasează tema adevărului cunoaşterii în contextul restrâns al relaţiei cognitive - relaţia dintre om, ca subiect epistemic, şi lume, ca obiect al cunoaşterii. Astăzi s-a făcut tot mai simţită nevoia unor analize şi reconstruiri ale conceptelor din gnoseologia tradiţională. Pe această bază au apărut noi contexte de abordare a problemei în cauză: 1) cel logicosemantic, ale cărui cercetări privesc

[626] OPREA, I., PAMFIL, C.-G., RADU, R., ZĂSTROIU, R. *Noul Dicționar universal al limbii române*. Op.cit., p. 406.
[627] Din latinescul *dubium* „îndoială".
[628] МОРКВИН, В. А. *Правовые презумпции в уголовном судопроизводстве России*. Op.cit., с. 111.
[629] ЛАРИН, А. М. *Презумпция невиновности.* Op.cit., с. 86.

reconstituirea conceptului de adevăr în cadrul unor sisteme semantice sau limbaje formalizate; 2) cel metodologic, în cadrul căruia sunt studiate cu preponderenţă aspectele pragmatice ale adevărului, regulile şi normele procedurilor de confirmare şi respingere, de testare sau de punere la probă a diferitor componente şi niveluri ale cunoaşterii ştiinţifice; 3) cel epistemologic, prin care se urmăreşte elaborarea unui concept integral al adevărului[630].

Chestiunea filosofică cu privire la coraportul dintre probabilitate și veracitate/exactitate în raport cu procesul penal este legată de temeiurile atragerii la răspundere penală, de legalitatea și caracterul echitabil al sentinței judecătorești, de condamnarea persoanei care a comis, în realitate, o faptă infracțională și reabilitarea celui nevinovat[631].

Obiectivitatea adevărului semnifică reproducerea adecvată a unui conţinut real, care există independent de conştiinţa subiectului cunoscător. Totodată, prin obiectivitatea reprezentărilor ştiinţifice trebuie să înţelegem independenţa lor de aparenţe, circumstanţe sau împrejurări singulare şi variabile. Obiectivitatea este o valoare deschisă, se realizează gradual şi presupune depsihologizări, dezantropomorfizări, precizări şi rectificări. Caracterul procesual al surprinderii devenirii adevărului unei cunoştinţe rezultă din caracterul contradictoriu al cunoaşterii[632].

În același timp, soluționarea cauzelor penale în bază de probabilitate, în fiecare caz, poate conduce la condamnarea persoanelor nevinovate și nepedepsirea celor care, în realitate, au comis fapte infracționale. Însă aceasta nu înseamnă deloc că orice dubiu care apare în cadrul procesului penal poate fi interpretat în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului. Or, activitatea procesual-penală chiar din start este, practic, constituită din dubii și presupuneri, care sunt înaintate în procesul efectuării urmăririi penale. Respectiv, în cazurile în care toate dubiile ar fi interpretate automat în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, ar fi imposibilă efectuarea corespunzătoare a urmăririi penale. În acest fel, în caz de apariție a unor dubii la organele și persoanele cu funcții de răspundere care efectuează urmărirea penală, acestea urmează să întreprindă toate măsurile pentru a le înlătura[633].

În aceste circumstanțe, dubiile de neînlăturat, care totuși rămân, trebuie să aibă caracter obiectiv, să țină de imposibilitatea extinderii de mai departe a informațiilor probatorii cu privire la circumstanțele cauzei în condițiile continuării probatoriului în cadrul cauzei penale. Or, avem în vedere situațiile în care nu este posibil, din punct de vedere obiectiv, să fie colectate probe suficiente, pentru a concluziona în privința prezenței sau lipsei datelor de fapt necesare, din care

[630] CAPCELEA, V. *Tratat de filosofie*. Op.cit., p. 327.
[631] ЛАРИН, А. М. *Презумпция невиновности.* Op.cit., с. 86.
[632] CAPCELEA, V. *Tratat de filosofie*. Op.cit., p. 330.
[633] Эсаулов С. В. Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства. Диссертация кандидата юридических наук. М., 2013, с. 115.

considerent, inculpatul urmează a fi achitat, în virtutea prevederilor principiului prezumției de nevinovăție. Mai mult ca atât, lipsa probelor în acuzare trebuie să atragă după sine încetarea urmăririi penale în privința învinuitului încă la faza de urmărire penală, iar neîncetarea ei nu poate fi explicată prin motive de ordin obiectiv, ea reprezentând, de fapt, o eroare a organului de urmărire penală[634].

Într-o speță, *prin sentinţa Judecătoriei H. din 21 ianuarie 2011, P. V. a fost achitat de sub învinuirea de comitere a infracţiunilor prevăzute de art.311 alin.(1) şi 312 alin.(2) Cod penal, din motiv că fapta nu întruneşte elementele infracţiunilor incriminate. Împotriva sentinţei a declarat apel procurorul, solicitând casarea acesteia, rejudecarea cauzei şi pronunţarea unei noi hotărâri, prin care V. P. să fie recunoscut vinovat şi condamnat, în baza art.311 alin.(1) Cod penal, la 1 an închisoare, şi în baza art.312 alin.(1) Cod penal, la 1 an închisoare. În motivarea apelului, procurorul a indicat că instanţa de fond a apreciat incorect probele administrate, interpretând în mod eronat prevederile legii, precum şi caracterul acţiunilor săvârşite de inculpat, deoarece partea acuzării a prezentat suficiente probe care, în opinia lui, confirmă vinovăţia inculpatului în săvârşirea infracţiunilor imputate, care nu au fost apreciate de instanţă la justa valoare. Prin decizia Colegiului penal al Curţii de Apel Chişinău din 17 mai 2011, a fost respins, ca nefondat, apelul procurorului, cu menţinerea sentinţei. Instanţa de apel şi-a motivat soluţia prin faptul că prima instanţă, în conformitate cu cerinţele legii şi cu propria convingere, bazată pe cercetarea probelor sub toate aspectele, prin prisma art.101 Cod de procedură penală, din punct de vedere al pertinenţei, concludenţei şi veridicităţii lor, a ajuns corect la concluzia de nevinovăţie a lui V. P. în comiterea infracţiunilor imputate, care rezultă din materialele cauzei si se racordează la ele. Împotriva deciziei instanţei de apel a declarat recurs ordinar procurorul, care a solicitat casarea deciziei, cu remiterea cauzei la rejudecare în aceeaşi instanţă, pe motiv că instanţa a ajuns prematur la concluzia de achitare a inculpatului. Examinând admisibilitatea în principiu a recursurilor ordinar în raport cu materialele dosarului şi motivele invocate, Colegiul a considerat că recursul urmează a fi respins ca inadmisibil din următoarele considerente: temeiul la care se referă autorul recursului nu persistă în cauză, deoarece din decizia instanţei de apel rezultă că ultima a analizat obiectiv probele administrate şi a dat răspuns la toate motivele procurorului, expuse în apel; autorul critică aprecierea probelor administrate de ambele instanţe, considerând-o ca necorespunzătoare circumstanţelor de fapt ale cauzei; atât instanţa de fond, cât şi cea de apel, pronunţându-se asupra tuturor motivelor invocate în apelul procurorului, au constatat şi apreciat corect circumstanţele de fapt şi de drept privind acuzarea înaintată lui V. P. şi au*

[634] Чурилов Ю. Ю. Актуальные проблемы постановления оправдательного приговора в российском уголовном судопроизводстве. Под научной редакцией З. Ф. Ковриги. Изд. Волтерс Клувер. М., 2010, с. 13.

concluzionat întemeiat achitarea acestuia. Colegiul a reţinut că ambele instanţe de judecată au dat o apreciere corectă declaraţiilor inculpatului, iar probele, analizate în ansamblu, nu confirmă vinovăţia inculpatului în cele ce i se incriminează. Colegiul a considerat că instanţele ierarhic inferioare au considerat just că de către organul de urmărire penală nu a fost demonstrată vinovăţia inculpatului V. P. şi prezenţa în acţiunile lui a elementelor constitutive ale infracţiunilor vizate. Prin urmare, Colegiul a constatat ca întemeiate concluziile instanţei de fond şi de apel referitor la achitarea inculpatului, concluzii care sunt motivate detaliat şi se bazează pe aprecierea obiectivă şi sub toate aspectele a probelor administrate[635].

Acest exemplu ne ilustrează anumite neajunsuri în activitatea organelor de urmărire penală. Or, această speță arată pe viu o situație în care, în urma erorilor admise, nu a fost posibilă obiectiv strângerea probelor suficiente, pentru a concluziona în privința vinovăției inculpatului.

Importanța dubiilor în calea stabilirii adevărului este dublă: fixând atenția asupra „petelor albe" în reprezentarea despre faptul, evenimentul cercetat, acestea, în primul rând, ne feresc de concluzii premature, nechibzuite, iar, în al doilea rând, ne determină să căutăm informațiile care ne lipsesc[636]. În acest fel, regula vizată reprezintă o normă care stimulează efectuarea unor cercetări depline și complete și care, de asemenea, ne pune în gardă și ne previne în privința concluziilor premature, care pot fi bazate, inclusiv, pe presupuneri.

În cele ce urmează, pentru a expune și a analiza conținutul regulii cu privire la interpretarea dubiilor în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate, în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, vom face referire la prevederile art. 21 din Constituția Republicii Moldova și ale art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, precum și la sursele doctrinare dedicate acestui subiect.

Inițial, vom puncta că, în ceea ce privește caracterul dubiilor care urmează a fi interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, literatura de specialitate înregistrează diverse opinii. Unii autori opinează că este vorba despre „toate dubiile"[637], alții se referă la „orice dubii"[638],

---

[635] Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 16 noiembrie 2011, Dosarul nr. 1 ra-872/11, [online], [accesat 17.01.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/info_detailed_pdf.php?hash=212a1007e5316693c4a01a7e9e3e8d791484694998.

[636] ЛАРИН, А. М. *Презумпция невиновности*. Op.cit., с. 89.

[637] СТРОГОВИЧ, М. С. *Право обвиняемого на защиту и презумпция невиновности*. Op.cit., с. 86; КОКОРЕВ, Л. Д., КОТОВ, Д. П., БАЕВ, О. Я. *Общественные и личные интересы в уголовном судопроизводстве*. Воронеж: Изд. Воронежского Университета, 1981, с. 104.

[638] *Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации*. /Под редакцией И. Л. Петрухина. Москва: ООО «ТК Велби», 2002, с. 35.

cei din al treilea grup evidențiază „dubiile rezonabile”[639], cei din al patrulea grup invocă „dubiile indisolubile”[640], cercetătorii din al cincilea grup au în vedere „dubiile nerezolvate”[641], iar cei din al șaselea grup relevă „dubiile de neînlăturat”[642].

Diversitatea de opinii ale acestor cercetători ar putea fi explicată prin faptul că, în primul rând, o perioadă îndelungată de timp au lipsit reglementările normative ale acestei reguli în legea procesual-penală și, în al doilea rând, există multiple contradicții în terminologia mai multor acte normative, la care fac referire în lucrările lor autorii lucrărilor din acest domeniu[643].

În cazul interpretării literale a normei din Codul de procedură penală al Republicii Moldiva, urmează să menționăm că ea nu oferă claritate în soluționarea chestiunii: despre care dubii este, totuși, vorba? Astfel, în alin. (3) art 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, inițial, se folosește formularea care afirmă că „toate dubiile în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate, urmează a fi interpretate în favoarea bănuitului, învinuitulu, inculpatului”. Însă, ulterior, tot în textul acestei norme se regăsește precizarea care îngustează cercul dubiilor ce urmează a fi interpretate în interesul bănuitului, învinuitului, inculpatului până la cele care nu pot fi înlăturate în condițiile prevăzute de Codul de procedură penală. Or, se pare totuși că nu toate dubiile urmează a fi interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, ci doar acelea care nu pot fi înlăturate în ordinea prevăzute de legea procesual-penală. În acest fel, în ciuda unor diferențe în prevederile formulate, conform cărora dubiile de neînlăturat se interpretează în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, norma fixată în Codul de procedură penală al Republicii Moldova (art. 8) are încărcătura semantică necesară și nu creează controverse în vederea perceperii sensului ei.

Poziția autorilor care susțin necesitatea extinderii acțiunii acestei prevederi asupra „oricăror dubii”, în privința „tuturor dubiilor” pare a fi controversată, deoarece întregul proces

---

[639] ЧЕЛЬЦОВ, М. А. *Советский уголовный процесс*. Москва: Государственное Издательство Юридическая литература, 1962, с. 264; КАМИНСКАЯ, В. И. *Учение о правовых презумпциях в уголовном процессе*. Op.cit., с. 12.

[640] *Курс советского уголовного процесса. Общая часть*. / Под редакцией А. Д. Бойкова и И. И. Карпеца. Москва: Изд. Юридическая Литература, 1989, с. 162.

[641] МОТОВИЛОВКЕР, Я. О. *О принципах объективной истины, презумпции невиновности и состязательности процесса*. Ярославль: Изд. Ярославского Государственного Университета, 1978, с. 54.

[642] САВЕЛЬЕВ, К. А. Презумпция невиновности и возвращение уголовных дел на дополнительное расследование. В: Сборник трудов Самарской Гуманитарной Академии. Серия Юриспруденция. Выпукс 4. Самара: Изд. СаГа., 1997, с. 92; ГРОМОВ, Н. А., ФРАНЦИФОРОВ, Ю. *Правоприменительная деятельность органов предварительного расследования, прокуратуры и судов. Основные начала*. / Учебник. Пособие для вузов. Москва: Изд. Приор, 2000, с. 110; *Научно-практический комментарий к Уголовно-процессуальному Кодексу Российской Федерации.* / Под общей редакцией И. М. Лебедева. Научный редактор В. П. Божьев. Москва: Изд СПАРК., 2002, с. 35; СМИРНОВ, А. В., КАЛИНОВСКИЙ, К. Б. *Уголовный процесс*. Op.cit., с. 84.

[643] ДРЯГИН, М. А. *Презумпция невиновности в российском уголовном судопроизводстве*. Op.cit., с. 156.

penal este constituit, inițial, doar din multiple presupuneri, situație în care ar fi imposibilă realizarea funcțiilor procesului penal[644].

Termenul „dubiile rezonabile" pare a fi și el destul de controversat, deoarece este imposibilă determinarea unor criterii clare de „rezonabilitate". Pentru fiecare participant la procesul penal dubiile rezonabile vor reprezenta ceva propriu doar lor, ceva care se bazează pe părerea personală, subiectivă. În legătură cu acest fapt, are perfectă dreptate autorul I. L. Petruhin, când susține că „în activitatea practică, în interpretarea dubiilor rezonabile, poate fi admis un anumit grad de subiectivism, inclusiv până la pronunțarea sentințelor în baza presupunerilor"[645]. O părere similară exprimă și cercetătorul M. A. Greaghin, care afirmă: „Deoarece nu avem un criteriu general acceptat, oricine (fie reprezentantul organului de urmărire penală, procurorul sau judecătorul), ghidat de considerentele sale personale, va determina dacă dubiile apărute sunt sau nu rezonabile. Respectiv, dacă acesta va fi de părerea că dubiul nu este rezonabil, apoi el va fi folosit pentru a justifica, întemeia învinuirea (sentința). Ca urmare a acestui fapt, învinuirea și sentința vor avea la bază probe dubioase, adică anumite presupuneri, lucru inadmisibil pentru un proces penal, ghidat de prevederile prezumției de nevinovăție[646]. La determinarea îndoielilor, dubiilor ca fiind rezonabile, din cadrul procesului penal va fi exclusă abordarea obiectivă a circumstanțelor infracțiunii săvârșite. Or, însuși scopul procesului penal este axat, în primul rând, pe stabilirea adevărului în cadrul cauzelor penale, iar „...adevărul este unul singur – nu putem avea două adevăruri concomitent... Dacă organul de urmărire penală nu a reușit să stabilească acest adevăr, reprezintă sau nu adevăr ceea ce consideră organul de urmărire penală, toate aceste momente urmează a fi soluționate doar de către instanța de judecată", susține profesotul M. S. Strogivici[647].

Identificarea dubiilor interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului ca fiind „de neînlăturat" ar însemna că toate aceste dubii, care nu au fost depășite în cadrul fazelor prejudiciare și la fazele judiciare, au fost interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului. Iar dubiile pot fi, pur și simplu, neînlăturate chiar și din neglijența reprezentantului organului de urmărire penală, din cointeresarea anumitor persoane cu funcție de răspundere. Mai mult ca atât, aceste dubii puteau nici să nu apară la reprezentantul organului de urmărire penală la faza de urmărire penală, din care considerent, ele nu au fost înlăturate.

---

[644] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного процесса*. Op.cit., с. 119.
[645] ПЕТРУХИН, И. Л. О толковании сомнений в пользу обвиняемого. В: *Вопросы предупреждения преступности*. Выпуск 2. Москва: Изд. Юридическая Литература, 1965, с. 48.
[646] ДРЯГИН, М. А. *Презумпция невиновности в российском уголовном судопроизводстве*. Op.cit., с. 157.
[647] СТРОГОВИЧ, М. С. *Курс советского уголовного процесса.* В 2-х томах. Том 2. Москва, 1970, с. 345.

Autorul S. V. Esaulov este de părerea că esența cuvintelor „indisolubile”, „de nerezolvat” și „de neînlăturat” au un sens similar. Or, susține el, în virtutea acestui fapt, folosirea în textul legii a formulărilor „indisolubile”, „de nerezolvat” și „de neînlăturat”, care determină tipul dubiilor interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, nu înregistrează nicio diferență substanțială[648].

Cercetătorul A. F. Coni consideră dubiile care urmează a fi interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului ca fiind: „... rodul unei munci necorespunzătoare și al unei conștiințe amorfe. Acestea sunt dubiile care își fac loc, care rămân după verificarea minuțioasă a unor date îndoielnice prin prisma aprecierii atente și sub toate aspectele a fiecărei probe în parte și a tuturor probelor în cumul, cântărind totul ce vorbește atât în favoarea, cât și în defavoarea vinovăției. În acest sens, dubiile de neînlăturat există atunci când au fost epuizate toate posibilitățile de colectare suplimentară a probelor. Or, judecătorul trebuie să lupte cu dubiile apărute, să depună eforturi substanțiale pentru înlăturarea și depășirea lor, pentru ca, într-un final, fără nicio ezitare, să spună cuvântul decisiv - persoana este vinovată sau nu”[649].

În opinia lui Esaulov S. V., despre caracterul de neînlăturat al dubiilor în probarea învinuirii putem vorbi nu doar în cazurile în care lipsesc obiectiv probe noi privind vinovăția sau nevinovăția bănuitului, învinuitului, inculpatului, dar și atunci când, în situația posibilei existențe a unor asemenea probe, organul de urmărire penală, procurorul și partea vătămată nu întreprind măsuri pentru obținerea lor, iar instanța de judecată, din imposibilitate de exercitare de către ea a funcției de acuzare, nu poate, din propria inițiativă, să completeze aceste deficiențe și lacune în dovedirea învinuirii. Or, dacă ilegalitatea unei anumite fapte, fie comiterea ei de către o persoană concretă nu au fost stabilite și dovedite, apoi, conform prevederilor legii procesual-penale, toate dubiile urmează a fi interpretate în favoarea acestei persoane, care, în raport cu chestiunea privind răspunderea penală, este considerată ca fiind nevinovată[650].

În aceste condiții, autorul V. A. Morcvin, susține că, în vederea soluționării sarcinilor procesului penal, este inadmisibil să nu folosim măcar cea mai mică șansă în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, iar în caz contrar, vom înregistra multiple situații de admisibilitate a condamnării persoanelor nevinovate de comiterea infracțiunilor[651].

---

[648] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного процесса*. Op.cit., с. 120.
[649] КОНИ, А. С. *Нравственные начала в уголовном процессе*. Собрание сочинений. В 8 томах. Том 4. Москва: Изд. Юридическая Литература, 1967, с. 66.
[650] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного процесса*. Op.cit., с. 121-122.
[651] МОРКВИН, В. А. *Правовые презумпции в уголовном судопроизводстве России*. Op.cit., с. 113.

Regula privind interpretarea dubiilor, care nu pot fi înlăturate în probarea învinuirii, în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului acționează în raport cu orice probe, atât de achitare, cât și în acuzare. Dacă dubiul pune la îndemână probe în acuzare, apoi el nu poate fi interpretat în defavoarea învinuitului, urmând a fi exclus din sistemul probelor. Desigur, în acest caz, este necesar să ținem cont de faptul că în dosarul penal avem nu o singură probă, ci un întreg cumul de probe. Anume prezența mai multor probe indirecte, legate reciproc, face posibilă pronunțarea sentințelor de condamnare, atunci când lipsesc probele directe.

Dacă dubiul care nu poate fi înlăturat determină proba ce vorbește în interesul bănuitului, învinuitului, inculpatului, ea rămâne în continuare în sistemul probelor, fiind interpretată în favoarea lor. Or, dubiul în privința faptului ce combate învinuirea ar însemna și dubiul în raport cu faptul înaintat și susținut de procuror. Luând în considerație că, în conformitate cu alin. (2) art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Molodva, învinuitul nu este obligat să dovedească nevinovăția sa, întreaga răspundere pentru probarea dubiilor aparține părții acuzării. Respectiv, până când acuzarea nu va înlătura dubiile în probarea învinuirii, nu putem considera că învinuirea a fost dovedită[652].

În speță, *în urma judecării în ordine de apel a cauzei penale privind învinuirea inculpatului S. V. de săvârşirea infracţiunii prevăzute de art. 179 alin. (1) Cod penal al Republicii Moldova, la apelul procurorului UTA Gagauzia, N. B., completul de judecată a punctat că nu poate reține alegațiile acuzatorului de stat precum că probele examinate în cadrul cercetării judecătoreşti indică asupra vinovăției inculpatului S. V. în comiterea infracțiunii prevăzute de art 179 alin. (1) Cod penal, în condițiile în care la materialele cauzei n-au fost anexate probe care ar demonstra cu certitudine săvârşirea de către inculpat a infracțiunii imputate. Or, în procesul de apreciere a probelor, în jurisprudența Curții Europene s-a conturat standardul „dincolo de orice bănuială rezonabilă", care presupune că, pentru a fi pronunțată o soluție de condamnare, acuzația trebuie dovedită dincolo de orice bănuială rezonabilă, aspect care nu a fost îndeplinit de către partea acuzării.*

Astfel, s-a apreciat că, înainte de a fi o problemă de drept, regula in dubio pro reo este o problemă de fapt, înfăptuirea justiției penale cerând ca judecătorii să nu se întemeieze, în hotărârile pe care le pronunță, pe probabilitate, ci pe certitudinea dobândită pe bază de probe decisive, complete, sigure, în măsură să reflecte realitatea obiectivă (fapta supusă judecății).

[652] **BRIA, Iu**. Sarcina probei și interpretarea dubiilor în virtutea prevederilor prezumției de nevinovăție. În: *Материалы Международной научно-практической конференции «Наука. Образование. Культура»*, посвященное 31-ой годовщине Комратского Государственного Университета, 11 февраля, 2022. Секция 4. Право и политические науки. Том 1. Комрат, 2022, с. 369.

Numai așa se formează convingerea, izvorâtă din dovezile administrate în cauză, că realitatea obiectivă (fapta supusă judecății) este, fără echivoc, cea pe care o înfățișează realitatea reconstituită ideologic cu ajutorul probelor.

Luând în considerare aceste raționamente, reținând, în esență, că mijloacele de probă adminsitrate nu sunt în măsură să demonstreze, dincolo de orice dubiu rezonabil, că inculpatul S. V. a comis fapte de violare a domiciliului, completul de judecată a considerat că în privința inculpatului S. V. urmează a fi emisă o soluție de achitare, în temeiul art. 390 alin. (1), pct. 2 Cod de procedură penală al Republicii Moldova – fapta nu a fost săvârșită de inculpat.

Or, toate dubiile în probarea învinuirii, care nu por fi înlăturate, se interpretează în favoarea inculpatului, în atare situație, instanța de apel călăuzindu-se de principiul prezumției nevinovăției, cercetând toate probele prezentate de partea acuzării, a ajuns la convingerea că soluția de achitare a lui S. V. este legală, întemeiată și aflată în concordanță cu probele administrate de partea acuzării. Astfel, completul de judecată a admis integral poziția apărării în sensul că inculpatul S. V. nu a pătruns în domiciliul părții vătămate, întrucât probele administrate de partea acuzării nu demonstrează direct și cert faptele imputate inculpatului[653].

În ceea ce ne privește, considerăm că dubiile de neînlăturat reprezintă acele îndoieli care, în ciuda aplicării tuturor metodelor, mijloacelor și modalităților probatoriului, continuă să persiste. Însă, în activitatea practică, pot fi întâlnite situații când partea acuzăriii, conștient sau din motive de ordin obiectiv, nu soluționează dubiile apărute, nu le ia în calcul în procesul luării anumitor hotărâri pe durata efectuării urmăririi penale, din care considerent sunt încălcate prevederile prezumției de nevinovăție. Probabil, aceste situații sunt create în mod special, pentru a asigura o poziție de neclintit părții acuzării, iar instanța de judecată le urmează exemplul, fără a întreprinde ceva semnificativ în acest sens.

La rândul său, regula fixată în alin. (3) art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova ne oferă răspuns la întrebarea: ce trebuie să întreprindem în cazurile în care nu ne putem debarasa de îndoieli, iar învinuirea este una dubioasă? Astfel, dacă în urma unor încercări exhaustive și de bună-credință, dubiile vor rămâne în continuare de neînlăturat, ele urmează a fi interpretate în interesul bănuitului, învinuitului, inculpatului. În consecință, fiecare probă dubioasă nedovedită cu privire la vinovăție se transformă în probă de nevinovăție (probă în apărare), iar

[653] Decizia Curții de Apel Cahul din 24 mai 2024, dosarul nr. 1-17004540-05-1a-23052023, [online], [citat 17.01.2025]. Disponibil: https://cach.instante.justice.md/ro/court-decisions?dossier_number=1-17004540-05-1a-23052023&type=Any&apply_filter=1.

procesul de dovedire a vinovăției persoanei, care, *de facto*, a suferit eșec, dovedește nevinovăția ei[654].

Reieșind din faptul că regula care fixează interepretarea dubiilor în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate, în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului este prevăzută în norma procesual-penală cu privire la prezumția de nevinovăție, putem concluziona că ea produce efecte, își extinde acțiunea asupra tuturor fazelor procesului penal. Din acest considerent, nu doar judecătorul în procesul examinăriii cauzei penale în instanța de fond, dar și reprezentantul organului de urmărire penală, procurorul, realizând urmărirea penală, sunt, de asemenea, obligați să interpreteze toate dubiile de neînlăturat în probarea învinuirii în interesul bănuitului, învinuitului, minculpatului.

Analizând prevederile, conform cărora dubiile de neînlăturat în probarea învinuirii se interpretează în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, putem concluziona că această interpretare se extinde asupra întregului spectru de circumstanțe, care urmează a fi dovedite în procesul penal, ele fiind prevăzute expres în lege (art. 96 Cod de procedură penală al Republicii Moldova). Or, reieșind din sensul și conținutul art. 8 și art. 96 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, toate dubiile în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate, care apar în legătură cu/în privința circumstanțele/circumstanțelor ce urmează a fi dovedite în procesul penal, trebuie interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului.

Un asemenea punct de vedere este reflectat și în Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la sentința judecătorească", nr. 5 din 19.06.2006, unde se menționează: „Vinovăția persoanei în săvârșirea faptei se consideră dovedită numai în cazul când instanța de judecată, călăuzindu-se de principiul prezumției nevinovăției, cercetând nemijlocit toate probele prezentate, iar îndoielile, care nu pot fi înlăturate, fiind interpretate în favoarea inculpatului și în limita unei proceduri legale, a dat răspunsuri la toate chestiunile prevăzute în art. 385 Cod de procedură penală"[655].

Hotărârea întemeiată pe interpretarea dubiilor neînlăturate în favoarea învinuitului are o asemenea importanță și dă naștere la asemenea consecințe juridice, ca și în cazul în care s-ar baza pe dovedirea uniformă, directă a nevinovăției inculpatului. În primul rând, acest lucru se referă la hotărârea de bază pronunțată în cadrul unui proces penal – sentința. Or, indiferent de faptul dacă a fost stabilit alibi-ul inculpatului în ședința de judecată sau dubiile de neînlăturat au fost interpretate

[654] КАСУМОВ, Ч. С. *Процесс реабилитации по советскому праву.* Баку, 1991, с. 65-66.
[655] Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la sentința judecătorească", nr. 5 din 19.06.2006, pct. 6. În: *Hotărâri explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție*. / Institutul Național al Justiției. Chișinău, 2019, p. 252, [online], [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/Hotarari%20explicative2.pdf.

în favoarea lui, în cauza penală urmează a fi dată o sentință de achitare. Achitarea în baza oricărui dintre aceste temeiuri înseamnă recunoașterea inculpatului ca fiind nevinovat și presupune reabilitarea deplină a acestuia.

În ceea ce privește sentința de condamnare, ea nu poate fi întemeiată pe presupuneri și poate fi dată doar cu respectarea condiției că vinovăția inculpatului a fost confirmată în ședința de judecată prin întregul cumul de probe examinate de către instanță[656].

Din același considerent, „sentința de condamnare se adoptă numai cu condiția în care, în urma cercetării judecătorești, vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii a fost confirmată incontestabil prin ansamblul de probe cercetate în instanța de judecată (alin. (1), art. 389 Cod de procedură penală. Sentința de condamnare nu poate fi bazată pe presupuneri sau, în mod exclusiv ori în principal, pe declarațiile martorilor, depuse în timpul urmăririi penale, citite și cercetate în instanța de judecată, cu respectarea cerințelor art. 371 Cod de procedură penală”[657]. În continuare, se menționează: „... Nu se admite introducerea în sentința de achitare a unor formulări ce ar putea pune la îndoială nevinovăția celui achitat”[658].

Reieșind din faptul că în Codul de procedură penală al Republicii Moldova, la reglementarea regulii cu privire la interpretarea tuturor dubiilor de neînlăturat în probarea învinuirii în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, nu se menționează nimic despre care anume dubii ar fi vorba (cele care confirmă sau cele care combat învinuirea), apare următoarea întrebare: nemijlocit, care dubii și îndoieli de neînlăturat trebuie să fie interpretate în interesul bănuitului, învinuitului, inculpatului?

Dacă în privința dubiilor de neînlăturat în ceea ce privește vinovăția persoanei este totul clar, cum vom proceda cu dubiile de neînlăturat care țin de circumstanțele care combat, resping, infirmă învinuirea sau circumstanțele care influențează pozitiv soarta bănuitului, învinuitului, inculpatului, în caz de pronunțare a unei sentințe de condamnare (ca, de exemplu, în caz de prezență a unor dubii de neînlăturat cu privire la existența anumitor circumstanțe atenuante)?

Dacă vom analiza prevederile art. 8, alin. (3) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, vom ajunge la concluzia că în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului pot fi

---

656 **BRIA, Iu.** Sarcina probei și interpretarea dubiilor în virtutea prevederilor prezumției de nevinovăție. Op.cit., c. 369.

657 Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la sentința judecătorească”, nr. 5 din 19.06.2006, pct. 7. În: *Hotărâri explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție*. / Institutul Național al Justiției. Chișinău, 2019, p. 252, [online], [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/Hotarari%20explicative2.pdf.

658 Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la sentința judecătorească”, nr. 5 din 19.06.2006, pct. 13. În: *Hotărâri explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție*. Institutul Național al Justiției. Chișinău, 2019, p. 254, [online], [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/Hotarari%20explicative2.pdf.

interpretate doar dubiile de neînlăturat în probarea învinuirii. Însă, cu toate acestea, în opinia noastră, consecința privind interpretarea dubiilor de neînlăturat în interesul bănuitului, învinuitului, inculpatului urmează a fi extinsă, poducând, respectiv, efecte și în privința dubiilor privind nevinovăția.

Această opinie era împărtășită și de cercetătorul M. S. Strogovici, care susținea următoarele: „Îndoiala în privința faptului care infirmă învinuirea înseamnă și îndoiala asupra faptului înaintat și susținut de acuzare”[659].

Mai mulți oameni de știință și practicieni critică, pe bună dreptate, un asemenea punct de vedere, vorbind despre caracterul unilateral al procesului penal și redeplasarea exagerată a drepturilor în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului[660].

Însă, în viziunea noastră, nu este admisă aplicarea normei menționate mai sus doar în privința circumstanțelor care confirmă învinuirea. Or, în afară de aceasta, procesul penal trebuie să se ghideze de ideea că totul ce este îndoielnic, probabil, nefiind veridic și cert, urmează a fi exclus, fără nicio îndoială, din învinuire. În legătură cu acest fapt, ar fi incorectă reprezentarea/ perceperea regulilor cu privire la interpretarea dubiilor ca o favoare, indulgență, ca o manifestare a neputinței în cazurile în care infractorii distrug urmele infracțiunii. Respectarea acestor reguli stimulează organele de drept și persoanele cu funcții de răspundere, precum și reprezentanții organelor de urmărire penală în stabilirea adevărului în cauzele penale, în demascarea făptuitorilor reali și în atitudinea corespunzătoare față de garanțiile protecției intereselor legitime ale bănuitului, învinuitului, inculpatului.

În același timp, părții apărării nu i se interzice să folosească fapte ce determină anumite dubii și îndoieli, care, în virtutea anumitor circumstanțe, nu pot fi stabilite, clarificate. Or, această concluzie este fundamentată pe:

1) în primul rând, prevederile art. 64 și 66 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, care fixează dreptul bănuitului, învinuitului, inculpatului de a se apăra prin orice mijloace și modalități care nu sunt interzise prin lege;

2) în al doilea rând, considerăm că este imposibil a limita bănuitul, învinuitul, inculpatul în dreptul său de a prezenta orice probe care, în opinia lui, îi vor dovedi nevinovăția, inclusiv acele probe care generează anumite dubii.

---

[659] СТРОГОВИЧ, М. С. *Материальная истина и судебные доказательства в советском уголовном процессе*. Москва: Изд. Академии Наук СССР, 1955, с. 213.

[660] ФИРСОВА, К. В. *Организационно-процессуальные основания обеспечения прокурором законных интересов потерпевшего от преступления.* Дисс. канд. юрид. наук. Москва, 2009, с. 19-30; КАРАМЫШЕВ, Д. А. *Организационно-правовой механизм обеспечения допустимости доказательств в досудебном производстве*. Дисс. канд. юрид. наук. Москва, 2009, с. 73-75.

Dubiile în ceea ce privește vinovăția bănuitului, învinuitului, inculpatului, determinate de insuficiența de probe, trebuie să aibă drept consecință, de fiecare dată, eliberarea persoanei de răspundere penală, atunci când sunt epuizate toate posibilitățile de strângere a unor probe suplimentare.

Autorul A. M. Larin evidenția câteva consecințe care decurgeau din regula interpretîrii dubiilor de neînlăturat în interesul bănuitului, învinuitului, inculpatului, menționând că regula privind interpretarea dubiilor reprezintă, concomitent, și o interdicție cu privire la acuzările arbitrare, și o cerință privind certitudinea dovedirii vinovăției învinuitului[661].

Considerăm că această opinie este logică și totalmente justificată, deoarece, în niciun caz, nu putem pune persoana sub învinuire doar în baza unor date îndoielnice, nesigure. În același timp, vinovăția trebuie dovedită integral, deoarece, în lipsa datelor care ar confirma vinovăția învinuitului, nu putem vorbi despre componența de infracțiune, lipsind, în acest caz, latura subiectivă a ei. În afară de aceasta, în conformitate cu prevederile art. 275, pct. 3 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, urmărirea penală nu poate fi pornită, iar dacă a fost pornită, nu poate fi efectuată și va înceta, inclusiv în cazurile în care nu întrunește elementele infracțiunii.

Este necesar să acordăm atenție și cazurilor când în privința învinuiților continuă urmărirea penală, în ciuda prezenței dubiilor ce nu pot fi înlăturate privind vinovăția acestora și, în continuare, sunt pronunțate sentințe de condamnare, cu aplicarea pedepselor sub limita prevăzută de lege sau a pedepselor care au fost deja executate, pentru a împiedica „lansarea" procedurii de reabilitare a persoanei și a nu compromite participanții la proces, care au efectuat cercetarea cauzei penale.

Cauzele subiective ale părtinirii acuzatoare sunt legate de deformarea conștiinței juridice, atât individuale, cât și colective, ea fiind determinată de anumite tradiții istorice. În conștiința membrilor societății, în condițiile unor tradiții totalitare, s-a înrădăcinat părerea că, „dacă a fost reținut, înseamnă că este infractor, dacă a fost achitat, înseamnă că infractorul a fost pus în libertate". În acest fel, o perioadă îndelungată de timp, societatea noastră a considerat că este normal ca, până la hotărârea instanței, orice persoană care a ajuns pe banca acuzaților să fie recunoscută, necondiționat, ca infractor. În special, această situație se manifestă în procesul cercetării și examinării cauzelor penale de o mare rezonanță socială. Din acest considerent, nu trebuie subestimată influența opiniei publice asupra organelor de urmărire penală, opinie care este

[661] ЛАРИН, А. М. *Презумпция невиновности*. Op.cit., с. 92.

mult mai largă decât conștiința juridică, incluzând, pe lângă opiniile juridice, și pe cele politice, morale etc.[662].

După cum susținea autorul Iu. M. Groșevoi, „opinia publică, oricât de tare și de pronunțat s-ar manifesta, nu poate substitui prin sine norma de drept și nu poate fi pusă la baza hotărârii în latura recunoașterii ca infracționale sau neinfracționale a acțiunilor ce constituie obiectul dezbaterilor judiciare în cadrul procesului penal”[663]. Totodată, el nu pune la îndoială existența unei legături dintre opinia publică și activitatea organelor de urmărire penală, deoarece, în realitate, opinia publică își lasă amprenta asupra propriei convingeri a ofițerilor de urmărire penală, a procurorilor, și viceversa, activitatea reprezentanților organelor de urmărire penală contribuie la formarea acestei opinii.

Fără îndoială, formarea opiniei publice în cadrul unor cauze penale concrete este „forțată” de mijloacele de informare în masă. În acest sens, sunt foarte periculoase declarațiile premature ale ofițerilor de urmărire penală și ale procurorilor, când datele inițiale, preventive sunt prezentate drept fapte incontestabile și stabilite cu certitudine, ceea ce creează o atmosferă psihologică specifică, ce poate influența asupra judecătorilor[664]. Or, afirmațiile de acest fel, până la pronunțarea sentinței de condamnare, se bazează, în exclusivitate, pe presupuneri neconfirmate și pe opinia personală, subiectivă a celor care fac anumite declarații. La rândul lor, opiniile expuse contribuie la formarea unei atitudini părtinitoare față de o anumită chestiune – atât din partea societății, cât și a unor reprezentanți ai puterii de stat, fapt care determină ignorarea dubiilor ce nu pot fi înlăturate în probarea învinuirii[665].

În acest fel, putem afirma că, la momentul de față, în procesul penal al Republicii Moldova există, în mare parte, o părtinire acuzatoare. Despre acest fapt ne vorbește numărul foarte mic al sentințelor de achitare și opinia publică care, practic, afirmă despre vinovăția fiecărei persoane care a nimerit în vizorul organelor de drept.

Reieșind din această părtinire acuzatoare, toți participanții la procesul penal, cu excepția celor care fac parte din grupul apărării, continuă să acționeze conform căii alese și obiectivului trasat, chiar și în caz de apariție a anumitor dubii, pentru a evita criticile și observațiile din partea conducerii, precum și eventuala aplicare a unor sancțiuni disciplinare.

---

662 ЧУРИЛОВ, Ю. Ю. *Актуальные проблемы постановления оправдательного приговора в российском уголовном судопроизводстве*. Op.cit., с. 56.
663 ГРОШЕВОЙ, Ю. М. *Общественное мнение и приговор советского суда*. Харьков, 1972, с. 21.
664 ЧУРИЛОВ, Ю. Ю. *Актуальные проблемы постановления оправдательного приговора в российском уголовном судопроизводстве*. Op.cit., с. 56-57.
665 ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности а доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства*. Op.cit., с. 131-132.

Destul de interesantă se prezintă a fi situația privind realizarea consecinței prezumției de nevinovăție în interpretarea dubiilor de neînlăturat în favoarea învinuitului, în caz de recunoaștere de către acesta a vinovăției și în caz de încheiere cu el a unui acord de recunoaștere a vinovăției. Desigur, recunoașterea de către învinuit a vinovăției și încheierea unui acord de recunoaștere a vinovăției nu implică deosebiri principiale în ceea ce privește desfășurarea procedurii penale în cadrul fazelor prejudiciare (în cadrul urmăririi penale). În afară de aceasta, examinarea cauzelor penale în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției se regăsește în Capitolul III, Titlul III din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, care reglementează nemijlocit desfășurarea procesului de judecată în asemenea situații. Același lucru putem menționa și despre examinarea cauzelor penale în baza probelor administrate în faza de urmărire penală, care este reglementată de art. 364^1 Cod de procedură penală al Republicii Moldova.

Însă urmează să atragem atenția asupra faptului că, în ciuda simplității aparente privind cercetarea unor asemenea infracțiuni, deoarece învinuitul fie că-și recunoaște vinovăția, fie că-și asumă obligația de a prezenta probe care-i dovedesc propria vinovăție sau vinovăția altor coparticipanți la săvârșirea infracțiunii, ofițerul de urmărire penală, procurorul nu trebuie să ignore sau să uite despre următoarea consecință a prezumției de nevinovăție – dubiile în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate, trebuie interpretate în favoarea învinuitului. Acest lucru este determinat de faptul că recunoașterea de către învinuit a vinovăției sale în cadrul fazei prejudiciare a procesului penal poate fi un act de autoincriminare, determinat de anumite motive, un truc, pentru a evita descoperirea anumitor circumstanțe agravante ale comiterii faptei infracționale. Or, în asemenea cazuri, dacă organul de urmărire penală nu va lua în calcul dubiile care urmează a fi interpretate în favoarea învinuitului, poate avea loc o condamnare a unei persoane nevinovate, fie dimpotrivă, persoana vinovată de comiterea infracțiunii va fi eliberată de răspunderea penală, deoarece apărătorul, în ședința de judecată, va pune numaidecât accent pe dubiile în probarea învinuirii, prezente în cadrul cauzei penale.

În opinia autorului S. V. Esaulov, urmează să fim prudenți și în situațiile în care cu bănuitul sau învinuitul este încheiat un acord de colaborare în cadrul fazei prejudiciare a procesului penal. Or, în cazurile vizate, bănuitul, învinuitul poate defăima, acuza o persoană nevinovată sau poate expune circumstanțele faptei comise astfel, încât rolul coparticipanților să nu corespundă realității. Din acest considerent, reprezentantul organului de urmărire penală este, de asemenea, obligat să interpreteze toate dubiile în probarea învinuirii în favoarea bănuitului, învinuitului[666].

[666] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности а доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства*. Op.cit., с. 133.

În temeiul celor menționate *supra*, considerăm că, la momentul de față, este stringent necesară extinderea înțelegerii, perceperii unei asemenea consecințe cum este „interpretarea dubiilor în probarea învinuirii, care nu pot fi înlăturate, în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului", deoarece anume această prevedere din conținutul art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova este de cele mai multe ori încălcată.

De asemenea, ne exprimăm și părerea privind necesitatea de a extinde prevederile alin. (3), art 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova asupra tuturor categoriilor de dubii cu referire atât la circumstanțele care confirmă învinuirea, cât și la cele care o infirmă, o combat, interpretându-le, în exclusivitate, în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului.

În legătură cu aceasta, considerăm că, de fapt, consecința prezumției de nevinovăție privind interpretarea dubiilor care nu pot fi înlăturate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului este realizată, în cadrul probatoriului, în baza următoarelor prevederi:

1) doar dubiile care nu pot fi înlăturate urmează a fi interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului; dubiile care nu pot fi înlăturate, apărute atât în privința circumstanțelor care confirmă învinuirea, cât și în privința circumstanțelor care o infirmă, o combat trebuie interpretate în interesul bănuitului, învinuitului, inculpatului;

2) această regulă asigură apărarea bănuitului, învinuitului, inculpatului, prevenind și excluzând, în același timp, acuzările nefondate ale organelor competente, bazate, inclusiv, pe propriile îndoieli;

3) urmărirea penală trebuie efectuată într-un volum maxim posibil, unde toate dubiile trebuie fie înlăturate, fie excluse din argumentele care confirmă învinuirea, ele urmând a fi interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului.

În legătură cu acest fapt, considerăm necesară excluderea din textul alin. (3) art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova a îmbinării de cuvinte „*în probarea învinuirii*", ce determină care anume dubii trebuie să fie interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului inculpatului, expunând acest text în următoarea redacție: „*Toate dubiile care nu pot fi înlăturate în condițiile prezentului Cod se interpretează în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului*".

3.3. Prezumția de nevinovăție și recunoașterea vinovăției de către bănuit, învinuit, inculpat

O problemă actuală a procesului penal ține de legătura dintre recunoașterea de către bănuit, învinuit, inculpat a vinovăției sale și prezumția de nevinovăție.

Organele judiciare, indiferent că exercită funcția de acuzare sau de judecată în cauză, trebuie să respecte dreptul acuzatului de a fi prezumat nevinovat. Aceasta presupune, în primul

rând, ca, în exercițiul funcției lor, organele judiciare să acționeze nepărtinitor. În al doilea rând, referirile publice relative la acuzat nu trebuie să reflecte, în cazul acuzării, certitudinea vinovăției sale, iar în cazul judecătorilor, nici măcar suspiciunea precum că acuzatul ar fi vinovat. În al treilea rând, modul în care acuzatul este prezentat pe parcursul procesului nu trebuie să sugereze ideea vinovăției sale[667].

Aici, mai întâi, vom menționa că recunoașterea vinovăției de către bănuit, învinuit, inculpat poate fi perfectată documentar în formă de declarații, care, în conformitate cu prevederile art. 93, alin. (2), pct. 1), figurează în materialele cauzei penale în calitate de probe. Totodată, urmează să reținem că acest mijloc de probă (declarațiile) poate atât să confirme vinovăția bănuitului, învinuitului, inculpatului, cât și să achite aceste persoane.

În cadrul efectuării urmăririi penale, declarațiile bănuitului, învinuitului au o importanță semnificativă, deoarece ne pot oferi informațiile necesare ce ne ajută să identificăm direcția în care urmează să se efectueze cercetările. Uneori, bănuitul, învinuitul sunt, în genere, singurele persoane informate asupra circumstanțelor cauzei penale.

Declarațiile bănuitului, învinuitului, ca și celelalte mijloace de probă, trebuie, evident, verificate și apreciate în cumul cu celelalte probe colectate în cadrul cauzei penale, ele urmând să facă față și cerințelor determinate de lege: să fie admisibile, pertinente, concludente și utile. De asemenea, în conformitate cu prevederile alin. (3), art. 101 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, „nicio probă nu are valoare dinainte stabilită pentru organul de urmărire penală sau instanța de judecată".

Învinuitul, inculpatul reprezintă figura centrală în orice proces penal. Numai în măsura în care o persoană este suspectată că a comis o infracțiune și împotriva sa este formulată o învinuire, se va pune în mișcare procesul (*processus* – „mergere înainte, înaintare"), la sfârșitul căruia, în urma administrării și evaluării probelor, se va constata vinovăția sau nevinovăția acelei persoane și, pe cale de consecință, va trebui să fie luată o măsură judiciară, cuprinsă în forma unei ordonanțe sau hotărâri. *A contrario*, când, în urma cercetărilor, se constată că nu există învinuit în cauză și, întrucât acțiunea penală este personală, procesul nu-și mai are rostul, astfel încât procurorul, la propunerea organului de urmărire penală sau din oficiu, dispune clasarea.

Se poate afirma deci că aprecierea declarațiilor învinuitului sau inculpatului în cadrul procesului penal are o importanță deosebită. Această importanță nu poate fi calificată însă ca fiind covârșitoare, deoarece, spre deosebire de procesul civil, unde, în situația obținerii unei mărturisiri complete a pârâtului față de pretențiile reclamantului, de regulă, nu se mai administrează alte probe

[667] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. Op.cit., p. 164.

și procesul se încheie. În cauzele penale, dat fiind interesul întregii societăți ca, în urma probării faptelor și a vinovăției învinuitului, inculpatului, adevărul să iasă la iveală, chiar dacă învinuitul, inculpatul declară că a comis fapta penală cu vinovăție, organele judiciare sunt obligate să procedeze în continuare la culegerea și administrarea și a altor probe, care, în urma aprecierii lor finale, de o manieră coroborată, să le fundamenteze convingerea care va sta la baza unei decizii. Or, ansamblul probelor va putea să confirme sau, dimpotrivă, să infirme o eventuală mărturisire a învinuitului sau inculpatului. Astfel, în procesul penal, de principiu, niciun mijloc de probă nu este, *ab initio*, preferat altuia, prin urmare, nici declarațiilor învinuitului sau inculpatului nu li se poate acorda, în orice împrejurare, o importanță decisivă sau mult superioară altor probe[668].

În privința importanței aprecierii corespunzătoare a probelor, prezentăm următoarea speță din practica judiciară*: În fapt, prin sentința Judecătoriei Cahul, sediul Central, din 29 octombrie 2018, J. S. a fost achitat de învinuirea în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 165, alin. (3) Cod penal al Republicii Moldova, din motiv că fapta inculpatului nu întrunește elementele infracțiunii. Sentința a fost atacată cu apel de către procurorul în Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale.*

Prin Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul din 21 octombrie 2019, a fost admis apelul declarat de procuror, sentința fiind casată integral, cu pronunțarea unei noi hotărâri, J. S. fiind recunoscut vinovat de săvârșirea infracțiunilor prevăzute de alin. (1) și alin. (2), lit. a) și c) art. 220 Cod penal al Republicii Moldova, fiindu-i stabilită o pedeapsă de 5 ani închisoare, cu executare în penitenciar de tip semiînchis.

Judecând recursul ordinar în baza actelor din dosar și ținând cont de motivele invocate, Colegiul penal lărgit a constatat că acesta urmează a fi admis, din următoarele considerente: instanța de apel, contrar dispozițiilor art. 385 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, a constatat eronat fapta în baza căreia a fost condamnat inculpatul, ea fiind, de asemenea, contradictorie. Colegiul penal lărgit a făcut referire la jurisprudența CtEDO, prin care Curtea de la Strasbourg a indicat: „Judecătorul trebuie să indice cu suficientă claritate motivele pe care își întemeiază deciziile, căci numai astfel un acuzat poate exercita căile de atac prevăzute de legislația națională. Eroarea comisă de instanța de apel nu oferă posibilitate instanței de recurs de a concluziona asupra corectitudinii aprecierii probelor și încadrării juridice a acțiunilor inculpatului de către instanță. Or, conform prevederilor art. 419 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, rejudecarea cauzei de către instanța de apel se desfășoară potrivit regulilor pentru examinarea cauzelor în prima instanță. În asemenea condiții, Colegiul penal lărgit,

[668] SAVA, A. *Aprecierea probelor în procesul penal*. Op.cit., p. 71-72.

constatând temeiul prevăzut de art. 427, alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală al Republicii Moldova, a considerat că decizia instanței de apel urmează a fi casată, cu trimiterea cauzei la rejudecare în instanța de apel[669].

Deși legea nu conferă declarațiilor învinuitului o valoare probantă deosebită, referirile directe ale acestora la împrejurările și modalitățile prin care s-a comis infracțiunea, cunoscute de el la perfecție, pot avea un rol decisiv la soluționarea cauzei. Atunci când obiectul ascultării îl constituie propria activitate infracțională, motivul și trăirile suportate în legătură cu aceasta, declarațiile învinuitului sunt unica sursă de informație probatorie directă, fiind de neînlocuit. Or, ascultarea învinuitului reprezintă, mai întâi de toate, un important mijloc de obținere a probelor indispensabile soluționării cauzei penale, a căror neglijare nu este decât în detrimentul cercetării în mod obiectiv și sub toate aspectele a infracțiunii săvârșite[670].

În acest context, vom menționa că principiul prezumției de nevinovăție nu este încălcat în situația în care în cauza penală disjunsă vor fi chemate să dea declarații persoanele care au fost judecate în procedura simplificată, întrucât declarațiile acestor persoane nu au valoare probantă prestabilită, ele trebuind apreciate în coroborare cu alte probe[671].

Pe de altă parte, susține A. Ciopraga, cel puțin teoretic, declarațiile învinuitului sau inculpatului – în măsura în care sunt sincere – se pot considera ca indispensabile pentru organul judiciar, deoarece persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni, în majoritatea situațiilor, se găsește în condiții optime de percepție și de memorare. Aceasta explică de ce o seamă de fapte, de împrejurări legate de infracțiuni sunt cel mai bine cunoscute de către învinuit, inculpat, întrucât cu privire la unele fapte și împrejurări numai învinuitul sau inculpatul poate furniza informații, deoarece sunt numai lui cunoscute[672].

Reieșind din importanța acestui mijloc de probă, reprezentanții organelor de urmărire penală trebuie să acorde o atenție deosebită faptului cum reacționează persoana supusă urmăririi penale în raport cu învinuirea care i se aduce, cum explică circumstanțele referitoare la învinuire, ce anume poate explica, cu ce este de acord și ce obiecții are. Informațiile obținute urmează a fi verificate minuțios și sub toate aspectele[673]. Declarațiile învinuitului sau ale inculpatului, prin care recunoaște săvârșirea infracțiunii de care este învinuit, constituie un important mijloc de probă în

---

[669] Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție, din 02 iunie 2020, Dosarul nr. 1ra-742/2020, [online], [citat 17.01.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=15965.
[670] DORAȘ, S. *Criminalistica*. Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2011, p. 386.
[671] PAVEL-GUZUN, I. *Particularitățile probatoriului în cadrul procedurilor sumare*. Rez. tezei de doctor în drept. Chișinău, 2024, p. 23.
[672] CIOPRAGA, A. *Criminalistica*. *Tratat de tactică*. Iași: Ed. Gama, 1996, p. 237-238; SAVA, A. *Aprecierea probelor în procesul penal*. Op.cit., p. 72.
[673] *Уголовно-процессуальное право Российской Федерации.* Учебник. /Ответственный редактор П. А. Лупинская. Москва, 2004, с. 26.

procesul penal, deoarece relatările sincere, fidele și complete ale celui care a săvârșit infracțiunea cu privire la împrejurările care au precedat, au însoțit și au urmat comiterii faptei sunt de natură să reconstituie în amănunt și precis tot ceea ce este necesar pentru soluționarea cauzei în conformitate cu adevărul și legea. Aceste declarații pot fi folositoare și atunci când învinuitul sau inculpatul nu recunoaște săvârșirea faptei; dacă nu a participat la săvârșirea infracțiunii, relatările sale pot conduce la constatarea nevinovăției, chiar dacă există probe care susțin vinovăția; dacă este autorul faptei pe care nu vrea s-o recunoască, verificarea relatărilor sale și constatarea că sunt inexacte pot demasca reaua-credință a sa, întărind probele care susțin învinuirea.

Declarațiile învinuitului sau inculpatului au importanță în procesul penal și datorită faptului că ele conțin și apărările pe care acesta înțelege să le facă, precum și indicarea probelor cu care ar putea să le dovedească. Din momentul în care declarațiile învinuitului sau inculpatului conțin astfel de apărări, organele de urmărire și instanța de judecată sunt obligate să le verifice și să administreze probele indicate, pentru a constata temeinicia lor[674].

În legătură cu acest fapt, autoarea P. A. Lupinskaia susține, pe bună dreptate, că „reprezintă probă nu faptul recunoașterii de către învinuit a vinovăției sale, ci informațiile pe care acesta le comunică, ce vorbesc despre implicarea lui în comiterea infracțiunii, confirmate obiectiv în procesul verificării”[675].

Obținerea declarațiilor de la învinuit sau inculpat este o obligație pentru organul de urmărire penală, procuror și judecător, dar, totodată, ele constituie și un drept pentru persoana cercetată, pentru că, în acest mod, ea poate indica probele care vor susține apărările pe care înțelege să și le facă[676].

Mai mult, în activitatea practică a organelor de urmărire penală sunt deseori prezente situațiile când răspunsul învinuitului la întrebarea privind recunoașterea vinovăției nu corespunde, după conținut, cu declarațiile făcute asupra învinuirii înaintate[677]. De exemplu, învinuitul declară că recunoaște integral vinovăția în săvârșirea infracțiunii care i se incriminează, însă din declarațiile lui reiese că el neagă unele fapte din cadrul învinuirii. Or, în calitate de cauză a acestei situații poate servi aprecierea juridică incorectă a acțiunilor sale de către învinuit, lipsa de clarificare în calificarea faptei imputate[678]. Despre recunoașterea vinovăției de către învinuit putem

[674] THEODORU, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. Op.cit., p. 309-310.
[675] *Уголовно-процессуальное право Российской Федерации*. Op.cit., с. 26.
[676] SAVA, A. *Aprecierea probelor în procesul penal*. Op.cit., p. 72.
[677] ПОБЕДКИН, А. В. *Показания обвиняемого в уголовном процессе*. Дисс. канд. юрид. наук. Москва, 1998, с. 51.
[678] АНДРОСЕНКО, В. Н. *Признание лицом своей вины в совершении преступления и его правовые последствия*. Op.cit., с. 31.

vorbi atunci când acesta nu doar recunoaște săvârșirea intenționată sau din imprudență a anumitor acțiuni, dar mai este conștient și de sensul juridic și importanța acestei recunoașteri[679].

Nu putem trece cu vederea și faptul că procurorii, uneori, pot pune persoana sub învinuire din considerente de ordin tactic, presupunând că, în procesul audierii, aceasta va comunica informații suplimentare care l-ar demasca în comiterea infracțiunii. În acest caz, în opinia noastră, este prezentă o influență psihologică cu orientare de acuzare din partea procurorului. Această modalitate de obținere a informațiilor suplimentare contravine, evident, cerințelor principiului prezumției de nevinovăție privind inadmisibilitatea recunoașterii persoanei ca învinuit în lipsa unei baze probatorii suficiente.

La momentul punerii persoanei sub învinuire, convingerea procurorului privind vinovăția ei trebuie să fie, în primul rând, motivată și întemeiată cu probe. Este important să clarificăm în ce măsură au fost stabilite faptele infracționale, dacă aprecierea și încadrarea juridică corespunde circumstanțelor faptice ale cauzei. Temeinicia atragerii persoanei la răspundere penală depinde direct de faptul în ce măsură învinuirea adusă corespunde circumstanțelor cauzei și pe cât de deplin și precis aceste circumstanțe reflectă toate semnele substanțiale ale infracțiunii comise. Mai mult ca atât, decizia privind prezența temeiurilor pentru atragerea persoanei la răspundere penală trebuie justificată printr-un asemenea cumul de probe, care ar conduce la anumite concluzii, determinate de comiterea sau necomiterea infracțiunii de către persoană, fiind excluse dubiile, în acest sens, fapt care corespunde prevederilor prezumției de nevinovăție[680].

Prezumția de nevinovăție implică pentru acuzat dreptul de a nu depune mărturie contra lui însuși. În virtutea dreptului la tăcere, persoana bănuită de o infracțiune este liberă să răspundă sau nu întrebărilor care-i sunt puse, după cum consideră că este sau nu conform intereselor sale. Dreptul la tăcere implică nu numai dreptul inculpatului de a nu depune mărturie contra lui însuși, ci, de asemenea, dreptul oricărui inculpat de a nu contribui la propria incriminare[681].

Reținem că art. 23 alin. (11) din Constituția României[682] nu face nicio referire la dreptul la tăcere și la dreptul de a nu se autoincrimina, ca reguli juridice derivate din prezumția de nevinovăție. În același timp, această omisiune a fost completată de către Curtea Constituțională,

[679] КАМИНСКАЯ, В. И. *Показания обвиняемого в советском уголовном процессе*. Москва, 1960, с. 76.
[680] RUSU, L., **BRIA, Iu**. Prezumția de nevinovăție și rolul ei în adoptarea hotărârilor procesual-penale. În: *Revsita Română de Criminalistică*. Martie 2023, Volumul XXIV, Nr. 1 (133), p. 61-62.
[681] MATEUȚ, Gh. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Volumul I. Op.cit., p. 159-160.
[682] *Constituţia României*. Ed. a 12-a, actualizată la 5 septembrie 2021. Bucureşti: Ed. Hamangiu, 2021. 142 p. ISBN 978-606-27-1710-0.

care, prin Decizia nr. 236 din 2 iunie 2020[683], a reținut că dreptul la tăcere și dreptul de a nu se autoincrimina sunt cinsecințe ale prezumției de nevinovăție, decurgând firesc din aceasta[684].

Autorul S. Doraș menționează: „În situațiile în care există probe suficiente de vinovăție, unii practicieni acordă mai puțină atenție ascultării învinuitului, considerând că atitudinea făptuitorului față de fapta săvârșită, recunoașterea de către acesta a vinovăției nu au mare importanță. Este, bineînțeles, o eroare, susține S. Doraș, deoarece recunoașterea sinceră a faptei comise, starea de remușcare și sentimentele de regret, participarea activă la stabilirea împrejurărilor cauzei reprezintă indici de corectitudine atitudinală, de redresare în plan comportamental. Or, recunoașterea și participarea activă la descoperirea infracțiunii constituie circumstanțe atenuante ale răspunderii penale".

În altă ordine de idei, S. Doraș relevă: „Din perspectiva probatoriului, declarațiile de recunoaștere ale învinuitului prezintă importanță pe două planuri: ca sursă eficientă de probă, întrucât, în ipoteza în care a săvârșit infracțiunea, o va putea prezenta detaliat și sub toate aspectele, și ca sursă de informație privind mijloacele de probă, care, în mod obiectiv, confirmă autenticitatea declarațiilor. Recunoscând comiterea infracțiunii, cei interogați în calitate de învinuiți se pot referi la cele mai diverse împrejurări ale actului infracțional, inclusiv la evenimentele care au dinamizat sau au favorizat săvârșirea lui"[685].

Totodată, susține profesorul M. Gheorghiță, „se va ține cont de faptul că învinuitul a recunoscut fapta prejudiciabilă și vinovăția sa în comiterea acesteia, pentru a ascunde o altă, verosimil mai gravă, infracțiune sau în scopul de a ajuta complicilor săi să scape de răspundere. Aceste momente impun ofițerului de urmărire penală o atitudine critică și plină de atenție față de verificarea declarațiilor depuse și motivele acestora"[686].

De asemenea, M. Gheorghiță precizează: „Efectuând audierea învinuitului, care, după presupunerea organului de urmărire penală, face declarații intenționat false sau refuză de a face declarații referitor la cele săvârșite, este necesar, mai întâi de toate, de a verifica această ipoteză. Asemenea verificare se realizează prin confruntarea depozițiilor administrate de la învinuit cu alte materiale ale cauzei cercetate, prin studierea aprofundată a personalității audiatului, a atitudinii lui față de cele săvârșite. Fiind convins de faptul că învinuitul a ales o linie de conduită direcționată spre tăinuirea activității sale criminale, organul de urmărire penală îi va opune comportării

[683] Decizia Curții Constituționale a României nr. 236 din 2 iunie 2020. În: Monitorul Oficial nr. 597 din 8 iulie 2020, [online], [citat 09.01.2025]. Disponibil: https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2020/06/Decizie_236_2020.pdf.
[684] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. Op.cit., p. 211; PUȘCAȘU, V. *Dreptul la tăcere și la neautoincriminare*. Op.cit., p. 105.
[685] DORAȘ, S. *Criminalistica*. Op.cit., p. 387.
[686] GHEORGHIȚĂ, M. *Tratat de criminalistică*. Op.cit., p. 581.

persoanei respective tactica sa, care are drept scop înfrângerea poziției negative a infractorului și obținerea de la el a declarațiilor veridice[687].

În acest fel, în calitate de probă urmează a fi admisă nu însăși recunoașterea vinovăției, ci informațiile concrete, ce se conțin în declarațiile învinuitului care își recunoaște vinovăția[688].

Însă, în cazurile de recunoaștere a vinovăției de către bănuit, învinuit, reprezentanții organelor de urmărire penală, în procesul cercetării cauzelor penale, având dreptul de a ghida investigațiile, de a lua hotărâri cu privire la efectuarea anumitor acțiuni de urmărire penală, de multe ori, apreciază superficial circumstanțele infracțiunii săvârșite, trecând cu vederea anumite detalii de importanță majoră. Modul de a gândi al reprezentanților organelor de urmărire penală este următorul: „Dacă bănuitul (învinuitul) a recunoscut săvârșirea infracțiunii, confirmându-și vinovăția, înseamnă că, desigur, în ședința de judecată va fi aplicată o procedură specială de examinare a cauzei penale, unde judecătorul nu va efectua cercetarea judecătorească și o apreciere a probelor colectate în procedura generală". Însă, în opinia autorului S. V. Esaulov, recunoașterea de către bănuit, învinuit a vinovăției nu trebuie să determine micșorarea volumului acțiunilor de urmărire penală. Or, în acest caz, se poate modifica nu volumul, ci direcția efectuării acțiunilor de urmărire penală[689].

În caz contrar, principiul prezumției de nevinovăție nu va mai exista și nu va fi aplicat la faza de urmărire penală, deoarece învinuitul, *de facto,* este recunoscut vinovat, ceea ce este inadmisibil și încalcă fundamental ordinea stabilită de realizare a unui proces penal. Or, în conformitate cu prevederile art. 8, alin. (1) Cod de procedură penală al Republicii Moldova, persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată, atâta timp cât vinovăția sa nu-i va fi dovedită în modul prevăzut de legea procesual-penală… și nu va fi constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă.

În aceste condiții, dreptul acuzatului la neautoincriminare, privit ca o garanție a prezumției de nevinovăție, trebuie să se muleze pe relația juridică conflictuală acuzare – apărare, în cadrul căreia apărarea este fundamentată pe prezumarea nevinovăției acuzatului, iar dovedirea contrariului acestei stări juridice revine acuzării și, astfel, să constituie un mijloc apropriat exercitării, de către acuzat, a funcției de apărare în cauză, construit opozițional față de prerogativele puse la dispoziția acuzării. Dat fiind că acuzarea are la dispoziție o multitudine de procedee probatorii, apte să probeze vinovăția penală a acuzatului, precum și nenumărate resurse

---

[687] *Ibidem*, p. 582.
[688] АНДРОСЕНКО, В. Н. *Признание лицом своей вины в совершении преступления и его правовые последствия*. Op.cit., с. 33.
[689] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности а доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства*. Op.cit., с. 138.

materiale și umane, care să pună în funcțiune procedeele probatorii, considerăm că, pentru a garanta un caracter efectiv dreptului acuzatului de a fi prezumat nevinovat, dreptul său la neautoincriminare trebuie înțeles ca fiind dreptul acuzatului de a nu fi obligat să contribuie sub nicio formă la dovedirea vinovăției sale, ca o contrapondere la mulțimea de posibilități și prerogative deținute de acuzare[690]. În schimb, dreptul acuzatului la tăcere constă în prerogativa acestuia de a nu oferi organelor judiciare nicio informație orală privind acuzația ce i se aduce ori referitoare la orice alte elemente tangențiale acesteia. Deci dreptul la tăcere al acuzatului constituie doar o specie a dreptului său la neautoincriminare, fiind expresia particulară a acestuia, manifestată printr-o pasivitate procesuală a acuzatului în a oferi informații organelor judiciare pe cale orală. Prin urmare, relația dintre cele două drepturi este una de incluziune, de tipul întreg – parte, ori gen proxim – specie, unde dreptul acuzatului la neautoincriminare constituie întregul/genul proxim, iar dreptul său la tăcere – partea componentă a întregului/specia, primul drept înglobându-l și pe cel de-al doilea[691].

Recunoașterea de către învinuit a vinovăției sale în comiterea faptei infracționale poate fi pusă la baza învinuirii, doar în caz de confirmare a vinovăției lui prin întregul cumul de probe administrate în cauza penală.

O asemenea poziție a fost exprimată și de Plenul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova care, în Hotărârea „Cu privire la sentința judecătorească", nr. 5 din 19.06.2006, a specificat: „Instanțele judecătorești vor ține cont de faptul că sentința de condamnare trebuie să se bazeze pe probe exacte, când toate versiunile au fost verificate, iar divergențele apărute au fost înlăturate și apreciate în modul corespunzător. Sentința de condamnare se adoptă numai în condiția în care, în urma cercetării judecătorești, vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii a fost confirmată incontestabil prin ansamblul de probe cercetate de instanța de judecată"[692].

Această prevedere, în primul rând, obligă reprezentanții organelor de urmărire penală să efectueze cercetările în volum deplin, în al doilea rând, interzice folosirea recunoașteri vinovăției de către bănuit (învinuit), care nu este confirmată de alte probe, în calitate de probă de bază, în al treilea rând, previne luarea hotărârilor premature cu privire la vinovăție, bazându-se doar pe recunoașterea ei de către bănuit (învinuit), și, în al patrulea rând, anticipează situațiile când, în

[690] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental.* Op.cit., p. 211; PUȘCAȘU, V. *Dreptul la tăcere și la neautoincriminare*. Op.cit., p. 136.
[691] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental.* Op.cit., p. 211; PUȘCAȘU, V. *Dreptul la tăcere și la neautoincriminare*. Op.cit., p. 134-135.
[692] Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la sentința judecătorească", nr. 5 din 19.06.2006, pct. 5-6. În: *Hotărâri explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție*. / Institutul Național al Justiției. Chișinău, 2019, p. 251-252, [online], [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/Hotarari%20explicative2.pdf.

cadrul ședințelor de judecată, inculpatul va renunța la declarațiile sale, iar vinovăția acestuia nu va fi confirmată prin alte probe, urmare a cărui fapt infractorul poate evita pedeapsa penală pentru infracțiunea comisă.

Cazurile de recunoaștere a vinovăției de către bănuit, învinuit nu reprezintă o raritate. Acest lucru este determinat de faptul că pretutindeni sunt prezente situații când, inițial, în momentul efectuării măsurilor-speciale de investigații, și ulterior, în cadrul acțiunilor de urmărire penală, reprezentanții organelor de drept încearcă din toate puterile și prin orice metode să convingă persoana (bănuitul, învinuitul) să facă declarații prin care își recunoaște vinovăția. Însă recunoașterea vinovăției nu înseamnă deloc existența vinovăției în comiterea infracțiunii. În legătură cu acest fapt, apare următoarea întrebare: cum putem considera ca nevinovată o persoană care a recunoscut săvârșirea infracțiunii?

Or, în baza prevederilor alin. (1), art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, se aplică regula conform căreia învinuitul este prezumat nevinovat, chiar și atunci când acesta își recunoaște vinovăția. Mai mult, el continuă a fi considerat nevinovat până atunci când prezumția de nevinovăție nu va fi infirmată, respinsă prin depășirea următoarelor două componente:

1) vinovăția trebuie să fie dovedită;

2) vinovăția urmează a fi constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă.

Până când vinovăția persoanei nu este dovedită și nu este stabilită printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă, învinuitul, inculpatul, indiferent de situație, trebuie să fie considerat nevinovat, în privința lui acționând toate consecințele care derivă din prevederile prezumției de nevinovăție[693].

În esență, dreptul acuzatului de a nu se autoincrimina legitimează refuzul acuzatului de a contribui, în orice formă, la dovedirea acuzației formulate împotriva sa. La concret, acest drept presupune prerogativa acuzatului de a refuza solicitarea organelor judiciare de a da declarații, de a furniza documentele pe care le deține[694], de a procura orice altă probă aflată la dispoziția sa, de a participa la procedeele probatorii care urmăresc dovedirea acuzației, cum ar fi reconstituirea, testarea poligraf sau altele similare, precum și dreptul de a nu fi constrâns, prin diverse metode, la furnizarea unor astfel de probe. Dreptul la tăcere acoperă atât informațiile care l-ar putea

[693] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности а доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства.* Op.cit., с. 140.

[694] Hotărârea CtEDO în cauza *Funke vs. Franța,* din 25 februarie 1993, cererea nr. 10828/84, paragaraful 44, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57809; Hotărârea CtEDO în cauza *J. B. vs. Elveția,* din 3 mai 2001, cererea nr. 31827/96, paragrafele 64-71, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://legeaz.net/hotarari-cedo/jb-contra-elvetiei-5jo.

autoincrimina pe acuzat, cât și pe cele care, deși nu conduc la incriminarea directă a acuzatului, ar putea fi folosite ulterior, în cadrul procesului, în susținerea acuzației penale[695], precum ar fi informațiile în aparență inofensive, dar care atestă lipsa de sinceritate a acuzatului, concluzie valabilă, pentru identitate de rațiune, și în privința dreptului mai larg la neautoincriminare; în schimb, dreptul acuzatului de a păstra tăcerea nu acoperă informațiile necesare identificării sale, precum cele privind numele, prenumele, data și locul nașterii, codul numeric personal, starea civilă etc., întrucât aceste informații nu au valoare probatorie, ci sunt menite exclusiv a-1 identifica pe autorul probei. Exercițiul dreptului la neautoincriminare este partajabil, în sensul că acuzatul poate hotărî să colaboreze cu organele judiciare sub anumite aspecte, iar sub alte aspect – să nu colaboreze; spre exemplu, acuzatul poate alege întrebările la care să răspundă cu ocazia audierii sale, refuzând, în același timp, să răspundă la celelalte[696].

Încălcarea de către autoritățile judiciare a dreptului acuzatului de a nu se autoincrimina atrage invaliditatea procedeelor probatorii întreprinse prin nesocotirea dreptului și, în consecință, invaliditatea și excluderea mijloacelor de probă astfel obținute[697]. Probele adunate cu violarea dreptului la tăcere trebuie să fie îndepărtate din process. De asemenea, atunci când acuzatul decide să-și exercite dreptul la tăcere, jurisdicția de judecată nu poate să tragă nicio concluzie pe planul culpabilității. Cu toate acestea, atunci când probele prezentate în proces de către acuzare sunt zdrobitoare pentru acuzat, iar judecătorul trage concluzii cert nefavorabile din tăcerea acuzatului, dar impuse de bunul-simț, nu este compromis caracterul echitabil al procesului penal și nu este violată prezumția de nevinovăție[698].

Prezumția de nevinovăție, acționând în calitate de temelie a conștiinței juridice a procurorului în procesul aprecierii probelor, formează propria convingere a acestuia. Ea este constituită din două elemente: obiectiv (cumulul de probe și cerințele înaintate față de ele) și subiectiv (opinia personală a procurorului asupra fondului cauzei penale). Concluziile procurorului privind vinovăția persoanei puse sub învinuire sunt probabilistice și dobândesc un grad de certitudine odată cu întocmirea rechizitoriului[699].

Aparent, prezumția de nevinovăție intră în contradicție cu o altă prezumție procesuală, și anume cu cea a legalității și temeiniciei sentinței. Contradicția poate fi observată când se pune în discuție problema determinării momentului răsturnării prezumției de nevinovăție. Art.8 alin. (l)

---

[695] Hotărârea CtEDO în cauza *Aleksandr Zaichenko c. Rusiei,* hotărârea din 18 februarie 2010, cererea nr. 39660/02, par 54 [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-97346.
[696] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. Op.cit., p. 216.
[697] *Ibidem*, p. 222.
[698] MATEUȚ, Gh. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Volumul I. Op.cit., p. 161-162.
[699] RUSU, L., **BRIA, Iu**. Prezumția de nevinovăție și rolul ei în adoptarea hotărârilor procesual-penale. Op.cit., p. 65.

C.proc.pen. consacră că hotărârea judecătorească trebuie să fie definitivă. Aceasta înseamnă, declară I. Dolea, că prezumția de nevinovăție se poate menține și pe parcursul examinării cauzei în instanța de apel. în același timp, sentința pronunțată capătă statutul de veridică din momentul pronunțării, atâta timp cât nu a fost casată de instanța superioară. Deci ar părea că, pe de o parte, persoana este nevinovată, pe de alta - că sentința în care persoana a fost considerată vinovată corespunde adevărului, chiar dacă nu este definitivă. Dilema în cazul de față, dar și în altele întâlnite în procedura penală se soluționează pornind de la principiul, potrivit căruia ca punct de reper în toate cazurile trebuie să fie drepturile persoanei.

Prezumția veridicității hotărârii judecătorești determină că o hotărâre dată într-o cauză penală se consideră corespunzătoare adevărului atâta timp cât nu a fost casată de către o instanță superioară, găsindu-și originea în renumita regulă a dreptului roman *Res judicata pro veritate habetur* („hotărârea judecătorească se recunoaște ca veridică")[700].

De multe ori, avem de a face cu anumite situații când bănuitul, învinuitul, în procesul efectuării urmăririi penale, face declarații prin care își recunoaște vinovăția în privința faptei care i se incriminează. Însă, ulterior, în procesul cercetării judecătorești, renunță la declarațiile făcute la faza urmăririi penale, motivând acest lucru prin presiunile din partea reprezentanților organelor de drept.

În conformitate cu prevederile Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la sentința judecătorească", nr. 5 din 19.06.2006, „recunoașterea de către inculpat a vinovăției sale poate fi pusă la baza sentinței de condamnare, numai dacă ea este confirmată în cumul cu alte probe administrate și apreciate de către instanță. În cazul în care inculpatul își schimbă depozițiile date de el la judecarea cauzei, instanța de judecată trebuie să cerceteze toate depozițiile lui, să clarifice motivele schimbării lor și, în urma cercetării lor în cumul cu alte probe adminsutrate în cauză, să le aprecieze în mod corespunzător"[701].

Se cere a fi menționat faptul că prezumția de nevinovăție nu împiedică organele de urmărire sau procurorul de a fi siguri de vinovăția persoanei; în caz contrar, acest fapt ar împiedica asigurarea calității urmăririi penale, descoperirea rapidă și completă a infracțiunilor, identificarea făptuitorilor etc. Această convingere nu poate fi însă echivalată cu recunoașterea oficială a persoanei ca vinovată. În urma celor relatate, profesorul I. Dolea ajunge la concluzia că „între

[700] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 136-137.
[701] Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la sentința judecătorească", nr. 5 din 19.06.2006, pct. 34. În: *Hotărâri explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție*./ Institutul Național al Justiției. Chișinău, 2019, p. 260, [online], [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/Hotarari%20explicative2.pdf.

convingerea intimă a organelor de urmărire și a procurorului privind vinovăția persoanei și prezumția de nevinovăție există în toate cazurile o divergență. Dacă nu ar fi existat o asemenea divergență, ar fi fost imposibil a efectua calitativ urmărirea penală. Cu cât mai convingătoare sunt probele în acuzare, cu atât mai expresivă este divergența. Chiar dacă, în scopul efectuării unei urmăriri penale calitative, procurorul și organul de urmărire penală trebuie să fie încredințați în vinovăția persoanei, ei trebuie să trateze persoana ca pe una nevinovată, asigurându-i respectarea tuturor drepturilor civile, deoarece recunoașterea persoanei ca vinovată este totuși în dependență de un moment formal - hotărârea definitivă"[702].

În acest sens, dreptul acuzatului de a nu se autoincrimina, ca garanție a dreptului la respectarea prezumției de nevinovăție, include și dreptul la tăcere al acuzatului, presupunând că acesta are dreptul de a refuza să colaboreze cu organele judiciare, la solicitarea acestora, în orice formă. El este un drept relativ, care, astfel, comportă restrângeri contextuale, însă restrângerile trebuie să fie aplicate doar acolo unde probele există independent de voința acuzatului și sunt justificate de imposibilitatea concretă a acuzării de a le procura în alt mod, și să nu presupună afectarea libertății de voință a acuzatului în mod insidios, neloial[703].

Însă procesul stabilirii adevărului în cauzele penale nu este dependent de declarațiile învinuitului. Darea declarațiilor reprezintă un drept, dar nu o obligațiune a învinuitului. Procurorul are obligația, indiferent de informațiile cominicate de învinuit, să întreprindă toate măsurile necesare pentru stabilirea tuturor circumstanțelor care prezintă importanță pentru cauza penală.

Chestiunea referitoare la stabilirea imprecisă sau exactă a vinovăției este decisă în fiecare cauză penală la momentul în care sentința instanței de judecată prin care se stabilește vinovăția persoanei devine definitivă. Din acest moment, putem menționa cu deplină convingere că, în procesul punerii persoanei sub învinuire, vinovăția ei a fost stabilită cu certitudine, iar în caz de dare de către instanță a sentinței de achitare – că la baza ordonanței de punere sub învinuire s-au aflat date care, ulterior, nu și-au găsit confirmarea.

Prezumția de nevinovăție nu determină momentul formării definitive a convingerii privind vinovăția persoanei. Putem menționa cu certitudine că, în caz de semnare a rechizitoriului de către procuror, acesta combate prezumția procesual-penală de nevinovăție, iar în cazul când sentința de condamnare devine definitivă, este combătură prezumția generală de nevinovăție.

[702] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 133-134.
[703] PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. Op.cit., p. 219.

Nu putem vorbi însă despre nedovedirea infracțiunii la momentul semnării rechizitoriului de către procuror, deoarece el anume în acest moment a atins scopul urmăririi penale – pentru procuror adevărul este deja stabilit[704].

În cazurile în care reprezentanții organelor de urmărire penală au pus la baza acuzării, învinuirii doar recunoașterea vinovăției de către învinuit, fără alte probe ce ar confirma vinovăția lui, inculpatul urmează a fi achitat, indiferent de faptul dacă acesta a comis sau nu fapta infracțională.

Achitarea acestuia trebuie să aibă loc, deoarece alte probe care ar dovedi vinovăția persoanei lipsesc din materialele cauzei penale. În acest fel, prezumția de nevinovăție nu doar că asigură paza drepturilor și intereselor legitime ale bănuitului, învinuitului, inculpatului, dar și impune organele de drept și persoanele cu funcție de răspundere să efectueze urmărirea penală în volum deplin, indiferent de faptul dacă învinuitul este de acord sau nu cu învinuirea înaintată.

Mai mult ca atât, principiul prezumției de nevinovăție avertizează organele de urmărire penală în privința inadmisibilității unor învinuiri arbitrare, nemotivate sau care s-ar baza doar pe declarațiile de recunoaștere a vinovăției de către bănuit, învinuit[705].

Experiența demonsterează că situațiile (neconflictuale) pot fi atât reale, cât și false (mimate), în care învinuitul se autocalomniază, asumându-și vinovăția pe care nu o are. Probabilitatea autocalomniei este mai mare în cazurile în care învinuitul este o fire fără voință, ușor influențabilă, nu poate să-și apere pozițiile, nu este rezistent la presiunea psihologică. Cel mai tipic motiv al autocalomniei este voința de a-l elibera de pedeapsă pe adevăratul vinovat (sub influența sentimentelor de rudenie sau de prietenie) sau este determinată de anumite interese de clan, de amenințările și influența persoanelor interesate în raport cu cei care se află în dependență de ele.

Autocalomnia mai poate fi determinată și de voința învinuitului de a se eschiva de răspunderea pentru o infracțiune mai gravă. În acest fel, el încearcă să spulbere vigilența organului de urmărire penală, să-și creeze alibiu pentru un alt dosar și să demonstreze prezența unor curcumstanțe atenuante sau care exclud responsabilitatea sa. Însă această născocire poate fi ușor contestată. Detașierea și verificarea ulterioară a locului, a timpului și a altor împrejurări ale evenimentului inventat conduc neapărat spre descoperirea minciunii[706].

---

[704] RUSU, L., **BRIA, Iu**. Prezumția de nevinovăție și rolul ei în adoptarea hotărârilor procesual-penale. Op.cit., p. 61.
[705] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности а доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства*. Op.cit., с. 141.
[706] GHEORGHIȚĂ, M. *Tratat de criminalistică*. Op.cit., p. 592.

În cazurile în care bănuitul, învinuitul recunoaște vinovăția, reprezentanții organelor de urmărire penală încearcă să folosească mijloace suplimentare video-audio de fixare a informațiilor, pentru a „consolida" declarațiile acestuia, pentru a nu-i lăsa o „cale de întoarcere" pe durata efectuării urmăririi penale și în procesul examinării cauzei penale în instanța de fond. În caz de refuz al bănuitului, învinuitului de a beneficia de serviciile unui apărător și de recunoaștere a vinovăției sale, reprezentanții organelor de urmărire penală încearcă, prin diferite modalități, fie să-l convingă să-și exprime acordul în privința participării unui avocat în cadrul audierii, pentru ca acest mijloc de probă să aibă dreptul la existență, fie, contrar voinței bănuitului, învinuitului, îi asigură prezența unui apărător. În acest fel, dreptul bănuitului, învinuitului la apărător se transformă într-o obligație, fapt care-i încalcă drepturile, deoarece, conform prevederilor art. 26, alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, „fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale". În același timp, refuzul bănuitului, învinuitului de a beneficia de serviciile unui avocat nu este obligatoriu pentru organul de urmărire penală (art. 71, alin. (2) Cod de procedură penală al Republicii Moldova).

Or, se pare că tendința reprezentanților organului de urmărire penală de a asigura participarea apărătorului în cadrul audierii este justificată, însă considerăm că, în primul rând, trebuie să se pună accent pe strângerea altor probe, care confirmă vinovăția bănuitului, învinuitului, fără a acorda o importanță deosebită declarațiilor prin care se recunoaște vinovăția. Am putea susține că, în asemenea cazuri, nu sunt excluse și situațiile când bănuitul, învinuitul este constrâns să facă declarații prin care își recunoaște vinovăția (ca, de exemplu, sub amenințarea aplicării violenței).

În afară de aceasta, nu există nicio „prezumție a corectitudinii recunoașterii învinuirii", precum nu există și o „prezumție a falsului și a renunțării la ea". În acest fel, există doar o singură modalitate de fixare a declarațiilor învinuitului care își recunoaște vinovăția – căutarea, verificarea probelor noi care, veridic, cu fermitate și la sigur, vor confirma corectitudinea declarațiilor învinuitului, prin care el își recunoaște vina în comiterea infracțiunii. Or, în aceste condiții, el nu-și va putea modifica declarațiile de fiecare dată când va dori, concluziile organului de urmărire penală despre vinovăția învinuitului rămânând de neclintit. Acest lucru este greu de realizat, însă el este absolut necesar, în vederea asigurării cercetării corespunzătoare a cauzelor penale[707].

Nu putem percepe declarația bănuitului, învinuitului care își recunoaște vinovăția ca o probă absolută și, în caz de prezență a unei asemenea recunoașteri, să încetăm strângerea de mai departe a probelor în cadrul cauzei penale. Vinovăția persoanei trebuie dovedită printr-un cumul

[707] СТРОГОВИЧ, М. С. *Право обвиняемого на защиту и презумпция невиновности*. Op.cit., с. 125-127.

de probe, deoarece bănuitul, învinuitul poate renunța ulterior la depozițiile pe care le-a făcut. Și dacă recunoașterea va fi unica probă a vinovăției sale, persoana poate evita răspunderea penală. Or, susținem părerea că recunoașterea de către bănuit, învinuit a vinovăției sale nu trebuie să atragă după sine micșorarea volumului acțiunilor de urmărire penală. În acest caz, se modifică nu volumul, ci direcția de efectuare a acțiunilor de urmărire penală[708].

La prima vedere, pare ridicolă situația când, pe de o parte, bănuitul, învinuitul recunoaște săvârșirea infracțiunii, iar pe de altă parte, în conformitate cu prevederile legii, el totuși în continuare este considerat a fi nevinovat. Or, în această situație, trebuie să menționăm că recunoașterea vinovăției de către bănuit, învinuit are o legătură strânsă cu instituția încetării urmăririi penale în legătură cu împăcarea părților.

Profesorul I. Dolea notează: „Împăcarea este o instituție ce-și găsește originea în dreptul penal, realizându-se în dreptul procesual penal. Împăcarea este personificată, fiind aplicabilă *in personam*. Spre deosebire de împăcarea părților, retragerea plângerii este o instituție procesuală ce se poate caracteriza ca o renunțare la dreptul de a trage persoana la răspundere penală, fiind aplicată *in rem*”[709].

Drept concluzie, remarcă profesorul I. Dolea, ambele instituții – *împăcarea părților* și *retragerea plângerii prealabile* – sunt aplicabile într-o cauză penală și nu se exclud reciproc. În aspect procesual, autorul I. Dolea consideră că, dacă procesul penal a fost declanșat în urma plângerii prealabile, încetarea acestuia trebuie să aibă loc prin retragerea plângerii prealabile. În cazul în care procesul a fost pornit din oficiu, încetarea poate avea loc prin împăcare. Aceste rigori nu trebuie însă impuse inculpatului sau părții vătămate și orice manifestare de iertare trebuie să fie interceptată ca un accept de a înceta procesul[710].

Autoarea E. Buguța opinează: „Împăcarea părților are un caracter mixt (de drept penal și de drept procesual penal). Spre deosebire de retragerea plângerii prealabile, care este un act juridic unilateral, împăcarea părților este un act bilateral, implicând, cu necesitate, acordul de voință al celor două părți. Mai mult, susține E. Buguța, împăcarea operează doar *in personam*, adică înlătură răspunderea penală numai față de inculpatul cu care partea vătămată s-a împăcat”[711].

---

[708] АНДРОСЕНКО, В. Н. *Признание лицом своей вины в совершении преступления и его правовые последствия*. Op.cit., с. 40.
[709] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 285-286.
[710] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 285-286.
[711] BUGUȚA, E. *Împăcarea – act juridic de înlăturare a răspunderii penale*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2014, p. 14-15.

Împăcarea constă în renunțarea victimei la solicitarea de tragere la răspundere penală a făptuitorului, fie în solicitarea de a înceta urmărirea penală, declanșată în urma plângerii victimei. Împăcarea părților poate avea și implicație public-privată, în cazul în care urmărirea penală a fost pusă în mișcare din oficiu de către organul de urmărire penală, iar în urma împăcării, procesul încetează, dacă este vorba despre o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă[712].

Baza legală a încetării urmăririi penale în legătură cu împăcarea părților o reprezintă art. 285, alin. (2), pct. 1) Cod de procedură penală al Republicii Moldova, conform căruia „încetarea urmăririi penale are loc…,.dacă se constată că părțile s-au împăcat…". În continuare, alin. (3) și (4) din același articol fixează; „Încetarea urmăririi penale în privința persoanei are loc în orice moment al urmăririi penale, dacă se constată prezența temeiurilor prevăzute la alin. (2). Încetarea urmăririi penale se dispune de către procuror, prin ordonanță, din oficiu sau la propunerea organului de urmărire penală.

În continuare, art. 276, alin. (5) Cod de procedură penală al Republicii Moldova mai prevede: „La împăcarea părții vătămate cu bănuitul, învinuitul, inculpatul, în cazurile menționate la alin. (1), urmărirea penală încetează. Împăcarea este personală și produce efect, doar dacă intervine până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești".

De asemenea, și art. 332, alin. (1) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova fixează: „În cazul în care, pe parcursul judecării cauzei, se constată vreunul din temeiurile prevăzute în art. 275 pct. 5)-9), art. 285 alin. (1) pct. 1), 2), 4), 5), la care se cataloghează și împăcarea părților (n.n.)…, instanța, prin sentință motivată, încetează procesul penal în cauza respectivă.

În conformitate cu prevederile Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la sentința judecătorească", nr. 5 din 19.06.2006, „în lipsa plângerii părții vătămate sau în cazul în care plângerea a fost retrasă, în temeiurile art. 332 Cod de procedură penală, instanța de judecată pronunță o sentință de încetare a procesului penal în baza art. 391, alin. (1), pct. 1) Cod de procedură penală.

Dacă acest fapt a fost stabilit în ședința preliminară, prin sentință motivată, încetează procesul penal (art. 350 Cod de procedură penală al Republicii Moldova).

La împăcarea părții vătămate cu inculpatul, în cazurile prevăzute de art. 109 Cod penal și art. 276, alin. (1) Cod de procedură penală, instanța de judecată adoptă o sentință de încetare a

[712] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Conceptul promovării elementului privat*. Op.cit., p. 287-288.

procesului penal, dacă împăcarea a avut loc până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești (art. 276, alin. (5) Cod de procedură penală)[713].

Art. 109 Cod penal al Republicii Moldova[714] prevede: „Împăcarea este actul de înlăturare a răspunderii penale pentru o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, iar în cazul minorilor, și pentru o infracțiune gravă, infracțiuni prevăzute la capitolele II – VI din Partea specială, precum și în cazurile prevăzute de procedura penală, dacă persoana nu are antecedente penale pentru infracțiuni similare, comise cu intenție, sau dacă în privința sa nu a mai fost dispusă încetarea procesului penal, ca urmare a împăcării, pentru infracțiuni similare, comise cu intenție în ultimii cinci ani. Împăcarea este personală și produce efecte juridice din momentul pornirii urmăririi penale și până la retragerea completului de judecată pentru deliberare".

După cum observăm, nici în art. art. 285, alin. (2), pct. 1) și art. 276 alin. (5) Cod de procedură penală al Republicii Moldova și nici în art. 109 Cod penal al Republicii Moldova nu se spune nimic despre faptul că învinuitul trebuie să-și recunoască vinovăția în comiterea infracțiunii, în calitate de condiție obligatorie, pentru ca urmărirea penală să fie încetată în legătură cu împăcarea părților.

În același timp, unii cercetători își exprimă opinia că încetarea urmăririi penale în legătură cu împăcarea părților nu poate avea loc, fără ca învinuitul să-și recunoască vinovăția, deoarece acesta se poate împăca cu partea vătămată, doar pentru ca organul de urmărire penală „să-l lase în pace", chiar și atunci când nu a săvârșit o faptă infracțională[715]. Or, în aceste condiții, formularea art. 285, alin. (2), pct. 1) Cod de procedură penală al Republicii Moldova și a art. 109 Cod penal al Republicii Moldova nu asigură stabilirea adevărului în cadrul cauzei penale, stimulând organele de urmărire penală în privința constrângerii învinuitului și a părții vătămate de a se împăca.

În această situație, apare întrebarea: este, oare, instituția împăcării părților în concordanță cu prezumția de nevinovăție în cadrul procesului penal și putem, oare, înceta urmărirea penală în baza acestui temei (de nereabilitare) la faza de urmărire penală, dat fiind că principiul prezumției de nevinovăție presupune că persoana acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată, atâta timp cât vinovăția sa nu-i va fi dovedită într-un proces judiciar publi și nu va fi constatată printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă?

---

[713] Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la sentința judecătorească", nr. 5 din 19.06.2006, pct. 21. În: *Hotărâri explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție*. / Institutul Național al Justiției. Chișinău, 2019, p. 257, [online], [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/Hotarari%20explicative2.pdf.

[714] Codul penal al Republicii Moldova: / Legea Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2002, nr.128-129. În vigoare din 12 iunie 2003.

[715] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности а доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства*., с. 145-146.

Răspunzând la prima întrebare, vom face referire la opinia autorului I. N. Condrat, care susține: „Pe de o parte, persoana este considerată nevinovată, iar pe de altă parte, legea procesual-penală, absolut justificat fixează și reglementează instituția încetării urmăririi penale în legătură cu împăcarea părților, când persoana este recunoscută, *de facto*, vinovată de comiterea infracțiunii nu prin sentința instanței de judecată, ci prin hotărârea (ordonanța) reprezentantului organului de urmărire penală[716].

În acest fel, prevederile legislației procesual-penale cu privire la încetarea urmăririi penale în baza temeiurilor de nereabilitare (în cazul de față, în legătură cu împăcarea părților – *n.n.*), în opinia lui I. N. Condrat, contravine prevederilor principiului prezumției de nevinovăție în forma în care acesta este fixat în Codul de procedură penală.

În altă ordine de idei, cercetătorul S. V. Esaulov susține că ordonanța de încetare a urmăririi penale nu înlocuiește sentința instanței de judecată și, respectiv, nu reprezintă actul prin care se stabilește vinovăția învinuitului. În cazul descoperirii unor temeiuri de nereabilitare în încetarea urmăririi penale (inclusiv, în legătură cu împăcarea părților), persoana în privința căreia urmează a fi încetată urmărirea penală este în drept să insiste în privința desfășurării urmăririi penale în continuare, precum și în privința examinării cauzei penale în instanța de judecată. Ulterior, în caz de luare a hotărârii privind încetarea urmăririi penale, persoana cointeresată o poate contesta în instanța de judecată în ordinea prevăzută de lege. Prin aceasta, persoanelor cointeresate în rezultatele cercetării și examinării cauzei penale li se asigură o protecție corespunzătoare a drepturilor și intereselor legitime în cadrul procesului penal[717].

În afară de aceasta, o parte considerabilă a cercetătorilor din domeniul dreptului procesual penal susțin poziția conform căreia instituția încetării urmăririi penale în baza temeiurilor de nereabilitare corespunde prevederilor prezumției de nevinovăție.

Astfel, autorul N. V. Vasiliev menționează că încetarea urmăririi penale în baza temeiurilor de nereabilitare în procesul urmăririi penale nu contravine principiului prezumției de nevinovăție. El invocă în calitate de argument, în acest sens, interpretarea normelor de drept constituțional, care fixează prezumția de nevinovăție, precum și prevederile reglementărilor internaționale în materia drepturilor omului. Or, după părerea lui N. V. Vasiliev, prezumția de nevinovăție reprezintă un drept constituțional al persoanei, iar realizarea ei, în virtutea contradictorialității și disponibilității, este dependentă de voința persoanei. În privința încetării urmăririi penale în baza temeiurilor de

[716] КОНДРАТ, И. Н. Правовые коллизии, возникающие при реализации принципа «In dubio pro reo» в российском уголовном судопроизводстве. В: *Российская Юстиция*, №8/2011, с. 25.
[717] ЭСАУЛОВ, С. В. Реализация принципа презумпции невиновности а доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства. Op.cit., с. 149-150.

nereabilitare, exprimarea voinței are loc în forma manifestării acordului persoanei privind această încetare[718].

Cercetătoarea E. A. Habarova, deși vine cu un alt punct de vedere, totuși susține opinia conform căreia instituția încetării urmăririi penale în baza temeiurilor de nereabilitare corespunde prevederilor prezumției de nevinovăție, argumentând prin faptul că analiza prevederilor constituționale, a normelor de procedură penală și a unor reglementări internaționale ne permite să susținem următoarele: încetarea urmăririi penale în baza temeiurilor de nereabilitare nu contravine principiului prezumției de nevinovăție, în situația în care sunt respectate următoarele condiții: 1) în hotărârea de încetare a urmăririi penale nu se menționează oficial, nu se confirmă că o anumită persoană a comis fapta infracțională respectivă; 2) încetarea urmăririi penale nu implică aplicarea față de persoană a anumitor măsuri de constrângere sau de influență, determinate anume de faptul comiterii infracțiunii; 3) persoana eliberată de răspundere penală are dreptul de a contesta această hotărâre în instanța de judecată; 4) temeiurile de încetare a urmăririi penale nu exclud posibilitatea luării unei hotărâri în acest sens, indiferent de voința persoanei care a săvârșit infracțiunea, deoarece persoana poate să nu aibă nicio obiecție în această privință[719].

Totodată, în opinia lui I. N. Condrat, încetarea urmăririi penale în legătură cu împăcarea părților nu va contrazice prevederilor principiului prezumției de nevinovăție, dacă, în Constituție și în Codul de procedură penală ar fi preluată norma din Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice (art. 14, pct. 2)[720], conform căreia „orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni penale este prezumată a fi nevinovată, cât timp culpabilitatea sa nu a fost stabilită în mod legal". În acest caz, anume învinuitul poate decide, de unul singur, dacă va aștepta hotărârea instanței de judecată sau, în particular, se va împăca cu partea vătămată, recunoscându-și, astfel, vinovăția în săvârșirea faptei infracționale. Alegerea îi va aparține. În asemenea condiții, învinuitul va dispune singur de drepturile sale, după propria lui dorință, fiind la curent cu toate consecințele care pot surveni din hotărârea luată[721].

Acest punct de vedere este logic, însă nu ia în calcul consecințele care pot fi determinate de preluarea textului art. 14, pct. 2) din Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice. Astfel, dacă vom aduce formularea prezumției de nevinovăție în concordanță cu art. 14, pct. 2) din

---

[718] ВАСИЛЬЕВ, В. Н. *Прекращение уголовных дел по нереабилитирующим основаниям на стадии предварительного расследования.* Дисс. канд. юрид. наук. Москва, 2002, с. 158.

[719] ХАБАРОВА, Е. А. *Прекращение уголовных дел по нереабилитирующим основаниям: система оснований и гарантии прав участников процесса*. Дисс. канд. юрид. наук. Тюмень, 2004, с. 175.

[720] Pactul Internaţional cu privire la drepturile civile şi politice. Adoptat prin Rezoluţia Adunării Generale a ONU nr.2200 A (XXI) din 16 decembrie 1966, art. 9 alin. 4. În: *Tratate internaţionale la care Republica Moldova este parte.* Vol. I. Chişinău, 1998. p. 30-50.

[721] КОНДРАТ, И. Н. Правовые коллизии, возникающие при реализации принципа «In dubio pro reo» в российском уголовном судопроизводстве. Op.cit., с. 25.

Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice, va crește substanțial probabilitatea condamnării unor persoane nevinovate, deoarece recunoașterii vinovăției de către bănuit, învinuit i se va acorda un sens special și o importanță deosebită. Mai mult ca atât, recunoașterea vinovăției de către bănuit, învinuit îi va lipsi pe ei automat de posibilitatea de a se folosi de drepturile care derivă din prezumția de nevinovăție, ceea ce nu va contribui la stabilirea adevărului în cauzele penale. În acest sens, dubiile în probarea învinuirii care vor apărea la reprezentanții organelor de urmărire penală vor înceta a fi interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului. De asemenea, nu putem să nu atragem atenția și asupra probabilității de autoincriminare din diferite motive: constrângerea și influența din partea organului de urmărire penală; protecția anumitor rude etc. Din acest considerent, nu susținem opinia vizată.

În opinia autorului S. V. Esaulov, o altă posibilitate de a alinia normele de drept în conformitate cu prevederile prezumției de nevinovăție, din punct de vedere al încetării procesului penal în baza temeiurilor de nereabilitare, ar fi abilitarea instanței de judecată cu această împuternicire[722]. Însă această propunere nu poate fi acceptată, deoarece instituția încetării urmăririi penale în baza temeiurilor de nereabilitare nu doar oferă cetățenilor dreptul de a se împăca până la transmiterea cauzei în instanța de judecată, dar mai asigură și o anumită economie de timp și eforturi, materiale și intelectuale, în cadrul proceselor penale.

Este destul de interesantă și chestiunea privind legătura dintre prezumția de nevinovăție și examinarea cauzelor penale în cadrul procedurilor speciale. Examinarea cauzelor penale în cadrul procedurilor speciale este posibilă în următoarele situații:

1) în caz de cerere a inculpatului privind judecarea cauzei penale în baza probelor administrate în faza de urmărire penală (art. 364^1 Cod de procedură penală al Republicii Moldova);

2) în caz de încheiere de către învinuit, inculpat a unui acord de recunoaștere a vinovăției (Secțiunea I, Capitolul III, Titlul III, art. 504-509 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova);

3) prin încheierea unui acord de cooperare (Secțiunea II, Capitolul III, Titlul III, art. 509^1-509^9 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova).

În primul rând, vom face referire la faptul că, în cazul încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, învinuitul, inculpatul nu doar solicită aplicarea unei proceduri speciale de examinare a cauzei penale, dar și declară că este de acord cu învinuirea înaintată. În aceste condiții, este firească și logică următoarea întrebare: Reprezintă, oare, acceptarea învinuirii înaintate o recunoaștere a vinovăției?

[722] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности а доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства*. Op.cit., с. 152-153.

În teoria dreptului procesual penal nu există o unitate de păreri privind această chestiune. Astfel, unii autori condiționează procedura, ordinea specială de examinare a cauzelor penale prin recunoașterea de către învinuit, inculpat a vinovăției sale[723]. Alți cercetători consideră că la temelia acestei instituții procesual-penale trebuie plasat acordul cu învinuirea înaintată (acceptarea ei), care nu este numaidecât legat de recunoașterea de către învinuit, inculpat a vinovăției sale[724]. Cercetătoarea I. Guzun-Pavel opinează: „În procedurile sumare, declarația de recunoaștere a faptei nu doar este importantă ca mijloc de probă, ci este și obligatorie, fiind o condiție procedurală. Declarația inculpatului are un rol determinant în majoritatea procedurilor sumare, fiind de o importanță atât de mare, încât poate influența soluția pronunțată într-o anumită cauză penală”[725]. Autorul V. N. Parfionov menționează că nu există o ambiguitate în perceperea și înțelegerea acestor categorii[726].

În opinia noastră, răspunsul la această întrebare este următorul: învinuirea reprezintă confirmarea săvârșirii de către o anumită persoană a unei fapte interzise le legea penală, formulată și înaintată în ordinea prevăzută de legea procesual-penală. Respectiv, fiind de acord cu învinuirea înaintată, învinuitul acceptă afirmația privind săvârșirea de către el a unei fapte interzise de legea penală. O opinie similară, în acest sens, este exprimată și de N. V. Androsenco[727], N. V. Redkin[728] și A. A. Tolkacenko. Or, acest din urmă autor susține că „… manifestarea acordului în raport cu învinuirea înaintată presupune și recunoașterea vinovăției în săvârșirea faptelor infracționale, iar nerecunoașterea ei înseamnă dezacordul cu învinuirea adusă”[729].

În același timp, noțiunea de „vinovăție” și „învinuire”, în sens procesual-penal, în calitate de categorii, se raportează ca o parte la un tot întreg, din care considerent, acordul cu învinuirea înaintată presupune, de asemenea, și recunoașterea vinovăției[730].

---

[723] АЛЕКСАНДРОВ, А. С. Основания и условия для особого порядка принятия судебного решения при согласии обвиняемого с предъявленным обвинением. В: *Государство и Право*, №12/2003, с. 48-49; *Уголовный процесс России*. / Учебник. Под общей редакцией Томина В. Т. Москва: Изд. Юрайт, 2003, с. 525; ЛЮБИШКИН, Д. Е. *Особый порядок принятия судебного решения при согласии обвиняемого с предъявленным обвинением*. Дисс. канд. юрид. наук. Владимир, 2006, с. 80.

[724] МАТКИНА, Д. В. *Конвенциональная форма судебного разбирательства: история, современность и перспектива развития.* Дисс. канд. юрид. наук. Оренбург, 2009, с. 57.

[725] PAVEL-GUZUN, I. *Particularităţile probatoriului în cadrul procedurilor sumare*. Op.cit., p. 217.

[726] ПАРФЕНОВ, В. Н. *Обеспечение прав и законных интересов участников уголовного судопроизводства при особом порядке судебного разбирательства*. Дисс. канд. юрид. наук. Москва, 2010, с. 245.

[727] АНДРОСЕНКО, Н. В. *Признание лицом своей вины в совершении преступления и его правовые последствия.* Op.cit., с. 166.

[728] РЕДЬКИН, Н. В. Особый порядок судебного разбирательства в системе уголовного судопроизводства РФ. Автореф. дисс. канд. юрид. наук. Краснодар, 2007, с. 26

[729] ТОЛКАЧЕНКО, А. А. Уголовно-правовые аспекты особого порядка судебного разбирательства. В: *Уголовный процесс*, №9/2006, с. 38.

[730] ПАРФЕНОВ, В. Н. *Обеспечение прав и законных интересов участников уголовного судопроизводства при особом порядке судебного разбирательства*. Op.cit., с. 122.

Referitor la standardul probei, acesta nu este influențat de forma procesului, fiind același ca și în cadrul procedurii generale. Probele sunt suficiente atunci când, evaluate în ansamblul lor, permit organului judiciar să-și formuleze o părere sau o convingere, care să aibă aptitudinea să fie, la rândul ei, pertinentă. Standardul probei este impus de lege organelor judiciare, cu ocazia formării convingerii la care trebuie să ajungă la momentul soluționării cauzei.

Chiar dacă unele proceduri sumare condiționează recunoașterea faptei de către persoana acuzată, aceasta se va prezuma nevinovată, până la pronunțarea sentinței, prezumția de nevinovăție funcționând în mod identic atât în procedura generală, cât și în cea sumară.

Totuși, probatoriul în cadrul procedurilor sumare poartă un caracter specific. Sub acest aspect, nu se mai poate pune în discuție dreptul la tăcere. Astfel, susține autoarea I. Guzun-Pavel, în majoritatea procedurilor sumare, declarația persoanei acuzate este una determinantă, chiar dacă nu exclusivă[731].

În cazul examinării cauzelor penale conform procedurii de cooperare, art. 509^{3} alin. (2) Cod de procedură penală al Republicii Moldova prevede, în calitate de condiție obligatorie, faptul că învinuitul-persoană fizică trebuie să-și recunoască vinovăția, să dorească să coopereze cu organul de urmărire penală prin facilitarea identificării și tragerii la răspundere penală a altor persoane.

La rândul său, examinarea de către instanța de judecată a acordului de cooperare se desfășoară conform dispozițiilor referitoare la procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, cu anumite completări și derogări specificate în Secțiunea II, Capitolul III, Titlul III, art. 509^{1}-509^{9} din Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Or, în acest caz, nu sunt examinate probele privind vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii și circumstanțele faptei comise.

În aceste condiții, susținem opinia autorului V. N. Parfionov, conform căreia este necesar ca, în caz de examinare de către instanța de judecată a acordului de cooperare, să fie materializat expres acordul învinuitului, inculpatului cu învinuirea care i se aduce[732]. Or, această opinie ar putea fi materializată, în cazul legii procesual-penale a Republicii Moldova, prin art. 509^{3} din Codul de procedură penală al Republicii Moldova cu alin. (2^{1}) în următoarea redacție: „În caz de aplicare a procedurii acordului de cooperare, învinuitul trebuie să fie de acord cu învinuirea înaintată”.

În cele ce urmează, vom menționa că, prin încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, inculpatul se privează de dreptul la judecată în procedură deplină, cu respectarea prezumției de nevinovăție, iar în cazul judecății pe baza probelor administrate în faza de urmărire

[731] PAVEL-GUZUN, I. *Particularitățile probatoriului în cadrul procedurilor sumare*. Op.cit., p. 217.
[732] ПАРФЕНОВ, В. Н. *Обеспечение прав и законных интересов участников уголовного судопроизводства при особом порядке судебного разбирательства*. Op.cit., с. 188.

penală, inculpatul declară că recunoaște în totalitate faptele indicate în rechizitoriu și nu solicită administrarea de noi probe, că nu are obiecții în privința lor (art. 364^1 alin. (2) și (3) Cod de procedură penală al Republicii Moldova).

Bineînțeles, merită a fi remarcat următorul fapt: în cazul examinării chestiunii referitoare la coraportul dintre prezumția de nevinovăție și procedurile speciale de examinare a cauzelor penale, pot apărea unele incertitudini și dificultăți, deoarece recunoașterea de către învinuit, inculpat a vinovăției sale reprezintă condiția aplicării acestor proceduri speciale. În același timp, în conformitate cu prevederile prezumției de nevinovăție, învinuitul, inculpatul trebuie considerat în continuare ca fiind nevinovat.

În cadrul procedurilor sumare, judecătorul nu se poate baza exclusiv pe declarația inculpatului, pentru a lua o decizie referitoare la sentința de condamnare: responsabilitatea sa este de a analiza întregul material probator[733].

În opinia autorului S. V. Esaulov, soluționarea problemei referitoare la legătura dintre prezumția de nevinovăție și examinarea cauzelor penale în cadrul procedurilor speciale ar putea fi asigurată prin introducerea unei proceduri accelerate în cadrul fazei prejudiciare a procesului penal, care ar fixa anumite excepții în privința acțiunii prezumției de nevinovăție. Însă, susține autorul, abordarea vizată nu poate fi acceptată, deoarece, în acest caz, recunoașterii vinovăției de către învinuit i s-ar acorda o importanță excesivă[734].

În acest fel, putem susține că recunoașterea comiterii infracțiunii de către bănuit, învinuit, inculpat, în niciun caz, nu reprezintă temei pentru confirmarea vinovăției lor. Prezumția de nevinovăție îi ajută să-și păstreze statutul de persoană nevinovată, până la hotărârea corespunzătoare a instanței de judecată, iar în unele cazuri (de exemplu, de împăcare a părților) – până la luarea hotărârii respective de către procuror. Din acest considerent, urmează să reținem că recunoașterea de către bănuit, învinuit, inculpat a vinovăției sale reprezintă, în exclusivitate, un drept al acestuia, care atrage consecințe pozitive pentru el și nicidecum nu este o obligațiune.

Un ultim moment la care dorim să atragem atenția este că hotărârea penală definitivă este considerată că stabilește adevărul despre fapta și persoana judecată (*res judicata pro veritate habetur*[735]), considerându-se că instanța a aplicat corect dispozițiile legale. Totodată, apare întrebarea: dacă, cu ocazia exercitării căii extraordinare de atac, vor fi descoperite noi fapte sau

---

[733] PAVEL-GUZUN, I. *Particularitățile probatoriului în cadrul procedurilor sumare*. Rez. tezei de doctor în drept. Chișinău, 2024, p. 23.

[734] ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного судопроизводства*. Op.cit., с. 156-157.

[735] „Un lucru judecat" (adică: asupra căruia s-a exprimat o judecată) este socotit drept adsevăr. Axiomă din dreptul roman, care consideră că o hotărâre judecătorească nu poate fi pusă la îndoială până la proba contrară. A se vedea: JITARU, L. *Dicționar latin-român de maxime și expresii juridice*. Op.cit., p. 140.

împrejurări, care nu au fost cunoscute la soluționarea cauzei și care dovedesc netemeinicia hotărârii pronunțate în cauză, judecătorul va porni de la prezumția de vinovăție prin raportate la autoritatea de lucru judecat? Într-o atare situație, susține autoarea A. I. Negru, judecătorul pornește de la prezumția de vinovăție, impusă de hotărârea penală definitivă, ce are autoritate de lucru judecat, urmând apoi să verifice dacă faptele și împrejurările necunoscute au aptitudinea să răstoarne această prezumție de vinovăție și să impună o soluție diametral opusă, care să aibă ca efect îndreptarea erorilor de judecată[736], opinie pe care și noi o susținem în totalitate.

3.4. Concluzii la Capitolul 3

1. Obligativitatea dovedirii vinovăției bănuitului, învinuitului sau inculpatului revine, în exclusivitate, părții acuzării. Organul de urmărire penală, procurorul și instanța de judecată nu au dreptul să transfere această obligație în sarcina învinuitului sau a altor participanți ai procesului penal.

2. Bănuitul, învinuitul sau inculpatul nu este obligat să-și demonstreze vinovăția, iar tăcerea acestuia nu poate fi considerată o recunoaștere a vinovăției sau o circumstanță care susține acuzarea. Acesta este considerat nevinovat, până la pronunțarea unei sentințe definitive de către instanța de judecată, iar tăcerea sa nu influențează în niciun fel stabilirea vinovăției.

3. Negarea învinuirii nu are priorități față de alte probe, ea urmând a fi examinată în mod obligatoriu. Or, acest moment poate fi justificat prin faptul că și recunoașterea vinovăției reprezintă, de asemenea, o probă obișnuită, ordinară.

4. Toate dubiile de neînlăturat, atât în privința circumstanțelor care confirmă, cât și a celor care infirmă acuzarea, trebuie interpretate în favoarea învinuitului sau inculpatului.

5. Nicio hotărâre judecătorească nu poate predetermina chestiunea referitoare la vinovăția persoanelor care nu au participat la examinarea cauzelor penale în calitate de inculpat.

6. Obligativitatea dovedirii circumstanțelor cauzei penale, care constituie obiectul probatoriului, revine în totalitate părții acuzării. Bănuitul, învinuitul, inculpatul, precum și apărătorul lor nu sunt obligați să-și dovedească nevinovăția.

7. Refuzul bănuitului, învinuitului sau inculpatului de a participa la probatoriu nu trebuie să aibă consecințe negative pentru el, nici în ceea ce privește recunoașterea nevinovăției sale, nici în ceea ce privește determinarea caracterului și mărimii pedepsei.

[736] NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*. Op.cit., p. 399-400.

8. În cazurile în care învinuitul, inculpatul beneficiază de dreptul său privind examinarea cauzei penale în procedura specială, el își asumă anumite obligațiuni, care-i limitează posibilitatea de a se folosi de drepturile care derivă din prezumția de nevinovăție.

9. Toate dubiile ce nu pot fi înlăturate, care apar atât în privința circumstanțelor ce confirmă învinuirea, cât și în privința circumstanțelor care o infirmă urmează a fi interpretate în favoarea învinuitului, inculpatului.

10. Urmărirea penală trebuie efectuată într-un volum maxim posibil, în cadrul căreia toate dubiile urmează a fi înlăturate ori excluse din cadrul argumentelor care confirmă învinuirea, urmând a fi interpretate în interesul învinuitului.

11. Interpretarea dubiilor, care nu pot fi înlăturate, atât în privința circumstanțelor care confirmă, cât și a celor care infirmă acuzarea, în interesul învinuitului are ca scop asigurarea cercetării complete, obiective și sub toate aspectele a cauzei penale.

12. Recunoașterea de către bănuit, învinuit sau inculpat a vinovăției sale nu reprezintă o recunoaștere a vinovăției acestora din partea statului. În caz de recunoaștere de către bănuit, învinuit sau inculpat a vinovăției, nu recunoașterea în sine constituie probă, ci faptele comunicate în cadrul procesului de audiere al acestora.

13. Depozițiile bănuitului, învinuitului sau inculpatului de recunoaștere a vinovăției, reflectate în procesul-verbal de audiere, constituie o probă obișnuită în cadrul cauzei penale. Din acest motiv, ele nu trebuie să aibă o prioritate specială în procesul de cercetare și examinare a cauzelor penale.

14. Organele de urmărire penală sunt obligate să efectueze urmărirea penală în volum complet, chiar și în situația în care bănuitul sau învinuitul, prin declarațiile lor, își recunosc vinovăția în totalitate. Recunoașterea vinovăției de către bănuit sau învinuit nu trebuie să ducă la diminuare a volumului acțiunilor de urmărire penală, ci doar să influențeze focalizarea și direcția acestora.

15. Aplicarea procedurilor speciale de examinare a cauzelor penale, precum și încetarea urmăririi penale (procesului penal) în legătură cu împăcarea părților, presupun recunoașterea de către învinuit sau inculpat a vinovăției sale. Totuși, această recunoaștere a vinovăției reprezintă un drept al acestora, nu o obligație.

16. Considerăm necesară excluderea din textul alin. (3) art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova a îmbinării de cuvinte „*în probarea învinuirii*”, ce determină care anume dubii trebuie să fie interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului inculpatului, expunând acest text în următoarea redacție: „*Toate dubiile care nu pot fi înlăturate în condițiile prezentului Cod, se interpretează în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului*”.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele obținute în procesul de elaborare a prezentei teze de doctorat s-au materializat în următoarele: a fost stabilit gradul de reglementare a domeniului de studiu (3, pp. 110-121; 120, pp. 8-14; Capitolul 1); au fost identificate lacunele cadrului legal în materia prezumției de nevinovăție (7, pp. 364-370; 119, pp. 8-14; Capitolul 2 și 3); a fost expusă și analizată evoluția istorică a principiului prezumției de nevinovăție în procesul penal (3, pp.110-121; 73, pp.74-80; 120, pp. 8-14; Capitolul 2); a fost analizată legătura principiului prezumției de nevinovăție cu alte principii ale procesului penal și consecințele care derivă din acest principiu (5, pp. 112-117; 7, pp. 364-370; Capitolul 2); a fost analizat specificul aplicării prezumției de nevinovăție în caz de recunoaștere a vinovăției de către învinuit, inculpat și particularitățile adoptării unor hotărâri procesual-penale în asemenea cazuri (134, pp. 58-66; Capitolul 3); a fost descrisă sarcina probei în cadrul fazelor prejudiciare și judiciare ale procesului penal și a fost cercetat cu lux de amănunte specificul interpretării dubiilor în probarea învinuirii în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului (7, pp. 364-370; 72, pp. 170-185; 8, pp. 354-363; Capitolul 3); au fost realizate unele investigații în dreptul procesual penal comparat în materia prezumției de nevinovăție (100, pp. 74-80; 120, pp. 8-14; Capitolul 2); au fost elaborate concluzii și expuse multiple propuneri și recomandări privind modificarea și completarea legii procesual-penale a Republicii Moldova (art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova), în vederea aplicării eficiente și în strictă conformitate cu legea a acestui principiu (3, p. 120; 5, p. 117; 7, p. 369-370; 8, p. 363; 72, p. 184; 134, p. 66; 150, p. 13; Concluziile la Capitolul 2 și Capitolul 3).

Cercetarea aspectelor teoretice și practice ale temei a permis elucidarea următoarelor aspecte: **1)** a fost realizată periodizarea etapelor de bază ale apariției și consolidării noțiunii de prezumție a nevinovăției în procesul penal: a) prezumția bunei-credințe a cetățenilor (perioada antică); b) prezumția de vinovăție (perioada Evului mediu); c) recunoașterea prezumției de nevinovăție în legislația unor state (proces demarat după Marea Revoluție Franceză din 1789); d) recunoașterea principiului prezumției de nevinovăție la nivel internațional; **2)** au fost înaintate propuneri în vederea definirii conceptului prezumției de nevinovăție în procesul penal; **3)** a fost promovată ideea că prezumția de nevinovăție și consecințele ei reprezintă baza probatoriului în cadrul procesului penal, ea asigurând egalitatea părților în condițiile unui proces contradictorial; **4)** a fost menționat, expus și lărgit cercul de consecințe care derivă din prezumția de nevinovăție, fiind discutate mai multe aspecte, în acest sens (organele de drept și persoanele cu funcții de răspundere, precum și reprezentanții mass-media nu sunt în drept să se expună în privința vinovăției bănuitului, învinuitului, inculpatului, până ea nu va fi constatată printr-o hotărâre

judecătorească de condamnare definitivă; rudele apropiate ale bănuitului, învinuitului, inculpatului decedat, precum și alte persoane cointeresate au dreptul să obiecteze împotriva încetării urmăririi penale; tăcerea bănuitului, învinuitului, inculpatului și înlăturarea lui de la apărare nu reprezintă o recunoaștere a vinovăției sau o circumstanță care confirmă bănuiala sau învinuirea; recunoașterea de către bănuit, învinuit a vinovăției sale nu reprezintă o recunoaștere a vinovăției acestora de către stat; negarea învinuirii nu are prioritate în raport cu alte probe, urmând a fi examinată în mod obligatoriu; în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului trebuie interpretate nu doar duibiile privind vinovăția lor, ci și toate dubiile care nu pot fi înlăturate; nici o hotărâre judecătorească nu poate predetermina soluționarea chestiunii privind vinovăția persoanei care nu a participat anterior în calitate de inculpat la examinarea cauzei penale); **5)** s-a argumentat că obligațiunea de acorda ajutor, asistență organelor de urmărire penală în cercetarea faptei infracționale, în demascarea și urmărirea coparticipanților la infracțiune, care apare la învinuit, inculpat în caz de aplicare a procedurilor speciale, nu reprezintă o punere a sarcinii probei pe umerii apărării și nu contravine prevederilor prezumției de nevinovăție; **6)** s-a argumentat că o asemenea consecință a prezumției de nevinovăție, cum este interpretarea tuturor dubiilor care nu por fi înlăturate în favoarea bănuitului, învinuituilui, inculpatului (atât în privința vinovăției, cât și cu privire la circumstanțele care combat acuzarea), asigură examinarea completă, obiectivă și sub toate aspectele a cauzei penale; **7)** s-a constatat că aplicarea procedurilor speciale (sumare) în privința învinuitului, inculpatului care este de acord cu învinuirea adusă presupune recunoașterea vinovăției de către aceștia, dar, în același timp, specificându-se că o asemenea recunoaștere reprezintă un drept, și nu o obligațiune a învinuitului, inculpatului; **8)** materializarea unui complex vast de concluzii și recomandări privind completarea și perfecționarea normelor procesual-penale legate, în special, de specificul și condițiile realizării prevederilor prezumției de nevinovăție în cadrul probatoriului procesual-penal.

În urma cercetării complexe a temei tezei de doctorat, a fost ***soluționată problema științifică importantă,*** care constă în identificarea și analiza consecințelor prezumției de nevinovăție în procesul penal prin prisma prevederilor reglementărilor naționale și internaționale, fapt de natură să contribuie la eficientizarea protecției bănuitului, învinuitului, inculpatului de la condamnări neîntemeiate și abuzive, contrare prevederilor prezumției de nevinovăție.

Problema științifică importantă a fost demonstrată prin concluziile elaborate în baza ipotezei de cercetare, după cum urmează:

1. Evoluția prezumției de nevinovăție are o istorie îndelungată, iar etapele principale ale formării și consolidării acesteia sunt următoarele: a) prezumția bunei-credințe a persoanei (în perioada antică a istoriei mondiale); b) prezumția de vinovăție (în perioada Evului Mediu);

c) recunoașterea prezumției de nevinovăție în anumite state (începând cu Marea Revoluție Franceză din 1789); d) recunoașterea prezumției de nevinovăție la nivel internațional (în etapa contemporană, prin implementarea prevederilor referitoare la acest principiu).

2. Schimbările din societate, pe măsură ce aceasta a evoluat, au determinat o dezvoltare constantă a noțiunii de prezumție a nevinovăției, atât din perspectivă practică, cât și în doctrina dreptului procesual penal. În prezent, aceasta reprezintă un mecanism juridic esențial, care contribuie semnificativ la protecția bănuitului, învinuitului și inculpatului împotriva condamnărilor neîntemeiate și abuzive.

3. În Republica Moldova, în ultimele trei decenii, spre deosebire de alte state (precum România, Federația Rusă etc.), nu au fost elaborate studii științifice monografice dedicate subiectului prezumției de nevinovăție în procesul penal. În acest context, lucrarea de față vine să completeze această lacună doctrinară în materia științei procesual-penale din Republica Moldova

4. Persoanele interesate în stabilirea vinovăției sau nevinovăției celor decedați, care au fost implicate în proces, pot solicita dovedirea circumstanțelor și stabilirea vinovăției acestora, în conformitate cu principiul prezumției de nevinovăție. Astfel, se vor evita situațiile în care urmărirea penală față de persoanele bănuite, învinuite sau inculpate este încetată, deși acestea nu au comis infracțiuni.

5. Din prevederile prezumției de nevinovăție derivă numeroase consecințe, dintre care unele sunt specificate în art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Acestea includ interpretarea în favoarea bănuitului, învinuitului sau inculpatului a dubiilor de neînlăturat în probarea învinuirii, precum și punerea sarcinii probei și a infirmării argumentelor invocate în apărare pe umerii acuzării.

6. Unele consecințe ale prezumției de nevinovăție sunt reglementate în alte norme procesual-penale, care nu se referă direct la acest principiu. Printre acestea se numără asigurarea dreptului la apărare al bănuitului, învinuitului sau inculpatului, examinarea cauzei penale exclusiv în privința persoanei învinuite și doar în legătură cu învinuirea formulată etc. Există și consecințe care nu sunt reglementate expres în normele juridice, dar care reprezintă concluzii logice rezultate din interpretarea acestora. De exemplu, nicio persoană nevinovată nu poate fi trasă la răspundere penală și condamnată.

7. Organele de urmărire penală, persoanele cu demnitate publică, implicate în realizarea procesului penal, precum și mijloacele de informare în masă nu pot face declarații cu privire la vinovăția bănuitului, învinuitului sau inculpatului, până când aceasta nu va fi stabilită printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă.

8. Nicio persoană nevinovată nu poate fi trasă la răspundere penală și condamnată. Rudele apropiate și alți participanți interesați ai procesului penal au dreptul să obiecteze împotriva încetării procesului penal în privința bănuitului, învinuitului sau inculpatului decedat.

9. Consecințele care derivă din prezumția de nevinovăție lărgesc și concretizează prevederile acesteia. Datorită lor, legea stabilește clar regulile pe care trebuie să le urmeze reprezentanții organelor de drept care efectuează procesul penal, precum și ceilalți participanți la proces, pentru a nu încălca prezumția de nevinovăție.

10. Obligativitatea dovedirii vinovăției bănuitului, învinuitului sau inculpatului revine, în exclusivitate, părții acuzării. Organul de urmărire penală, procurorul și instanța de judecată nu au dreptul să transfere obligația dovedirii în sarcina învinuitului sau a altor participanți ai procesului penal.

11. Bănuitul, învinuitul sau inculpatul nu este obligat să-și demonstreze vinovăția, iar tăcerea acestuia nu poate fi interpretată ca o recunoaștere a vinovăției sau ca o circumstanță care confirmă acuzarea. Bănuitul, învinuitul sau inculpatul este considerat nevinovat, până la pronunțarea sentinței instanței de judecată, iar tăcerea sa nu influențează în niciun fel stabilirea vinovăției.

12. Nicio hotărâre judecătorească nu poate predetermina decizia referitoare la vinovăția persoanelor care nu au participat la examinarea cauzelor penale cu statut de inculpat.

13. Refuzul bănuitului, învinuitului sau inculpatului de a participa la probatoriu nu trebuie să aibă consecințe negative pentru el, nici în ceea ce privește recunoașterea nevinovăției sale, nici în ceea ce privește determinarea caracterului și mărimii pedepsei.

14. În cazurile în care învinuitul, inculpatul beneficiază de dreptul său privind examinarea cauzei penale în procedură specială, el își asumă anumite obligațiuni care-i limitează posibilitatea de a se folosi de drepturile care derivă din prezumția de nevinovăție.

15. Urmărirea penală trebuie efectuată într-un volum maxim posibil, în cadrul căreia toate dubiile urmează a fi înlăturate ori excluse dintre argumentele care confirmă învinuirea, urmând a fi interpretate în interesul învinuitului.

16. Interpretarea în interesul învinuitului a dubiilor care nu pot fi înlăturate, atât în privința circumstanțelor care confirmă, cât și a celor care infirmă acuzarea, are ca scop asigurarea unei cercetări complete, obiective și sub toate aspectele a cauzei penale.

17. Recunoașterea de către bănuit, învinuit sau inculpat a vinovăției sale nu constituie o recunoaștere a vinovăției acestora din partea statului. În caz de recunoaștere de către bănuit, învinuit, inculpat a vinovăției, în calitate de probă figurează nu această recunoaștere, ci faptele comunicate în procesul audierii lor.

18. Recunoașterea de către învinuit sau inculpat a vinovăției sale nu poate constitui baza învinuirii, fără a fi confirmată prin alte probe. Organele de urmărire penală sunt obligate să efectueze urmărirea penală în volum deplin, chiar și în situația în care bănuitul sau învinuitul, prin declarațiile făcute, își recunosc vinovăția în totalitate.

19. Recunoașterea vinovăției de către bănuit sau învinuit nu trebuie să determine diminuarea volumului acțiunilor de urmărire penală, ci doar să influențeze focalizarea și determinarea direcției acestora.

20. Aplicarea procedurilor speciale de examinare a cauzelor penale, precum și încetarea urmăririi penale (procesului penal) în legătură cu împăcarea părților sunt imposibile fără recunoașterea de către învinuit sau inculpat a vinovăției sale. Totuși, recunoașterea vinovăției reprezintă un drept al acestora, nu o obligațiune.

Descrierea contribuţiilor personale, cu sublinierea semnificaţiei teoretice şi a valorii practice a acestora. *Contribuţiile personale* s-au materializat în cercetarea complexă și substanțială a prevederilor principiului prezumției de nevinovăție în procesul penal, fiind identificate și specicitate trăsăturile și caracteristicile acestuia. Am reușit să analizăm procesul de apariție și evoluția principiului prezumției de nevinovăție în procesul penal al Republicii Moldova și al altor state, am expus noțiunea acestuia, am analizat importanța lui și, nu în ultimul rând, ne-am concentrat pe acele consecințe care derivă din prevederile și conținutul prezumției de nevinovăție. De asemenea, am supus unei examinări complexe corelația dintre prezumția de nevinovăție și sarcina probei în cadrul fazelor judiciare și prejudiciare ale procesului penal; am relatat despre condițiile și specificul interpretării dubiilor în probarea învinuirii în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului și, în fine, ne-am concentrat și pe specificul aplicării prevederilor prezumției de nevinovăție, în caz de recunoaștere a vinovăției de către bănuit, învinuit, inculpat.

Cercetarea realizată s-a finalizat cu multiple propuneri relevante pentru doctrina și practica procesului penal și cu un spectru variat de recomandări privind modificarea și completarea textului art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, în vederea eficientizării protecției persoanelor bănuite, învinuite, inculpate de comiterea faptelor infracționale. În acest sens, au fost invocate multiple păreri și opinii din doctrina dreptului procesual penal, fiind realizată și o analiză fundamentală a activității practice a organelor de drept în materia respectării și aplicării corespunzătoare a prevederilor principiului prezumției de nevinovăție în procesul penal.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării este determinată de caracterul complex al cercetării bazelor teoretico-științifice ale aplicării și realizării prevederilor principiului prezumției de nevinovăție în procesul penal. De asemenea, pentru prima dată în doctrina procesual-penală din

țara noastră, a fost cercetat specificul realizării prevederilor prezumției de nevinovăție în cazurile în care învinuitul, inculpatul își recunosc vinovăția, solicitând examinarea cauzelor penale conform unor proceduri speciale (sumare). Printre cele mai importante rezultate ale cercetării ce caracterizează noutatea și originalitatea științifică a tezei de doctor pot fi relevate și următoarele momente: au fost identificate și analizate etapele istorice de bază ale apariției și consolidării prezumției de nevinovăție; a fost definită noțiunea de „prezumție de nevinovăție"; a fost analizat și propus un sistem specific de consecințe care derivă din prevederile prezumției de nevinovăție; au fost formulate mai multe concluzii de ordin teoretic cu privire la corelația prezumției de nevinovăție și sarcina probei; a fost efectuată o analiză substanțială a opiniilor teoretice și a practicii judiciare în materia specificului interpretării dubiilor în probarea învinuirii în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului – toate aceste momente servind, în totalitatea lor, ca temei pentru înaintarea anumitor recomandări *de lege ferenda,* în vederea completării, modificării normelor procesual-penale și a eficientizării aplicării corespunzătoare a prevederilor principiului prezumției de nevinovăție în activitatea organelor de drept.

Baza legală şi empirică a studiului este reprezentată de: a) prevederile art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova; b) prevederile art. 21 din Constituția Republicii Moldova; c) reglementările în materia prezumției de nevinovăție, reflectate în actele internaționale la care Republica Moldova este parte (art. 11, alin. (1) din Declarația Universală a Drepturilor Omului din anul 1948; art. 6, alin. (2), Convenția Europeană a Drepturilor Omului din anul 1950; în art. 14, alin. (2) din Pactul Internațional cu privire la Drepturile civile și politice); d) reglementările din procesul penal al altor state cu privire la prezumția de nevinovăție; e) jurisprudența (practica) națională și internațională relevantă în raport cu aplicarea și realizarea prevederilor prezumției de nevinovăție în procesul penal.

Baza ştiinţifică se bazează pe lucrările de specialitate, editate în Republica Moldova și în alte state, care abordează subiectul prezumției de nevinovăție în procesul penal. Pe parcursul cercetării acestui subiect, am pus accent și pe informațiile cu caracter empiric, care ne-au fost puse la dispoziție de către organele de drept (în special, de către instanțele de judecată).

Semnificaţia teoretică și valoarea practică a tezei. *Semnificaţia teoretică* a lucrării se regăsește în fundamentarea și arguimentarea științifică a concluziilor referitoare la esența și importanța prezumției de nevinovăție, în revizuirea și consolidarea materialului conceptual, în reconceptualizarea reglementărilor juridice și a practicii judiciare privind realizarea prevederilor acestui principiu în cadrul probatoriului procesual penal, fapt care contribuie la dezvoltarea științei dreptului procesual penal, servind, în acest fel, în calitate de fundament pentru cercetările științifice ulterioare în materia principiului prezumției de nevinovăție. În aceeași ordine de idei, rezultatele

cercetării științifice pot fi aplicate în activitatea practică a organelor de drept, pot contribui la perfecționarea prevederilor legii procesual-penale în ceea ce privește aplicarea corespunzătoare și în cunoștință de cauză a reglementărilor referitoare la prezumția de nevinovăție. Nu în ultimul rînd, prin cercetarea efectuată, devine realmente posibilă și evidențierea, înlăturarea lacunelor din acest domeniu și soluționarea problemelor, apărute în practică, referitoare la aplicarea principiului prezumției de nevinovăție în strictă corespundere cu prevederile legii.

În același timp, *valoarea practică a tezei* constă în materializarea unor concluzii pertinente, capabile să îmbunătățească reglementările în materia prezumției de nevinovăție, să consolideze protecția drepturilor și libertăților persoanelor acuzate de comiterea faptelor infracționale, până la constatarea vinovăției lor printr-o hotărâre judecătorească de condamnare definitivă, hotărâre luată în cadrul unui proces judiciar public, unde vor fi asigurate toate garanțiile necesare apărării acestora, în strictă conformitate cu prevederile legii. Concluziile și recomandările lucrării pot să exercite o influență pozitivă asupra activității organelor judiciare, impunând respectarea reglementărilor și standardelor instituite, în vederea aplicării corespunzătoare a normelor referitoare la prezumția de nevinovăție, în strictă conformitate cu exigențele impuse de prevederile legii procesual-penale și ale actelor normative internaționale.

Date privind aprobarea rezultatelor. Cercetările științifice realizate în procesul elaborării tezei de doctor au reflectare în 11 (unsprezece) publicații ale autoarei (în reviste de specialitate din țară, de peste hotare, în rezumate ale comunicărilor conferințelor științifice naționale și internaționale, în cadrul diferitor manifestări științifice și științifico-practice, și anume: **1)** Scopul și obiectul probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor prezumției de nevinovăție. În: Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova. Științe juridice. Nr. 16/2022; **2)** Apariția și evoluția prezumției de nevinovăție în procesul penal. În: Buletinul Științific al Universității de Stat „B. P. Hașdeu" din Cahul. Științe sociale. Nr. 2 (14)/2021; **3)** Prezumția de nevinovăție în izvoarele doctrinare și normative din Statele Unite ale Americii. În: Materialele Conferiunței științifice „Perspectivele și problemele integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației". Volumul IX. Partea I. USC. Cahul, 2022; **4)** Prezumția de nevinovăție și rolul ei în adoptarea hotărârilor procesual-penale. În: Revsita Română de Criminalistică. Martie 2023, Volumul XXIV, Nr. 1 (133); **5)** Prezumția de nevinovăție și legătura acesteia cu alte principii ale procesului penal. În: Materialele Conferinței științifice naționale „Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ". Ediția a VI-a, 10 decembrie 2020. Cahul, 2020; **6)** Prezumția de nevinovăție în sistemul prezumțiilor juridice. În: Revista Institutului Național al Justiției, Nr. 4(63)/2022; **7)** Scopul și obiectul probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor prezumției de nevinovăție. În: Analele științifice ale

Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova. Științe juridice, nr. 16/2022; **8)** Respectarea prevederilor prezumției de nevinovăție la aplicarea măsurilor de constrângere procesual-penală. În: Материалы Международной научно-практической конференции «Наука. Образование. Культура», посвященной 31-ой годовщине Комратского Государственного Университета, 11 февраля, 2022. Секция 4. Право и политические науки. Том 1. Комрат, 2022; **9)** Echilibrul dintre prezumția de nevinovăție și pornirea urmăririi penale. În: Materialele Conferinței științifice naționale a doctoranzilor, dedicată aniversării a 75-a a USM „Metodologii contemporane de cercetare și evaluare”, 23 aprilie 2021. Chișinău, 2021; **10)** Prezumția de nevinovăție și legătura acesteia cu alte principii ale procesului penal. În: Materialele Conferinței științifice naționale „Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ”. Ediția a VI-a, 10 decembrie 2020. Cahul, 2020; **11)** Sarcina probei și interpretarea dubiilor în virtutea prevederilor prezumției de nevinovăție. În: Материалы Международной научно-практической конференции «Наука. Образование. Культура», посвященной 31-ой годовщине Комратского Государственного Университета, 11 февраля, 2022. Секция 4. Право и политические науки. Том 1. Комрат, 2022.

Indicarea limitelor rezultatelor obţinute, cu stabilirea problemelor rămase nerezolvate se reflectă în consolidarea și diversificarea cercetărilor științifice în domeniul principiului prezumției de nevinovăție în procesul penal, cu evidente implicații în latura practică referitoare la aplicarea corespunzătoare a prevederilor din art. 8 Cod de propcedură penală al Republicii Moldova. Rezultatele materializate de pe urma acestei cercetări se regăsesc în: analiza apariției și evoluției prezumției de nevinovăție în procesul penal al Republicii Moldova și a altor state; definirea noțiunii de „prezumție de nevinovăție”; identificarea importanței ei și a consecințelor care derivă din prezumția de nevinovăție în procesul penal; poziționarea prezumției de nevinovăție în raport cu sarcina probei în procesul penal; specificul și condițiile interpretării dubiilor în probatrea învinuirii; realizarea prevederilor prezumției de nevinovăției în caz de recunopaștere a acuzării de către învinjuit, inculpat.

Or, într-o perspectivă imediată suntem de părerea că ar fi necesară a cercetare și o analiză substanțială, sub aspect teoretico-practic, a prevederilor prezumției de nevinovăție conform legislației procesual-penale a altor state, atât din sistemul de drept romano-germanic, cât și cel anglo-saxon.

Recomandări:

1. Completarea art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, cu alin. (5), în următoarea redacție: „*Organele de urmărire penală și persoanele cu demnitate publică nu sunt în*

drept să se expună în privința vinovăției bănuitului, învinuitului, inculpatului, până la momentul în care sentința de condamnare pronunțată în privința acestuia nu devine irevocabilă”.

2. Excluderea din textul alin. (3) art. 8 Cod de procedură penală al Republicii Moldova a sintagmei „*în probarea învinuirii*”, ce determină care anume dubii trebuie să fie interpretate în favoarea bănuitului, învinuitului inculpatului, expunând acest text în următoarea redacție: „*Toate dubiile care nu pot fi înlăturate în condițiile prezentului Cod se interpretează în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului*”.

3. Completarea alin. (3) art. 8 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova cu textul „*Regula privind interpretarea dubiilor în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului acționează în privința tuturor probelor, atât în apărare, cât și în acuzare*”.

BIBLIOGRAFIE

În limba română:

1. BERCHEȘAN, V. *Cercetarea penală (criminalistica – teorie și practică)*: Îndrumar complet de cercetare penală. București: Ed. Icar, 2001. 418 p. ISBN 973-606-012-8.

2. BÎRSAN, C. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului: Comentariu pe articole.* Vol. I. *Drepturi și Libertăți*. București: ALL Beck, 2005. 1273 p. ISBN 973-655-663-8.

3. BRIA, Iu. Apariția și evoluția prezumției de nevinovăție în procesul penal. In: *Buletinul Științific al Universității de Stat „B. P. Hașdeu" din Cahul. Științe sociale*. 2021, nr. 2, pp. 110-121. ISSN 2345-1858.

4. BRIA, Iu. Echilibrul dintre prezumția de nevinovăție și pornirea urmăririi penale. In: *Metodologii contemporane de cercetare și evaluare*: Materialele Conferinței științifice naționale a doctoranzilor, dedicată aniversării a 75-a a USM, 23 aprilie 2021 [online]. Chișinău, 2021, pp. 42-48. ISBN 978-9975-159-16-6 [citat 12.05.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/42-48_26.pdf.

5. BRIA, Iu. Impactul prezumției de nevinovăție asupra repartizării sarcinii probei în procesul penal. In: *Revista Română de Criminalistică*. 2023, nr. 4, pp. 354-363. ISSN 1454-3117.

6. BRIA, Iu. Prezumția de nevinovăție și legătura acesteia cu alte principii ale procesului penal. In: *Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ*: Materialele Conferinței științifice naționale, Ediția a VI-a, 10 decembrie 2020 [online]. Cahul, 2021, pp. 112-118. ISBN 978-9975-88-037-4 [citat 12.05.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-112-118.pdf.

7. BRIA, Iu. Respectarea prevederilor prezumției de nevinovăție la aplicarea măsurilor de constrângere procesual-penală. In: *Наука. Образование. Культура*: Материалы Междунар. Науч.-практ. конф., посвящ. 31-ой годовщине Комратского Гос. Ун-та, 11 февр., 2022. Секция 4. Право и политические науки [online]. Комрат, 2022, том 1, с. 359-363. ISBN 978-9975-83-176-5; 978-9975-83-177-2 [citat 12.05.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-359-363.pdf.

8. BRIA, Iu. Sarcina probei și interpretarea dubiilor în virtutea prevederilor prezumției de nevinovăție. In: *Наука. Образование. Культура*: Материалы Международной научно-практической конференции, посвященной 31-ой годовщине Комратского Государственного Университета, 11 февраля, 2022. Секция 4. Право и политические науки [online]. Комрат, 2022, том 1, с. 364-370. ISBN 978-9975-83-176-5; 978-9975-83-177-2 [citat 12.05.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-359-363.pdf.

9. BUGUȚA, E. *Împăcarea – act juridic de înlăturare a răspunderii penale*: Teză de doctor în drept. Chișinău, 2014. 214 p.

10. CAPCELEA, V. *Tratat de filosofie*. București: Ed. Pro Universitaria, 2020. 406 p. ISBN 978-606-26-1228-3.

11. CEACHIR, A. *Admisibilitatea probelor prezentate de apărător în procesul penal:* Teză de doctor în drept. Chișinău, 2023. 226 p.

12. CHIRIȚA, R. Dreptul la tăcere și privilegiul contra autoincriminării. In: *Caiete de Drept Penal*. 2006, nr. 4, p. 55-61. ISSN 1841-6047.

13. CHIRIȚA, R. *Dreptul la un proces echitabil*. Bucureşti: Ed. Universul Juridic, 2008. 472 p. ISBN 978-973-127-015-9.

14. CIOPRAGA, A. *Criminalistica: Tratat de tactică*. Iași: Ed. Gama, 1996. 481 p. ISBN 973-95120-2-X.

15. Codul de procedură penală al Republicii Moldova: Legea Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903.

16. Codul de procedură penală al RSS Moldoveneşti: Aprobat la 24 martie anul 1961. Chişinău: Cartea Moldovenească, 1963. 372 p.

17. *Codul de procedură penală: Comentariu pe articole*. Coord.: M. UDROIU. București: Ed. C. H. BECK, 2015. 1691 p. ISBN 978-606-18-0409-2.

18. *Codul de procedură penală: Comentariu pe articole*. Coord.: M. UDROIU. București: Ed. C.H. Beck, 2020. 3830 p. ISBN 978-606-18-0973-8.

19. *Constituţia Republicii Moldova*: adoptată de Parlament la 29 iulie 1994, intrată în vigoare la 27 august 1994; Declaraţia de independenţă a Republicii Moldova: adoptată de Parlament la 27 august 1991, intrată în vigoare la 27 august 1991. Chişinău: Alphabet Publishing, 2018. 80 p. ISBN978-9975-3252-3-3.

20. *Constituţia Republicii Moldova: Comentariu*. / Negru, B., Osmochescu, N., Smochină, A. et al. Chișinău: Ed. ARC, 2012. 574 p. ISBN 978-9975-61-700-0.

21. *Constituţia României*. Ed. a 12-a, actualizată la 5 septembrie 2021. Bucureşti: Ed. Hamangiu, 2021. 142 p. ISBN 978-606-27-1710-0.

22. *Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăților Fundamentale din 04 noiembrie 1950.* Semnată de către RM la 13 iulie 1995, Ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr.1298-XIII din 24 iulie 1999 [online] [citat 14.08.2024]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/docume nts/convention_ron.pdf

23. DEACONU, Ș. et al. *Codex constituțional*: Constituțiile statelor-membre ale Uniunii

Europene. Vol. I. București: Ed. Monitorul Oficial, 2015. 845 p. ISBN 978-973-567-909-5.

24. Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul, din 22 martie 2023, Dosarul nr. 1-21045501-05-1a-10122021, [online], [accesat 17.01.2025]. Disponibil: https://cach.instante.justice.md/ro/court-decisions?dossier_number=1-21045501-05-1a-10122021&type=Any&apply_filter=1.

25. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 16 noiembrie 2011, Dosarul nr. 1 ra-872/11, [online], [accesat 17.01.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/archive_courts/cauta/info_detailed_pdf.php?hash=212a1007e5316693c4a01a7e9e3e8d791484694998.

26. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție, din 02 iunie 2020, Dosarul nr. 1ra-742/2020, [online], [accesat 17.01.2025]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=15965.

27. Decizia Curții Constituționale a României nr. 236 din 2 iunie 2020 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art.246 și art.248 din Codul penal din 1969, ale art.297 alin.(1) din Codul penal, ale art.114 alin.(2) și ale art.118 din Codul de procedură penală, precum și ale art.132 din Legea nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie. In: *Monitorul Oficial*. 2020, nr. 597 din 8 iulie. ISSN 1453-4495 [online] [citat 09.01.2025]. Disponibil: https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2020/06/Decizie_236_2020.pdf.

28. Decizia Curții Constituționale a României nr. 448 din 26 oct. 2004 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.40 alin. (3) din Legea nr.41/1994 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune. In: *Monitorul Oficial*. 2005, nr. 50 din 14 ianuarie. ISSN: 1453-4495 [online] [citat 09.01.2025]. Disponibil: https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2020/09/Decizie_448_2013.pdf.

29. Decizia Curții Constituționale a României, nr. 208 din 15 februarie 2011 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 103 alin. (8) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002 privind circulaţia pe drumurile publice. In: *Monitorul Oficial*. 2011, nr. 218 din 30 martie. ISSN: 1453-4495 [online] [accesat 09.01.2025]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/public/DetaliiDocument/127204.

30. Decizia Curții de Apel Cahul din 24 mai 2024, D osarul nr. 1-17004540-05-1a-23052023, [online], [accesat 17.01.2025]. Disponibil: https://cach.instante.justice.md/ro/court-decisions?dossier_number=1-17004540-05-1a-23052023&type=Any&apply_filter=1.

31. Decizia Curții de Apel Cahul, din 27 octombrie 2022, Dosarul nr. 1-19038395-05-1a-06102021, [online], [accesat 17.01.2025]. Disponibil: https://cach.instante.justice.md/ro/court-decisions?dossier_number=1-19038395-05-1a-06102021&type=Any&apply_filter=1.

32. Declarația Universală a Drepturilor Omului. Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 217 A (III) din 10.12.1948. In: *Tratate internaționale*. Vol. I. Chișinău, 2001, pp. 11-18.

33. *Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale* [online], [accesat 03.01.2025]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=celex%3A32016L0343.

34. DOLEA, I. *Codul de procedură penală (comentariu aplicativ*): Textul cu modificările legislative operate până la 1 septembrie 2016. Chișinău: Cartea Juridică, 2016. 1172 p. ISBN 978-9975-3111-3-7.

35. DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova: Comentariu aplicativ*. Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2020. 1407 p. ISBN 978-9975-3418-0-6.

36. DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat*. Chișinău: Cartea Juridică, 2009. 416 p. ISBN 978-9975-9927-7-0.

37. DOLEA, I. Prezumția nevinovăției. In: *Manualul judecătorului pentru cause penale*. Chișinău, 2013, p. 56-62. ISBN 978-9975-53-231-0

38. DOLEA, I. Principiul „egalității armelor" și dreptul apărării de a administra probe în procesul penal. In: *Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria „Științe socioumanistice*". 2004, nr. 1, pp. 375-376. ISSN 1857-2588.

39. DOLEA, I., ROMAN, D., RUSU, V. et al. *Măsurile de detenție preventivă și alternativele acestora: Cercetare empirică*. Chișinău, 2021. 219 p. ISBN 978-9975-56-869-2 [online], [citat 05.01.2025]. Disponibil: https://irp.md/library/publications/1342-msurile-de-detenie-preventiv-i-alternativele-acestora.html.

40. DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, Iu. et. al. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier Juridic, 2005. 960 p. ISBN 9975-79-343-6.

41. DORAȘ, S. *Criminalistica*. Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2011. 630 p. ISBN 978-9975-53-015-6.

42. DUȚU, M. Libertatea presei și respectarea prezumției de nevinovăție în cadrul procesului penal. In: *Dreptul*. 2006, nr. 1, pp. 230-239. ISSN 1018-0435

43. *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală*. / Dongoroz, V., Kahane, S., Antoniu, G. et al. Vol. V. București: Ed. ALL BECK, 2003. 431 p. ISBN 973-27-0931-6.

44. *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român: Partea specială*. / Dongoroz, V., Kahane, S., Antoniu, G. et al. București: Ed. Academiei Române; Ed. All Beck, 2003. Vol. IV. 926 p. ISBN 973-27-0998-7.

45. GENTIMIR, A. Evoluția reglementării principiului prezumției de nevinovăție în legislația procesual-penală română. In: *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași*. 2007, nr. 53, pp. 47-60. ISSN 1221-8464.

46. GHEORGHIȚĂ, M. *Tratat de criminalistică*. Chișinău, 2017. 872 p. ISBN 978-9975-53-834-3.

47. *Ghid privind art. 6 din Convenţie. Dreptul la un proces echitabil (latura penală).* Consiliul Europei / Curtea Europeană a Drepturilor Omului 2014 [online], [citat 21.12.2024]. Disponibil: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2018/11/Ghid-art.-6-pen-2013.pdf.

48. GORGĂNEANU, I. Gh. *Prezumția de nevinovăție*. București: Ed. Intact, 1996. 102 p.

49. Hotărârea CtEDO în cauza *A. L. vs. Germania* din 28 aprilie 2005, nr. 72758/01, pct. 31, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-68938.

50. Hotărârea CtEDO în cauza *Adolf vs. Austria,* din 26 martie 1982, paragrafele 36-41, cererea nr. 8269/78, [online], [citat 23.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57417

51. Hotărârea CtEDO în cauza *Allen vs. Regatul Unit* din 12 iulie 2013. cererea nr. 25424/09, pct. 94, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-184239.

52. Hotărârea CtEDO în cauza *Allenet de Ribemont vs. Franța* din 10 februarie 1995, cererea nr. 15175/89, [online], [citat 21.07.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57914.

53. Hotărârea CtEDO în cauza *Anghel vs. România*, din 04 octombrie 2007, cererea nr. 28183/03, [online], [citat 03.02.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-123074.

54. Hotărârea CtEDO în cauza *Barbera, Messegue, Jabardo vs. Spania*, din 6 decembrie 1988, parag. 77, cererea nr. 10590/83, [online], [citat 11.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57429.

55. Hotărârea CtEDO în cauza *Batiashvili vs. Georgia*, din 10 octombrie 2019, cererea nr. 8284/07, [online], [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-198622.

56. Hotărârea CtEDO în cauza *Burzo vs. România*, din 30 iunie 2009, paragraful 159-167, cererea nr. 75240/01, [online], [citat 03.04.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-123092.

57. Hotărârea CtEDO în cauza *Butkevičius vs. Lituania* din 26 iunie 2002, cererea nr. 48297/99, pct. 53, [online], [citat 11.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60344.

58. Hotărârea CtEDO în cauza *Capeau vs. Belgia*, din 13 ianuarie 2005, cererea nr.

42914/98, [online], [citat 11.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-67960.

59. Hotărârea CtEDO în cauza *Craxi vs. Italia*, din 17 iulie 2003, cererea nr. 25337/94, [online], [citat 23.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-123794.

60. Hotărârea CtEDO în cauza *Daktaras vs. Lituania*, din 10 octombrie 2000, cererea nr. 42095/98, [online], [citat 15.04.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-5987.

61. Hotărârea CtEDO în cauza *Erkner şi Hofauer vs. Austria*, din 23 aprilie 1987, cererea nr. 16/1986/114/162, [online], [citat 14.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57483.

62. Hotărârea CtEDO în cauza *Fatullayev vs. Azerbaidjan*, din 22 aprilie 2019, paragrafele 161-163, cererea nr. 33875/02, [online], [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-77379.

63. Hotărârea CtEDO în cauza *Funke vs. Franța* din 25 februarie 1993, cererea nr. 10828/84, paragaraful 44, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57809.

64. Hotărârea CtEDO în cauza *Garycki vs. Polonia* din 06 februarie 2007, cererea nr. 14348/02, pct. 66, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-141107.

65. Hotărârea CtEDO în cauza *Grădinar vs. Moldova* din 08 aprilie 2008, cererea nr. 7170/02, paragrafele 95-117, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-112886.

66. Hotărârea CtEDO în cauza *Ismoïlov şi alţii vs. Rusia* din 24 aprilie 2008, cererea nr. 2947/06, pct. 161, [online], [citat 09.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-184219.

67. Hotărârea CtEDO în cauza *J. B. vs. Elveția* din 3 mai 2001, cererea nr. 31827/96, paragrafele 64-71, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://legeaz.net/hotarari-cedo/jb-contra-elvetiei-5jo.

68. Hotărârea CtEDO în cauza *Janosevic vs. Suedia* din 23 iulie 2002, cererea nr. 34619/97, pct. 97, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60628.

69. Hotărârea CtEDO în cauza *Karakaş şi Yeşilirmak vs. Turcia,* din 28 iunie 2005, cererea nr. 43925/98, [online], [citat 13.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69457.

70. Hotărârea CtEDO în cauza *Khuzhin şi alţii vs. Rusia* din 23 octombrie 2008, cererea nr. 13470/02, pct. 94, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-193338.

71. Hotărârea CtEDO în cauza *Konstas vs. Grecia*, din 24 mai 2011, cererea nr. 53466/07, [online], [citat 10.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-121302.

72. Hotărârea CtEDO în cauza *Kuzin vs. Rusia,* din 09 iunie 2005, cererea nr. 22118/02, [online], [citat 03.08.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69321.

73. Hotărârea CtEDO în cauza *Kuzmin vs. Rusia* 18 martie 2010, cererea nr. 58939/00, pct. 62, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-184246.

74. Hotărârea CtEDO în cauza *Marziano vs. Italia* din 28 noiembrie 2002, paragraful 28, cererea nr. 45313/99, [online], [citat 17.06.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-65361.

75. Hotărârea CtEDO în cauza *Minelli vs. Elveția*, din 25 martie 1983, cererea nr. 8660/79, [online], [citat 29.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94327.

76. Hotărârea CtEDO în cauza *Mircea vs. România*, din 29 martie 2007, cererea nr. 41250/02, pct. 75, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://lege5.ro/Gratuit/ge2tsmbtgm2q/hotararea-privind-cauza-mircea-impotriva-romaniei-cererea-nr-41250-02?pid=196966187&expression=.

77. Hotărârea CtEDO în cauza *Mokhov vs Rusia*, din 04 martie 2010, cererea nr. 28245/04, [online], [citat 11.07.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-97633.

78. Hotărârea CtEDO în cauza *Mucha vs. Slovacia*, din 25 noiembrie 2021, cererea nr. 63703/19, pasragraful 57, [online], [accesat 12.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-213853.

79. Hotărârea CtEDO în cauza *Öztürk vs. Germania*, din 21 februarie 1984, cererea nr. 8544/79, [online], [citat 20.07.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57553.

80. Hotărârea CtEDO în cauza *Phillips vs. Regatul Unit* din 05 iulie 2001, cererea nr. 41087/98, pct. 39-40, [online], [citat 12.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59558.

81. Hotărârea CtEDO în cauza *Popovi vs. Bulgaria*, din 09 iunie 2016, cererea nr. 39651/11, [online], [citat 19.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-178813.

82. Hotărârea CtEDO în cauza *Popovici vs. Moldova*, din 27 noiembrie 2007, cererea nr. 289/04 şi 41194/04, [online] [citat 22.03.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112802.

83. Hotărârea CtEDO în cauza *Salabiaku vs. Franța,* din 07 octombrie 1988, cererea nr. 10519/83, [online], [citat 23.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57570.

84. Hotărârea CtEDO în cauza *Samoilă și Cionca vs. România*, din 04 martie 2008, paragrafele 93-102, cererea nr. 33065/03, [online], [citat 03.04.2023]. Disponibil:

https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-123091.

85. Hotărârea CtEDO în cauza *Slavov vs. Bulgaria* din 10 noiembrie 2015, cererea nr. 58500/10, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158480.

86. Hotărârea CtEDO în cauza *Tourancheau şi July vs. Franța*, din 24 noiembrie 2005, paragraful 63, 74-79, cererea nr. 53886/00, [online], [citat 15.08.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-71307.

87. Hotărârea CtEDO în cauza *Vitan vs. România,* din 25 martie 2008, cererea nr. 42.084/02, [online], [citat 03.08.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122592.

88. Hotărârea CtEDO în cauza *Vostic vs. Austria*, din 17 octombrie 2002, cererea nr. 38549/97, [online], [citat 23.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-5945.

89. Hotărârea CtEDO în cauza *Y. B. și alții vs. Turcia*, din 28 octombrie 2004, nr. 48173/99 şi 48319/99, [online], [citat 02.05.2023]. Disponibil: https://legeaz.net/hotarari-cedo/yb-si-altii-contra-pcc.

90. Hotărârea CtEDO în cauza *Ziliberberg vs. Moldova*, din 01 februarie 2005, cererea nr. 61821/00, [online], [citat 19.06.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112694.

91. Hotărârea CtEDO în cauza *Aleksandr Zaichenko vs. Rusia*, din 18 februarie 2010, cererea nr. 39660/02, par 54, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-97346.

92. Hotărârea CtEDO în cauza *Grayson şi Barnham vs. Regatul Unit* din 23 septembrie 2008, cererea nr. 19955/05, 15085/06, pct. 37 şi 39, [online], [citat 10.01.2025]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-88541.

93. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova asupra excepţiei de neconstituţionalitate a prevederilor alin. (6) art.63 din Codul de procedură penală, nr. 26 din 23.11.2010, pct. 5-6. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova.* 2010, nr. 235-240/27 din 03.12.2010, ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903 [online], [accesat 11.12.2024]. Disponibil: https://constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=47.

94. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 27 din 30 octombrie 2018 privind controlul constituționalității unor dispoziții ale articolului 185 din Codul de procedură penală (arestarea preventivă în cazul în care persoana nu și-a recunoscut vina în privința comiterii faptei imputate) (Sesizările nr. 130g/2018, nr 133g/2018, nr. 134a/2018 și nr 143g/2018, paragraful 82, [online], [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=673&l=ro.

95. Hotărârea Curții Constituționale nr 3 din 23.02.2016 privind excepția de neconstituționalitate a alineatelor (3), (5), (8) și (9) ale art. 186 din Codul de procedură penală

(termenul arestului preventiv) (pct. 83,84), [online], [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=557.

96. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la sentința judecătorească", nr. 5 din 19.06.2006. In: *Hotărâri explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție* [online]. Chișinău : Institutul Național al Justiției, 2018, pp. 250-263. ISBN 978-9975-57-259-0 [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/Hotarari%20explicative2.pdf .

97. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la judecarea cauzelor penale în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției", nr. 6 din 24.12.2010. In: *Hotărâri explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție* [online]. Chișinău: Institutul Național al Justiției, 2018, pp. 184-189. ISBN 978-9975-57-259-0 [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/Hotarari%20explicative2.pdf.

98. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la aplicarea prevederilor art. 364^1 Cod de procedură penală de către instanțele judecătorești", nr. 13 din 16.12.2013. In: *Hotărâri explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție* [online]. Chișinău : Institutul Național al Justiției, 2018, pp. 89-99. ISBN 978-9975-57-259-0 [citat 15.03.2024]. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/Hotarari%20explicative2.pdf.

99. IUGAN, A. V. *Acordul de recunoaștere a vinovăției*. București: Ed. Universul Juridic, 2015. 282 p. ISBN 978-606-673-707-4.

100.JITARIUC, V., **BRIA, Iu.** Scopul și obiectul probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor prezumției de nevinovăție. In: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova. Științe juridice* [online]. 2022, nr. 16, pp. 170-185 [citat 11.01.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/170-185.pdf.

101.JITARIUC, V., **BRIA. Iu**. Prezumția de nevinovăție în izvoarele doctrinare și normative din Statele Unite ale Americii. In: *Perspectivele și problemele integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației* : Materialele Conferiunței științifice [online]. Cahul : USC, 2022, vol. 9, partea 1, pp. 74-80 [citat 11.01.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/74-80_16.pdf.

102.JITARIUC, V., CALENDARI, D. *Ghid cu privire la participarea părților în apelul penal*: Chișinău, 2024. 196 p. ISBN 978-9975-180-88-7.

103.JITARIUC, V., RUSU, L. *Principiul contradictorialității în procesul penal.* București: Ed. Pro Universitaria, 2024. 219 p. ISBN 978-606-26-1335-8.

104.JITARU, L. *Dicționar latin-român de maxime și expresii juridice*. Chișinău, 2010. 171

p. ISBN 978-9975-78-912-7.

105.LĂNCRĂNJAN, A. C. Încălcarea prezumției de nevinovăție prin declarații oficiale ale reprezentanților statului. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr. 2, pp. 114-130. ISSN 2065-8745 [citat 17.05.2023]. Disponibil: https://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-15-Forumul-judecatorilor-nr-2-2009.pdf.

106. Legea Republicii Moldova „Cu privire la asistența juridică garantată de stat", nr. 198-XVI din 26.07.2007. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2007, nr. 157-160/614, pp. 11-16. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903

107. Legea Republicii Moldova „Cu privire la avocatură", nr. 1260-XV din 19.07.2002. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova.* 2002, nr. 126-127/1001, pp. 4-12. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903

108.LICHII, B. *Urmărirea penală: Studiu comparat*. Chișinău: Centrul de Instruire al Judecătorilor și Centrul de Drept, 2000. 166 p. ISBN 9975-7588-7-7.

109.MATEUȚ, Gh. Prezumția de nevinovăție în lumina Convenției Europene și a reglementărilor procedurale interne. In: *Dreptul*. 2000, nr. 11, pp. 59-68. ISSN 1018-0435.

110.MATEUȚ, Gh. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Vol. I. București: Ed. C. H. BECK, 2007. 802 p. ISBN 978-973-115-155-7.

111.MATEUȚ, Gh. *Tratat de procedură penală*. *Partea generală*. Vol. II. București: Ed. C. H. Beck, 2012. 915 p. ISBN 978-973-115-252-3.

112. McBRIDE, J. *Drepturile omului și procedura penală: Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: Consiliul Europei, 2019. 556 p. ISBN 978-92-871-8480-1.

113.NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală: Partea generală*. București: Ed. Universul Juridic, 2020. 800 p. ISBN 978-606-39-0600-8.

114.NEGRU, A. I. *Administrarea și aprecierea probelor în procesul penal*. București: Ed. Universul Juridic, 2022. 542 p. ISBN 978-606-39-0827-9.

115.OPREA, I. et al. *Noul Dicționar Universal al limbii române*. București: Ed. Litera Internațional, 2006. 1676 p. ISBN 978-973-675-307-7.

116.OSOIANU, T., OSTAVCIUC, D. *Urmărirea penală*: Curs universitar. Chișinău: Ed. Cartea Militară, 2021. 494 p. ISBN 978-9975-157-58-2.

117.OSTAVCIUC, D. Prezumția de nevinovăție – cadrul național și standardele internaționale. In: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova. Științe juridice* [online]. 2022, nr 15, pp. 8-25. ISSN 1857-0976 [citat 17.09.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/8-25_1.pdf.

118. Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice. Adoptat prin Rezoluția

Adunării Generale a ONU nr. 2200 A (XXI) din 16 decembrie 1966, art. 9 alin. 4. In: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*. Vol. I. Chișinău, 1998, pp. 30-50. ISBN 9975-73-022-1.

119.PAVEL, D. Considerații asupra prezumției de nevinovăție. In: *Revista Română de Drept*. 1978, nr. 10, pp. 8-13.

120.PAVEL-GUZUN, I. *Particularitățile probatoriului în cadrul procedurilor sumare:* Teză de doctor în drept. Chișinău, 2024. 243 p

121.PAVEL-GUZUN, I. *Particularitățile probatoriului în cadrul procedurilor sumare:* Rezumatul tezei de doctor în drept. Chișinău, 2024. 34 p.

122.PĂVĂLEANU, V. *Drept procesual penal*. București: Ed. Pro Universitaria, 2016. 713 p. ISBN 978-606-26-0589-6.

123.PETREA, A. *Prezumția de nevinovăție ca drept fundamental*. București: Ed. Universul Juridic, 2024. 354 p. ISBN 978-606-39-1434-8.

124.PODARU, O., CHIRIȚA, R. *Regimul juridic al contravențiilor. Ordonanța Guvernului nr. 2/2001 comentată*. București: Ed. Hamangiu, 2019. 470 p. ISBN 978-606-27-1243-3.

125.POENARU, I. Pentru o nouă concepție în elaborarea principiilor și normelor dreptului procesual penal. In: *Revista Română de Drept.* 1977, nr. 12, pp. 17-21.

126.POP, T. *Drept procesual penal. Partea generală*. Vol. I. Cluj: Tip. Națională S.A, 1946. 349 p.

127.POPESCU, C. L. *Jurisprudența CEDO (1992-2002)*. București: Ed. All Beck, 2003.

128.PUȘCAȘU, V. *Dreptul la tăcere și la neautoincriminare*. *Ratio essendi*. București: Ed. Universul Juridic, 2015. 432 p. ISBN 978-606-673-693-0.

129.ROȘCA, I. Prezumția de nevinovăție – drept-garanție al fiecărui individ în fața justiției. In: *Administrarea publică*. 2015, nr. 3, pp. 53-57. ISSN 1813-8489.

130.ROTARU, V. *Acordul de recunoaștere a vinovăției ca formă specială a procedurii penale*: Teza de doctor în ştiinţe juridice. Chişinău, 2004. 149 p.

131.RUSU, L. Acuzarea în cadrul procesului penal contradictorial. In: *Revista Națională de Drept*. 2015, nr. 11, pp. 62-66. ISSN 1811-0770.

132.RUSU, L. *Principiul contradictorialității în procesul penal: reglementări naționale și de drept comparat*: Teză de doctor în drept. Chișinău, 2016. 193 p.

133.RUSU, L. Rolul apărătorului în asigurarea examinării nemijlocite a probelor în procesul penal. In: *Revista Română de Criminalistică*. 2024, vol. XXV, nr. 1 (137), pp. 18-26. ISSN 1454-3117.

134.RUSU, L., **BRIA, Iu**. Prezumția de nevinovăție și rolul ei în adoptarea hotărârilor

procesual-penale. In: *Revsita Română de Criminalistică*. 2023, vol. XXIV, nr. 1 (133), pp. 58-66. ISSN 1454-3117.

135.RUSU, V. *Particularități de procedură penală în privința minorilor*. Chișinău: Pontos, 2001. 221 p.

136.SAFTA, M. *Drept constituțional și instituții politice*. Vol. I. *Teorie generală a dreptului constituțional. Drepturi și libertăți*. București: Ed. Hamangiu, 2018. 334 p. ISBN 978-606-27-1162-7.

137.SAVA, A. *Aprecierea probelor în procesul penal*. Iași: Ed. Junimea, 2002. 220 p. ISBN 973-37-0734-1.

138. Sentința Judecătoriei Cahul din 21 iunie 2022, dosarul nr. 1-553/2020, [online], [citat 17.01.2025]. Disponibil: https://jch.instante.justice.md/ro/court-decisions?dossier_number=1-20106379-15-1-02092020&type=Penal&apply_filter=1.

139.STROE, C. *Filosofie: Cunoaştere, Cultură, Comunicare*. Bucureşti: Lumina Lex, 2000. 168 p. ISBN 973-588-245-0.

140.TANOVICEANU, I. *Tratat de drept și procedură penală*. Vol. IV. București: Tip. Curierul Judiciar, [s. a.]. 887 p.

141.THEODORU, Gr. Principiul procesual al prezumției de nevinovăție. In: *Studii şi Cercetări Juridice*. 1979, nr. 1, p. 31-36. ISSN 2284-9394.

142.THEODORU, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. București: Ed. Hamanciu, 2008. 1062 p. ISBN 978-973-1836-86-7.

143.THEODORU, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. București: Ed. Hamangiu, 2013. 879 p. ISBN 978-606-522-441-4.

144.THEODORU, Gr., CHIȘ, I.-P. *Tratat de drept procesual penal*. București: Ed. Hamangiu, 2020. 1171 p. ISBN 978-606-27-1671-4.

145.TOMULEȚ, C. Interese contradictorii în materia arestării preventive. De la prezumția de nevinovăție la pericolul concret pentru ordinea publică (I). In: *Caiete de Drept Penal*. 2015, nr. 2, p. 45-50. ISSN 1841-6047.

146.ȚONCU, S. *Judecata pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală:* Teză de doctor în drept [online]. Chișinău, 2019. 187 p. [citat 12.01.2024]. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2019/55151/sanda_toncu_thesis.pdf

147.UDROIU, M., PREDESCU, O. *Protecția europeană a drepturilor omului și procesul penal român*: Tratat. Bucureşti: Ed. All Beck, 2008. 1047 p. ISBN 978-973-115-359-9.

148.VESCO, I. *Acordarea asistenței juridice de către avocat în faza urmăririi penale*: Teză de doctor în drept. Chișinău, 2011. 110 p.

149.VIZDOGA, D. *Proporționalitatea restrângerii unor drepturi sau libertăți în procedura penală:* Teză de doctor în drept. Chișinău, 2024. 245 p.

150.VÎZDOAGĂ, T., **BRIA, Iu**. Prezumția de nevinovăție în izvoarele doctrinare și normative din Europa occidentală (secolele XIX-XX). In: *Revista Institutului Național al Justiției.* 2023, nr. 4(67), pp. 8-14. ISSN 1857-2405.

151.VÎZDOAGĂ, T., **BRIA, Iu**. Prezumția de nevinovăție în sistemul prezumțiilor juridice. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2022, nr. 4(63), pp. 8-13. ISSN 1857-2405 [citat 12.01.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/170108#

152.VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală*. București: Paideia, 1998. Vol. I. 523 p. ISBN 973-9131-01-8.

153.VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Vol. I. București: Ed. Paideia, 1993. 505 p. ISBN 973-9131-01-8.

154.VOLONCIU, N., BARBU, A. *Codul de procedură penală comentat*: *art. 62-135 : probele şi mijloacele de probă*. București: Ed. Hamangiu, 2007. 297p. ISBN 978-973-1720-69-2.

155.WINZER, C. Prezumția de nevinovăție, între interesul public și cel individual. Modificarea/completarea Legii nr. 135/2020 privind Codul de procedură penală din perspectiva Directivei (UE) 2016/343 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi present la proces în cadrul procedurilor penale. In: *Revista Universul Juridic*. 2019, nr. 4, pp. 89-96. ISSN 2393-3445.

156.ZAMFIR, V. *Instituția învinuirii în procesul penal. Funcții ale învinuirii în procesul penal. Mecanism procesual de realizare*: Monografie. Chișinău: Ed. Lexon, 2018. 215 p.

În limba rusă:

157.АКСЕНОВ, А. Д. *Участие защитника в уголовно-процессуальном доказывании*: Дис. … канд. юр. наук. Москва, 2009. 205 с.

158.АЛЕКСАНДРОВ, А. С. Основания и условия для особого порядка принятия судебного решения при согласии обвиняемого с предъявленным обвинением. В: *Государство и Право*. 2003, № 12, с. 48-49. ISSN 1026-9452.

159.АЛЕКСЕЕВ, И. М. К вопросу о пределах действия презумпции невиновности. В: *Вестник Краснодарского Университета МВД России* [online]. 2024, № 1(63), с. 17-20. ISSN 2073-1078 [citat 14.04.2023]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-predelah-deystviya-prezumptsii-nevinovnosti/viewer

160.АЛЕКСЕЕВ, И. М. Соотношение материальной истины и состязательных начал уголовного судопроизводства. В: *Уголовно-процессуальные и криминалистические*

проблемы противодействия организованной преступной деятельности: Материалы IV Всероссийской научно-практической Конференции. Краснодар [online]. 2017, с. 3-6. ISBN 978-5-9266-1287-2 [citat 12.09.2023]. Disponibil: https://dokumen.pub/2017-q-4265155.html

161.АНДРЕЕВА, О. И. Допустимые ограничения действия по прекращению уголовного судопроизводства. В: *Журнал российского права*. 2016, № 8, с. 140-146. ISSN 1605-6590.

162.АНДРОСЕНКО, В. Н. *Признание лицом своей вины в совершении преступления и его правовые последствия*: Дисс. … канд. юр. наук. Москва, 2008. 223 с.

163.*Антология мировой правовой мысли*: в 5-ти томах. Том 1. *Античный мир и Восточные цивилизации*. Под ред. Г. Ю. Семигина. Москва: Мысль, 1999. 749 с. ISBN 5-244-00936-2.

164.БЕККАРИЯ, Чезаре. *О преступлениях и наказаниях,* [online], [citat 11.10.2023]. Disponibil: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Bekkar/_03.php.

165.БЕЛКИН, А. Р. *Теория доказывания в уголовном судопроизводстве*. Москва: Норма, 2005. 527 с. ISBN 5-89123-898-5.

166.БЕРНАМ, У. *Правовая система США*. Москва: Новая Юстиция, 2007. 1211 р. ISBN 978-5-91028-031-5.

167.БЕССАРАБОВ, В. Г. Российские СМИ и Прокуратура: противостояние или сотрудничество? В: *Журнал российского права* [online]. 2001, № 7, с. 62-74. ISSN 1605-6590 [citat 11.10.2023]. Disponibil: https://jrpnorma.ru/articles/article-1942.pdf?1724597215.

168.БОБОТОВ, С. В. *Правосудие во Франции*. Москва: ЕАВ, 1994. 198 с.

169.БУРДАНОВА, С. В. *Поиски истины в уголовном процессе*. Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2003. 260 с. ISBN 5-94201-190-7.

170.ВАСИЛЬЕВ, В. Н. *Прекращение уголовных дел по нереабилитирующим основаниям на стадии предварительного расследования*: Дисс. … канд. юр. наук. Москва, 2002. 186 с.

171.ВЛАСОВ, А. А., ЛУКЬЯНОВА, И. Н., НЕКРАСОВ, С. В. *Особенности доказывания в судопроизводстве*: Научно-практическое пособие. Москва: Экзамен, 2004. 317 с. ISBN 5-94692-727-2.

172.ВЫШИНСКИЙ, А. Я. *Теория судебных доказательств в советском праве*. Москва: Юридическая литература, 1950. 308 с.

173.ГАРРИС, Р. *Школа адвокатуры*. Тула: Автограф, 2001. 352 с. ISBN 5-89201-029-5.

174.ГОЗЕТДИНОВ, Н. И. О цели и назначении уголовного судопроизводства. В:

Российский следователь. 2009, № 8, с. 2-5. ISSN 1812-3783.

175.ГОЛОВИНСКИЙ, М. М. *Досудебное соглашение о сотрудничестве*: Дисс. … канд. юр. наук. Владимир, 2009. 240 с.

176.ГОЛОВНЕНКОВ, П., СПИЦА, Н. *Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германия – Strafprozessordnung (StPO):* Научно-практический комментарий и перевод текста закона; со вступительной статьей профессора Уве Хелльманна «Введение в уголовно-процессуальное право ФРГ». Potsdam: Universitätsverlag Potsdam, 2012. 404 с. ISBN 978-3-86956-208-7.

177.ГОЛУНСКИЙ, С. А. О вероятности и достоверности в суде. В: *Проблемы уголовной политики*. Книга 4. Москва, 1937, с. 45-65.

178.ГОМЬЕН, Д., ХАРРИС, Д., ЗВААК, Л. *Европейская Конвенция о Правах Человека и Европейская Социальная Хартия: право и практика*. Москва, 1998. 598 с.

179.ГОРЕЛИКОВА, А. Г. *Преюдиция в уголовном процессе Российской Федерации*: Дис. канд. юр. наук. Москва, 2010. 205 с.

180.ГОРСКИЙ, Г. Ф., КОКОРЕВ, Л. Д., ЭЛЬКИНД, П. С. *Проблемы доказательств в советском уголовном процессе*. Воронеж: Изд-во Воронежского Университета, 1978. 303 с.

181.ГРИГОРЬЕВ, В. Н., ХИМИЧЕВА, О. В., ГОРЛОВ, В. М. *Прокурор как участник уголовного судопроизводства (стадия возбуждения уголовного дела*): Монография. Москва: Московская Академия Экономики и Права, 2008.

182.ГРОМОВ, Н. А., ФРАНЦИФОРОВ, Ю. *Правоприменительная деятельность органов предварительного расследования, прокуратуры и судов. Основные начала*: Учебное пособие для вузов. Москва: Приор, 2000. 160 с. ISBN 5-7990-0157-5.

183.ГРОШЕВОЙ, Ю. М. *Общественное мнение и приговор советского суда*. Харьков, 1972. 40 с.

184.ГУЛЯЕВА, А. П. Социально-политический аспект презумпции невиновности. В: *Советское Государство и Право*. 1988, № 4, с. 29-36. ISSN 1026-9452.

185.ГУЦЕНКО, К. Ф., ГОЛОВКО, Л. В., ФИЛИМОНОВ, Б. А. *Уголовный процесс западных государств*. Москва: Зерцало. 2002. 517 с. ISBN 5-94373-054-0.

186.ДАВЛЕТОВ, А. Право защитника собирать доказательства. В: *Российская юстиция*. 2003, № 7, с. 50-55. ISSN 0131-6761.

187.ДВОРЕЦКИЙ, И. Х. *Латинско-русский словарь*. Под ред. С. И. Соболевского. Москва: Гос. изд-во иностр. и нац. словарей, 1949. 952 с.

188.Дело *Городничев (Gorodnitchev) против Российской Федерации* от 24 мая 2007 г, жалоба N 52058/99 [online] [citat 12.02.2023]. Доступен: https://protivpytok.org/precedentnye-

dela/espch/gorodnichev-protiv-rf.

189.Дело *Мохов против Российской Федерации,* 4 марта 2010, жалоба № 28245/04 [online] [citat 09.11.2023]. Disponibil: https://base.garant.ru/12180612/.

190.ДОЛЯ, Е. А. К вопросу об истине в уголовном судопроизводстве России. В: *Российский следователь*. 2011, № 22, с. 17-20. ISSN 1812-3783.

191.ДРЯГИН, М. А. *Презумпция невиновности в российском уголовном судопроизводстве*: Дисс. ... канд. юр. наук. Иркутск, 2004. 210 с.

192.ЖОГИН, Н. В., ФАТКУЛЛИН, Ф. Н. *Возбуждение уголовного дела*. Москва: Госюриздат, 1961. 206 с.

193.ЗАЖИЦКИЙ, В. И. Истина и средство ее установления в УПК РФ: теоретико-правовой анализ. В: *Государство и право*. 2005, № 5, с. 67-74. ISSN 1026-9452.

194.ЗИНАТУЛЛИН, З. З., ЗИНАТУЛЛИН, Т. З. *Общие проблемы обвинения и защиты по уголовным делам*. Ижевск, 1997. 114 с.

195.КАЛИНОВСКИЙ, К. Б. *Уголовный процесс современных зарубежных государств*: Учебное пособие. Петрозаводск: Изд. ПГУ, 2000. 45 с. ISBN 5-8021-0064-8.

196.КАМИНСКАЯ, В. И. *Показания обвиняемого в советском уголовном процессе*. Москва, 1960. 182 с.

197.КАМИНСКАЯ, В. И. *Учение о правовых презумпциях в уголовном процессе*. Москва; Ленинград: Изд. АН СССР, 1948. 132 с.

198.КАРАКОЗОВ, С. А. Участие адвоката на стадии предварительного расследования. В: *Адвокатская практика*. 2009, № 5, с. 24-27. ISSN 1999-4826.

199.КАРАМЫШЕВ, Д. А. *Организационно-правовой механизм обеспечения допустимости доказательств в досудебном производстве:* Дисс. … канд. юр. наук. Москва, 2009. 208 с.

200.КАСУМОВ, Ч. С. *Последствия реабилитации по советскому праву.* Баку: ЭЛМ, 1991. 168 с. ISBN 5-8066-0410-1.

201.КАСУМОВ, Ч. С. *Презумпция невиновности в советском праве*. Баку: ЭЛМ, 1984. 140 с.

202.КЛЯМКО, Э. И. О правовом содержании презумпции невиновности. В: *Государство и Право*. 1994, № 12, с. 90-97. ISSN 1026-9452.

203.КОКОРЕВ, Л. Д., КОТОВ, Д. П., БАЕВ, О. Я. *Общественные и личные интересы в уголовном судопроизводстве*. Воронеж: Изд-во Воронежского Университета, 1981. 159 с.

204.КОЛЛИСОН. *Неправосудные суды*. Москва: Иностранная Литература, 1961. 335 с.

205.*Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации*. Под редакцией И. Л. Петрухина. Москва: ООО «ТК Велби», 2002. 896 с.

206.КОНДРАТ, И. Н. Правовые коллизии, возникающие при реализации принципа «*In dubio pro reo*» в российском уголовном судопроизводстве. В: *Российская Юстиция.* 2011, №8, с. 24-26. ISSN 0131-6761.

207.КОНИ, А. С. *Собрание сочинений в 8-ми томах*. Том 4. *Нравственные начала в уголовном процессе* Москва: Юридическая Литература, 1967. 543 с.

208.КРАСКОВА, И. С. Защитник как субъект доказывания на досудебных стадиях уголовного процесса. В: *Российский следователь.* 2008, № 1, с. 18-20. ISSN 1812-3783.

209.КРОНОВ, Е. В. *Участие защитника в доказывании по уголовному делу*: Дисс. канд. юр. наук. Москва, 2010. 238 с.

210.КРЫМОВ, А. А. *Правовые презумпции в уголовном процессе*: Дисс. канд. юр. наук. Москва, 1999. 214 с.

211.КУДРЯВЦЕВА, А. В., ВЕЛИКОСЕЛЬСКИЙ, Ю. И. Бремя доказывания как самостоятельная правовая категория в уголовном процессе России. В: *Вестник Южно-Уральского Государственного Университета. Серия Право*. 2004, вып. 5, № 11 (40), с. 156-160. ISSN 1991–9778.

212.*Курс советского уголовного процесса. Общая часть*. Под ред. А. Д. Бойкова и И. И. Карпеца. Москва: Юридическая Литература, 1989. 638 с. ISBN 5-7260-0097-8

213.ЛАРИН, А. М. *Презумпция невиновности*. Москва: Наука, 1982. 152 с.

214.ЛАРИН, А. М. *Расследование по уголовному делу: процессуальные функции*. Москва, 1986. 159 с.

215.ЛАРИН, А. М., МЕЛЬНИКОВА, Э. Б., САВИЦКИЙ, В. М. *Уголовный процесс России*: Лекции-очерки. Под ред. В. М. Савицкого. Москва: БЕК, 1997. 314 с. ISBN 5-85639-184-5.

216.ЛЕВЧЕНКО, О. В. Проблемы реализации презумпции невиновности в доказывании по уголовным делам. В: *Международная Ассоциация Содействия Правосудию* [online] [citat 18.04.2023]. Disponibil: https://www.iuaj.net/node/432.

217.ЛЕВЧЕНКО, О. В. Современное доказательственное право зарубежных стран. В: *Вестник Оренбургского Государственного Университета* [online]. 2009, вып. 3, с. 71-77 [citat 14.01.2023]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennoe-dokazatelstvennoe-pravo-zarubezhnyh-stran/viewer.

218.ЛЕВЧЕНКО, О. В. Уголовно-процессуальное познание и его роль в установлении истины по делу. В: *Государство и Право.* 2003, № 4, с. 68-75. ISSN 1026-9452.

219.ЛИБУС, И. А. *Презумпция невиновности в советском уголовном процессе*. Ташкент : Узбекистан, 1981. 232 с.

220.ЛЮБЕНКО, Н. В., УМРИХИНА, М. Ю. Презумпция невиновности как принцип уголовного процесса в исторической ретроспективе. В: *Актуальные проблемы современной юридической науки*: Материалы междунар. науч.-практ. конф., 24 мая 2024 г. [online]. Петропавловск : Северо-Казахстанский Университет им. М. Кобызаева, 2024, с. 136-140. ISBN 978-601-223-722-1 [citat 18.04.2023]. Disponibil: https://is.ku.edu.kz/publishings/%7B6FC286B6-334C-4576-BBEA-A92EDDA7E15A%7D.pdf.

221.ЛЮБИШКИН, Д. Е. *Особый порядок принятия судебного решения при согласии обвиняемого с предъявленным обвинением*: Дисс. … канд. юр. наук. Владимир, 2006. 172 с.

222.МАРТЫНЧИК, Е. Г. *Презумпция невиновности и гарантия ее осуществления*. Кишинев, 1989. 166 с.

223.МАСЛОВА, Д. А. Участие адвоката-защитника в доказывании на стадии предварительного расследования. В: *Адвокатская практика*. 2008, № 3, с. 16-19. ISSN 1999-4826.

224.МАТКИНА, Д. В. *Конвенциональная форма судебного разбирательства: история, современность и перспективы развития*: Дисс. … канд. юр. наук. Оренбург, 2009. 210 с.

225.МИХАЙЛОВСКАЯ, И. Б. *Цели, функции и принципы российского уголовного судопроизводства*. Москва, 2003. 142 с. ISBN 5-98032-193-4.

226.МИХЕЕНКО, М. М. Презумпция невиновности и охрана неприкосновенности личности, части и достоинства граждан. В: *Актуальные проблемы охраны прав личности в советском уголовном судопроизводстве*: Межвуз. сб. науч. ст. Свердловск : Свердловский Юридический Институт, 1989, с.

227.МОНТЕСКЬЕ, Ш. Л. *О духе законов*: Электронный ресурс, [online], [citat 18.12.2024]. Disponibil: https://www.civisbook.ru/files/File/Monteskye_O%20dukhe.pdf.

228.МОРКВИН, В. А. *Правовые презумпции в уголовном судопроизводстве России*: Дисс. … канд. юр. наук. Тюмень, 2008. 243 с.

229.МОТОВИЛОВКЕР, Я. О. *О принципах объективной истины, презумпции невиновности и состязательности процесса*. Ярославль : Изд. Ярославского Гос. Ун-та, 1978. 96 с.

230.*Научно-практический комментарий к Уголовно-процессуальному Кодексу Российской Федерации*. Под общ. ред. И. М. Лебедева. Москва: СПАРК, 2002. 1007 с. ISBN 5-88914-195-3.

231.НОВОСЕЛЬЦЕВ, С. П. *Презумпция невиновности: структура и правовое содержание формулы*: Учебное пособие. Красноярск: Сибирский Юридический Институт МВД России, 2010. 42 с. ISBN 978-5-903902-04-0.

232.НУРКАЕВА, М. К. Презумпция невиновности по УПК РФ в свете международных стандартов уголовного судопроизводства. В: *Актуальные вопросы уголовного процесса современной России*. Уфа : РИО БашГУ, 2003, с. 24-38. ISBN 5-7477-0826-0.

233.Определение Судебной коллегии Апелляционной Палаты Комрат от 17 октября 2018 года. Дело № 1a-25/2018, [online], [citat 17.01.2025]. Disponibil: https://cach.instante.justice.md/ro/court-decisions?pdf_content=%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%8C%D0%B5%D0%B2%20%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%B5%D0%B9&type=Any&apply_filter=1.

234.ПАРФЕНОВ, В. Н. *Обеспечение прав и законных интересов участников уголовного судопроизводства при особом порядке судебного разбирательства* : Дисс. … канд. юр. наук. Москва, 2010. 230 с.

235.ПЕТРУХИН, И. Л. О толковании сомнений в пользу обвиняемого. В: *Вопросы предупреждения преступности*. Москва: Юридическая Литература, 1965, вып. 2, с. 41-51.

236.ПОБЕДКИН, А. В. *Показания обвиняемого в уголовном процессе*: Дисс. … канд. юр. наук. Москва, 1998. 206 с.

237.ПОПОВ, В. С. *Участие адвоката-защитника в процессе доказывания на стадии предварительного расследования и в суде первой инстанции*: Дисс. … канд. юр. наук. Челябинск, 2005. 249 с.

238.РАДЬКО, Т. Н. *Презумпция невиновности и юридическая ответственность*. Москва: Московская Академия МВД России, 2001. 31 с.

239.РЕДЬКИН, Н. В. *Особый порядок судебного разбирательства в системе уголовного судопроизводства РФ* [online]: Автореф. дис. … канд. юр. наук. Краснодар, 2007. 36 с. [citat 23.11.23]. Disponibil: https://lawtheses.com/jreader/199416/a?#?page=36

240.РЕШНЯК, М. Г. Реализация принципа презумпции невиновности в уголовном судопроизводстве: теория и практика. В: *Российская юстиция.* 2010, № 9, с. 34-38. ISSN 0131-6761.

241.РОЗИН, Н. Н. *Уголовное судопроизводство*. Санкт-Петербург, 1914. 546 с.

242.САВЕЛЬЕВ, К. А. Презумпция невиновности и возвращение уголовных дел на дополнительное расследование. В: *Юриспруденция :* Сб. трудов Самарской Гуманитарной

Академии. Самара: Изд. СаГа, 1997, вып. 4, с. 92-104.

243.*Сборник постановлений Пленума и определений Верховного Суда СССР по вопросам уголовного процесса, 1946-1962 гг*. Москва: Юридическая Литература, 1964. 333 с.

244.Святая Инквизиция [online]. В: *Википедия: свободная энциклопедия* [citat 16.02.2023]. Disponibil: . https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B2%D1%8F%D1%82%D0%B0%D1%8F_%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%B2%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D1%86%D0%B8%D1%8F.

245.СМИРНОВ, А. В. *Формальные средства доказывания в уголовном праве и процессе*. Москва: НОРМА: ИНФРА-М, 2018. 239 с. ISBN 978-5-91768-899-2.

246.СМИРНОВ, А. В., КАЛИНОВСКИЙ, К. Б. *Уголовный процесс*. Санкт-Петербург: Питер, 2004. 153 с. ISBN 5-94723-619-2.

247.СМИРНОВ, Г. К. Восстановление в УПК РФ объективной истины как цели доказывания. В: *Уголовный процесс.* 2012, № 4, с. 10-17. ISSN 2076-4413.

248.СТАРЧЕНКО, А. *Философия права и принцип правосудия в США*. Москва: Юридическая Литература, 1969. 120 с.

249.*Страсбургский Суд напомнил российским следователям о презумпции невиновности*, [online], [citat 17.08.2023]. Disponibil: https://www.fontanka.ru/2010/09/27/044/.

250.СТРОГОВИЧ, М. С. *Избранные труды*: в 3-х томах. Том 2. *Гарантии прав личности в уголовном судопроизводстве*. Москва: Наука, 1992. 277 с. ISBN 5-02-013216-0.

251.СТРОГОВИЧ, М. С. *Курс советского уголовного процесса*. В 2-х томах. Том 1. *Основные положения науки советского уголовного процесса*. Москва, 1968. 470 с.

252.СТРОГОВИЧ, М. С. *Курс советского уголовного процесса*. В 2-х томах. Том 2. *Порядок производства по уголовным делам по советскому уголовно-процессуальному праву*. Москва, 1970. 516 с.

253.СТРОГОВИЧ, М. С. *Материальная истина и судебные доказательства в советском уголовном процессе*. Москва: Изд. Академии Наук СССР, 1955. 384 с.

254.СТРОГОВИЧ, М. С. О судебной этике. В: *Проблемы государства и права на современном этапе:* Труды научных сотрудников и аспирантов. Москва: Изд-во ИГиП АН СССР, 1973, вып. 7, с. 3-15

255.СТРОГОВИЧ, М. С. *Право обвиняемого на защиту и презумпция невиновности*. Москва: Наука, 1984. 143 с.

256.СТРОГОВИЧ, М. С. *Уголовный процесс*: Учебник для юрид. ин-тов и фак-тов.

Москва, 1946. 511 с.

257.СТРОГОВИЧ, М. С. *Учение о материальной истине в уголовном процессе*. Ленинград: Изд. АН СССР, 1947. 276 с.

258.СХАЛЯХО, И. И. *Участие защитника в доказывании по уголовным делам*: Дисс. … канд. юр. наук. Краснодар, 2006. 172 с.

259.ТАДЕВОСЯН, В. С. К вопросу об установлении материальной истины в уголовном процессе. В: *Советское Государство и Право*. 1948, № 6, с. 66-68.

260.ТОЛКАЧЕНКО, А. А. Уголовно-правовые аспекты особого порядка судебного разбирательства. В: *Уголовный процесс*. 2006, № 9, с. 36-44. ISSN 2076-4413.

261.ТОМИН, В. Т. Презумпция невиновности и советский уголовный процесс. В: *Развитие науки и практики уголовного судопроизводства в свете требований Конституции СССР*. Москва: Изд-во Всесоюз. ин-та по изуч. причин и разраб. мер предупреждения преступности, 1978, с. 62-66.

262.ТОМИН, В. Т. *Принципы отечественного уголовного процесса* : лекция-монография. Нижний-Новгород: Волго-Вятская акад. гос. службы, 2007. 79 с. ISBN 978-5-85152-617-6.

263.ТРУСОВ, А. И. *Основы теории судебных доказательств*. Москва, 1960. 176 с.

264.*Уголовно-процессуальное право Российской Федерации*: учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности «Юриспруденция». Отв. ред. П. А. Лупинская. Москва, 2004. 815 с. ISBN 5-7975-0590-8.

265.*Уголовный процесс*: Учебник для вузов. Под ред. В. И. Радченко. Москва: Юридический Дом «Юстицинформ», 2006. 783 с. ISBN 5-7205-0697-7.

266.*Уголовный процесс*: Учебник для студентов юр. вузов и факультетов. Под ред. К. Ф. Гуценко. Москва: Зерцало, 2005. 707 с. ISBN 5-8078-0115-6.

267.*Уголовный процесс России*: Учебник. Под ред. В. Т. Томина. Москва: Юрайт, 2003. 821 с. ISBN 5-94879-094-0.

268.ФИРСОВА, К. В. *Организационно-процессуальные основания обеспечения прокурором законных интересов потерпевшего от преступления*: Дисс. … канд. юр. наук. Москва, 2009. 194 с.

269.ФОЙНИЦКИЙ, И. *Курс уголовного судопроизводства*. Том 1. Санкт-Петербург: Альфа, 1996. 552 с. ISBN 5-87062-032-5.

270.ФОЙНИЦКИЙ, И. Я. *Курс уголовного судопроизводства*. Том II. Санкт-Петербург: Альфа, 1996. 607 с. ISBN 5-87062-032-5.

271.ФРАНЦИФОРОВ, Ю. В., ПОНОМАРЕНКОВ, В. А., ГРОМОВ, Н. А. Презумпция

невиновности в уголовно-процессуальном доказывании. В: *Следователь*. 1999, № 3, с. 7-11.

272.ХАБАРОВА, Е. А. *Прекращение уголовных дел по нереабилитирующим основаниям: система оснований и гарантии прав участников процесса*: Дисс. … канд. юр. наук. Тюмень, 2004. 213 с.

273.*Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран (Древность и Средние века)*. Сост. В. А. Томсинов. Москва : Зерцало, 1999. 467 с. ISBN 5-8078-0041-9.

274.*Хрестоматия по уголовному процессу России*. Автор-сост. Э. Ф. Куцова. Москва: Городец, 1999. 269 с. ISBN 5-89391-033-8.

275.ЧЕЛЬЦОВ, М. А. *Советский уголовный процесс*. Москва: Госюриздат, 1962. 503 с.

276.ЧЕЛЬЦОВ-БЕБУТОВ, М. А. *Курс уголовно-процессуального права. Очерки по истории суда и уголовного процесса в рабовладельческих, феодальных и буржуазных государствах*. Санкт-Петербург: Равена: Альфа, 1995. 839 с. ISBN 5-87062-033-3.

277.ЧУРИЛОВ, Ю. Ю. *Актуальные проблемы постановления оправдательного приговора в российском уголовном судопроизводстве*. Под ред. З. Ф. Ковриги. Москва: Волтерс Клувер, 2010. 241 с. ISBN 978-5-466-00559-2.

278.ШАХКЕЛДОВ, Ф. Г. *Концептуальные аспекты презумпции невиновности в уголовном процессе: генезис и тенденции совершенствования*: Дисс. доктора юр. наук. Майкоп, 2006. 379 с.

279.ЭСАУЛОВ, С. В. *Реализация принципа презумпции невиновности в доказывании на досудебных стадиях уголовного процесса*: Дисс. … канд. юр. наук. Москва, 2013. 224 с.

280.ЯГОФАРОВ, Ф. М. *Механизм реализации функции обвинения при рассмотрении дела судом первой инстанции*: Дисс. … канд. юр. наук. Оренбург, 2003. 149 с.

În alte limbi (engleză, franceză, italiană):

281.ASHWORTH, A. Four Threats to the presumption of innocence. In: *International Journal of Evidence and Proof* [online]. 2006, nr. 10, pp. 241-279. eISSN 1740-5572 [citat 09.03.2023]. Disponibil: https://www.studocu.com/row/document/brac-university/human-resource-managemnt/four-threats/13212667.

282.BELIVEAU, P., BERNARDI, A., RUSSO, L. Le garanzie costituzionali in materia penale: indagine comparatistica sui sistemi canadese e italiano. In: *Annali dell'Universita di Ferrara*. 1993, vol. VII, 1993, pp. 191-223. ISSN 0430-3202,

283.BELIVEAU, P., LETENDRE, B., VAUCLAIR, M. *Traité général de preuve et de procédure pénales*. Montreal: Themis, 2001. 1225 p. ISBN 9782896356898.

284.*Code de procédure pénale*, 47 ed. Annotation de jurisprudence et bibliographie par J. F. Renucci. Paris: Ed. Dalloz, 2005. 421 p. ISBN 2-247-06201-6.

285.*Code de procédure pénale, 2022*. Annoté sous la direction de P. Conte. Paris: Ed. Lexis Nexis, 2021. 3232 p. ISBN 978-2-7110-3512-0.

286.*Codice Penale e di Procedura Penale Esplicati per le Forze dell'Ordine*. A cura di R. Marina. Napoli: Edizioni Giuridiche Simone, 2023. 1520 p. ISBN 889143552X.

287.DAMASCA, Mirjan. Presentation of Evidence and Factfinding Precision. In: *University of Pennsylvania Law Review*. 1975, vol. 123, pp. 1083-1106. ISSN 00419907.

288.DECLERCQ, R. *La preuve en matiere penale*. Bruxelles: Swinnen, 1988. 109 p.

289.FOURMONT, Fr. *Procédure pénale*. Paris: Paradigme, 2002. 301 p. ISBN 2-911377-76-1.

290.GUINCHARD, S., BUISSON, J. *Procédure pénale*. Paris : Litec, 2008. 1228 p. ISBN 978-2-7110-0948-0.

291.ISRAEL, Jerold H., LaFAVE, Wayne R. *Criminal Procedure*. St. Paul, Minn.: West Pub. Co., **1992**. 1309 p. ISBN 0314793275.

292.KERNALEGUEN, Fr. *Institutions judiciaires*. Paris: Litec, Groupe Lexis Hexis, 2003. 297 p. ISBN 2-7110-0306-X.

293.LANDSMAN, S. *Readings on Adversial Justice*: *The American Approach to Adjudication. American Bar Association on Litigation*. Minnesota: West Publishing Co, 1998. 217 p. ISBN 0314361154.

294.MERLE, R., VITU, A. *Traité de droit criminelle*. Paris : Cujas, 1967. 1347 p.

295.PRADEL, J. Sécret des procédures et presse. In: *Liberté de la Presse et Droit Pénal*. Marseille: Aix-Marseille Université Editions, 1993, pp. 224-248. ISBN 2731400854.

296.PRADEL, J. *Procédure pénale*. Paris: Ed. Cujas, 2010. 884 p. ISBN 978-2-254-10410-9.

297.RICHARD, P. *Introduction au droit italien: institutions juridictionelles et droit procédural*. Paris : Harmattan, 2004. 253 p. ISBN 9782747564939.

298.SAMAHA, J. *Criminal procedure*. St. Paul, Minn.: West Publishing Company, 1993. 626 p. ISBN 0314011013.

299.SPRACH, J. *Emmins on Criminal Procedure*. Oxford; New York: Oxford University Press, 2002. 562 p. ISBN 0199253501.

300.STEFANI, G., LEVASSEUR, G. *Droit pénal général et procédure pénale*. T. II. Paris: Ed. Dalloz, 1975. 762 p.

301.STEFANI, G., LEVASSEUR, G., BOULOC, B. *Procédure pénale*. Paris: Dalloz, 2000.

978 p. ISBN ISBN 2-247-03323-7.

302.VANDERMEERSCH, D. *Éléments de droit pénal et procédure pénale*. Bruxelles: Edition La Charte, 2015. 874 p. ISBN 9782874033896.

303.VELU, J. *La protection transnationale des droits de l'homme*. Vol. I. Paris: Kluwer et Bruylant, 1986. 329 p.

304.WOLCHOVER, D. *Silence and Guilt*. London: Lion Court Lawers, 2001. 247 p. ISBN 0954025407.

ANEXE

Anexa 1

Act de implementare a rezultatelor în activitatea didactico-științifică eliberat de către Procuratura de Circumscripție Cahul

PROCURATURA REPUBLICII MOLDOVA

PROCURATURA DE CIRCUMSCRIPȚIE CAHUL
Mun. Cahul, bd. Victoriei, 11, et. 3, MD-3909, tel. 0299-2-09-63
www.procuratura.md / adresa de e-mail: proc-apcg@procuratura.md

PROCURATURA DE CIRCUMSCRIPȚIE CAHUL
Ieșire Nr. 695
22 08 2024

ACT DE IMPLEMENTARE
a rezultatelor cercetărilor efectuate în cadrul tezei de doctorat în drept elaborată de către doamna Iulia BRIA

Prin prezentul, se adevereşte că rezultatele obținute în cadrul tezei de doctorat a doamnei Iulia BRIA, cu denumirea **„Prezumția de nevinovăție în legislația procesual-penală a Republicii Moldova”** aduce o contribuție semnificativă la înțelegerea și aplicarea principiului prezumției de nevinovăție în cadrul procesului penal din Republica Moldova.

Rezultatele tezei sunt implementate cu succes în activitatea curentă a procurorilor din cadrul procuraturilor de nivelul judecătoriilor a circumscripției Curții de Apel Cahul, în mod special la instruirea colaboratorilor. Recomandările din teza de doctorat în drept oferă o bază solidă pentru a întări aplicarea corectă a principiului prezumției de nevinovăție în toate etapele procesului penal.

Cu respect,

Procuror-șef al Procuraturii de circumscripție Cahul **Dumitru CALENDARI**

PROCURATURA REPUBLICII MOLDOVA
PROCURATURA DE CIRCUMSCRIPȚIE CAHUL

Anexa 2

Act de implementare a rezultatelor în activitatea didactico-științifică, eliberat de către Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu@ din Cahul

INSTITUȚIA PUBLICĂ
UNIVERSITATEA DE STAT
„BOGDAN PETRICEICU HASDEU" din CAHUL
Numărul de identificare de stat – codul fiscal: 1007603002825

Public Institution
CAHUL STATE UNIVERSITY "BOGDAN PETRICEICU HASDEU"
IDNO: 1007603002825

Piața Independenței, nr. 1, Cahul, MD-3909, Republica Moldova
Tel: (373 299) 2 24 81 E-mail: rectorat@adm.usch.md

ACT DE IMPLEMENTARE
a rezultatelor cercetărilor efectuate în cadrul tezei de doctorat elaborată de către BRIA Iulia

Prin prezentul, se adevereşte că rezultatele în cadrul tezei de doctorat a doamnei BRIA Iulia, intitulată „*Prezumția de nevinovăție în legislația procesual-penală a Republicii Moldova*" sunt folosite în procesul de studii al studenților Facultății Drept și Administrație Publică în calitate de material științific pentru prelegeri și dezbateri în cadrul seminarelor la ciclul I, studii de licență și ciclul II, studii de master.

Rector,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul
Dr., hab. Conf., univ. Sergiu CORNEA

Anexa 3

Act de implementare a rezultatelor în activitatea didactico-științifică, eliberat de către Universitatea de Stat din Comrat

REPUBLICA MOLDOVA

MINISTERUL EDUCAȚIEI ŞI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
MOLDOVANIN ÜÜRETİM HEM AARAŞTIRMAK MİNİSTERLİİ
MINISTRY OF EDUCATION AND RESEARCH OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И ИССЛЕДОВАНИЙ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

UNIVERSITATEA DE STAT DIN COMRAT // KOMRAT DEVLET UNİVERSİTETİ // COMRAT STATE UNIVERSITY // КОМРАТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

str. A. Galaţan, nr. 17, MD – 3805, mun. Comrat, Republica Moldova, tel.: (00-373-298) 2-43-45; e-mail: kdu_91@kdu.md,
c/f 1008611002139, IBAN: MD24ML00000000225115071, MOLDMD2X350

ACT DE IMPLEMENTARE
a rezultatelor cercetărilor efectuate în cadrul tezei de doctorat elaborată de către BRIA Iulia

Prin prezentul, se adevereşte că rezultatele în cadrul tezei de doctorat a doamnei BRIA Iulia, intitulată „*Principiul prezumţiei de nevinovăţie în procesul penal al Republicii Moldova*" sunt folosite în procesul de studii al studenţilor Facultăţii Drept şi Administraţie Publică în calitate de material ştiinţific pentru prelegeri şi dezbateri în cadrul seminarelor la ciclul I, studii de licenţă şi ciclul II, studii de master.

Decanul Interimar Facultăţii de Drept,
Universitatea de Stat
din Comrat,
Dr., Conf., univ. Igor ARSENI

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, BRIA Iulia, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctor sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

BRIA Iulia _____

01.09.2024

CURRICULUM VITAE

INFORMAŢII PERSONALE

Prenume, nume: Iulia BRIA

mun. Cahul, str. Ștefan cel Mare 17/56, MD 3909

(+373) 078517113

iyjitariuc@gmail.com

Sexul femenin | Data naşterii 09.09.1996 | Naţionalitatea MD

Domenii de interes științific: drept procesual penal

EXPERIENŢA PROFESIONALĂ

- 27.12.2024 mediator în cadrul Cabinetului Avocatului „Iulia Bria”.
- 11.07.2023 - avocat la Cabinetul Avocatului „Iulia Bria”.
- 06.05.2022 – 19.06.2023 avocat stagiar în cadrul Cabinetul Avocatului „Chironachi Vladimir” din municipiul Cahul, strada A.Mateevici 79.
- 02.08.2019 – 15.04.2022 asistent judiciar în cadrul Judecătoriei Cahul, sediul Central, cu sediul în municipiul Cahul, strada Mihai Frunze 62.
- 14.12.2016 – 01.08.2019 grefier în cadrul Judecătoriei Cahul, sediul Central, cu sediul în municipiul cahul, strada bd. Victoriei 8.

EDUCAŢIE ŞI FORMARE:

STUDII:

- 2020 până în prezent, doctorandă Universitatea de Stat din Moldova, Școala Doctorală „Științe Juridice”.
- 2018-2020 studii superioare de masterat, Facultatea Transfrontalieră, domeniul de masterat Drept, programul de studii Relații Internaționale și Cooperare Transfrontalieră.
- 2015-2020 studii superioare de licență în cadrul Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul, domeniul general de studii drept.
- 2018-2020 studii superioare de masterat în cadrul Universității de Stat „Bogdan

Petriceicu Hasdeu” din Cahul, domeniul general de studii științe administrative.

- 2015-2018 studii superioare de licență, în cadrul universității „Dunărea de Jos Din Galați” – Facultatea Transfrontalieră de Științe Umaniste, Economice și Inginerești, programul de studii Relații Internaționale și Studii Europene.
- 2012-2015 studii liceale în cadrul Liceului Teoretic „Ioan Vodă cel Cumplit” din Municipiul Cahul.
- 2007-2012 studii gimnaziale în cadrul Liceului Teoretic „Vasile Alecsandri” din raionul Cahul, satul Colibași.

CURSURI DE FORMARE CONTINUĂ:

- cursuri de instruire organizate de Academia de Mediere și Studii Juridice, în domeniul medierii.
- absolventă a cursului de instruire cu obținerea statutului de formator în vederea implementării proiectului „Modelul instanțelor judecătorești” cu referire la e-dosar judiciar, anul 2024, organizat de UAM.
- absolventă a programului pentru Tinerii în Profesii Juridice, ediția a V-A organizat de ABA ROLI, anul 2023.
- cursuri de instruire organizate de Uniunea Avocaților din Republica Moldova, pe perioada efectuării stagiului profesional în avocatură, în total 102 ore.
- 2020, am obținut certificatul de recalificare Modulul psihopedagogic, nivelul CNC 6, eliberat de Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul.
- 03.07.2020 Seminar cu genericul „Particularitățile investigării și judecării infracțiunilor legate de trafic de persoane și elemente corporale”, organizat de către Institutul Național al Justiției.
- 12.02.2020 Seminar cu genericul „Stilistica și redactarea juridică a actelor judecătorești”, organizat de către Institutul Național al Justiției.
- 19.12.2019 –20.12.2019, 20.12.2018 Seminar cu genericul „Practica judiciară privind examinarea cauzelor de violență în familie”, organizat de către Institutul Național al Justiției.
- 29.11.2019 Seminar cu genericul „Dreptul Civil: novațiile aduse prin Legea privind modernizarea Codului Civil”, organizat de către Institutul Național al Justiției.

- 04.11.2019-05.11.2019 Seminar cu genericul „Principiile interpretării și aplicării Convenției Europene a Drepturilor Omului în ordinea juridică internă”, organizat de către Institutul Național al Justiției.
- 01.10.2019 Seminar cu genericul „Prevenirea comportamentului corupțional”, organizat de către Institutul Național al Justiției.
- 09.04.2019 Seminar cu genericul „Judecata pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală”, organizat de către Institutul Național al Justiției.
- 12.03.2019 Seminar cu genericul „Metodologia întocmirii actelor procesual – civile”, organizat de către Institutul Național al Justiției.
- 06.03.2019 Seminar cu genericul „Securitatea informațională și implimentarea cerințelor față de asigurarea securiății datelor cu caracter personal”, organizat de către Institutul Național al Justiției.
- 12.12.2018 Seminar cu genericul „Abuzul sexual asupra copilului” organizat de către Institutul Național al Justiției.
- 16.11.2018 Seminar cu genericul „Particularitățile desfășurării alegerilor parlamentare în baza noului sistem electoral”, organizat de către Institutul Național al Justiției.
- 07.11.2018 – 08.11.2018 Seminar cu genericul „Introducerea în Convenția Europeană a Drepturilor Omului”, organizat de către Institutul Național al Justiției.
- 03.10.2018 – 04.10.2018 Seminar cu genericul „Protecția proprietății intelectuale: limita drepturilor exclusive”, organizat de către Institutul Național al Justiției.
- 02.05.2018 Seminar cu genericul „Metodologia întocmirii actelor procedurale civile”, organizat de către Institutul Național al Justiției.
- 27.04.2018 Seminar cu genericul „Abilități de negociere și convingere”, organizat de către Institutul Național al Justiției.
- 13.03.2018 Seminar cu genericul „Investigarea și judecarea infracțiunilor de escorcherie și delapidare”, organizat de către Institutul Național al Justiției.
- 04.12.2017 Seminar cu genericul „Utilizarea tehnologiilor informaționale și gestionarea electronică a dosarelor”, organizat de către Institutul Național al Justiției.
- 23.11.2017 Seminar cu genericul „Regimul juridic al bunurilor imobile”, organizat de către Institutul Național al Justiției.
- 28.03.2017 Seminar cu genericul „Standardele internaționale în domeniul combaterii torturii, tratamentuui inuman sau degradant”, organizat de către Institutul Național al Justiției.

PARTICIPĂRI LA MANIFESTĂRI ȘTIINȚIFICE:

- Conferință științifică internațională „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”, ediția a X-a, 6 iunie 2024, Cahul.
- Conferința Internațională de Științe Criminalistice „Criminalistica – pilonul principal al probațiunii judiciare în procesul penal și civil” ediţia a XI-a, 20-21 octombrie 2023, (București, România).
- Conferința științifică internațională „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației”, 07 iunie 2023, (Cahul, Republica Moldova).
- Conferința Internațională de Științe Criminalistice, „Științele Criminalistice în slujba adevărului judiciar”, ediţia a X-a, 21-22 octombrie 2022, (București, România).
- Conferința Științifică Națională „Perspectivele și problemele integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”, 3 iunie 2022, (Cahul, Republica Moldova).
- Conferința Științifică cu participare internațională „Știință, Educație, Cultură”, dedicată aniversării a 31-a a Universității de Stat din Comrat, 11 februarie 2022, (Comrat, Republica Moldova).
- Conferința științifică națională a doctoranzilor dedicată aniversării a 75-a a USM „ Metodologii contemporane de cercetare și evaluare”, 22-23 aprilie 2021, (Chișinău, Republica Moldova).
- Conferință științifică națională „Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico–administrativ”, Ediția a VI-a,10 decembrie 2020, Secția: Științe juridice, (Cahul, Republica Moldova).

LUCRĂRI ȘTIINȚIFICE ȘI ȘTIINȚIFICO-METODICE PUBLICATE:

- Prezumția de nevinovăție și rolul ei în adoptarea hotărârilor procesual-penale. În: Revista Română de Criminalistică, nr.1, pp. 58-66, București 2023.
- Prezumția de nevinovăție în izvoarele doctrinare și normative din Europa Occidentală (secolele XIX-XX). În: Revista Institutului Național al Justiției, Nr. 4(67), pp. 8-14, Chișinău 2023.
- Impactul prezumției de nevinovăție asupra repartizării sarcinii probei în procesul Penal. În: Revista Română de Criminalistică, nr. 4, pp. 354-363, București 2023.

- Respectarea prevederilor prezumției de nevinovăție la aplicarea măsurilor de constrângere procesual – penală. În: Materialele Conferinței Științifice cu participare internațională: Știință, Educaţie, Cultură, dedicată aniversării a 31-a a Universității de Stat din Comrat, Vol.1, Secția Drept și Științe Politice, pp.359-363, Comrat, 11 februarie 2022.
- Sarcina probei și interpretarea dubiilor în virtutea prevederilor prezumției de nevinovăție. În: Materialele Conferinței Științifice cu participare internațională: Știință, Educaţie, Cultură, dedicată aniversării a 31-a, a Universității de Stat din Comrat, Vol.1, Secția Drept și Științe Politice, pp.364-370, Comrat, 11 februarie 2022.
- Prezumția de nevinovăție în izvoarele doctrinare și normative din Statele Unite ale Americii. În: Materialele Conferinței Științifice Naționale: Perspectivele și problemele integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației, Volumul IX, Partea 1, pp.74-80, Cahul, 3 iunie 2022.
- Prezumția de nevinovăție în sistemul prezumțiilor juridice. În: Revista Institutului Național al Justiției, Nr. 4(63), pp. 8-13, Chișinău 2022.
- Scopul și obiectul probatoriului în cauzele penale prin prisma prevederilor prezumției de nevinovăție. În: Analele Ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, seria Științe Juridice, Nr. 16, pp. 170-185, Chișinău 2023.
- Echilibru dintre prezumția de nevinovăție și pornirea urmăriri penale. În: Materialele Conferinței științifice naționale a doctoranzilor dedicată aniversării a 75-a a USM: Metodologii Contemporane de Cercetare și Evaluare, pp. 42-47, Chișinău, 23 aprilie 2021.
- Apariția și evoluția prezumției de nevinovăție în procesul penal. În: Buletinul Ştiinţific al Universităţii de Stat, „B.P. Hasdeu” din Cahul: Științe sociale, Nr.2(14), pp. 110-121, Cahul 2021.
- Prezumția de nevinovăție și legătura acesteia cu alte principii ale procesului penal. În: Materialele Conferinței Științifice Naționale: Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ, Ediția a VI-a, pp. 112-117, Cahul, 10 decembrie 2020.

COMPETENȚE PERSONALE:

Limba maternă: limba română

Altelimbi străine cunoscute	INTELEGERE		VORBIRE		SCRIERE
	Ascultare	Citire	Participare la conversaţie	Discurs oral	
Engleză	C1	C1	C1	B2	B2
Franceză	B1	B1	B1	A2	A2
Rusă	C1	C1	C1	C2	B2

INFORMAȚII RELEVANTE:

- Membră a Asociației Femeilor Avocate din Republica Moldova, începând cu luna septembrie 2023.
- Cofondatoare a Asociației Obștești Clinica Juridică „Echitate Socială” din Cahul.

COMPETENŢE ORGANIZAŢIONAL/ MANAGERIALE:

În perioada septembrie 2023 – martie 2024, am participat la Programul de Instruire și Dezvoltare Profesională pentru Tinerii din Profesiile Juridice (YLP), ediția V, organizat de Asociația Barourilor Americane Inițiativa pentru Supremația Legii. În cadrul programului expus supra, am parcurs 16 ore de formare cu tematica „Liderism și management- ul echipei” și 16 ore cu tematica „Management-ul timpului și stresului”. În prezent sunt mentor a 5 studenți din cadrul Facultății de Drept a Universității de Stat „B.P.Hasdeu” din Cahul.